

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ,
ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

XXI ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

*Присвячена
пам'яті д. е. н., професора,
Заслуженого діяча науки і техніки України
ОЛЕКСІЯ СЕРГІЙОВИЧА БОРОДКІНА*

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ,
АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ:
ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ

Тези доповідей учасників

*конференцію зареєстровано в УкрІНТЕІ,
посвідчення № 135-136 від 2 лютого 2023 р.*

КИЇВ – НАСОА
2023

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

XXI ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

*Присвячена пам'яті д.е.н., професора,
заслуженого діяча науки і техніки України
ОЛЕКСІЯ СЕРГІЙОВИЧА БОРОДКІНА*

**РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ,
АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ:
ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ**

Тези доповідей учасників конференцію зареєстровано в УкрІНТЕІ,
посвідчення № 135-136 від 2 лютого 2023 р.

КИЇВ – НАСОА

2023

УДК: 657.1; 657.36; 657.6
Р 64

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національної академії статистики, обліку та аудиту
(протокол №8 від 6 квітня 2023 р.)

Розвиток системи обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XXI Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2023. 494 с.

ISBN

Тези Всеукраїнської наукової конференції містять результати, пошукові дослідження в галузі бухгалтерського обліку, аналізу, оподаткування та аудиту. Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, наданої в рукописах, та залишає за собою право не поділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, які розглянуті на конференції.

Збірник матеріалів конференції складається з двох частин доповідей – наукової та студентської.

ISBN

КАФЕДРА ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Із 1987 року в Інституті статистики, обліку та аудиту було утворено кафедру бухгалтерського обліку. Першим завідувачем кафедри був призначений Заслужений діяч науки і техніки України, доктор економічних наук, професор О. С. Бородкін. Після смерті Бородкіна О. С., з січня 2003 року завідувачем кафедри було призначено д.е.н., професора Нападівську Л.В., з вересня 2003 року по серпень 2013 року обов'язки завідувача кафедри виконував д.е.н., професор Пантелеєв В.П. З вересня 2013 року завідувачем кафедри було призначено д. пед. н, професора Теловату М.Т.

З вересня 2017 року затверджена нова назва кафедри – «Обліку та оподаткування». Кафедра у складі обліково-статистичного факультету Національної академії статистики, обліку та аудиту (НАСОА), здійснює професійну підготовку майбутніх фахівців за спеціальністю 071 «Облік та оподаткування» за ступенями вищої освіти: бакалавр та магістр.

З вересня 2021 року за результатами реорганізації створено кафедру обліку, аудиту та оподаткування.

За кафедрою закріплено двадцять сім навчальних дисциплін, які викладаються здобувачам вищої освіти двох факультетів академії денної та заочно-дистанційної форм навчання. Кафедра проводить ініціювання щодо формування вибіркового дисциплін для навчальних планів за напрямом підготовки 071 «Облік та оподаткування».

На кафедрі працює: шість докторів наук (Зоріна О.А., Каменська Т.О., Лубенченко О.Е., Пилипенко О.І., Шевчук В.О., Шульга С.В.); три кандидати наук (Новіченко Л. С., Петраковська О. В., Юрченко О. А.); один старший викладач (Свирида О. А) та методист Приходюк А.О.

Висока професійність, педагогічна майстерність, практичний досвід, наукові здобутки науково-педагогічних працівників кафедри є основою підготовки фахівців нової генерації, вільних у своєму світогляді від догм, які розуміються на особливостях теперішнього і майбутнього економічного розвитку країни є конкурентоспроможними на ринку праці, ефективно здійснюють взаємодію в професійному, корпоративному та суспільному середовищі, таких, що володіють соціальною мобільністю і мають стійкий попит у працедавців.

ЗМІСТ

Тези доповідей учасників-науковців

Kovalenko N.

Formation of economic security systems of aviation enterprises under the conditions of transformation changes17

Безверхий К. В., Ганжа В. О.

Програмне забезпечення «Caseware audit» для здійснення аудиту20

Богріновцева Л. М., Заїчко І. В.

Розвиток автомобільного стахування в умовах цифровізації23

Бондарук Т. Г., Ткаченко Я. В.

Особливості функціонування муніципальних банків27

Василевська-Смаглюк О. М.

Бюджети територіальних громад як підконтрольні об'єкти: зростання значущості в умовах війни та повоєнному періоді31

Василішин С. І.

Економічна безпека як складова інтегрованої звітності аграрних підприємств36

Ганущак Т. В., Волох А. Ю.

Розвиток торговельного бізнесу в умовах цифровізації та війни39

Герасименко С. С.

Місце бюджетування у формуванні управлінської інформації43

Горобець О. О.

Культура наукової мови у закладах вищої освіти47

Гринчак Н. А.

Перспективи розвитку глобального ринку аудиторських послуг49

Грицай О. І., Саварин І. Б.

Аналізування та контроль екологічних витрат підприємства53

Денисенко О. Л.

Роль електронного аудиту, як засобу контролю платників податків55

Завгородня А. А.

Базові проблеми кібербезпеки на підприємстві58

Мискін Ю. І., Заріцька В. В.

Сучасний стан і тенденції розвитку ринку
управлінських інформаційних систем обліку61

Зоріна О. А.

Загальна чи спрощена система оподаткування:
що обрати сільськогосподарникам?65

Іванков В. М.

Інновації освіти судово-економічної експертизи69

Кібиш О. О.

Обліково-аналітичне забезпечення управління розрахунками
з дебіторами в сучасних умовах господарювання73

Колісник О. П., Гордієнко Т. В.

Екологічні витрати: сутність та класифікація77

Комиса Ю. О.

Аналіз вірогідності затримки авіарейсу
за допомогою ML та Python81

Костирко Р. О., Юрченко О. С.

Комплексний аналіз безперервності діяльності підприємств85

Куварзін М. Ю.

Аналіз ключових постачальників програмного
забезпечення для банківських і фінансових послуг90

Кузуб М. В., Новикова А. С.

Роль організації бухгалтерського обліку в системі
управління підприємством93

Кулицький С. П.

Політично вмотивовані міжнародні економічні
санкції – реальність сучасної глобальної економіки97

Кущик А. П., Матвієнко Д. О.

Фондовий ринок України в умовах воєнного стану100

Лазоренко Л. В.

Інформаційне забезпечення управління економічною безпекою телекомунікаційних підприємств103

Лоскоріх Г. Л., Хміль А.А.

Сутність облікової політики: національний та міжнародний аспекти108

Лубенченко В. М.

«Case Ware Working Papers» чи «ІС: Аудит-Контроль (+) для України»?112

Лубенченко О. Е.

Перевірка нефінансової звітності щодо сталого розвитку. Стандарти серії AA1000115

Луговець Б. В.

Проблематика ПДВ в ІТ середовищі118

Малишкін О. І.

Е-аудит податків: термінологічний аспект121

Матюха М. М.

Місія підприємства як елемент формування облікової політики125

Мотузка О. М.

Аналіз міжнародних проєктів на підтримку сфери освіти та науки в Україні127

Найко М. Є.

Удосконалення організації обліку основних засобів у сучасних умовах господарювання та шляхи підвищення ефективності їх використання129

Новіченко Л. С.

Вимоги та практика застосування МСА 505 «Зовнішні підтвердження» в аудиті133

Пантелєєв В. П.

Завдання аудиту в забезпеченні використання меліоративних систем та меліорованих земель135

Парасій-Вергуненко І. М., Юрчишин Я. В.

VMOST-аналіз як основа стратегічного управління в організації138

Петраковська О. В.

Особливості обліку операцій з акредитивами в банках-емітентах 141

Пилипенко О. І.

Тренди забезпечення процесу бюджетування
на підприємствах України 146

Плахотнікова Л. О.

Особливості обліку витрат у формуванні ціни логістичних послуг 150

Рагуліна І. І.

Управлінський аспект формування облікової політики підприємства .. 153

Редько К. О.

Майбутні проблеми аудиту в Україні 156

Редько О. Ю.

Нотатки щодо аналізу порушень якості аудиторських послуг 160

Сагін Д. А., Мирошниченко І. В.

Елемент системи управління якістю аудиторської
фірми «Процес оцінки ризиків» 164

Сарахман О. М.

Оподаткування та штрафи ФОПів в умовах воєнного стану 168

Свирида О. А.

Ліквідація підприємства у зв'язку з банкрутством:
обліково-правовий аспект 171

Ставицький О. В.

Розвиток інформатики в напрямі нейронних мереж 176

Струк Н. С., Гармаш Г. В.

Витрати підприємства: зміст і правові засади обліку 179

Суліменко Л. А., Малюга Н. М., Вігер С. А.

Інформаційне забезпечення орендних операцій
з інвестиційною нерухомістю 184

Тульчинська С.О., Солосіч О.С.

Економічна безпека суб'єктів господарювання в умовах
інформатизації та становлення інтелектуальної економіки 189

Цебель Р. Л.

Підходи до переоцінки основних засобів
електроенергетичних підприємств-операторів системи розподілу 192

Цегельник Н. І.	
Управлінська діяльність на підприємствах лісового господарства	196
Черушева Г. Б., Пархоменко В. В.	
Психологічні основи ділової комунікації в системі управління	200
Шамрасв О. А.	
Кон'юнктурний аналіз світового ринку фінансових послуг	202
Шевчук В. О.	
Stem-analysis-education і резерви нарощування продовольчого потенціалу територій	205
Шигун М. М., Фурда В. О.	
Роль штучного інтелекту у вирішенні завдань управлінського обліку	210
Шульга С. В.	
Організація консалтингового процесу в системі обліку і оподаткування	214
Юрченко О. А.	
Мінімальне податкове зобов'язання: особливості обліку та відображення у фінансовій звітності	216

Тези доповідей учасників-студентів

Афенді А. І.	
Особливості обліку основних засобів в умовах військового стану	222
Безпалько Л. І.	
Особливості розвитку страхування від нещасних випадків в Україні	225
Бочуля А. В.	
Фінансова стратегія підприємства для нефінансового менеджера	229
Висоцька І. В.	
Ключові тенденції розвитку ринку консалтингових професійних послуг	233
Вихрист Я. В.	
Міжнародний досвід обліку витрат підприємства з оплати праці	236

Войтенко В. А.

Критичний аналіз використання українських
бухгалтерських програм239

Гаврик І. Р.

Зелена економіка: перспективи впровадження в Україні243

Гапійчук М. І.

Облік соціальних відпусток працівникам
підприємства під час війни246

Гаращенко А. М.

Удосконалення нормативно-правового
забезпечення фінансової звітності248

Гарькавий Б. Т.

Методи психологічного впливу у рекламі
та перспективи рекламних послуг254

Герасимчук М. С.

Інноваційні формати розвитку закладів
ресторанного бізнесу України256

Гнасько О. І.

Перспективи податкового консалтингу в Україні260

Гонтар Ю. І.

Облік, аналіз та контроль розрахунків за виплатами працівникам264

Гринюк І. В.

Розвиток електронної комерції під час Covid-19
та військового вторгнення269

Демченко О. С.

Аналіз цифрового розвитку України в умовах війни272

Єлісєєва А. А.

Економіка під час воєнного стану в Україні276

Єременко А.

Статистичні методи підвищення якості звітних даних279

Задорожна М. П.

Податковий контроль розрахунків з бюджетом
з податку на прибуток підприємства282

Захожий Р. В.

Оптимізація бухгалтерського обліку в Україні: використання цифрових технологій та програмного забезпечення286

Зібарєва О. Ю.

Новітні програмні забезпечення в обліку289

Кармазіна А. В.

Діагностика та зміни фінансової стійкості вітчизняних торговельних підприємств294

Ковальчук А. С.

Бренд підприємства сфери послуг: підходи до формування299

Кокалюк М. М.

Порівняльний аналіз народжуваності у Львівській області з межуючими областями303

Король К. О.

Особливості бухгалтерського обліку Канади305

Короп А. В.

Строкові вклади (депозити) фізичних осіб: особливості обліку процентних витрат309

Костенко А. В.

Порівняльна характеристика систем бухгалтерського обліку Великої Британії та України313

Кругліков А. А.

Класифікація ризиків в сучасній банківській діяльності317

Кулікова М. В.

Актуальні аспекти управління залученими коштами комерційного банку320

Лагода Д. Д.

Особливості бухгалтерського обліку в Швеції323

Лазоренко Т. О.

Ведення електронних трудових книжок: переваги та недоліки для бізнесу326

Мазина І. В.

Організація бухгалтерського обліку виробничих запасів: шляхи удосконалення329

Майстренко Є. С.

Облік та оподаткування внесків на недержавне пенсійне страхування працівників підприємства331

Маркітан А. С.

Соціальна взаємодія та співпраця в електронній комерції – вплив соціальних мереж на розвиток бізнесу335

Мельник А. М.

Оцінка ролі податку на прибуток підприємств у процесі гармонізації системи оподаткування в Україні337

Мельничук Н. С.

Страхові резерви в системі обліку і контролю страхових компаній340

Миринець К. Ю.

Валютне регулювання НБУ в умовах воєнного стану343

Наумчук К. І.

Кібербезпека в електронній комерції347

Олексієнко В. О.

Особливості звіту про управління інноваційного підприємства349

Ольховецька С. В.

Особливості організації бухгалтерського обліку основних засобів у військових частинах352

Онуфрійчук А. І.

Особливості економічного розвитку України в умовах ведення військових дій355

Орловська К. В.

Підходи до класифікації витрат операційної діяльності на підприємстві358

Павлик О. Ю.

Розвиток методології бухгалтерського обліку в умовах воєнних дій363

Пахарина А.Є.

Напрями розвитку бухгалтерського обліку в цифровій економіці365

Пашкевич М.О.

Аналіз стану бухгалтерського обліку в умовах військових дій368

Петренко А. С.

Проблеми та перспективи розвитку ринку цінних паперів372

Пилипенко О. Ю.

Аналітика показників розвитку зовнішньої торгівлі
Великобританії в умовах ринку375

Піменова А. В.

Теоретичні основи застосування митного режиму безмитної торгівлі ..379

Плохова М. О.

Порівняльний аналіз систем оподаткування в Україні та Канаді385

Подран А. В.

Оподаткування операцій з реалізації сонячної енергії
в Україні в умовах війни388

Попова М. С.

Проблеми визнання в бухгалтерському обліку
операцій з криптовалютами390

Посудевська А. Р.

Проблеми бухгалтерського обліку нематеріальних активів в Україні ..393

Потапенко В. Є.

Сучасний стан податкового контролю за трансфертним
ціноутворенням в Україні397

Приходько К. К.

Інвентаризація основних засобів: особливості проведення
в умовах воєнного стану400

Приходюк А. О.

Розподіл прибутку підприємства: напрями та облікове відображення ..405

Пшенишний В. Ю.

Інформаційно-аналітичне забезпечення аналізу
інноваційної діяльності підприємства407

Рашевська Н. В.

Фінансово-економічна політика в Україні за часів воєнного стану412

Романишина В. О.

Фінансові інновації на фінансовому ринку України415

Сабініна А. В.

Організація бухгалтерського обліку як інструмент забезпечення
економічної безпеки підприємств417

Савощенко А. С.

Оцінка діяльності страхових брокерів в Україні421

Селезень М. О.	
Розмитнення автомобілів в умовах воєнного стану	424
Селіванова К. В.	
Сучасні маркетингові тренди	427
Семченко А. М.	
Ринок праці в умова війни: стан та напрями стабілізації	429
Скоробагатько К. А.	
Економічні проблеми виробництва зерна в умовах воєнного стану	432
Слінченко К. В.	
Облік та оподаткування нецільової благодійної допомоги працівникам підприємства	437
Стецюк А. Ю.	
Проблеми оподаткування малого бізнесу в Україні	440
Субота О. О.	
Удосконалення нормативно-правового забезпечення консолідованої фінансової звітності	444
Судак В. О.	
Особливості інвентаризації активів в умовах воєнного стану	448
Сухомлин В. В.	
Проблеми бухгалтерського обліку в державному секторі України	451
Тимошук Л. М.	
Внутрішній аудит підприємств корпоративного сектору економіки	454
Трембовецька Є. С.	
Вплив культури різних країн на розвиток електронної комерції	456
Тухтабасва Н. І.	
Особливості обліку нарахування та виплати Е-лікарняних в умовах воєнного стану	459
Філюк А. В.	
Фінансова система України в умовах війни	462
Хоменко Ю.	
Сучасний стан та перспективи розвитку державного регулювання витратами у фінансовому підприємстві: стратегічний орієнтир	466

Чорновол В. Р.

Ефективність використання основних засобів на підприємстві470

Шага Р. М.Забезпечення фінансової стійкості торговельних
підприємств в умовах війни473**Шатна О. А.**Технічно-економічні аспекти впровадження сонячних станцій
(на прикладі м. Києва)478**Шевченко В. І.**Управління оборотними активами підприємства
в умовах економічної нестабільності481**Шевчук О. С.**Облік та оподаткування грошового забезпечення
військовослужбовців484**Яворська Р. І.**

Особливості розвитку майнового страхування в Україні488

Яремчук І. В.

Проблеми автоматизації доходів підприємства491

**Тези доповідей
учасників-науковців**

Редакційна колегія:**Голова редакційної колегії:**

Шульга С. В., проректор з науково-педагогічної та фінансово-економічної роботи НАСООА, доктор економічних наук, доцент;

Заступник Голови:

Зоріна О. А., завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування НАСООА, доктор економічних наук, доцент;

Члени редакційної колегії:

Пилипенко О. І., декан обліково-статистичного факультету НАСООА, доктор економічних наук, доцент;

Каменська Т. О., професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування НАСООА, доктор економічних наук, доцент;

Шевчук В. О., професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування НАСООА, доктор економічних наук, професор;

Новіченко Л. С., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування НАСООА, кандидат економічних наук, доцент;

Мотузка О. М., доцент кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, завідувач редакційно-видавничого відділу НАСООА, кандидат економічних наук, доцент;

Горобець О. О., доцент кафедри статистики, інформаційних технологій та математичних методів в економіці, заступник завідувача редакційно-видавничого відділу, кандидат економічних наук.

Учений секретар конференції:

Петраковська О. В., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування НАСООА, кандидат економічних наук, доцент.

Kovalenko N.,
PhD in Pedagogy, Assistant Professor,
Assistant Professor of
Department Management of Aviation activity,
Flight Academy of
National aviation University
(Kropyvnytskyi)

FORMATION OF ECONOMIC SECURITY SYSTEMS OF AVIATION ENTERPRISES UNDER THE CONDITIONS OF TRANSFORMATION CHANGES

The successful functioning of business entities in conditions of significant variability of the external and internal environment puts forward stricter requirements for the economic security system of the enterprise, which must not only take into account the entire set of destructive factors, but also predict their occurrence in order to avoid or minimize the impact on effective economic activity. The key to strengthening the foundation of the independent development of Ukraine's economy is ensuring the stability of the transport industry.

Today, a significant number of undesirable factors have led to a relative deterioration in the level of economic security of air transport enterprises. Under such conditions, the issue of ensuring the economic security of the enterprises of the domestic transport system is becoming more relevant, because the efficiency of the entire economy depends on its condition.

The problem of assessing the state of economic security of enterprises, substantiating approaches to the formation of the economic security system is reflected in the works of such scientists as O.V.Arefieva [1], S.O.Arefiev [2], Dub B. [3], Ivanyuta T.M. [4] and others. However, this problem is being brought up to date based on the conditions of instability of the financial, economic and military-political environment in Ukraine and taking into account the special status of the aviation industry enterprises.

Ensuring a comprehensive system of economic security is one of the priorities of Ukrainian organizations. The state of economic security of our country directly depends on how security problems are solved at the level of individual organizations. The state of each organization is influenced by factors created by its external and internal environment. The external environment

generates negative influences that arise without the participation and against the will of business entities [2].

The need for Ukrainian enterprises to ensure their own economic security is growing year by year. Until recently, the greatest attention was paid to ensuring the physical and technical protection of the object. However, in recent years, the need to ensure financial and information security, as well as the protection of commercial secrets, has been growing. Ignoring and insufficient attention to potential and hidden threats to economic security leads to negative consequences that affect both its individual components and, in general, the prospects for the functioning of enterprises.

An effective criterion for the economic security of any company is economic indicators achieved as a result of economic activity, in the absence of which it makes no sense to talk about a sufficient level of economic security of the company. Accordingly, every organization has an urgent need to create a comprehensive security system.

Therefore, based on the analysis of the definitions of leading economists, the concept of “enterprise economic security system” can be defined as a complex of such interrelated elements as organizational management, technology, preventive and marketing measures, the subject of the system, purpose, purpose, tasks, principles and tools aimed at quantitative and qualitative implementation of protection of corporate interests from external and internal threats [3].

The main goal of creating a system of economic security of the enterprise is to ensure the current effective operation and ensure the further stability and development of the company due to the timely detection, minimization and prevention of internal and external challenges, dangers, threats, risks.

In conditions of instability of the economic environment, the activities of aviation industry enterprises are affected by a number of risks, which can be divided into economic (caused by changes in tax legislation, inflationary processes, changes in price policy, in particular, energy prices), administrative and political (caused by instability in the political sphere and military and political circumstances) and force majeure (risks arising as a result of fires, military operations, natural disasters, etc.) [4, p. 127].

An important element of the security system is the mechanism of its provision, which provides a set of methods and means of its provision. Methods of ensuring economic security are divided into the following groups: technical (observation, control, identification), informational (characteristics of employees, analytical materials of a confidential nature, etc.), financial (material incentives for employees), legal (protection of employees, legal rights and interests), personnel (recruitment, training of security personnel) [5].

Diagnostics of the level of efficiency of the economic security system of the international airport must be carried out in the context of identifying the symptoms of bankruptcy, using integration methods, in particular: the seven-factor model, the Altman model, the R-model, the Lees model, and the Taffler model.

As a result of the conducted research, it was determined that the formation of the economic security management system is a complex and multifaceted process that must take into account a large number of various factors. Prospects for further research lie in the plane of researching the influence of the military state and modern innovation and digitization trends on the economic security of aviation industry enterprises and the development of development directions during the reconstruction of Ukraine.

References

1. Arefiyeva O. V., Mizyuk S. H., Rashchepkin M. D. Osoblyvosti formuvannia ekonomichnoho potentsialu pidpriemstv iz pozytsiy ekonomichnoi bezpeky *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 2021. no. 22(1), pp. 5–9.

2. Arefiev S. O., Tytykalo V. S. Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv na konkurentnykh rynkakh za kholichnym. *Adaptyvne upravlinnia pidpriemstvamy v umovakh neotekhnolohichnoho vidtvorennia: monohrafiya*. Kyiv: FOP Maslakov. 2020. pp. 222–228.

3. Dub B. Systema ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva: poniattia ta struktura. *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva*. 2021. no. 4(60). pp. 5–18.

4. Ivaniuta T. M., Zaichkovskiy A. O. Economic security of the enterprise. Kyiv: Center for educational literature. 2020. 54 p.

5. Pryhunov P. Ia. Osoblyvosti vykorystannia suchasnykh kontseptsii upravlinnia v systemi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv. *Yevropeiski perspektyvy*. 2020. no. 11, pp. 103–108.

Безверхий К. В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту;*

Ганжа В. О.,

*студентка IV курсу групи 8;
Державний торговельно-економічний університет*

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ «CASEWARE AUDIT» ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ

Питання використання програмного забезпечення для потреб управління, зокрема для здійснення аудиту, є дуже актуальним у сучасному світі, оскільки з ростом обсягу та складності фінансової звітності, а також з посиленням вимог щодо її достовірності та надійності, необхідність використання спеціального програмного забезпечення для здійснення аудиту зростає.

В умовах сьогодення в процесі здійснення аудиту важливу та невід'ємну роль відіграє програмне забезпечення, яким користуються аудиторські фірми для оптимізації та покращення виконання своїх послуг. «CaseWare Audit» є продуктом канадської компанії CaseWare International Inc., яка займається розробкою програмних забезпечень. «CaseWare Audit» використовується тисячами компаній по всьому світу, адже CaseWare International Inc. зареєстрована в більш ніж 130 країнах і є глобальним провайдером програмного забезпечення для фінансової звітності, аудиту та управління ризиками [1].

Передумови використання аудиторського програмного забезпечення включають наступні чинники:

1. Розвиток інформаційних технологій: з появою нових технологій та програмних рішень, аудиторам стало доступно широкий спектр інструментів, що дозволяють автоматизувати процеси аудиту та забезпечити більш точний та повний аналіз фінансової звітності.

2. Посилення вимог щодо якості аудиту: вимоги до якості аудиту стали більш жорсткими внаслідок збільшення ризиків та необхідності забезпечити надійність та достовірність фінансової звітності. Аудиторське програмне забезпечення може допомогти аудиторам виконувати свої функції з більшою точністю та ефективністю, що забезпечує виконання вимог щодо якості аудиту.

3. Збільшення обсягів фінансової звітності: зростання обсягу та складності фінансової звітності компаній призводить до необхідності використання нових інструментів та технологій для забезпечення ефективності

та точності аудиту. Аудиторське програмне забезпечення дозволяє зменшити час, необхідний для проведення аудиту, та забезпечує більш точний та повний аналіз фінансової звітності.

Отже, «CaseWare Audit» – це програмне забезпечення, призначене для здійснення аудиту та обліку фінансових операцій підприємств. Воно має безліч функцій та переваг для роботи, які дозволяють аудиторам ефективно здійснювати свої завдання, знижуючи кількість помилок і забезпечуючи високу якість аудиту. Переваги та недоліки даного програмного забезпечення полягають в наступному (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки програмного забезпечення «CaseWare Audit»

№ з/п	Переваги	Недоліки
1	2	3
1	Аудитори можуть: вести облік та аналіз фінансових операцій, забезпечувати контроль витрат та доходів, перевіряти фінансову звітність підприємства, а клієнти можуть отримувати послуги з аутсорсингу та консалтингу	Залежить від інших програм, а саме: може працювати тільки на комп'ютерах з операційною системою Windows; потрібно мати встановлений Microsoft Excel, а також Microsoft Word – для генерації звітів, Adobe Acrobat Reader – для перегляду і друку документів у форматі PDF, а для використання деяких функцій «CaseWare Audit» може знадобитись Internet Explorer
2	Забезпечує високий рівень збереження, безпеки та захисту даних під час здійснення аудиторських робіт, що дозволяє уникнути можливих ризиків та проблем з конфіденційністю, зменшує ризик втрати даних і дозволяє аудиторам працювати в безпечному середовищі	
3	Підтримує міжнародні стандарти здійснення аудиту та відповідає вимогам законодавства щодо збереження й обробки фінансових даних підприємств	
4	Забезпечує точність і надійність фінансової звітності підприємства, що дає змогу зробити вірні та об'єктивні висновки про фінансовий стан підприємства	
5	Має вбудовані інструменти для автоматизації рутинних задач, це дуже допомагає зберегти робочий час аудитора	
6	Дозволяє зберігати історію внесених змін і попередні версії документів, що забезпечує можливість перегляду та відновлення раніше збережених даних	

Продовження табл. 1

1	2	3
7	Для зручності використання має інтуїтивний україномовний інтерфейс й дозволяє налаштувати робоче середовище залежно від потреб користувачів	
8	Можуть використовувати підприємства різних видів – від малого бізнесу до великих міжнародних корпорацій	Складність в освоєнні: є високоспеціалізованим програмним забезпеченням, яке вимагає певних знань і навичок від користувачів
9	Дає можливість аудиторам зберігати і ділитися даними між собою, що забезпечує більш ефективну комунікацію та співпрацю	
10	Підтримує різноманітні формати звітності й документації, що дозволяє адаптувати програмне забезпечення до вимог різних регуляторних органів та стандартів здійснення аудиту	
11	Підтримка здійснюється кваліфікованою командою фахівців, що забезпечує надійну й оперативну підтримку користувачів програмного забезпечення	
12	Програмне забезпечення має великий потенціал для підвищення ефективності та якості аудиту, зниження витрат на проведення аудиторських робіт	
13	Має можливість інтеграції з іншими програмними засобами, що дає змогу аудиторам використовувати додаткові інструменти і розширювати функціональність програмного забезпечення	

Джерело: систематизовано авторами на основі [1]

Разом з тим, можна зазначити, що програмне забезпечення завдяки автоматизації процесів та використанню шаблонів дає змогу аудиторам зосередитися на важливих питаннях, зменшити робочий час та зробити більш об'єктивні та вірні висновки про фінансовий стан підприємств. «CaseWare Audit» є одним з найпопулярніших програмних засобів для здійснення аудиту в світі та має широку базу користувачів і партнерів. Його викори-

стання дає можливість підвищити рівень довіри до фінансової звітності підприємства та забезпечити високу якість і стандартизацію аудиторської документації, що має позитивний вплив на репутацію підприємства й ділову взаємовідносини з клієнтами та партнерами.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт «CaseWare Audit» в Україні. URL: <https://caseware.com.ua/>

Богріновцева Л. М.,

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування;*

Заїчко І. В.,

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування;*

Національна академія статистики, обліку та аудиту

РОЗВИТОК АВТОМОБІЛЬНОГО СТАХУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Основна умова для успішного функціонування ринку страхування України полягає у наданні якісних та конкурентоспроможних страхових послуг. На сьогодні, розвиток автомобільного страхування відбувається стрімкими темпами, разом із чим виникає багато проблем, які необхідно вирішувати та шукати шляхи їх усунення.

Відбувається збільшення кількості автомобілів сучасного виробництва, в яких значно більша потужність двигуна і відповідно висока вартість. При настанні страхових подій за участю таких авто, збільшуються витрати страховика на виплату страхового відшкодування.

З кожним роком знижується середній вік водіїв транспортних засобів, погіршується культура водіння. В Україні середній вік автомобілів становить 22,7 років, що є показником найстарішого автопарку в Європі, де цей показник вдвічі менше – 10,7 років. Шкода від експлуатації старих автомобілів проявляється не лише в забрудненні екології, а й у безпеці руху, адже у нових моделях автомобілів більш продумані кузова з точки зору пасивної безпеки, на порядок вище електронні асистенти і більша кількість подушок безпеки. За оцінками експертів, вітчизняний автопарк продовжу-

ватиме старіти, оскільки більшу частку імпорту складають старі автомобілі віком 5-15 років, частка нових авто у структурі імпорту за останні роки складала близько 20%.

Події 2020 та 2022 років дали поштовх до стрімкого пришвидшення цифровізації страхової галузі. Цей процес почався набагато раніше, однак пандемія та введенні військового стану стали каталізаторами, які збільшили його швидкість. Як і будь-яке економічне явище, цифровізація у страхуванні має свою тіньову сторону як для страхувальників, так і для страховиків. Цифровізація проявляється, перш за все в тому, що в онлайн відбувається купівля страхового продукту, укладання та супровід договору, а також урегулювання збитків. З точки зору безпеки бізнес-процесів важливі такі аспекти, як:

- ✓ зменшення до мінімуму контакту між страхувальником та страховиком;
- ✓ скорочення кількості оригіналів документів;
- ✓ продаж полісів онлайн через сайт компанії.

Зазначені фактори пришвидшують та спрощують процес надання послуг, але разом із цим і несуть деякі ризики для клієнтів страхових компаній. До них відносяться: крадіжка персональних даних при онлайн-оформленні полісів, несанкціоноване списання грошових коштів із банківської карти, злочинні дії під час використання фішингових сайтів. Окрім кіберризиків, зустрічаються методологічні ризики, які пов'язані з тим, що клієнт може не розібратися самостійно в складних частинах договору або правилах страхування та ризикує зрозуміти їх неправильно, як результат, у нього можуть з'явитися завищені очікування стосовно договору страхування.

Для боротьби із шахрайством у сфері страхування в умовах цифровізації розроблені різні технічно-статистичні методи, які вже використовуються. В загальному страхові експерти оцінюють процеси цифровізації позитивно і припускають, що навіть короткострокові сплески шахрайства вдасться локалізувати та зупинити досить швидко. Ще однією важливою проблемою залишається недовіра населення до страхових компаній, а саме, ризик неотримання страхової виплати у випадку настання страхового випадку. Зазначена проблема підсилюється недосконаlostями, які існують у законодавстві. Страховики по-різному трактують норми та визначення для власної вигоди.

Важливим кроком у трансформації вітчизняної цифровізації стала можливість відображення повного набору водійських документів на автомобіль у додатку «Дія», в тому числі і договору ОСЦПВ. Е-страховка відображається тільки у власників автомобілів в меню картки техпаспорта,

по кожному документу робиться запит за номером авто в систему МТСБУ щодо наявності страхового полісу.

У 2020 році в МТСБУ відбулося активне запровадження системи електронного документообігу: основні бізнес-процеси департаменту внутрішнього страхування МТСБУ були діджиталізовані. З серпня 2020 року реєстрація вихідної кореспонденції МТСБУ щодо опрацювання справ із регламентних виплат з гарантійних фондів МТСБУ здійснюється через систему електронного документообігу, в якій підписуються всі необхідні документи для сплати відшкодування, а саме: запити до суду, звернення до органів МВС та запити до винуватця ДТП. Також було запущено опрацювання електронних звітів аварійних комісарів. Процес підписання, обміну рахунками та актами аварійних комісарів почали здійснювати через цифрову платформу.

Процес розвитку автотранспортного страхування стримують проблеми різних типів, значна частина яких перебуває за межами страхового ринку, а саме:

- ✓ прихована монопольна діяльність;
- ✓ значна частина тіньової економіки;
- ✓ збитковість діяльності значної кількості підприємств.

Важливу увагу також слід приділити соціальним проектам про безпеку дорожнього руху, а саме: користуванню ременями безпеки, наслідкам перевищення швидкості, відволіканням під час керування на телефон та інші справи, керуванням автомобілем у нетверезому стані, а також правилами поваги до інших учасників руху.

За умов кризових економічних явищ, що спостерігаються сьогодні, вагомий вплив на діяльність страховиків чинять проблеми низької капіталізації та відсутності достатнього рівня ліквідних активів, що свідчать про неспроможність страховиків виконати фінансові зобов'язання, що були ними взяті. Значна частка компаній вживають заходи щодо відмови у виплаті компенсацій, що свідчить про невизначеність якості страхового продукту. До таких заходів відносять:

- ✓ допущення водієм серйозних порушень ПДР, що суперечить відповідним нормативним актам;
- ✓ проблеми з експертною оцінкою автомобіля.

При дослідженні проблем у сфері автострахування, варто також приділити увагу управлінню виплатами. Аналіз свідчить, що більшість негативних звернень до НБУ та МТСБУ ґрунтуються на порушенні страховиками строків страхових виплат, необґрунтованому зменшенні суми

відшкодування або взагалі відмові у його виплаті, незгоді щодо визначень розміру виплат, які пов'язані із відновлювальним ремонтом авто.

Система врегулювання збитків потребує змін, які нададуть можливість скоротити термін виплат. Важливим питанням залишається скасування виплат за Європротоколом або розширення його на повну вартість, яка зазначена у полісі страхування. З метою уникнення зловживань потрібно формалізувати «європротокол» і у випадку його застосування здійснювати огляд автомобілів обох учасників аварії та надавати матеріали з відеофіксаторів.

До основних проблем розвитку вітчизняного ринку автомобільного страхування слід віднести:

- ✓ низький рівень розвитку механізму прямого врегулювання збитків;
- ✓ недосконалість вітчизняного законодавства у сфері автомобільного страхування, зокрема обов'язкової форми;
- ✓ відсутність сучасної та ефективної системи захисту прав споживачів страхових послуг;
- ✓ відсутність належної системи гарантування страхових виплат.

Для подальшого розвитку автомобільного страхування необхідно по-ступово вжити заходи, які зможуть усунути зазначені проблеми:

- 1) вдосконалити вітчизняне законодавство у сфері автомобільного страхування;
- 2) поступово збільшити максимальні розміри страхових виплат до європейських стандартів;
- 3) укладати договори ОСЦПВ без франшизи;
- 4) збільшити максимальні розміри виплат з ОСЦПВ;
- 5) здійснити перегляд страхових сум за Європротоколом у бік збільшення;
- 6) здійснювати виплату страхового відшкодування без урахування зносу деталей автомобіля;
- 7) посилити функції гарантій зі сторони МТСБУ щодо здійснення виплат неплатоспроможними страховиками;
- 8) страховим компаніям впроваджувати сучасні технологічні сервіси та інноваційні рішення у сферу автотранспортного страхування.

В умовах євроінтеграційних процесів важливою проблемою залишається менталітет населення та відсутність «страхової культури». У розвинених країнах страхування є практично соціальною основою життя громадян, у той час, як у нашій країні постійно виникають непорозуміння та труднощі, що супроводжуються недовірою до страхових компаній. Майбутнє ринку автострахування залежить від загального стану економіки

країни. Якщо не відбуватиметься зростання ВВП, платоспроможність споживачів страхових послуг, оновлення автопарку, то не можна буде розраховувати на значне збільшення сектору автомобільного страхування. Держава, регулятор та страховики мають спільними зусиллями закласти надійний фундамент для європейської трансформації галузі та її подальшого ефективного розвитку.

Список використаних джерел

1. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності: моногр. / за заг. ред. А. Ю. Горбового; Ун-т державної фіскальної служби України. Ірпінь-Білосток, 2018. 305 с.

2. Тринчук В.В., Табахарник О.Я. Insurtech: сучасні тренди ринку автострахування України. *Сучасні проблеми бухгалтерського обліку та фінансів*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 23-24 лист. 2021 р. Київ : НУХТ, 2021. С. 106-108.

Бондарук Т. Г.,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування;*

Ткаченко Я. В.,

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МУНІЦИПАЛЬНИХ БАНКІВ

Банківські установи, що функціонують нині, є комерційними, тому їхня діяльність, насамперед, спрямована на отримання прибутку власниками. Саме тому, у контексті вирішення завдань задоволення потреб місцевої економіки та забезпечення комунального господарства території, необхідне створення муніципального (комунального) банку. Це дозволить органам місцевого самоврядування використовувати фінансові ресурси території для вирішення конкретних задач соціально-економічного розвитку регіону, перерозподіляти фінансові потоки і направляти їх на нагальні потреби територіальної громади, зміцненню інфраструктури.

Таким чином, комунальний банк це спеціалізована фінансово-кредитна установа, основне завдання якої, по суті, зводиться до обслуго-

ування територіальної громади та фінансування перспективних проектів соціально-економічного розвитку конкретної території, також зберігається можливість здійснення інших банківських операцій. Засновниками в даному випадку можуть виступати органи місцевого самоврядування та муніципальні підприємства. Особливої актуальності це досягається в умовах дефіциту власних бюджетних коштів та зростаючої потреби у фінансуванні підприємств комунальної власності.

Можливість створення такої структури територіальним об'єднанням в особі органу, уповноваженого керувати комунальними активами, передбачено законодавством про місцеве самоврядування. Територіальні громади можуть об'єднуватися на договірних засадах, з метою акумуляції доходів місцевих бюджетів, інших ресурсів та створювати для цього необхідні організації та служби в т. ч. банки [1].

Законодавчо визначено, що органи місцевого самоврядування можуть у рамках законодавства створювати комунальні банки або інші фінансово-кредитні організації, виступати гарантами кредитів підприємств, установ, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, розміщувати належні їм кошти в банках з віднесенням їх до доходної частини відповідного місцевого бюджету.

Але при цьому можливість формування та роботи комунальних банків не знайшла достатнього законодавчого підтвердження. Так згідно із Законом України «Про банки та банківську діяльність», банки створюються у формі акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю або кооперативного банку [2]. Таким чином, правові аспекти діяльності саме комунальних банків у законодавстві не достатньо врегульовані. Враховуючи роль і значення кредитних операцій для діяльності комерційного банку, можна зазначити, що рівень організації кредитного процесу є одним з основних показників всієї роботи банку [3].

Практика функціонування муніципальних банків набула значного поширення у світі. На разі у різних формах вони функціонують в Австрії, Франції, Німеччині, Нідерландах, Норвегії, Іспанії, Швейцарії, Великобританії, Шотландії, США тощо [4]. До поширених форм утворень банків комунального типу у названих країнах належать:

- ✓ різновиди комунальних фінансових установ, що забезпечують розрахунки органів місцевого самоврядування та короткострокові кредити;
- ✓ комунальні банки взаємного кредиту, з допомогою яких одні органи місцевого самоврядування кредитують інші;

- ✓ акціонерні комунальні банки, покликані полегшити кредитування органів місцевого самоврядування;
- ✓ спеціальні державні банки комунального кредиту, що спеціалізуються на кредитуванні місцевих органів влади.

Подібні структури створювалися і в Україні. На сьогоднішній день, практика становлення комунального кредитування в Україні пов'язана з використанням двох форм: кредитів у формі комунальних облигаційних позик та комунальних кредитів. Так в 1993 році започаткований ПАТ «Український комунальний банк», серед акціонерів якого були Луганська облдержадміністрація та міська адміністрація Луганська. Іншим прикладом може слугувати банк сприяння розвитку міського господарства і підприємництва ПАТ КБ «Хрещатик». Понад 25 % статутного капіталу якого належало Київській міській державній адміністрації та комунальним підрозділам міста, а саме департаменту фінансів виконавчого органу Київської мерії. Одним із функціональних напрямків діяльності ПАТ КБ «Хрещатик» становило розвиток ринку муніципальних, корпоративних ЦП. Також банк займався практичною реалізацією ініціативи Київської держадміністрації проекту соціальної підтримки громадян «Картка Киянина», спрямованої на надання та облік соціальних пілг територіальної громади, що надаються з використанням електронних карток. Проте в результаті політичної та економічної криз в країні, на сьогоднішній день, вони знаходяться в стані припинення діяльності [4].

В обох наведених прикладах банк не створений за рішенням компетентного органу місцевого самоврядування на основі комунальної власності, тобто не є комунальним банком.

Узагальнення досвіду функціонування муніципальних (комунальних) банків дозволяє сформулювати перелік основних задач подібного утворення, а саме:

- ✓ розрахунково-касове обслуговування бюджетних та позабюджетних рахунків муніципальних (комунальних) структур;
- ✓ різного роду програми для ОСББ;
- ✓ оперативного управління тимчасово вільними коштами місцевого бюджету та посилення контролю за цільовим використанням ресурсів;
- ✓ проводити емісію муніципальних ЦП, експертизу місцевих інвестиційних проектів і програм розвитку;
- ✓ залучати додаткові ресурси і надавати гарантії збереження інвестицій;

- ✓ надання послуг представникам територіальних громад;
- ✓ надавати банківські та інші фінансові послуги як звичайний комерційний банк в т. ч. шляхом укладення з юридичними особам агентських договорів включаючи зберігання цінностей, інкасацій.

Подальший розвиток функціонування комунальних банків в країні попри необхідності в значних витратах з боку органів місцевого самоврядування в майбутньому може забезпечити їм та відповідним структурам комунального господарства необмежений доступ до кредитних ресурсів.

На жаль, на сьогоднішній день, в країні не зафіксовано будь-якого банку, засновником якого виступають органи місцевого самоврядування або комунальні утворення.

Проте станом на вересень 2022 року за даними офіційного порталу Києва Київська міська державна адміністрація планує створити Муніципальний банк Києва. Як зазначив перший заступник голови КМДА Микола Поворозник «Місто інвестує в банк для створення на його базі Муніципального банку Києва – для подальшого його перетворення на універсальний фінансовий інструмент міста» [5].

Наголошується, що при цьому буде мати місце як значна оптимізація ресурсів міста, економія коштів територіального об'єднання, так і слугувати оптимальним інструментарієм для проектного фінансування та роботи з Міжнародними фінансовими організаціями, іноземними інвесторами щодо відновлення інфраструктури міста. Процес планується оформити за рахунок участі у відкритому конкурсі на виведення з ринку неплатоспроможного банку АТ «Банк Січ» і на його базі створити муніципальний банк. Очікується, що для міської адміністрації придбання функціонуючого банку з подальшим перетворенням його на муніципальний, а також утримання цього банку коштуватиме на рік менше, ніж сьогодні витрачається на комісії за обслуговування в інших комерційних банках [5].

Формування такого банку дозволить також акумулювати додаткові фінансові ресурси [6], за рахунок яких можна профінансувати зарплатні проекти, кредити в оборотні кошти більшості комунальних підприємств міста, запозичення до міського бюджету, розподіл субсидій, власні рахунки мешканців територіальної громади.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 №280/97-ВР URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80.

2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 №2121-111 URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14.

3. Бондарук Т. Г., Дубас Ю. А. Аналіз кредитної діяльності банків в умовах пандемії. The 7th International scientific and practical conference “Science and education: problems, prospects and innovations” (April 1-3, 2021) CPN Publishing Group, Kyoto, Japan. 2021. 1135 p. С. 323-327.

4. Муніципальний (комунальний) банк / В. В. Зайчикова // Енциклопедія Сучасної України. Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. URL: <https://esu.com.ua/article-70001>

5. Офіційний портал Києва URL: https://kyivcity.gov.ua/news/kiv_planuye_stvoriti_munitsipalniy_bank_stolitsi/#:~:text

6. Бондарук Т. Г., Лукашук М. В., Особливості та перспективи банківського кредитування сільського господарства на сучасному етапі розвитку економіки України. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр. 2020. №3. С. 84-92.

Василевська-Смаглюк О.М.,

аспірантка,

Національна академія статистики, обліку та аудиту

БЮДЖЕТИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ПІДКОНТРОЛЬНІ ОБ'ЄКТИ: ЗРОСТАННЯ ЗНАЧУЩОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОМУ ПЕРІОДІ

Другий рік російсько-української війни зумовлює об'єктивне зростання значущості фінансового забезпечення протидії агресору. Бюджет є найважливішою складовою фінансового механізму цієї протидії. Війна залишається найістотнішою зовнішньою загрозою для України. Вона доповнюється іншими глобальними викликами – такими, як зміни клімату, наслідки пандемії та ін.

Названі зовнішні загрози супроводжуються внутрішніми викликами, до яких належать як брак фінансування та неефективне використання коштів, так і неузгодженість повноважень між різними гілками і рівнями державної влади тощо. У підсумку це спричиняє незбалансованість управлінських рішень і потребує удосконалення обліку, контролю та релевантної інформації для забезпечення керованості бюджетних процесів

на досліджуваних рівнях ієрархії бюджетної системи України. Згідно з Основним законом Україна являє собою унітарну державу. Бюджетна система унітарних державах є переважно дворівневою. Тому відповідно до Бюджетного кодексу ієрархія бюджетної системи України об'єднує державний (центральный) бюджет та місцеві бюджети. Що стосується місцевих бюджетів, то їх сучасна типологія в Україні наведена в табл.

Таблиця

Типологія та значущість бюджетів об'єднаних територіальних громад в структурі місцевих бюджетів України станом на 01.01.2022 р.

Типи місцевих бюджетів	Всього місцевих бюджетів, одиниць	Структура типів місцевих бюджетів в їх загальному числі, %
Обласні бюджети, бюджет АРК	25	1,3
Бюджети міст республіканського / обласного значення	13	0,7
Районні бюджети	136	7,0
Бюджети об'єднаних територіальних громад	1469	75,3
Бюджети районів у містах обласного значення	35	1,8
Бюджети міст районного значення	5	0,3
Бюджети селищ міського типу	38	1,9
Бюджети сільрад (сіл)	229	11,7
Разом	1950	100,0

Аналіз сучасних типів місцевих бюджетів в Україні свідчить, що найвагомніше місце серед існуючих їх різновидів належить бюджетам об'єднаних територіальних громад [1]. Їхня частка в структурі типів місцевих бюджетів станом на 01.01.2022 р. була більшою 75%. Це у 6,4 рази перевищує чисельність бюджетів сільрад (сіл) – другого за значущістю різновиду чинної типології місцевих бюджетів.

Упродовж усього періоду реформування місцевого самоврядування в Україні у науковій літературі досліджуються проблеми формування, обліку і контролю місцевих бюджетів. У той же час майже не приділяється увага формуванню нових підходів до підвищення ефективності використання

коштів місцевих бюджетів та інформаційного забезпечення їх обліку і контролю.

Вивчення зарубіжних наукових публікацій, які стосуються місцевих бюджетів, засвідчує, що обліку місцевих бюджетів на сучасному етапі приділяється недостатньо уваги. В українській науковій літературі також бракує концептуальних підходів до підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів та їх інформаційного забезпечення через функції обліку і контролю. Для територіальних громад ця проблема загострилася після імплементації реформи децентралізації, що ще більшою мірою зумовлюється необхідністю подолання наслідків війни, пандемії, зміни клімату та невирішених соціальних питань на рівні територіальних громад [2].

Для обґрунтування та ухвалення рішень щодо управління бюджетами територіальних громад дедалі доцільнішою стає побудова ефективної системи інформаційного забезпечення. Для цього ми пропонуємо вербальна модель, яка визначає місце обліку та контролю як основоположних функцій управління у процесах формування та використання місцевих бюджетів. Під час війни значення цих функцій стає істотно вищим, ніж у мирний час. Тож запропонована нами модель покликана відобразити прямі та зворотні потоки інформації, що забезпечують обґрунтування та ухвалення бюджетних рішень на місцевому рівні [3].

Контрольна функція місцевих бюджетів полягає у порівнянні множини величин, які за своєю природою визначають лімітовані показники напрямів діяльності територіальних громад, які мають забезпечувати досягнення визначених цілей. Контроль має здійснюватися за допомогою порівняння нормативних та фактичних величин, які віддзеркалюють реальний бюджетний процес. Вимірами таких величин є кількісні та якісні параметри бюджету територіальних громад [4].

З точки зору бюджетного контролю цілепокладання є функцією забезпечення прямих інформаційних зв'язків. Найважливішими складовими законодавчої та нормативно-правової бази, якими належить керуватися при формуванні бюджету територіальних громад, є:

- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- Податковий кодекс України;
- Бюджетний кодекс України;
- Закон України «Про державний бюджет»;
- Постанова Кабінету міністрів України від 29.07.2020 №671 «Основні макропоказники економічного і соціального розвитку України 2021-2023 рр.»;

- Інші законодавчі і нормативно-правові документи Кабінету міністрів України та профільних міністерств.

Належить підкреслити: функції цілепокладання властива системність, яка пояснюється тим, що вона охоплює прогнозування, бізнес-планування, індикативне фінансове планування тощо. Зв'язки між прямими інформаційними потоками в управлінні бюджетами місцевих громад також забезпечуються за допомогою параметризації бюджетів, що дає можливість оптимізувати їх за допомогою ключових параметрів, які обмежують надмірні видатки. У військовий час прикладом таких параметрів може слугувати секвестр бюджетів територіальних громад. Для повноцінної реалізації функцій цілепокладання та параметризації бюджетів місцевих громад забезпечення загальної керованості бюджетного процесу слід реалізовувати через здійснення сукупності функцій обліку, контролю та аналізу.

Що стосується обліку в управлінні місцевими бюджетами, то найважливіша його місія полягає у фактографічному забезпеченні керованості бюджетних процесів. Призначення обліку виявляється у формуванні зворотних інформаційних потоків та наданні даних, які призначаються для обґрунтування й ухвалення бюджетних рішень [5]. Натомість контроль передбачає запобігання відхилень від нормативно визначених параметрів та цільових показників бюджетів при ухваленні бюджетних рішень. Функція аналізу спрямовується на оцінювання ефективності виконання ухвалених рішень, а також опосередковано продовжує виконання контрольних функцій за допомогою властивих їй методик аналітичного пізнання.

Забезпечення зворотних потоків інформації здійснюється через регулювання, яке пропонується розглядати як засіб керованості бюджетного процесу через коригування цільових орієнтирів та обмежуючих параметрів або пряме втручання у бюджетний процес з метою приведення фактичних значень бюджету у відповідність визначеним цільовим орієнтирам та параметрам. Тож забезпечення зв'язків між прямими та зворотними потоками інформації за допомогою вказаних функцій забезпечення керованості бюджетних процесів дозволяє ефективніше обґрунтовувати та ухвалювати бюджетні рішення, що визначають розвиток територіальних громад.

Таким чином, теперішня війна жорстко випробовує спроможність громадян України через бюджети громад відстоювати обороноздатність, самозабезпечення і розвиток територій. Актуальна для світового співтовариства проблематика управління територіальними громадами стає дедалі важливішою і для України – від часу після проголошення її незалежності аж донині.

В умовах воєнного періоду держава і суспільство продовжують осмислювати роль територіальних громад та місцевого самоврядування для забезпечення життєдіяльності і суспільно-господарського розвитку країни. Продовжує зростати значущість обліку і контролю та інших функцій фактографічного забезпечення керованості бюджетів територіальних громад. Практичне значення отриманих нами результатів дослідження полягає у можливості реально впливати на покращення обліку та здійснення контролю бюджетів територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Відкритий бюджет. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=1610000000>
2. Василевська-Смаглюк О., Гура Н., Дерун І., Шевчук В. (2023). Концептуальні засади обліку та контролю бюджетів територіальних громад у воєнний час та в повоєнному періоді. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(48), 91–104.
3. Василевська-Смаглюк О.М. Контроль бюджетних рішень в управлінні територіальними громадами: Інформаційний контекст воєнного та повоєнного часу. Сучасна статистика: проблеми та перспективи розвитку: матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди Дня працівників статистики. Київ: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2022.
4. Василевська-Смаглюк О.М. Бюджетний контроль і проблеми його інформаційного забезпечення. Сучасна статистика: проблеми та перспективи розвитку: матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди Дня працівників статистики. Київ: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2021. С.58-62.
5. Бухгалтерський облік і контроль у контексті Бюджетного кодексу України: навч. посіб. / С. В. Свірко, І. О. Кондратюк, О. О. Дорошенко, Н. М. Старченко; передм. Т. І. Єфименко. – К. : ДННУ «Акад. фін. управління», 2012. 944 с.

Василішин С. І.,*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛADOVA ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах невизначеності параметрів соціально-економічного розвитку та досягнення цілей сталого розвитку зростає роль формування прозорості бізнес-середовища. Більше того, увага до цілей сталого розвитку як ніколи актуальна у процесі долання наслідків безпрецедентної глобальної економічної кризи, спричиненої повномасштабною війною в Україні та, ще раніше, коронавірусною хворобою COVID-19.

Саме на інститут бухгалтерського обліку, який сприяє досягненню довіри та керованості у суспільстві покладено важливу місію щодо прозорого представлення фінансових та нефінансових показників у звітах компаній, головним чином, тих, що становлять вагомий вплив та суспільний інтерес і відповідальні перед наступними поколіннями та державою за наслідки своєї діяльності.

Управління економічною безпекою аграрного бізнесу базується на основі достовірного, неупередженого, достовірного розкриття даних у фінансовій звітності, яка сьогодні набуває нового змісту, доповнюючись низкою важливих нефінансових показників. За результатами проведеного експрес-аналізу консолідованої фінансової звітності підприємств-агрохолдингів, що становлять суспільний інтерес свідчить, що найбільш поширеними звітами, у який відображено нефінансові показники є Звіт з управління, Звіт з прогресу, Звіт про корпоративну соціальну відповідальність тощо.

Оскільки аграрне виробництво прямо впливає на екологічний стан навколишнього середовища та формує зайнятість сільського населення, імплементація засад сталого розвитку в агробізнесі є запорукою сталого розвитку сільських територій, на яких він провадиться. Велику роль в досягненні цієї мети відіграє розвиток екологічно та соціально відповідального бізнесу та забезпечення його прозорості через розкриття нефінансової інформації, у якій зацікавлені ключові стейкхолдери.

Інтегрована звітність – концепція, яка передбачає формування широкого діапазону показників, призначених для вимірювання довгострокової вартості бізнесу та ролі, які відіграє організація в суспільстві [1].

Сьогоднішній контекст розвитку інтегрованої звітності передбачає, що до неї включаються показники, що стосуються екологічних, соціальних й управлінських аспектів ведення бізнесу (ESG – від environmental, social and governance), а також розкривається набір нематеріальних активів, які створюють вартість [2].

Водночас, авторитетною системою складання нефінансових звітів у світі залишаються принципи Глобальної ініціативи зі звітності (GRI). Використання підходів GRI свідчить про орієнтацію цілей бізнес-суб'єктів на вектори сталого розвитку та підтверджують надійність такого бізнес-партнера у довгостроковій перспективі. Відповідно до директиви ЄС 2013/34/ЄС, а пізніше – Постанови Кабінету Міністрів України «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [3], починаючи з 2017 р. серед складових інтегрованої звітності підприємств з'явився звіт про управління. Згідно з чинним законодавством, це «документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності» [4].

Тобто в практиці ведення обліку та складання фінансової звітності по-стала необхідність розгляду ризиків, які є невід'ємною складовою обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою, хоча звіт з управління і перебуває за межами регулювання НП(С)БО 1.

Для систематизації та порівнюваності інформації, відповідно до міністерської методики, Звіт про управління включає інформацію щодо організаційної структури та діяльності підприємства; результатів його діяльності; характеризує ліквідність і зобов'язання; екологічні, соціальні аспекти; управління ризиками; дослідження та інновації; фінансові інвестиції; перспективи розвитку; дані про корпоративне управління (для суб'єктів – емітентів цінних паперів) [4].

Вважаємо, що рекомендована Міністерством фінансів України структура звіту з управління не достатньо широко репрезентує показники щодо потенційного впливу ризиків та загроз зовнішнього середовища бізнесу на його економічну безпеку, обмежуючись даними щодо ринкового, кредитного ризиків та ризику ліквідності. На відміну від цього, економічна безпека є багатоаспектним динамічним показником, який перебуває під впливом великої кількості інших, не менш вагомих, ризиків та загроз, вплив яких посилюється в умовах невизначеності. Серед них – група ризиків,

передбачених інструментом XBRL-таксономії. Тому, на нашу думку, з метою посилення дієвості управління економічною безпекою, у складі звіту з управління є доцільним виокремити окрему складову «Управління економічною безпекою», яка поруч із розкриттям інформації про ризики та наслідки їх впливу, розкриватиме додаткові показники щодо організаційних положень управління економічною безпекою, політик комплаєнса, антикорупційних заходів, інструментів ризик-менеджменту тощо.

Базисом запропонованого розділу Звіту з управління є декомпозиція можливого впливу на економічну безпеку таких ризиків:

- ✓ стратегічних (зміна природно-кліматичних умов; політична нестабільність, включаючи воєнні конфлікти, реформа земельних відносин тощо);
- ✓ фінансових (неузгодженість облікової політики із запитами ризик-менеджменту; ризики втрати ліквідності; низький рівень віддачі необоротного та оборотного капіталу; інфляційні коливання; коливання ринкових цін на сільськогосподарську продукцію; зростання податкового навантаження; зміна вимог державних регуляторів; кредитні ризики від операцій з фінансовими активами; імовірність настання необхідності суттєвих поточних виплат за договірними зобов'язаннями тощо);
- ✓ операційних (наявність додаткових витрат унаслідок порушення технологій вирощування культур та утримання тварин; фізичне та моральне застарівання основних засобів; недоступність інновацій; втручання в діяльність підприємства третіх осіб);
- ✓ діджиталізаційних (несанкціонований витік чи знищення стратегічно важливої інформації; ризик кібератак та кібершахрайств тощо) ризиків.

Таким чином, завдяки синтезу в інтегрованій фінансовій звітності економічних, соціальних, екологічних та безпекових показників, стає можливим досягнення максимального задоволення інтересів зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів і створюється платформа для безпекового подання аграрного бізнесу на регіональному та національному рівнях. Такий підхід якісно посилює і розширює функціональні можливості державних регуляторів у частині формування стратегії розвитку аграрного сектора України на основі акумулювання інформації щодо ризик-середовища окремих аграрних підприємств та створення основ для зміцнення економічної безпеки аграрної галузі загалом, яка, як наслідок, є основою формування продовольчої безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Eccles R.G., Krzus M.P. One report: integrated reporting for a sustainable strategy. John Wiley & Sons, 2010. 240 p.
2. Інтегрована звітність – поверніть упевненість своїм інвесторам! Вісник МСФЗ. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001253 (дата звернення: 07.03.2023).
3. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Постанова Кабінету Міністрів України № 1106 від 25.10.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.03.2023).
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996–XIV від 16.07.1999 р., зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 07.03.2023).
5. Про затвердження Методичних рекомендацій зі складання звіту щ управління: наказ Міністерства фінансів України від 07.12.2018 № 982. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text> (дата звернення: 07.03.2023).

Ганущак Т. В.,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки та фінансів підприємства;

Волюх А. Ю.,

магістрант факультету економіки, менеджменту та психології;

Державний торговельно-економічний університет

РОЗВИТОК ТОРГОВЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ВІЙНИ

Вітчизняний торговельний бізнес переживає не найкращі часи, ворог щодня руйнує як нашу інфраструктуру, так й економіку. Саме сьогодні так важливо для компаній є формування ефективної системи управління економічними, які першочергово впливають на їхні фінансові результати. Для розуміння загальної карти щодо стану вітчизняного бізнесу було проведено українських підприємств з початку війни [1]. Майже половина українських компаній перестали працювати на ринку, 29% з них повністю призупинили діяльність, в основному це були ті компанії, які розташовані

на окупованих територіях. Кількість новозареєстрованих суб'єктів господарювання зростає щомісяця. Понад 85% нового бізнесу – це фізичні особи-підприємці. Впродовж усього періоду війни найчастіше ФОПи реєструвалися за КВЕДом оптової та роздільної торгівлі, також зокрема за КВЕДом 47.11 – Роздільна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами (4151 ФОП) [2].

Дана статистика наводить паніку серед економістів, саме тому, що не допустити тотального руйнування економіки, Уряд України запропонував систему кредитування для вітчизняного бізнесу, яка передбачає нульові кредити та дає змогу компаніям відновити свою діяльність. Саме бізнес є свого роду кров'яними артеріями, які забезпечують нормальне функціонування економіки, так як основу державного бюджету України складають саме податки підприємств.

За результатами кредитної програми «5–7–9» з початку війни кількість виданих кредитів зросла у 1,5 рази порівняно з тим самим періодом минулого тим же періодом 2021 року [3].

Не менш важливий вплив на вітчизняний бізнес мало подорожчання пального, ціни на дизпаливо за останні півроку зросли майже вдвічі. Із початку війни станом на 12 червня 2022 року ціни зросли на 63% і призвели до зростання цін на продукти харчування та логістику. Уряд України хоч і скасував акциз, але не зміг довго його утримувати, що призвело до рекордного зростання цін на паливо за всю історію нашої держави [4].

Отож, дослідивши загальний стан українського бізнесу, ми бачимо, що підприємства доводиться нелегко, вони страждають від високого курсу валют, подорожчання цін на паливо та електроенергію, що призводить до подорожчання кінцевого продукту та відповідно веде до зменшення продаж, адже на тлі великої інфляції купівельна спроможність падає.

Наразі українському бізнесу потрібно впроваджувати ефективні методи з мінімізації економічних ризиків, основним із яких коливання курсу валют, який і є першопричиною росту цін буквально на всі види товарів та послуг. Також, достатньо серйозним ризиком є зменшення купівельної спроможності населення та скорочення попиту через високу інфляцію, що пливає вже безпосередньо на виручку підприємств. Особливо відчутним такий ризик є для компаній, які займаються продажем товарів. Та не є тварами першої необхідності.

Наша держава теж займає не останні позиції у швидкості проникнення Інтернет-технологій. Згідно даних Інтернет Асоціації України, в

Україні користуються Інтернетом близько 21,6 млн. користувачів, серед яких найбільш активними користувачами є такі категорії як: школярі/студенти, власники або директори великого та середнього бізнесів, та військовослужбовці [5].

За даними Експертів Інтернет Асоціації України, у 2020 році зростання ринку електронної торгівлі тривало шаленими темпами, в основному через епідемію Коронавірусу, яка і дала поштовх розвитку онлайн-торгівлі.

Згідно з офіційною статистикою українських сайтів, близько 67% користувачів Інтернету відвідують сайти, які пов'язані саме зі сферою електронної торгівлі [6].

Найбільш відвідуваним маркетплейсом серед українців протягом двох років є Інтернет-магазин Rozetka, частка відвідуваності якого зросла на 76,8% у 2021 році в порівнянні з 2020, що означає успішність даного маркетплейсу та поживлення росту електронної торгівлі в Україні [7].

Згідно проведеного дослідження ми можемо ствердити, що розвиток маркетплейсів в Україні є доволі потужним. Також варто відмітити, що ринок є напрочуд молодим і з недостатньо сформованим рівнем конкуренції, яка присутня на інших ринках.

В підсумковому дослідженні особливостей ринку електронної торгівлі України пропонуємо провести SWOT-аналіз та дані нашого дослідження навести в рис. 1.

SWOT-аналіз ринку електронної торгів

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none">1. Високий освітній рівень населення: Україна є густо населеною країною, з великою кількістю населення, яке готове купляти2. Центр для всієї Європи (Україна є головним вузловим центром логістичного сполучення країн ЄС та СНД)3. Розвинута інфраструктура міст4. Позитивний міжнародний імідж та розвинута мережа магазинів	<ol style="list-style-type: none">1. Недостатній рівень зовнішніх інвестицій у Інтернет2. Недостатня динаміка актуалізації електронної торгівлі на державному рівні3. Низький рівень державної підтримки он-лайн торгівлі4. Недовіра українців до Інтернет магазинів

Загрози	Можливості
<ol style="list-style-type: none"> 1. Можливий негативний вплив на он-лайн торгівлю у зв'язку з потенційними змінами до податкового та регуляторного режиму 2. Відтік висококваліфікованих кадрів за кордон, зокрема внаслідок дистанційної роботи та війни в Україні 3. Потенційні обмеження економічної діяльності у зв'язку з черговими карантинними обмеженнями 4. Розгортання повномасштабної війни по всій території України 	<ol style="list-style-type: none"> 1. «Постковідне» бізнес-середовище надало більше можливостей для розвитку електронної торгівлі 2. Можливість поєднувати віддалену роботу з роботою в офісі робить можливим залучати спеціалістів з інших регіонів і країн 3. Скорочення витрат на оренду внаслідок зменшення кількості орендованих офісних приміщень

Рис. 1. SWOT-аналіз ринку електронної торгівлі України.

Джерело: [авторська розробка].

Отож, на основі нашого дослідження Україна має великий потенціал у розвитку інформаційних технологій та максимально його використовує. Наразі день основною загрозою для розвитку онлайн-торгівлі країни є війна в Україні, яка не тільки забрала тисячі життів мирних жителів, але й призвела до відтоку кадрів, зменшення фінансування, руйнуванні інфраструктури та багато інших негативних наслідків, які просто не злічити.

На нашу думку, використовуючи унікальні способи із залучення клієнтів та збільшення продажів, електронна торгівля поступово витіснить фізичні магазини, на які витрачається час, який відповідно економитимуть онлайн-покупки, а час у сучасному світі – це гроші. Саме тому нашій державі необхідно розвивати диджитал-технології у галузі торгівлі і змінювати ринок за рахунок переходу від традиційних до Інтернет-продажів, що в підсумку призведе до росту її економіки та бізнесу.

Список використаних джерел

1. Голобородько Я. Війна в Україні: економіка, бізнес, логістика, допомога URL: <https://trans.info/ru/viyna-v-ukrayini-ekonomika-biznes-logistika-dopomoga-279148> (дата звернення: 23.01.2023).

2. Український бізнес в умовах війни: аналітика стану за п'ять місяців (2022 р.) URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/ukrainskij-biznes-v-umovah-vijni-analitika-stanu-za-pat-misaciv> (дата звернення: 23.01.2023).

3. Щотижнева інформація про результати Державної програми Доступні кредити 5-7-9 станом на 23-01-2023, URL: <https://bdf.gov.ua/uk/informaciya-pro-rezultati-derzhavnoji-programi-dostupni-krediti-5-7-9> (дата звернення: 23.01.2023).

4. Вартість дизельного палива на АЗС України (2022 р.) URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/fuel/dt/2022-06/> (дата звернення: 23.01.2023).

5. European B2C E-commerce Report. (2016). URL: <https://www.ecommercewiki.org/reports/239/european-b2c-ecommerce-report-2016> (дата звернення: 24.01.2023).

6. Обсяг ринку інтернет-реклами України 2022 <https://vrk.org.ua/ad-market/> (дата звернення: 26.01.2023).

7. Шиндировський І. М. Використання глобальної мережі Інтернет у бізнесі. Підприємництво і торгівля: збірник наук. праць. Львів: Видавництво ЛТЕУ, 2018. Вип. 22, С. 132–135 URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/93> (дата звернення: 24.01.2023).

Герасименко С. С.,
*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри статистики, ІТ та математичних
методів в економіці,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

МІСЦЕ БЮДЖЕТУВАННЯ У ФОРМУВАННІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Бюджетування в управлінні корпорацією є одним з ключових інструментів фінансового планування та контролювання, що полягає у складанні плану доходів та витрат на певний період та його подальшому аналізі. Бюджетування є необхідним елементом стратегічного управління корпорацією, інформація якого дозволяє забезпечувати фінансову стабільність та ефективність діяльності корпорації. Бюджет може бути розроблений на основі різних підходів, таких як нульовий бюджет, інкрементальний бюджет, програмний бюджет тощо.

Бюджетування є також важливим інструментом для прийняття рішень щодо інвестицій. Інформація бюджетів дозволяє керівництву краще

розуміти можливості та ризики, пов'язані з конкретними інвестиційними проектами. Бюджетування також допомагає контролювати витрати та доходи, що дозволяє уникнути непередбачуваних ситуацій, які можуть призвести до фінансових проблем.

Впровадження бюджетування дозволяє вирішувати проблеми розроблення стратегії та тактики розвитку суб'єкту підприємницької діяльності (СПД), обґрунтування та прийняття управлінських рішень на системних засадах шляхом використання, зокрема, методів аналізу та синтезу, в першу чергу – аналізу причинно-наслідкових залежностей. Організоване у відповідний спосіб бюджетування та подальший детальний аналіз доходності та коштів СПД дозволяє швидко знаходити та усувати помилки та перешкоди на шляху реалізації фінансових планів таким чином, щоб визначені для СПД цілі були досягнуті з найменшими витратами.

Для того, щоб бюджети відігравати свою роль у управлінні СПД, вони повинні, в міру впливу часу, коригуватися відповідно до фактичних умов, які склалися і в яких здійснюються фінансово – господарські операції. Обумовлено це тим, що через деякий час, в порівнянні з моментом складання, початковий (вхідний) бюджет стає неактуальним у зв'язку, в першу чергу, із відхиленнями фактичних обсягів виробництва та реалізації від планових, що – як вказувалось вище – впливає на величину змінних витрат

Слід зауважити, що зміна обсягів виробництва до певного рівня не вимагає коригування вхідного бюджету. Тільки починаючи з відповідної величини відхилень бюджет потребує коригування інакше подальший аналіз його виконання буде здійснюватися за невідповідної бази.

В той же час:

- ✓ перерахунок вхідних бюджетів в еластичні вимагає зміни тільки величини змінних витрат,
- ✓ відхилення фактичної зміни запасів від передбаченої у вхідному бюджеті, що вимагало б перерахунку постійних витрат, не враховують і перерахунок не здійснюють.

Таким чином, для виконання аналізу відхилень фактичних даних від рівнів еластичного бюджету має бути організований облік за всіма статтями, напрямками та центрами виникнення витрат. Але слід підкреслити, що метою аналізу не є контроль витрат. З'ясовані, за результатами аналізу, причини відхилень тільки становлять базу для відповідної оцінки відхилень та розроблення, з їх врахуванням, відповідних заходів з метою запобігання негативним, щодо результатів діяльності СПД, відхиленням у подальшому.

Як було зауважено вище, результати аналізу відхилень не є самостійною метою дослідження діяльності СПД, а лише засобом для обґрун-

тування управлінських рішень. В разі виявлення, наприклад, невиконання плану виробництва, але більших за планові витрат, необхідно шукати шляхи виправлення ситуації з метою усунення (ліквідації, зменшення) цих перевитрат (в першу чергу – постійних). При цьому мова йде не про усунення самих відхилень витрат, а причин, що їх обумовили. Тобто, якщо мало місце перевищення, в порівнянні з планом, витрат на сировину, то результати аналізу дозволяють виявити, що це могло статися внаслідок, наприклад, використання невідповідної сировини (з невідповідними параметрами), що затруднювало її оброблення, чим порушувався визначений технологічний процес і, як наслідок, норми споживання цієї сировини. Щоб позбутися відхилень, за такої умови (використання невідповідної сировини) слід було б перерахувати норми споживання і норми витрат, тобто – санкціонувати (затвердити офіційно) виявлене відхилення і вважати його за норму. Хоча правильніше було б відділу постачання закуповувати сировину тієї якості, яка передбачена технологічним процесом.

З метою забезпечення більшої придатності результатів аналізу до вирішення завдань управління необхідно враховувати, що:

- 1) протидія некорисним відхиленням має бути здійснена в поточному порядку, тобто в момент вимірювання споживання матеріалів чи витрат. І хоча поточний аналіз може бути виконаний не по всіх статтях витрат, щодо прямих витрат він – в більшості випадків – можливий;
- 2) сам аналіз не має за мету тільки подання величин визначених відхилень у вигляді таблиць або для розрахунку певних показників. Визначення та групування відхилень становить вхідну інформаційну базу, використання якої полегшує визначення напрямків подальших досліджень з метою виявлення причин відхилень та розроблення відповідних заходів, щоб запобігти цим відхиленням в майбутньому.
- 3) більш корисним є вичерпне дослідження окремих відхилень, ніж зверхнє дослідження всіх відхилень,
- 4) аналізувати слід первинні явища (джерела, що спричинили відхилення, а не виключно – їх наслідки).

Результати аналізу дозволяють як у процесі складання бюджету, так і при використанні його інформації для розроблення планів, враховувати ряд факторів, які можуть впливати на доходи та витрати. Наприклад, ринкові умови, конкуренція, зміни в законодавстві, вартість сировини, зміни валютних курсів тощо. Для кращого розуміння цих факторів та їх впливу на бюджет, корпорація може проводити SWOT – аналіз, який допомагає визначити сильні та слабкі сторони компанії, а також можливості та загрози, які можуть виникнути.

Ефективне управління сучасним великим підприємством метою діяльності якого є отримання запланованого прибутку, розмір якого обумовлюється відповідною працею великої кількості працівників, чії взаємопов'язані дії забезпечують виконання певних операцій для виробництва та реалізації – як за межами, та і в середині СПД – визначеного асортименту товарів та послуг, можливе за умов застосування до аналізу поточних результатів оперативної, надійної та детальної інформації з метою виявлення та усунення причин, що заважають досягненню вказаної мети. Використання різних форм бюджетування на СПД дозволяє вирішити більшість завдань, пов'язаних із розробленням необхідних для організації роботи окремих підрозділів та СПД в цілому планових бюджетів, веденням оперативного обліку, врахуванням його інформації для корегування бюджетів, використання інформації скорегованих бюджетів для продовження діяльності СПД, скерованої на досягнення основної мети, навіть в умовах, що змінилися.

Список використаних джерел

1. Макалюк І. В., Джумакеєва Д. Д. Роль бюд1. Макалюк І. В., Джумакеєва Д. Д. Роль бюджетування у фінансовому плануванні підприємства. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2019. Випуск 24. С. 67-75.
2. Ювженко Н. М. Теоретичні підходи до визначення сутності та природи бюджетування. Інвестиції: практика та досвід. 2017. No 7. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2017/16.pdf
3. Швиданенко Г. О. Управлінський контролінг: кол. моногр. / за заг. ред. Г.О. Швиданенко. Київ: КНЕУ, 2015. 156 с.
4. Засадний Б. А.Ткаченко А. В. Система бюджетування як провідна ланка фінансового планування бізнес-процесів підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. Вип. 35. С.33-37.

Горобець О. О.,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри статистики, ІТ та математичних методів в економіці,

Національна академія статистики, обліку та аудиту

КУЛЬТУРА НАУКОВОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мова кожного народу набуває специфічних особливостей залежно від того, у якій галузі людської діяльності її застосовують [1].

Використання культури наукової мови у вищій освіті є важливим елементом ефективного спілкування та розуміння складних наукових концепцій.

Наукова мова – це спеціальна мова, яка використовується вченими та дослідниками для передачі своїх висновків та ідей, вона точно та лаконічно передає наукову інформацію [2].

Роль наукової мовної культури у закладах вищої освіти полягає в забезпеченні студентів основою для розуміння та використання наукової мови. У цьому контексті важливо, щоб студенти могли розуміти наукову мову та могли ефективно спілкуватися нею як зі своїми ровесниками так і викладачами [3]. Крім того, культура наукової мови допомагає студентам розвивати критичне мислення та навички вирішення проблем, що є важливою складовою майбутнього професійного становлення.

Культура наукової мови також є важливою, безпосередньо, і у навчальному процесі закладів вищої освіти, оскільки дозволяє студентам брати участь у науковому дискурсі. Розуміючи та використовуючи наукову мову, студенти можуть робити внесок у наукове співтовариство та брати участь у наукових дослідженнях. Також володіння науковою мовою дозволяє студентам розуміти та інтерпретувати наукову інформацію, представлену в ЗМІ та приймати обґрунтовані рішення щодо наукових проблем, які впливають на їхнє життя. Це особливо важливо в сучасному напівцифровізованому світі, де наука і технології відіграють дедалі більшу роль у суспільстві.

Варто зазначити, що культура наукової мови має декілька характерних особливостей, які відрізняють її від інших форм використання мови, зокрема це точність та ясність (використання спеціальних термінів та символів), об'єктивність (ґрунтується на фактах та доказах), формальність (дотримання правил, уникання сленгу), технічність (використання технічних та специфічних для окремих спеціальностей термінів), інтернаціональність

(використання стандартизованих термінів та символів зрозумілих у різних країнах, а також використання англійської мови як мови міжнародного спілкування) [4].

Таким чином, зазначені функції наукової мови обґрунтовують важливість точного й ефективного оприлюднення наукових висновків, а також, певним чином сприяють науковому прогресу та розумінню.

Узагальнюючи зазначене, варто наголосити, що культура наукової мови є важливою складовою навчального процесу в закладах вищої освіти, оскільки вона надає студентам навички та знання, які сприяють розвитку не лише наукової грамотності, а й формуванню критичного мислення, яке в свою чергу забезпечує прийняття обґрунтованих рішень у сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Кратко М. Проблеми української наукової мови. Вісник Нац. ун-ту «Львів. політ». Серія «Проблеми української термінології». 2002. № 453. С. 12-13.
2. Семеног О. М. Наукова мова як комунікативний феномен. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Semenog.php>
3. Козубська І. Г. Мовленнєві жанри наукового стилю в англійській мові. Сучасні підходи та іноземні тенденції у викладанні іноземних мов. URL: <http://interconf.fl.kpi.ua/node/1265>
4. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Київ: Довкілля, 2006. 712 с.

Гринчак Н. А.,
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту,
маркетингу та публічного управління,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Маркетингове дослідження проведене консалтинговим агентством Research and Markets показало, що глобальний ринок аудиторських послуг, розмір якого у 2020 році був оцінений у 204,5 мільярда доларів США, досягне до 2027 року розміру в 263,8 мільярда доларів США (рис. 1.). Середньорічний темп зростання в період 2020-2027 рр. складе 3,7% [1].

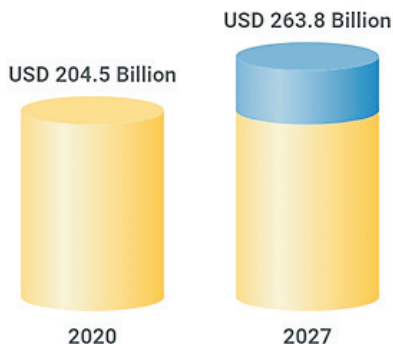

Рис. 1. Прогнозна оцінка розвитку розміру глобального ринку аудиторських послуг в 2027 р.

Подібних висновків, щодо темпів розвитку світового ринку консалтингових послуг, прийшли і аналітики Market Data Forecast. В своєму дослідженні вони оцінили світовий ринок аудиторських послуг в 2021 році в 217,7 млрд дол. США. Відзначивши, що середньорічний темп зростання ринку з 2021 по 2026 роки складе 4%, і до 2026 року світовий ринок аудиторських послуг зросте до 287 млрд. дол. США [2].

Ринок аудиторських послуг у США оцінюється в 56,1 млрд дол США в 2020 році. Китай, друга за величиною економіка світу, за прогнозами досягне прогнозованого розміру ринку в 51,2 млрд дол. США до 2027 року.

Серед інших географічних ринків, які заслуговують на увагу, є Японія та Канада, кожен з яких прогнозує зростання на 2% і 3,1% відповідно за період 2020-2027 рр. У Європі прогнозується зростання Німеччини приблизно на 2,6% середньорічного темпу зростання.

У 2022 році аудиторська діяльність була найбільшим сегментом доходів у світі для BDO Global. В 2022 році багатонаціональна мережа організацій з аудиту та консультування отримала 42 % свого доходу від послуг аудиту та гарантії в усьому світі (рис. 2) [3].

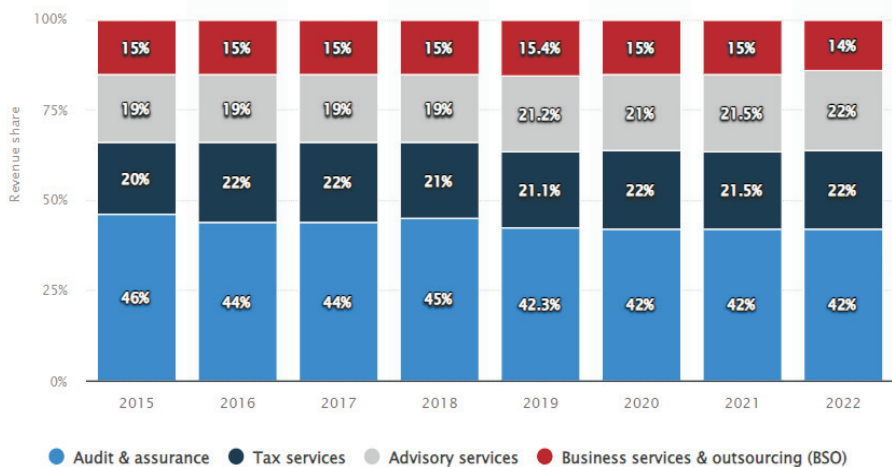

Рис. 2. Частка доходу BDO Global з 2015 по 2022 рр., за видами послуг

Провідними аудиторськими компаніями світу є Deloitte, PricewaterhouseCoopers (PwC), Ernst & Young (EY) і Klynveld Peat Marwick Goerdeler (KPMG). Фірми надають своїм клієнтам різні професійні послуги, включаючи аудит, корпоративні фінанси та юридичні консультації. В 2021 році Deloitte була найбільшою аудиторською компанією в усьому світі, яка отримала дохід в 50 млрд дол США. Другою в списку стала PricewaterhouseCoopers з доходами в районі 45 млрд дол США [4].

В 2022 році Deloitte залишилася на першому місці серед фірм «Великої четвірки», із загальним доходом у майже 60 млрд дол. США Сукупний дохід четвірки найбільших компаній на глобальному ринку аудиторських послуг стабільно зростає протягом останнього десятиліття, перевищивши 200 мільярдів доларів США у 2022 році (рис. 3).

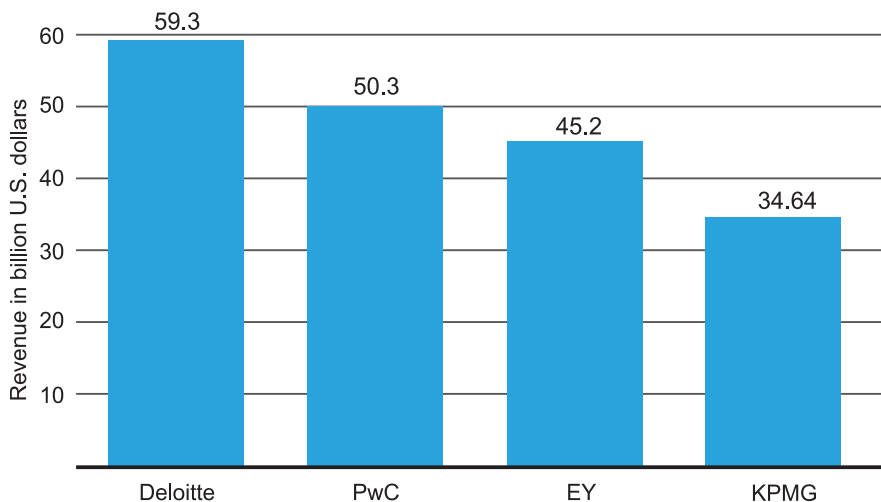

Рис. 3. Дохід великої четвірки аудиторських фірм у всьому світі у 2022 році, млрд дол. США

У 2022 році дохід від консалтингу склав близько 40 % рекордного обсягу Deloitte, тоді як PwC і EY отримали більшу частину доходу від аудиторських послуг [5].

Три найбільші аудиторські компанії отримали більшу частину свого доходу в Америці – найбільшим регіоном базування KPMG була мережа компаній у Європі, на Близькому Сході та в Африці (включаючи Індію). Сполучені Штати залишаються основним ринком для всіх чотирьох компаній, причому Deloitte отримала майже половину свого загального доходу в 2019 році саме в США. Що стосується кількості співробітників, то чотири компанії забезпечили робочими місцями понад один мільйон людей, у 2021 році Deloitte знову лідирує.

Спосіб роботи спеціалістів з аудиту останнім часом зазнав найбільших і найшвидших змін, які будь-хто відчував у своєму трудовому житті. Раптовий перехід до дистанційної та гнучкої роботи як аудиторських фірм, так і компаній, які вони перевіряють, додає новий вимір до проблеми, яка вже постала під час адаптації аудиту до корпоративного світу, що швидко розвивається. Бізнес-моделі компаній стають дедалі складнішими в міру того, як вони проходять через цифрову трансформацію, і це висуває нові вимоги до спеціалістів з аудиту. Однак нові способи роботи принесуть важливі переваги, а також створять проблеми, які необхідно вирішити.

Оскільки цифрові технології та аналіз даних стають все більш центральними для процесу аудиту, а також для бізнес-моделей компаній, аудиторським фірмам знадобиться більш різноманітний спектр навичок. Традиційно вони набирали людей із досвідом роботи в бізнесі, але в майбутньому всім аудиторам знадобиться підвищений рівень розуміння технологій.

Крім того, аудиторським фірмам знадобиться більше людей зі значними знаннями в галузі STEM (наука, технології, інженерія та математика), щоб вони могли ефективно використовувати технології для цілей аудиту. Не всі ці спеціалісти стануть кваліфікованими аудиторами, але деякі, безсумнівно, стануть, і їх прихід збільшить різноманітність аудиторських команд.

Особисті якості, які аудиторські фірми шукають у нових членах команди, також будуть розвиватися. Традиційно фірми наголошують на особистій чесності та професійному скептицизмі спеціалістів з аудиту, і ці якості, безсумнівно, залишатимуться життєво важливими. Але в новому середовищі, що швидко розвивається, аудиторам також потрібно буде розвинути ще глибші знання про бізнес, потужну цікавість до технологій і гнучке мислення [6].

Однією з ключових сильних сторін аудиторських фірм, які працюють у цьому мінливому ландшафті, є їх прямиий доступ до технічного досвіду в усіх сферах бізнесу через багатодисциплінарну модель. Цей зв'язок із ресурсами знань, від високотехнічного обліку хеджування до оцінки, кібербезпеки, шахрайства, сталого розвитку, податків і корпоративних фінансів, є величезним активом для надання високоякісних аудиторських послуг. По мірі того, як бізнес стає все більш складним, здатність використовувати цей ширший досвід спеціалістів ставатиме ще важливішою

Список використаних джерел

1. Auditing Services: Global Strategic Business Report. URL: <https://www.researchandmarkets.com/reports/5140428/auditing-services-global-strategic-business>
2. Auditing Services Market. URL: <https://www.marketdataforecast.com/market-reports/auditing-services-market>
3. Revenue share of BDO Global from 2015 to 2022, by service line. URL: <https://www.statista.com/statistics/862258/bdm-global-revenue-by-service-line/>
4. Leading accounting firms in the world from 2020 to 2021, by fee income. URL: <https://www.statista.com/statistics/784444/global-accounting-firms-fee-income/>

5. Revenue of the Big Four accounting / audit firms worldwide in 2022.
URL: <https://www.statista.com/statistics/250479/big-four-accounting-firms-global-revenue/>

6. How the auditing profession is transforming to meet future challenges.
URL: https://www.ey.com/en_gl/assurance/how-the-auditing-profession-is-transforming-to-meet-future-challenges

Грицай О. І.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аналізу;*

Саварин І. Б.,

*студент групи ОП-41,
кафедри обліку та аналізу;*

Національний університет «Львівська політехніка»

АНАЛІЗУВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний економічний розвиток здійснюється в умовах глобальної екологічної кризи, обумовленої антропогенними і техногенними чинниками. Основними напрямками розвитку сучасного суспільства є екологізація суспільного виробництва та забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності населення та природних екосистем. Інструментарій, який дає змогу підприємствам отримувати інформацію про витрати, що пов'язані з охороною навколишнього середовища та відновленням природних ресурсів є система екологічного обліку, а також аналізу та контролю екологічних витрат підприємства.

Загальні проблеми класифікації екологічних витрат та бухгалтерського відображення висвітлені у Н.М. Малюги, І.В. Замули у [1]. Стан та напрямки розвитку облік, аудит і аналіз екологічної діяльності підприємств описано у В.А. Дерія [2]. Необхідність реформування традиційної системи обліку на підприємствах з введенням екологічного обліку і аудит обґрунтовано Сахно Л.А. у [3].

Ідентифікація екологічних витрат підприємства передбачає аналіз та оцінку витрат, що пов'язані з охороною довкілля, відновленням природних ресурсів та компенсацією негативного впливу на навколишнє середовище.

Для проведення аналізу необхідно систематизувати інформацію про всі етапи життєвого циклу виробництва продукції, а також про використан-

ня ресурсів, таких як енергія, вода, сировина та інші. Порівняння витрат з нормативними показниками та виявлення резервів для зниження витрат є важливим елементом аналізу екологічних витрат. Проте ці процеси потребують постійного та належного контролю екологічних витрат, що передбачатиме відстеженні та визначенні рівня використання ресурсів, їх втрат та забруднення довкілля, що у свою чергу вимагає обліку споживання енергії, води, сировини та матеріалів, а також контролю за викидами шкідливих речовин у повітря, воду та ґрунт, згідно Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [4].

Для досягнення ефективного аналізу та контролю екологічних витрат необхідно використовувати спеціальні засоби та методи, включаючи, проте не обмежуючись ними, метод екологічного обліку, стандарти сертифікації екологічної діяльності та системи управління енергоефективністю. Здійснення контролю екологічних витрат можна за допомогою таких груп методів:

1. Методи бухгалтерського обліку і аудиту екологічних витрат – це методи, що дозволяють відстежувати екологічні витрати підприємства, їх види, обсяги та результати. До таких методів можна віднести: облік витрат на енергетику, воду, повітря, знешкодження відходів, відновлення природних ресурсів, здійснення контролю за викидами, розробку звітів про вплив на довкілля тощо.

2. Системи моніторингу та звітності про екологічні витрати – це системи, що дозволяють контролювати екологічні показники підприємства в режимі реального часу. До таких систем можна віднести: системи моніторингу викидів, системи моніторингу якості повітря та води, системи моніторингу відходів, системи моніторингу використання ресурсів, системи моніторингу ризиків для довкілля.

3. Системи екологічного менеджменту – це системи, що дозволяють підприємству забезпечувати сталість своєї діяльності в умовах ресурсної обмеженості та потреби в зменшенні від’ємного впливу на довкілля. До таких систем можна віднести: системи сертифікації стандартів екологічного менеджменту (ISO 14001), системи зеленого бізнесу, системи управління енергоефективністю (ISO 50001), системи сталого розвитку тощо.

Ефективне застосування цих засобів сприятиме ефективному контролю та зниження екологічних витрат, що забезпечує збалансований підхід до ведення бізнесу, який враховує потреби довкілля та суспільства в цілому.

Отже, аналіз та контроль екологічних витрат важливий для забезпечення сталого розвитку та збереження природних ресурсів. Це дозволяє виявити, які ресурси використовуються у великих кількостях та як їх

можна замінити більш ефективними або менш шкідливими для довкілля альтернативами, а також можливості для покращення ефективності виробництва, що може привести до зменшення витрат на ресурси та енергію, підвищення ефективності використання цих ресурсів, і, як наслідок, зростання прибутковості.

Список використаних джерел

1. Малюга Н., Замула І. Екологічні витрати: класифікація та бухгалтерське відображення. Бухгалтерський облік і аудит. 2009. № 5. С. 35-41.
2. Дерій В. А. Облік, аудит і аналіз екологічної діяльності підприємств: поняття, стан та напрямки розвитку. Економічний аналіз: зб. наук. пр., 2015. Том 19. № 2. С. 193-200.
3. Сахно Л. А. Екологічний облік і аудит в реформуванні традиційної системи обліку на підприємстві. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/ekologichniy-oblik-i-audit-v-reformuvanni-tradiciynoi-sistemi-obliku-na-pidpriemstvi.html>
4. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

Денисенко О. Л.,
*здобувач вищої освіти третього рівня
(доктор філософії) першого року навчання,
Державний торговельно-економічний університет*

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННОГО АУДИТУ, ЯК ЗАСОБУ КОНТРОЛЮ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Розвиток будь-якої країни значною мірою залежить від надходжень до бюджету, який базується на податкових надходженнях. Від своєчасності та повноти сплати податків залежить наповнення бюджетів усіх рівнів, виконання функцій державного та місцевого самоврядування, фінансування потреб окремих громадян. Оподаткування впливає на загальний розвиток та соціальну безпеку країни. Важливим заходом забезпечення надходження податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів є контроль за платниками податків.

Під податковим контролем слід розуміти систему заходів, які вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти та своєчасності сплати податків і зборів, а також до-

тримання законодавства з питань регулювання обігу готівки проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

У відповідності до Концепції електронного аудиту (далі – е-аудиту) платників податків, автоматизована обробка отриманого аудиторського файлу дозволяє швидко виявляти найбільш ризикових платників податків та транзакції задля податкових перевірок [2; 3; 4].

Метою е-аудиту є застосування нового підходу до здійснення контрольної-перевірочної роботи з боку органів Державної податкової служби України.

Предметом е-аудиту є перевірка достовірності розрахунків, повноти та своєчасності сплати податків і зборів, правильності складання та подання податкової звітності платниками податків.

Е-аудит платників податків належить до складу податкового контролю. Вважаємо, що система е-аудит платників податків має базуватися таких складових елементах, зокрема: організаційна інформаційна інфраструктура; методологічна база; нормативно-правове та ресурсне забезпечення (рис. 1).

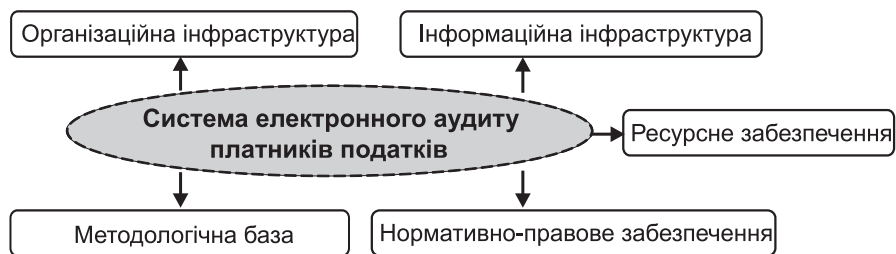

Рис. 1. Система електронного аудиту платників податків

Джерело: розроблено автором

Розглянемо детальніше кожен із запропонованих складових системи е-аудиту платників податків.

По-перше, організаційна інфраструктура е-аудиту платників податків складається із Державної податкової служби та платників податків (фізичних і юридичних осіб), які є суб'єктами е-аудиту. Натомість, об'єктом е-аудиту – діяльність платників податків у частині визначення та сплати податкових і грошових зобов'язань.

По-друге, інформаційна інфраструктура е-аудиту включатиме джерела, механізми та способи отримання облікової інформації щодо повноти та своєчасності сплати платниками податків зобов'язань.

По-третє, задля ефективного здійснення е-аудиту платників податків необхідна потужна та якісна методологічна база, яка формується на основі відповідних методик контролю за справлянням окремих податків і платежів, тощо. Методика е-аудиту платників податків базується на чинного податковому законодавстві та враховує найбільш ризикові ділянки такого контролю.

По-четверте, вагоме місце в системі е-аудиту платників податків займає нормативно-правове забезпечення, оскільки нарахування і сплата податків, зборів проводиться платниками податків у відповідності до Податкового кодексу України та інших нормативно-правових актів. Ведення е-аудиту платників податків здійснюється у відповідності до розробленої затвердженої Концепції.

По-п'яте, ресурсна підтримка е-аудиту платників податків виражається у матеріальному та кадровому забезпеченні його організації. Ресурси, які витрачаються на організацію е-аудиту платників податків у контролюючих органах мають бути оптимальними.

Отже, проведені дослідження дозволили визначити роль е-аудиту платників податків як засобу податкового контролю. Розкрито мету, предмет е-аудиту та охарактеризовані складові системи електронного аудиту платників податків.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1389887254397445>. (дата звернення: 08.03.2023).

2. Концепція впровадження електронного аудиту (е-аудиту) для платників податків. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-prezentuyue-konceptsiyu-e-auditu-dlya-platnikiv-podatktiv> (дата звернення: 08.03.2023).

3. Bezverkhyi K., Poddubna N. Audit in the digital economy. Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo. 2022. № 4. pp. 81-90. Serija. Ekonomichni nauky. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2022\(123\)07](https://doi.org/10.31617/3.2022(123)07).

4. Bezverkhyi, K., Poddubna, N. E-audit in Ukraine: normative and legal regulation. Scientia fructuosa. 2023. № 1. Pp. 119-130. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2023\(147\)09](https://doi.org/10.31617/1.2023(147)09)

Завгородня А. А.,*аспірантка,**Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу,
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»*

БАЗОВІ ПРОБЛЕМИ КІБЕРБЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Впровадження нових технологій, якість інтернет-інфраструктури, інституційний розвиток та інноваційний-інвестиційний клімат – це ті напрями, які мають визначати розвиток цифрової економіки в Україні. Розвиваючи цифрову інфраструктуру, ми розвиваємо і цифрову економіку. Однак, сама цифрова інфраструктура – це не лише телекомунікації, а й комплекс технологій, продуктів, інструментів та процесів, а також засобів, котрі забезпечують обчислювальні, телекомунікаційні та мережеві можливості і працюють та цифровій основі [1].

У 2020 році Світовий економічний форум визначив топ-10 навичок до 2025 року. На першому місці – це аналітичне мислення та інновації. На другому – це активне навчання на навчальні стратегії, наступне комплексне вирішення проблем, яка в 2019 році була на першому місці [2].

За прогнозами WEF до 2025 року п'ятдесят відсотків усіх працівників потребуватимуть перенавчання, адже світ стрімко розвивається, переживає всесвітню пандемію, яка стрімко автоматизувала працю. Передбачають, що 85 мільйонів робочих місць упродовж наступних 5 років можуть замінити машини. Водночас 97 мільйонів нових робочих місць можуть з'явитися в процесі адаптації ринку праці до нових реалій.

Починаючи з пандемії короно вірусу, яка прискорила цифровізаційні процеси, а також розвила та удосконала кібербезпеку, яка на сьогодні є основним процесом при розвитку цифровізації, і на який потрібно звертати увагу [3].

Кіберзагрози є дедалі більшим явищем у сучасному цифровому та підключеному операційному середовищі. Ті самі технології, які уможливили трансформацію бізнесу, також сприяють або створюють кіберзлочинність. У гіршому випадку кібератаки або зломи можуть бути руйнівними для компанії. Ось чому кібербезпека повинна мати високу пріоритетність у порядку денному вищого керівництва та правління.

Кібербезпека насправді ще не була чітко визначена, але на практиці вона відноситься до нових типів викликів, пов'язаних із безпекою, які впливають на організації та суспільство в цілому в міру того, як цифрова

трансформація – і наша залежність від взаємопов’язаних цифрових систем і послуг – прогресує.

Кібербезпека також може стосуватися заходів, які організація може використовувати для захисту своїх критично важливих бізнес-систем, програмного забезпечення, пристроїв і мереж передачі даних від будь-яких кіберзагроз. Кіберзагрози, у свою чергу, – це шкідливі події або процеси, які можуть вплинути на діяльність організації, фінанси, дані, репутацію та, в гіршому випадку, на безперервність її бізнесу.

Дослідження WEF виявили основні проблеми кібербезпеки на підприємствах, які представлені на рис. 1.

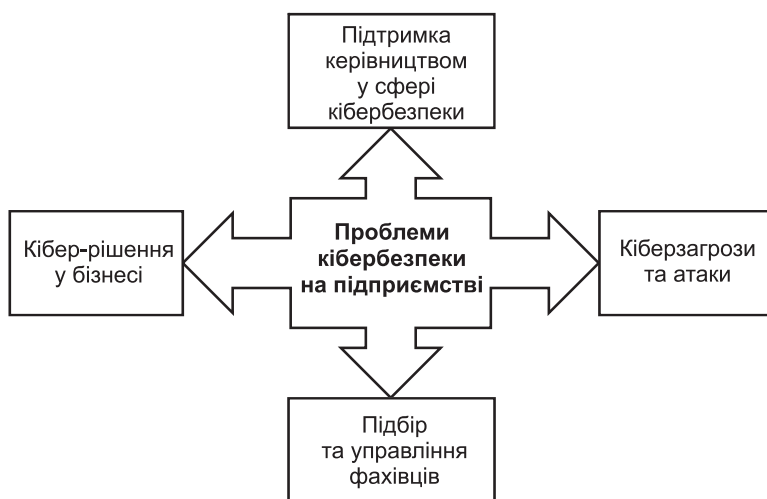

Рис. 1. Проблеми кібербезпеки на підприємстві

Кіберзагрози та атаки. Атаки на кібербезпеку можуть статися з будь-якою організацією в будь-який час. У 2020 році такі відомі організації, як Marriott, MGM Resorts, Twitter і Magellan Health, стали жертвами кібератак. В Україні в цей період зафіксовано понад мільйон випадків кіберзагроз. В 2021 році були масштабні кібератаки на веб-сайти СБУ. А в 2022 році повномасштабні кібератаки відбувалися майже кожного дня.

Ці атаки можуть коштувати дорого. У звіті Niscox за 2019 рік зазначено, що середня вартість кібератаки становить близько 200 000 доларів США. Цей економічний вплив викликав велике занепокоєння, особливо серед власників малого бізнесу. Так як 88% малих підприємств вважають, що їх діяльність вразлива до кібератак. Запобігання цим нападам має фінансове

значення. Існує кілька різних проблем кібербезпеки, про які слід знати в сучасному бізнес-середовищі, – проблем, яким зможе запобігти лише досвідчений фахівець із кібербезпеки.

Підбір та управління фахівцями з кібербезпеки. Спеціаліст з кібербезпеки – це експерт у сфері безпеки інформаційних технологій. Їх робота полягає в забезпеченні захисту під час розробки програмного забезпечення. Вони працюють, щоб переконатися, що мережі захищені від зовнішніх загроз, таких як хакери, які хочуть отримати доступ із зловмисною метою.

Підтримка керівництвом у сфері кібербезпеки. Раніше кібербезпека розглядалася як турбота виключно професіоналів з ІТ-безпеки. Однак ситуація змінюється завдяки зростанню обізнаності вищого керівництва про кіберзагрози та їхній потенційно руйнівний вплив на бізнес. Кібербезпека все більше стає проблемою для вищого керівництва та правління – і так повинно бути.

Згідно з нещодавнім дослідженням фінських компаній, організації, де топ-менеджмент займається кібербезпекою та надає їй пріоритет, краще підготовлені до кібератак, а також найкраще оснащені для швидкого відновлення після них. Ці організації визнали той факт, що запобігання кіберзагрозам вимагає постійного аналізу та інвестицій.

Через величезні потенційні наслідки кібербезпека має бути невід’ємною частиною управління ризиками компанії, а план подолання кібератак має бути включений у комплексний план безперервності бізнесу. Варто також пам’ятати, що порівняно з багатьма іншими ризиками ризики, пов’язані з кібербезпекою, потрібно оцінювати частіше – бажано в режимі реального часу. Усе це робить кібербезпеку питанням стратегічного рівня.

Кібер-рішення у бізнесі. Ретельно розроблена стратегія кібербезпеки є хорошим інструментом для спрямування розвитку організації до більш безпечних систем, а також для зміцнення безпечних процедур у повсякденній діяльності. Процес стратегії кібербезпеки може, наприклад, включати ідентифікацію та оцінку потенційних ризиків, реалістичну оцінку поточного стану кібербезпеки в організації, включаючи її бізнес-мережу, а також прийняття рішень щодо сфер розвитку та розподілу ресурсів.

Крім того, важливо підвищити обізнаність персоналу щодо кіберзагроз за допомогою комунікації, навчання та антикризових навчань. Приблизно 90 відсотків кібератак здійснюються через окремих осіб, і персонал часто називають найслабшою ланкою. Це зрозуміло, тому що ми, люди, є легкою мішенню – ми рішучі, ми хочемо подобатися, ми не хочемо, щоб нас при-нижували тощо.

Отже, на сьогоднішній день кіберзагрози це ризик для підприємства з, яким потрібно боротися кожної хвилини маючи непохитне управлінське рішення, спеціалістів даної сфери, підтримку вищого керівництва.

Список використаних джерел

1. Каліна І. І. Трансформаційні тенденції розвитку інтеграції цифрових технологій. Наукові праці ДВНЗ «Донецький національний технічний університет». Серія: економічна. 2019. Вип. 1. С. 124–131.

2. Каліна І. І., Завгородня А. А. Основні складові організаційно-економічного механізму корпоративного управління підприємства в небезпечних умовах. Економічний простір. 2022, Вип. 181. С. 105-109

3. Каліна І. І., Палій С. А., Шуляр Н. М. Визначення основних пріоритетів реалізації стратегії цифровізації підприємств в умовах воєнного стану. МАУП. Економічні науки. 2022. Вип. 3 (66). С. 63-69.

Мискін Ю. І.,

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики;*

Заріцька В. В.,

*студентка другого (магістерського)
рівня вищої освіти,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»;
Державний податковий університет*

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ УПРАВЛІНСЬКИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ОБЛІКУ

Управлінські інформаційні системи (УІС) обліку є необхідним інструментом для ефективного управління бізнес-процесами. Вони дозволяють збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги даних, що допомагає приймати обґрунтовані рішення, оптимізувати бізнес-процеси та збільшувати ефективність діяльності підприємств. Ринок УІС обліку постійно розвивається та змінюється, тому важливо вивчати сучасний стан та тенденції розвитку цього ринку.

Дослідженню УІС обліку приділяли увагу значна кількість вчених. Серед них: Ізмайлов Я. О. [1], Краєвський В. М. [2], Мискін Ю. І. [1; 2; 3; 4], Муравський В. В. [5], Савчук В. К. [2] та інші. Наукові результати отримані вченими у царині удосконалення обліково-аналітичного забезпечення

менеджменту в умовах застосування інформаційних технологій є науково цінними та практично значимими. Проте динамічна діджиталізація економічних процесів вимагає постійного моніторингу ринку УІС обліку.

Сучасний стан ринку УІС обліку характеризується високим рівнем конкуренції та ростом попиту на такі системи. Клієнти дедалі більше орієнтуються на використання хмарних технологій та мобільних додатків, що дозволяє доступатися до інформації з будь-якого місця та з будь-якого пристрою. Окрім того, зростає популярність використання штучного інтелекту та машинного навчання для аналізу даних та автоматизації процесів.

Однією з головних тенденцій розвитку ринку УІС обліку є збільшення функціональності та інтеграція з іншими системами. УІС повинні не лише збирати та обробляти дані, але й забезпечувати можливість їх інтеграції з іншими системами, що дозволяє підвищувати ефективність діяльності підприємств. Окрім того, зростає популярність використання аналітики даних та бізнес-аналітики для отримання цінної інформації та прогнозування тенденцій. Це дозволяє підприємствам планувати свою діяльність та приймати рішення на основі точних даних.

Іншою важливою тенденцією є зростання кількості хмарних УІС та їх популярності. Це дозволяє знизити витрати на обладнання та підтримку систем, а також забезпечує мобільний доступ до даних та можливість роботи з ними в режимі реального часу. Драйвером піднесення розроблювання напрямку програмних продуктів для малого та середнього бізнесу в Україні стала ратифікація Указу Президента України від 15 травня 2017 року № 133/2017 «Про введення в силу рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» [6].

На сьогоднішній день на ринок комп'ютерних систем бухгалтерського обліку розвивається переважно в трьох напрямках:

- традиційні бухгалтерські системи (система «IS PRO», «SAP» та інші);
- системи забезпечення подання електронної звітності та обміну електронними документами («М.Е.Дос», «Арт-Звіт Плюс», «MD Office», «QD PRO» та інші);
- програмні сервіси для ведення обліку на основі хмарних технологій («Облік SaaS», «iPip», «СМАРТ бухгалтерія») [7].

Відповідно програмні продукти можна поділити на три основні групи: бухгалтерські системи, системи електронної звітності, інтерактивні системи надання облікових послуг [7].

На даний час найпоширенішими платформи в Україні є:

1. Master: Бухгалтерія – програмний продукт для ведення бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу. Відповідає вимогам чинного законодавства України та повністю адаптований до українського ринку. Доступний у хмарному та стаціонарному рішеннях, що в свою чергу підвищує рівень популярності його використання серед підприємств малого та середнього бізнесу. Цілком можливо, що через деякий час, даний програмний продукт буде займати лідируючі позиції на ринку України [8].

2. Облік SaaS – хмарна бухгалтерська облікова система, яка дозволяє компаніям будь-якого розміру отримати надійне, безпечне і доступне рішення задач бухгалтерського, управлінського і матеріального обліку [7].

3. ERP-система IS PRO – програма автоматизації процесів роботи підприємства IS PRO являє собою набір взаємопов’язаних модулів (підсистем). Кожна підсистема має певну самостійність, тому IS PRO можна збирати виключно під потреби замовника. Завдяки гнучкому підбору функціоналу програмним комплексом здійснюється автоматизація бізнес-процесів, необтяжена зайвим функціоналом та витратами на впровадження [9].

Однак, разом зі зростанням ринку УІС обліку в Україні, з’являються також певні виклики та проблеми, які можуть впливати на їх ефективне використання, а саме:

- забезпечення безпеки даних та захисту від кібератак (для цього необхідно використовувати найсучасніші технології шифрування та забезпечувати належний рівень контролю доступу до систем);
- підготовка кадрів, які зможуть належним чином використовувати та адмініструвати УІС (для успішного впровадження та використання системи необхідні спеціалісти, які розуміють її функціональні можливості та можуть забезпечити її належне функціонування);
- вибір підходящої моделі власності та сплати за використання УІС (існують різні варіанти, від власності до підписки, та вибір моделі залежить від потреб підприємства та його фінансових можливостей).

Тобто у сучасному світі ринок управлінських інформаційних систем обліку зростає швидкими темпами, охоплюючи різноманітні галузі та сфери бізнесу. Застосування інформаційних технологій дозволяє підприємствам ефективно використовувати свої ресурси та оптимізувати бізнес-процеси.

Однією з головних тенденцій розвитку ринку управлінських інформаційних систем є зростання ролі хмарних технологій, що дозволяє

зменшити витрати на інфраструктуру та забезпечити більшу мобільність користувачів. Також спостерігається зростання популярності розумних аналітичних систем, що дозволяють підприємствам отримувати більш точну та оперативну інформацію про свою діяльність.

З іншого боку, збільшення обсягу даних та їх складність ставлять перед розробниками інформаційних систем обліку нові виклики, що вимагає застосування новітніх технологій та алгоритмів машинного навчання.

Отже, можна зробити висновок, що ринок управлінських інформаційних систем обліку є динамічною та перспективною галуззю, що надає широкі можливості для розвитку та вдосконалення бізнесу.

Список використаних джерел

1. Бухгалтерський облік та оподаткування в умовах застосування інформаційних технологій: теорія і практика: моногр.; за заг. ред. В.О. Осмятченка. Ірпінь: УДФСУ, 2020. 394 с.
2. Управління ефективністю сільськогосподарського виробництва: інформаційно-аналітичний аспект : моногр.; за заг. ред. В.К. Савчука. Київ: видавництво «Вік Принт», 2013. 470 с.
3. Бухгалтерський облік в умовах застосування інформаційних технологій: теорія та практика: моногр.; за заг. ред. В.О. Осмятченка. Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2015. 389 с.
4. Мискін Ю.І. Соціалізація бюджетної політики України : моногр.. Київ: Аграр Медіа Груп, 2019. 508 с.
5. Муравський В.В. Комп'ютерно-комунікаційна форма обліку: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 486 с.
6. Про застосування, скасування і внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій): Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2020 року n0004525-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-20#Text> (дата звернення: 08.03.2023 р.).
7. Одноволик В. І. Програмне забезпечення для обліку та звітності: аналіз ринку та функціоналу. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації: зб.наук.пр. 2016. № 2(17). URL: <http://nasoa.edu.ua/wp-content/uploads/periodicals/b-obl/162/14.pdf> (дата звернення: 08.03.2023 р.).
8. Титенко Л.В., Дойонко А.М. До питання вибору програмного забезпечення для організації обліку на підприємстві. URL: <http://surl.li/fhm0l> (дата звернення: 08.03.2023 р.).

9. Лучко М.Р., Гаврида М. Обробка облікової інформації в умовах інформаційних технологій для системи управління підприємством. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія». 2021. URL: <http://surl.li/fhmoh> (дата звернення: 08.03.2023 р.).

Зоріна О. А.,
*доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри
обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ЗАГАЛЬНА ЧИ СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ: ЩО ОБРАТИ СІЛЬСЬГОСПВИРОБНИКУ?

На сьогоднішній день, згідно чинного законодавства, сільсько-господарські підприємства, які зареєстровані як юридичні особи, мають право обрати один із можливих режимів оподаткування та звітування:

- ✓ знаходитися на загальному режимі оподаткування та сплачувати всі передбачені законодавством платежі;
- ✓ обрати третю групу спрощеного режиму (як відомо, це означає дозвіл сплати єдиного податку за ставкою 3 або 5 відсотків, в залежності від рішення підприємства, зареєструватися чи ні як платник ПДВ);
- ✓ прийняти четверту групу спрощеного режиму, на якій нараховується специфічний для сільгоспвиробників податок.

Традиційно склалося, що для аграріїв найбільш вигідним рахується четверта група спрощенців. Однак постійні пертурбації в законодавстві як щодо збільшення ставок податку, що нараховується на земельні угіддя та водні ресурси, і власне збільшення їх нормативної вартості призвело до того, що інколи альтернативні режими оподаткування виявляються більш цікавими з точки зору оптимізації суми нарахування податків до сплати. При виборі того чи іншого режиму оподаткування агропідприємству слід взяти до уваги залежить від різноманітні фактори (зокрема, його дохід, прибутковість, вид основної діяльності і т.д.). Зупинимося на привілеях перебування на кожному із зазначених режимів оподаткування, проаналізуємо їх недоліки та визначимо, за яких обставин функціонування той чи інший режим є вигідним.

Загальний режим оподаткування. Відразу зазначимо, що цей режим прийнятний для підприємства любого виду економічної діяльності, особливих привілеїв для сільгоспідприємств він не передбачає. Тобто сільгоспідприємство, обравши цей режим, буде в загальному порядку сплачувати як податок на прибуток, так і податок на додану вартість та всі інші податки і збори, що передбачені Податковим кодексом [1]. Але тут слід відмітити, що якщо у сільгоспідприємства є землі сільськогосподарського призначення чи водного фонду, то йому доведеться сплачувати і земельний податок, і спеціальну водну ренту. При цьому податок на прибуток буде визначатися, виходячи з фінансового результату, враховуючи весь чистий дохід. Щодо врахування безпосередньо чистого доходу роз'яснює головне управління ДФС у м. Києві у своєму листі від 16.03.16 р. № 6300/10/26-15-12-05-11 [2]. Ставка податку регламентована Податковим кодексом і становить, аналогічно всім іншим підприємствам, 18 відсотків.

Переваги перебування на цій системі:

1. Податок на прибуток розраховується, враховуючи всі доходи та витрати підприємства. Тобто розрахований у такий спосіб податок є неупередженим та відображає реальну картину діяльності. Зокрема, якщо підприємство зібрало поганий урожай або ж повна собівартість продукції перевищує продажну ціну, то розмір нарахованого податкового зобов'язання стане меншим. За таких обставин підприємство або сплачуватиме меншу суму податку у порівнянні з єдиним податком, або навіть не сплачуватиме його взагалі (за умови, що воно виявиться збитковим).

2. При розрахунку дивідендів учасникам підприємства оподатковують їх податком на доходи фізосіб за пільговою ставкою 5 відсотків (для єдиноподатників вона становить 9 відсотків). Але ця пільга торкається не стільки безпосередньо ведення агробізнесу, як пільгового оподаткування доходів його учасників.

Щодо недоліків даної системи, зазначимо такі:

1. Як ми уже зазначали, перебування на загальній системі оподаткування не звільняє від сплати земельного податку та спеціальної водної ренти. Це може стати суттєвою перешкодою, оскільки сільськогосподарська діяльність апріорі передбачає використання земельних та водних угідь. І в тому разі, якщо сільгоспідприємству належать великі площі землі, воно буде змушене оплатити відповідним чином значний податок на землю.

2. У тому випадку, якщо сільгоспідприємство, що знаходиться на цьому режимі, орендує сільськогосподарські ділянки у фізичних осіб, такі фізичні особи не позбавлені необхідності оплачувати податок на землю, і

відповідно це або збільшить суму орендної плати, або ж підприємству доведеться брати на себе зазначені платежі.

3. У тому випадку, якщо дохід підприємства за попередній рік перевищить 20 млн. грн., воно змушене розраховувати податкові різниці, що створює додаткові проблеми.

Третя група оподаткування. Нюанси для підприємств – юридичних осіб на цій групі врегульовано Податковим кодексом, безпосередньо на ній дозволено знаходитися підприємствам, дохід яких протягом року становить до 5 млн. грн., але водночас дозволяється укладати трудові договори з необмеженою кількістю працівників. У Податковому кодексі зазначено, які підприємства не можуть перебувати на цій групі. Щодо сільгоспідприємств, то це виключення їх стосується в таких випадках:

- а) якщо вони здійснюють виробництво, займаються експортом-імпортом та реалізацією підакцизної продукції;
- б) якщо засновниками (учасниками) є підприємства із звичайним режимом оподаткування і їх загальна частка в уставному капіталі становить більше ніж 25%;
- в) якщо у підприємства є борг за податками на момент подачі заяви щодо включення до зазначеної групи (за виключенням безнадійної заборгованості через форс-мажорні обставини). Підприємствам на цій групі дозволено на власний розсуд обрати одну із таких ставок оподаткування: 3% від доходу звітного періоду, якщо підприємство є платником ПДВ, або 5%, якщо воно не є платником ПДВ.

Серед переваг можна зазначити:

1. Підприємства мають право на власний розсуд приймати рішення, бути чи не бути платником ПДВ та відповідно визначати ставку податку.

2. Підприємства звільнюються від сплати податку на землю, плати за спеціальне використання води та ПДВ.

До недоліків слід віднести:

1. Єдиноподатникам третьої групі заборонено здійснювати бартер. Як зауважено в ст. 291.6 Податкового кодексу, «платники єдиного податку першої – третьої груп повинні здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виключно в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій)» [1]. Вето відноситься і до вексельних розрахунків, і взаємозаліків, і навіть виплат працівникам продукцією. За недотримання вказаної вимоги до підприємства будуть застосовані санкції: перехід на загальний режим оподаткування та стягнення єдиного податку у подвійному розмірі зі всіх отриманих доходів в формі, іншій від грошової (ст. 293.5 Податкового кодексу) [1].

2. До уваги приймаються всі грошові та негрошові форми доходу і абсолютно не враховуються витрати діяльності. Навіть якщо за результатами діяльності підприємство отримує збитки, єдиний податок повинен бути нарахований та сплачений з огляду на всю суму доходу.

3. Аналогічно до загальної системи, у випадку оренди сільськогосподарських ділянок у фізичних осіб, вони вимушені сплачувати податок на землю.

Четверта група оподаткування. Ця група призначена виключно для сільгоспвиробників, тут можуть знаходитися агропідприємства, «у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків» [1], причім ст. 291.5 Податкового кодексу виділяє виключення. Цим єдиноподатникам податок начислюється з одного гектара сільськогосподарських або водних угідь, а відсотки ставок грабуються ст. 293.9 Податкового кодексу залежно від розташування та категорії земель.

Серед переваг зазначимо:

1. Підприємства позбавлені необхідності нарахування та звітування про податку на прибуток, ПДВ, рентній платі за спецвикористання води тощо.

2. У випадку оренди сільськогосподарських ділянок у фізичних осіб, вони не зобов'язані сплачувати земельний податок.

3. Підприємства звітують щороку одноразово.

Але і ця група не позбавлена недоліків, зокрема, в незалежності від продовження діяльності, сільгосппідприємство зобов'язане нарахувати та сплатити єдиний податок з усіх власних чи орендованих сільськогосподарських угідь. Втім, для високорентабельних аграріїв цей недолік може стати перевагою, але якщо підприємство працює збитково чи малоприбутково, сплата такого податку може суттєво відобразитися на результатах його діяльності.

Таким чином, сільгосппідприємствам слід дуже уважно підійти до вибору системи оподаткування, розглянути всі переваги й недоліки кожної із них, прорахувати альтернативні варіанти та прийняти найоптимальніше рішення.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. Закон України № 2755-VI, в редакції від 24.02.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

2. Лист Головного управління ДФС у м. Києві № 6300/10/26-15-12-05-11 від 16.03.2016 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/UPR16119>

Іванков В. М.,
кандидат економічних наук,
директор,
Науково-дослідна судово-експертна установа

ІННОВАЦІЇ ОСВІТИ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Економічна злочинність у всіх її проявах продовжує турбувати наше суспільство [1, с. 5-6]. Навіть в умовах військової агресії рф ми стаємо свідками скандальних злочинів з державними коштами в частині закупівель товарів, продуктового забезпечення ЗСУ. Зростає потреба розрахунків та економічних підтверджень шкоди і збитків для їх розгляду у судових процесах проти країни агресора задля відшкодування. Ці обставини роблять професію судового економічного експерта все більш затребуваною. Разом з тим підготовка в закладах вищої освіти в Україні таких фахівців здійснюється дуже обмежено. Метою нашого дослідження є визначення передумов та аргументації потреби сприяння організації впровадження підготовки фахівців за програмами судово-економічної експертизи.

US News and World Report ще у 2002 році назвав судово-бухгалтерську експертизу одним із восьми найбезпечніших шляхів кар'єри протягом наступних кількох років. Багато університетів у різних країнах пропонують курси, пов'язані з судово-бухгалтерською експертизою, таке ж навчання можна отримати від професійних організацій з судової експертизи. Зарубіжні дослідники констатують існування розриву між судово-економічною практикою та освітою в тому сенсі, що судово-бухгалтерська експертиза розглядається як один із кращих кар'єрних шляхів, але існує лише обмежена кількість бухгалтерських програм, які пропонують дисципліни судово-бухгалтерської експертизи. Зазначимо, що термін судово-бухгалтерської експертизи використовується в даний час більшістю країн світу, разом з тим в Україні відповідно до чинного законодавства використовується термін *судова економічна експертиза* [2]. Однак для всіх експертів в цій сфері передбачена наявність спеціальних економічних знань [3, с. 373], які підтверджуються шляхом атестації [4]. Попри це і вітчизняними, і зарубіжними науковцями констатується небагато довідкових даних щодо інтеграції освіти з судово-бухгалтерської експертизи в навчальні програми з бухгалтерського обліку, де б тематика узгоджувалась з потребами практики, результатом чого були б добре підготовлені та обізнані судові експерти – економісти, бухгалтери.

Існує хибна думка щодо того, що таких фахівців можуть готувати за програмами навчання юридичного напрямку. Вимогою щодо підготовки судово-економічних експертів є саме базова економічна освіта, передусім бухгалтерська. Тож, зосереджуючись на потребах практики, розглянемо особливості змістовного наповнення програм для підготовки таких фахівців.

На підставі вивчення зарубіжних джерел, нами виявлено два варіанти освіти судових бухгалтерів, які набули широкого використання. Практикуючі сертифіковані експерти з питань шахрайства (CFE) віддають перевагу окремому курсу судово-бухгалтерської експертизи, тоді як науковці-освітяни вважають за краще інтегрувати теми судово-бухгалтерської експертизи в існуючі курси бухгалтерського обліку [5, с. 481].

Автор має власний практичний досвід впровадження дисципліни «Судово-економічна експертиза» для магістрів в одному з університетів України. Не вдаючись в організаційні деталі реалізації цієї ідеї в освітньому просторі, які мали багато перешкод, хотілося б озвучити результати проведеного нами опитування студентів щодо досягнення цілей даного курсу.

Не претендуючи на репрезентативність вибірки та визнаючи певну суб'єктивність при опитуванні (воно передбачало анонімність, але 65% опитуваних повідомили свої прізвища) ми отримали відповіді 27 студентів. 81% респондентів, які навчались за цією програмою, вважають, що судово-економічна експертиза пропонує гарні можливості для кар'єрного зростання, однак навчанню в цій галузі не приділяється належної уваги в навчальній програмі з бухгалтерського обліку, і її слід і далі просувати в університетах, інших закладах освіти.

Підвищений попит на судово-бухгалтерську практику та освіту визнається практиками та науковцями. Так, аргументами щодо переваг такого навчання називають підвищення попиту на осіб із судово-бухгалтерською освітою та кваліфікацією, підготовку студентів до участі в перевірці випадків шахрайства, кваліфікованої підтримки судових процесів з економічних злочинів [6, с. 260]. Разом з тим, зарубіжними науковцями відзначається і серйозність ряду перешкод на шляху інтеграції освіти з судово-бухгалтерської експертизи до навчальної програми бухгалтерського обліку, таких як брак фінансових ресурсів, відсутність навчального матеріалу, відсутність інтересу та підтримки адміністрації університету (коледжу), відсутність інтересу викладачів [7, с. 139-143]. Ці результати свідчать про те, що основні перешкоди, з якими стикається навчання в галузі судово-бухгалтерської експертизи, мають інституційний характер,

тобто пов'язані з освітнім закладом, а не викликані уявною відсутністю попиту з боку роботодавців і студентів.

Підтримуючи з власного досвіду зазначені висновки дослідників, вважаємо, що багато з цих перешкод можна подолати наявними ресурсами. Заклади освіти України мають великі напрацювання в сфері навчальних матеріалів, які обумовлені викладанням дисципліни «Судово-бухгалтерська експертиза» за радянських часів та десятків років згодом. В наявності відомі підручники з судово-бухгалтерської експертизи, які надають базові основи для навчання. Проте майже всі вони потребують оновлення за сучасними завданнями, які стоять перед судово-економічною експертизою. Сьогодні тим навчальним закладам, які підтримують цей напрямок і включають до бакалаврських чи магістерських програм дисципліну судової експертизи, доцільно передбачити теми, які актуалізують її викладання. До таких тем ми можемо запропонувати теми, пов'язані з ґрунтовним вивченням сутності шахрайства, його видів, елементів, контролю, виявленню і оцінці за трикутником шахрайства, теорії та методології експертизи шахрайства, вивчення маніпуляцій з пов'язаними особами. В якості важливої складової навчання розглядаємо тематику принципів етики і корпоративного кодексу поведінки судово-економічного експерта, професійних стандартів судової експертизи. Важливим питанням навчання є практичний аспект, що має напрацьовану ефективну методологію – написання висновку експерта. Інші теми також можуть включатись в тематику вивчення судово-економічної експертизи, такі як організація участі у слідчих діях, проведення внутрішніх розслідувань, дотримання безпеки та конфіденційності, знання юридичної системи, ознаки облікового відображення хабарництва та корупції, запобігання конфлікту інтересів, особливості експертного дослідження окремих облікових об'єктів, таких як інтелектуальна власність, побудова кар'єри в криміналістиці тощо.

Цілком можливо, що ці теми не відображають усіх тем, які повинні бути розглянуті в освіті судово-економічної експертизи. Список вибраних тем не є вичерпним, наприклад, через наявність галузевої облікової специфіки економічних злочинів.

Проте залишається ще багато питань щодо інтеграції судово-економічної експертизи, на які звертають увагу як зарубіжні науковці, так і вітчизняні практики, викладачі. До таких питань відноситься проблема інтеграції модулів у завершальний курс випускників, де курс судово-економічної експертизи є більш доречним (наприклад, бакалаврат, магістратура), наскільки ця тема підходить для викладання в програмі бухгалтерського обліку або як окрема дисципліна, яка викладається з

координацією та співпрацею з іншими дисциплінами (наприклад, фінанси, право). Не останнє місце у дискусії з практиками належить питання акредитації навчальної програми, навчальних матеріалів міжнародними професійними організаціями судових експертів.

Висновки. Це дослідження зосереджено як на аргументації попиту на освіту в галузі судово-економічної експертизи, так пропозиціях щодо змістовного наповнення курсів, подолання певних перешкод в організації освіти за цим напрямком. Ця тематика дослідження буде продовжена стосовно вивчення інформації, яка була б корисною для викладачів університетів, які розглядають можливість впроваджувати курс з судово-економічної експертизи в світлі останніх змін у суспільстві щодо професії судово-економічного експерта, та, зрештою, і бухгалтера.

Список використаних джерел

1. Грицишен Д.О. Державна політика в сфері запобігання та протидії економічній злочинності: моногр.. Житомир. Вид. О.О. Євенок. 2020. 384 с.
2. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України 08.10.98 №53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 01.03.2023)
3. Євдокіменко С. В. Форми використання спеціальних економічних знань у кримінальному розслідуванні та судовому провадженні. Вісник Чернівецького факультету національного університету «Одеська юридична академія». 2016. № 2/2016. С. 372–384.
4. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 01.03.2023).
5. Rezaee, Z., & Burton, E. J. (1997). Forensic accounting education: Insights from academicians and certified fraud examiner practitioners. *Managerial Auditing Journal*, 12(9), 479-489.
6. Kramer, B., Seda, M. and Bobashev, G. (2017). Current opinions on forensic accounting education. *Accounting Research Journal*, Vol. 30 No. 3, pp. 249-264. <https://doi.org/10.1108/ARJ-06-2015-0082>
7. Buckhoff, T. A., & Schrader, R. W. (2000). The teaching of forensic accounting. *Journal of Forensic Accounting*, 1(1), 135-146.

Кібиш О.О.,
*аспірант кафедри
обліку та консалтингу
Державний податковий університет
(м. Ірпінь)*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ДЕБІТОРАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Оскільки фінансово-розрахункові операції характеризують розподіл і перерозподіл суспільного продукту, тобто перетворення його з товарної форми в грошову і навпаки, в сучасних умовах нестабільної економічної ситуації вони відіграють велике значення на підприємствах. При цьому суб'єкти господарювання для одних виступають постачальниками, для інших – покупцями. За своєю природою розрахунки характеризуються постійно активним, динамічним характером і вимагають певного управлінського впливу, який виробляється в структурі фінансового адміністрування на основі обробки великої кількості різноманітної економічної інформації, водночас бухгалтерська інформація у генеральній сукупності відводиться до основної ролі.

Доцільно зауважити, що облікові реєстри, рекомендовані до використання, не окреслюють накопичення облікової інформації про розрахунки з дебіторами різного ступеня деталізації та узагальнень. Відповідно, це призводить до наявності умов, не сприятливих для отримання інформації про дебіторську заборгованість у тій формі, яка буде необхідна для аналізу розрахунків з дебіторами, а також заборгованості загалом з метою подальшого передбачення ймовірного настання неспроможності контрагента сплачувати борги, що робить рекомендації щодо його профілактики. Потреба у вирішенні цих проблемних питань визначає актуальність теми дослідження.

Питання теорії і практики обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунками з дебіторами досліджено в працях багатьох вчених. Вагомий внесок у вирішення цих проблем зробили провідні економісти: Глушко А.Д., Любар О.О., Матицина Н.О., Седашова О.М., Сотнікова О.О. Однак, варто зазначити, що збільшення обсягів реалізації продукції, товарів, робіт та послуг вимагає перевірки підходів до визначення та своєрідності здійснення операцій по розрахунках з дебіторами.

Метою дослідження є вдосконалення організаційно-методичних аспектів обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунками з дебіторами в сучасних умовах господарювання.

Для економіки України, що перебуває в стані системної трансформації, стагнації й фінансової нестабільності значна частина суб'єктів господарювання перебуває у досить тяжкому становищі, оскільки має левову кількість проблем неплатежів. Відтак, ефективне управління дебіторською заборгованістю є однією з важливих умовою підтримки оптимального рівня ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання, що працюють в ринкових умовах [1].

Згідно НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Це тлумачення включає як заборгованість дебіторів, яка утримується компанією до дати погашення, так і заборгованість дебіторів, призначена для перепродажу [2].

Управління дебіторською заборгованістю варто розглядати як гнучкий процес постійного пошуку найефективніших зв'язків з економічним середовищем і його здатністю досягати успіху на ринку за рахунок управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання.

Механізм управління дебіторською заборгованістю формується на основі скомпанованого управління всіма частинами її діяльності, що дозволить досягти максимального рівня фінансової стійкості суб'єкта господарювання (рис. 1).

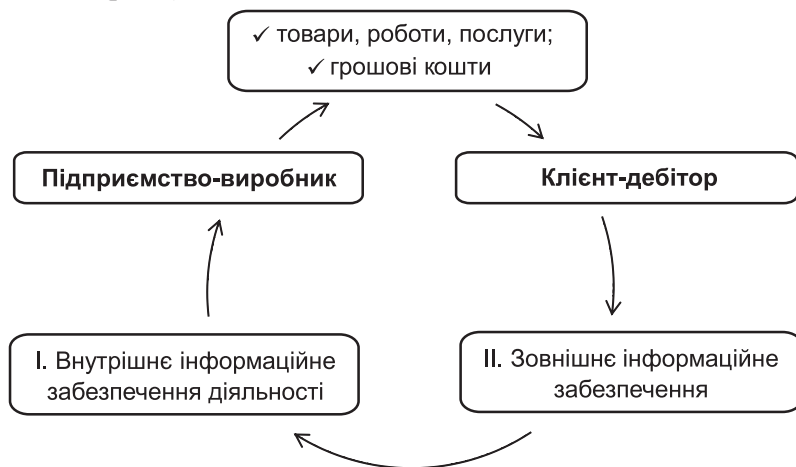

Рис.1. Механізм інформаційного забезпечення управління дебіторською заборгованістю [1]

Механізм управління дебіторською заборгованістю базується на використанні різних методів зменшення простроченої або сумнівної дебіторської заборгованості, а саме:

- господарсько-фінансові санкції (штраф, пеня), застава майна та майнових прав, призупинення постачання;
- психологічні – нагадування телефоном, факсом, поштою, використання засобів масової інформації або поширення інформації серед пов'язаних постачальників, що загрожує боржнику втратою репутації;
- альтернативні інструменти – взаємозалік, реструктуризація, погашення дебіторської заборгованості з урахуванням платежів до бюджету;
- юридичні – позовна робота, досудова розшифровка, подача позову до господарського суду [3].

Як складовою оборотних активів, обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю базується на нормативних документах з бухгалтерського обліку та цивільному законодавстві, які визначають поняття, сутність та ознаки дебіторської заборгованості, методи аналізу [4].

Розумна організація контролю за станом розрахунків має сприяти зміцненню фінансового стану суб'єктів господарювання, тому під час контролю дебіторської заборгованості необхідно здійснювати наступні дії:

1. Розрахувати гранично допустиму суму дебіторської заборгованості.
2. Розподіляти суму дебіторської заборгованості на сумнівну, прострочену та безнадійну.
3. Оцінити кредитоспроможність позичальника, з яким суб'єкт господарювання планує вступити в кредитні відносини.
4. Провести аналіз дебіторської заборгованості за видами та періодами виникнення, сумою та дебіторами.
5. Застосовувати різні заходи щодо усунення причин, що призвели до появи простроченої або безнадійної дебіторської заборгованості [5].

Отже, в умовах економічної кризи та кризи неплатежів збільшення дебіторської заборгованості є досить звичним явищем. При цьому велике значення має формування надійної, узгодженої системи обліку, контролю, аудиту та управління дебіторською заборгованістю, яка виконуватиме захисну функцію підприємства від перевищення допустимого рівня неплатежів, зменшення грошового потоку, а також поява сумнівної та безнадійної заборгованості.

Структурна організація обліку дебіторської заборгованості прямо вплине на пришвидшення кругообігу оборотних активів і вчасне надходження коштів від реалізації вироблених товарів, робіт та послуг, а також скорочує ризик виникнення дебіторської заборгованості. Також, з метою покращення та поглиблення інформативності обліку про стан розрахунків з дебіторами розумно використовувати додаткові реєстри. Тобто мають бути створені додаткові документи, в яких відстежуватиметься рух заборгованості окремо по кожному боржнику.

Список використаних джерел

1. Матицина Н.О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. Бухгалтерський облік і аудит. 2015. №12. 38-42 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>.
3. Глушко А. Д. Управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2017. №7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2018/50.pdf
4. Любар О.О. Облікове забезпечення управління розрахунками з контрагентами за товарними операціями. Агросвіт. 2020. №1. 48–60 с.
5. Сотнікова О.О., Седашова О.М. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємства. Управління розвитком. 2012. №3 (124). 134–136 с.

Колісник О.П.,
*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку та консалтингу;*
Гордієнко Т.В.,
*здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти
Державний податковий університет*

ЕКОЛОГІЧНІ ВИТРАТИ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки характерним є застосування методів ведення господарської діяльності, що спрямовані на підвищення екологічної безпеки підприємства. Екологічна безпека є однією із складових концепції сталого розвитку підприємств, яка передбачає взаємозв'язок трьох складових: економічної, соціальної та екологічної. Облік екологічних витрат набуває все більшої актуальності та потребує чіткого методологічного забезпечення, зокрема визначення поняття екологічних витрат та їх класифікації.

Вітчизняні науковці досліджували теоретичні аспекти та їх практичне обґрунтування, щодо питань витрат екологічної діяльності та відображення в системі обліку витрат. У своїх працях, вчені висвітлювали питання узгодженості та місця екологічного обліку в частині витрат у системі управління підприємством, зокрема, Бутинець Ф.Ф., Замула І.В., Малуґа Н.М., Пелиньо Л.М., Совик М.І., Сокіл О.Г. та інші.

В умовах сталого розвитку, екологічна політика суб'єкта господарювання повинна бути спрямована на ефективне використання та відтворення природних ресурсів, охорону навколишнього природного середовища, необхідність впровадження новітніх технологій з мінімальним впливом на довкілля [1].

Враховуючи специфіку екологічної діяльності та поняття «витрати», під екологічними витратами можна визначати матеріальні, трудові, фінансові витрати, що пов'язані з екологічною діяльністю, які здійснюються перед початком чи впродовж виробничого циклу і спрямовані на зменшення забруднення навколишнього природного середовища.

Насамперед, надамо визначення терміну «витрати», згідно НП(С) БО 16 «Витрати», де трактуються як «зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення чи розподілу

між власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [2].

Нормативно-правові акти, які регулюють витрати екологічної діяльності не надають чіткого їх визначення. Науковці, здійснюючи дослідження у сфері обліку екологічної діяльності, пропонують такі трактування екологічних витрат.

Автор І. Замула, під екологічними витратами розуміє «всі витрати, пов'язані зі здійсненням екологічної діяльності підприємств» [3].

В. Лень та О. Колівешко визначають екологічні витрати, як «сукупність витрат за користування надрами та іншими природними ресурсами, плату за видобування корисних копалин, екологічний податок та витрати на природоохоронні заходи» [4].

М. Совик надає визначення екологічних витрат для цілей бухгалтерського обліку, як «зменшення вартості активів підприємства без перенесення її на продукт виробництва та без їх вибуття за його межі за рішенням власника, яке відбувається внаслідок несприятливих стихійних явищ та негативного антропогенного впливу на природне середовище» [5].

Ефективне управління екологічними витратами можливе за умови належно сформованої облікової інформації, яка повинна визначатися у обліковій політиці підприємства. Однією із важливих складових у обліковій політиці є класифікація екологічних витрат.

Класифікація екологічних витрат може бути згрупована за різними ознаками, які визначають з якою ціллю необхідна інформація про них.

Класифікація екологічних витрат та їх склад, представлена на рис. 1.

Отже, інформація щодо класифікації екологічних витрат, надає можливість виділити такі ознаки, відповідно до яких групуються витрати для відображення в системі бухгалтерського обліку.

У такий спосіб можна забезпечити необхідну деталізацію в поданні окремих видів витрат із метою підвищення прозорості й полегшення управління пов'язаними з екологічними аспектами операціями [8].

Специфічним видом витрат, які пов'язані з екологічною діяльністю, є витрати на усунення відходів. При такому групуванні необхідно розподілити їх на токсичні і нетоксичні: усунення токсичних відходів; на переробку відходів; на перевезення пакувального матеріалу; на повторне використання паперу й картону; на транспортування та орендну плату; за користування місцями для захоронення сміття.

Таким чином, визначення сутності та класифікації екологічних витрат потребує подальших досліджень при напрацюванні методичної бази щодо

їх обліку, першочергово для підприємств, які здійснюють природоохоронну діяльність.

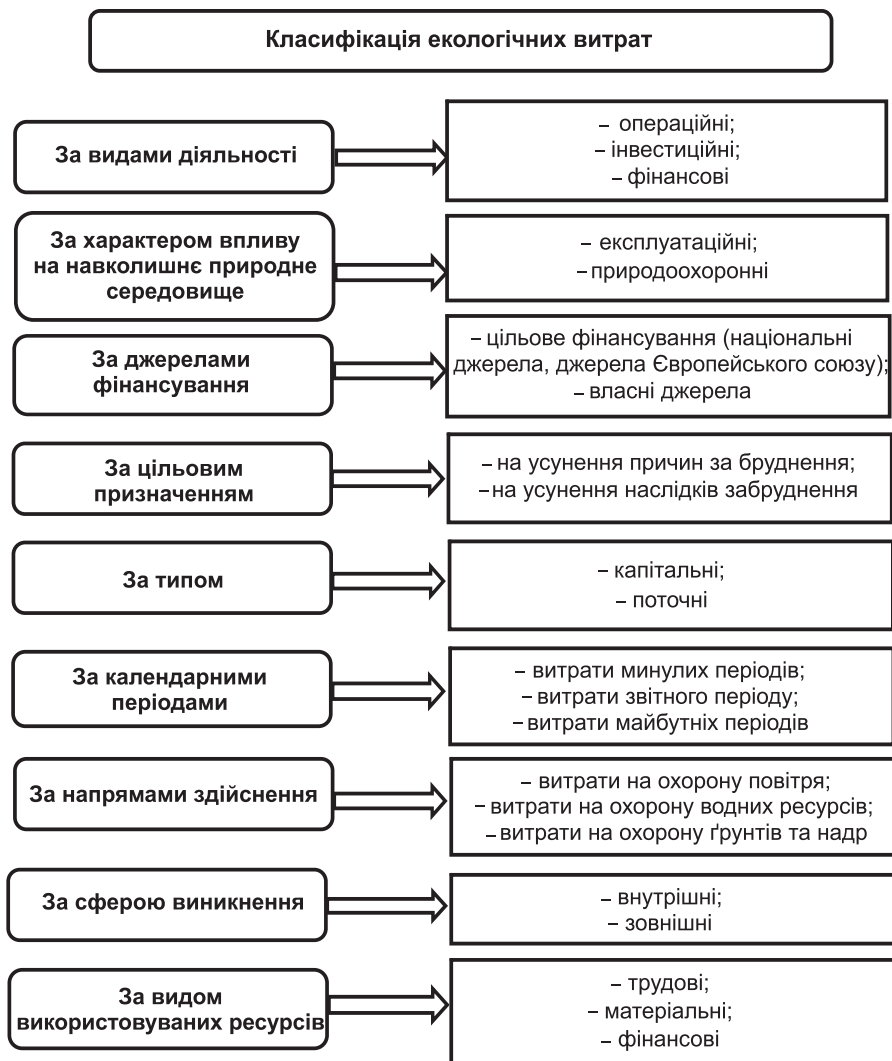

Рис. 1. Класифікація екологічних витрат

Джерело: [3; 6; 7]

Список використаних джерел

1. Колісник О.П., Гордієнко Т.В. Облік екологічних витрат в системі управління підприємством в умовах сталого розвитку. *Modern Economics*. 19 (2020), 69-75. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V19\(2020\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V19(2020)-12).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
3. Замула І. В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки: моногр. Житомир: ЖДТУ, 2010. 440 с.
4. Лень В., Колівешко О. Екологічні збитки, витрати та втрати: поняття, зміст. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 2. С. 11–18.
5. Совик М. І. Необхідність упровадження обліку екологічних витрат в умовах здійснення екологічної діяльності згідно з концепцією сталого розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Випуск 19, частина 3. 2018. С. 61-64.
6. Кірейцева Г. В. Сутність і класифікація екологічних витрат по операціях з атмосферним повітрям. *Вісник ЖДТУ*. 2012. №3 (61). Серія: Економічні науки. С. 67-73.
7. Садовська І. Б. Класифікація екологічних витрат для цілей управлінського обліку. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. Випуск 11 (41). Ч. 1. 2014. С. 223-234.
8. Сахно Л. А. Екологічний облік і аудит в реформуванні традиційної системи обліку на підприємстві. *Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал*. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/ekologichniy-oblik-i-audit-v-reformuvanni-tradicijnoi-sistemi-obliku-na-pidpriemstvi.html>

Комиса Ю. О.,
*старший викладач,
Фаховий коледж бізнесу та аналітики,
Національної академії статистики, обліку та аудиту*

АНАЛІЗ ВІРОГІДНОСТІ ЗАТРИМКИ АВІАРЕЙСУ ЗА ДОПОМОГОЮ ML ТА PYTHON

Основною метою цього проекту є прогнозування затримки авіарейсів, спричинені різними факторами. Затримки рейсів призводять до негативних наслідків, головним чином економічних, для пасажирів, авіакомпаній та адміністрації аеропортів. Крім того, з точки зору сталого розвитку, це може навіть завдати шкоди навколишньому середовищу через збільшення споживання пального та викидів парникових газів. Таким чином, ці фактори вказують на те, наскільки необхідним і актуальним стало прогнозування затримки, незалежно від того, наскільки широкою є мережа авіакомпаній. Для проведення прогнозного аналізу був використаний метод випадкового лісу (Random Forest) та мова програмування Python. Це прогнозування буде корисним для детального аналізу роботи окремих авіакомпаній, аеропортів, а потім прийняття виваженого рішення. Більше того, окрім оцінки, пов'язаної з пасажирами, аналіз прогнозування затримок також допоможе у важливих процедурах прийняття рішень необхідних для кожного ключового гравця в системі системи авіаперевезень.

Фундаментальна підгалузь штучного інтелекту, яка отримала назву «машинне навчання», дозволяє комп'ютерам переходити в режим самонавчання без явного програмування. Завдяки концепції машинного навчання ми змогли застосовувати складні математичні обчислення до великих даних ітеративно і автоматично, до того ж з ефективною швидкістю. Це явище набирає обертів останні кілька років. Інтелектуальний аналіз включає в себе виявлення даних та їх сортування, виявлення необхідних закономірностей і встановлення взаємозв'язків з метою вирішення певної проблеми. Використання машинного навчання в інтелектуальному аналізі даних дозволяє прогнозувати і представити максимально точні результати.

Затримка рейсу стала поширеним і складним явищем, що виникає через проблеми в аеропорту відправлення, в аеропорту призначення, через наземні причини або через комбінацію всіх цих факторів. Незважаючи на те, що це досить складний процес, його все одно можна виміряти з пристойною точністю з використанням методів машинного навчання, таких як «випадковий ліс» (random forest).

Аналізу розкладу та вчасності виконання рейсів авіакомпаніями присвячено декілька робіт, наприклад [1]. Результати, отримані з цього проекту, можуть допомогти краще зрозуміти це явище, причому в дуже великій мірі.

Hansen та Hsiao [2] проаналізували зростання затримки рейсів у внутрішній системі Сполучених Штатів, оцінивши економетричність моделі середньодобової затримки, яка поєднує ефекти черги на прибуття, погодні умови в терміналі сезонні ефекти. Результати показали, що навіть після повного контролю над цими факторами фактори, кількість затримок не зменшувалася.

Розен [3] виміряв швидкість зміни розкладу рейсів, які були спричинені постійними змінами в інфраструктурі у пасажирському попиті. Результати показали, що зі збільшенням попиту на авіа перельоти затримки також збільшувалися пропорційно, що призвело до відповідного скорочення середнього часу польоту приблизно на 7 хвилин.

За останні декілька років різні аналітичні моделі та методи імітаційного моделювання були використані для аналізу затримок рейсів, включаючи детерміновані моделі черг, нейронні мережі, економетричні моделі тощо. Хоча очевидно, що аналіз затримок здійснюється або на макроскопічних або мікроскопічних даних протягом декількох днів, і це стається через величезну кількість щоденних рейсів. Отже, прогнози призводили до менш точних результатів. Тож в даній роботі з метою прискорення прогнозування та підвищення його точності проведено аналіз затримки авіарейсів за допомогою методів машинного навчання, а саме «випадкового лісу», та мови програмування Python.

Наявність правильного набору даних, безсумнівно, є одним із найважливіших аспектів будь-якого проекту з обробки даних. У цьому випадку необхідний набір даних – це архів минулих рейсів, який містить таку інформацію: місяць, день місяця, день тижня, рік, пункт відправлення, пункт призначення, час відправлення, чи був рейс затриманий?

База даних для проведення аналізу була взята із сайту <https://www.kaggle.com>.

Після імпортування файлу `flightinformation.csv` була отримана наступна таблиця даних.

YEAR	QUARTER	MONTH	DAY_OF_MONTH	DAY_OF_WEEK	UNIQUE_CARRIER	TAIL_NUM	FL_NUM	ORIGIN_AIRPORT_ID	ORIGIN	...
0	2016	1	1	1	5	DL	N836DN	1399	10397	ATL ...
1	2016	1	1	1	5	DL	N964DN	1476	11433	DTW ...
2	2016	1	1	1	5	DL	N813DN	1597	10397	ATL ...
3	2016	1	1	1	5	DL	N587NW	1768	14747	SEA ...
4	2016	1	1	1	5	DL	N836DN	1823	14747	SEA ...

5 rows × 26 columns

Рис. 1. Досліджуваний набір даних

Для моделювання були використані наступні колонки (таб.1):

Таблиця 1

Опис атрибутів, задіяних в моделюванні

Атрибут	Опис
MONTH	Місяць, коли відбувся політ (1–12)
DAY_OF_MONTH	День місяця, коли відбувся політ (1–31)
DAY_OF_WEEK	День тижня, коли відбувся рейс (1=понеділок, 2=вівторок тощо)
ORIGIN	код аеропорту відправлення (ATL, DFW, SEA тощо)
DEST	код аеропорту призначення (ATL, DFW, SEA тощо)
CRS_DEP_TIME	запланований час відправлення
ARR_DEL15	0=виліт затримано менше ніж на 15 хвилин, 1=виліт затримано на 15 хвилин або більше

Після видалення невизначених даних набір мав наступний вигляд:

	MONTH	DAY_OF_MONTH	DAY_OF_WEEK	ORIGIN	DEST	CRS_DEP_TIME	ARR_DEL15
0	1	1	5	ATL	SEA	19	0.0
1	1	1	5	DTW	MSP	13	0.0
2	1	1	5	ATL	SEA	9	0.0
3	1	1	5	SEA	MSP	8	0.0
4	1	1	5	SEA	DTW	23	0.0

Рис. 2. Досліджуваний набір даних після очищення

Алгоритм випадкового лісу (Random Forest) – універсальний алгоритм машинного навчання, суть якого полягає у використанні ансамблю вирішальних дерев [4]. Саме по собі вирішальне дерево надає вкрай невисоку якість класифікації, але через велику їхню кількість результат значно покращується. Також це один із небагатьох алгоритмів, який можна використовувати в абсолютній більшості завдань.

Для проведення моделювання було створено два набори даних: train та test у співвідношенні 80% до 20%. Також в модель був експортований об'єкт Random Forest Classifier, та послідовно були задіяні методи fit та predict. Щоб обчислити середню точність моделі, був використаний метод score. Цей показник виявився на рівні 87%, що є достатньо високим рівнем прогнозування.

Для більшого розуміння результату прогнозу, була створена «матриця плутанини» (confusion matrix) (рис. 3).

```
array ( [ [ 1909, 33],
        [ 247, 20] ] )
```

Рис. 3. Матриця плутанини для моделі

За результатами аналізу матриці були зроблені наступні висновки:

1. Модель правильно передбачила 1909 своєчасних польотів.
2. Модель невірно передбачила 33 затриманих рейси як своєчасні.
3. Модель невірно передбачила 247 своєчасних рейсів як затримані.
4. Модель правильно передбачила 20 затриманих рейсів.

Для візуалізації вихідних даних моделі була побудована крива ROC (рис. 4).

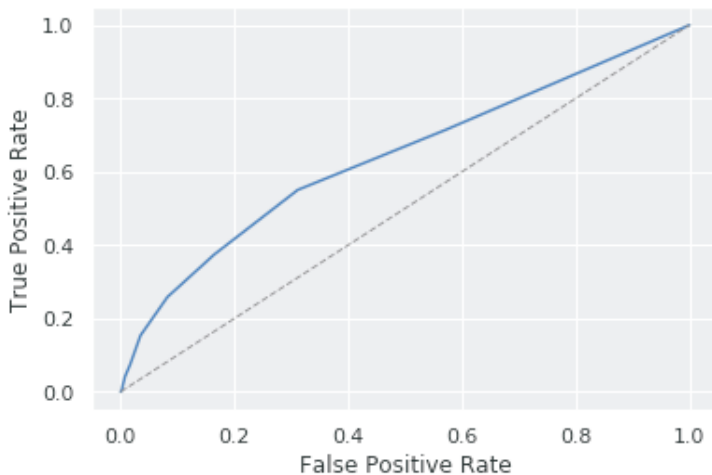

Рис. 4. Крива ROC для моделі

Пунктирна лінія посередині графіка означає 50–50 шансів отримати правильну відповідь, а синя крива представляє точність прогнозів нашої моделі.

Цей проект та отриманий аналіз є корисним не тільки з точки зору пасажирів, але й для кожного, хто приймає рішення в авіаційній галузі. Окрім фінансових втрат, яких зазнає галузь, затримка рейсів також негативно впливає на репутацію авіакомпаній та знижує їхню надійність. Це спричиняє різні проблеми сталого розвитку, наприклад, збільшення споживання

палива та викидів газів. Цей проект може бути використаний як прототип будь-яким авіаційним органом для своєї вигоди. Цей проект показав важливість машинного навчання (ML), метода випадкового лісу (Random Forest) для створення правильних моделей та їх предикативного аналізу.

Список використаних джерел

1. Wu, C. (2005). In herent delays and operational reliability of air lines chedules. *Journal of Air Transport Management*. Volume 11, Issue 4. Pp 273-282.
2. Hansen, M., and C. Y. Hsiao. (2005). Going South? An Econometric Analysis of US Airline Flight Delays from 2000 to 2004/84th. *Annual Meeting of the Transportation Research Board (TRB)*. Washington D.C. '05.
3. Rosen, A. (2005). Flight. Delayson US Airlines: The Impact of Congestion Externalities in Hub and Spoke Networks, Department of Economics, Stanford University, pp. 28 – 32.
4. Garret, J. (2005). An Introduction to Statistical Learning. *Springer Science+Business Media New York*, pp. 425.

Костирко Р. О.,

*доктор економічних наук, професор
Національного центру обліку та аудиту
Національної академії статистики, обліку та аудиту;*

Юрченко О. С.,

*аспірантка
кафедри облікових технологій та оподаткування;
Львівський національний університет імені Івана Франка*

КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Для сучасного стану вітчизняної економіки питання оцінки безперервного функціонування підприємств набуває особливої актуальності, оскільки дотримання принципу безперервності передбачає припущення, що підприємство не планує ліквідації у найближчому звітному періоді та має намір продовжувати діяльність, отримувати прибуток, погашати зобов'язання, підтримувати та зміцнювати свої позиції на ринку.

Оцінка безперервності діяльності підприємств є одним з найскладніших завдань обліково-аналітичної практики. Це зумовлено наступними причинами:

- ✓ з одного боку, власники та стейкхолдери потребують правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства та перспективи його діяльності, а з іншого – оцінка безперервності розкриває усі недоліки у роботі підприємства, якими можуть скористатися конкуренти у своїх цілях і для підприємства постане проблема у збереженні комерційної таємниці;
- ✓ відсутній єдиний підхід до оцінки безперервності діяльності, оскільки кожне підприємство є унікальним за сукупністю факторів, що впливають на її фінансовий результат.

У вітчизняній практиці не існує нормативної методики оцінки безперервності діяльності, що ускладнює виявлення ризиків та загроз подальшого функціонування підприємства. Реалізація принципу безперервності у процесі діяльності підприємств передбачає створення інформаційного забезпечення, за допомогою якого здійснюватиметься формування та узагальнення аналітичної інформації. Результати даного аналізу будуть необхідні менеджменту підприємства для надання висновку про безперервність.

Залежно від джерел отримання, інформація поділяється зовнішню та внутрішню. Найвагоміша роль у формуванні інформаційного забезпечення аналізу безперервності діяльності відводиться саме внутрішній інформації, до якої належать всі види бухгалтерського обліку (оперативний, управлінський та фінансовий), фінансова, управлінська та статистична звітність, статутні документи, бізнес-план, нормативно-планова документація. Основними джерелами інформації для оцінки безперервності виступають: первинні документи; фінансова звітність; Звіт з управління; нефінансові звіти. До зовнішньої інформації належать закони та інші нормативно-правові акти, дані про макроекономічну ситуацію у країні, ринкову кон'юнктуру, статистична інформація. Формування інформаційного забезпечення потребує виокремлення об'єктів аналізу для оцінки безперервності діяльності підприємства, які співставні з традиційними об'єктами (активи, зобов'язання, власний капітал, доходи та витрати).

Ґрунтуючись на концепціях цінності та безперервності, в якості ключових об'єктів оцінки безперервності діяльності підприємств визначено ресурси (активи), господарські процеси, зобов'язання, власний капітал, доходи, витрати, втрати прибутковості (економічних вигід), пов'язані з ризиком, резерви. При формуванні інформації для потреб менеджменту і звітності про реальну вартість активів і зобов'язань необхідно дотримуватись принципу обачності. Це означає, що вартість активів, зобов'язань і доходів змінюється у часі, інформацію у звітності слід відображати за

справедливою та номінальною вартістю, що дозволить врахувати ризики, які впливають на безперервну діяльність підприємства. В цьому зв'язку необхідно формувати інформацію за трьома напрямками: резерви майбутніх витрат і платежів, оціночні резерви та резерви за рахунок чистого прибутку. Резерви слід розглядати як компенсацію втрат від ризиків, зокрема на: товарно-матеріальні цінності, які морально застаріли або частково знизилась їх ринкова вартість; знецінення фінансових вкладень; покриття збитків діяльності підприємства та втрат від непогашеної дебіторської заборгованості. Такий підхід відповідає головній меті реалізації принципу безперервності, оскільки аналітична оцінка резервів на покриття втрат від ризиків дозволяє реально оцінити та скорегувати вартість активів в фінансовій звітності.

Тому найважливішим завданням аналізу безперервності діяльності підприємств є дослідження впливу показників на сталий розвиток підприємства на основі впровадження комплексного підходу до аналізу безперервності діяльності підприємств. Комплексність досягається, по-перше, багатоаспектністю – сукупною оцінкою впливу показників фінансового стану на безперервність діяльності підприємств (прибутковості, фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, ділової активності); по-друге, аналітичною оцінкою ефективності за видами діяльності (економічної, соціальної, екологічної); по-третє, аналітична оцінка доданої вартості та ризиків втрат економічних вигід; по-четверте, багатокритеріальності оцінки – вибір показників аналізу визначається користувачами інформації за принципом суттєвості; по-п'яте, формі надання – використання результатів аналізу безперервності діяльності підприємств на підставі процедур модифікації для розробки прогнозів безперервного функціонування підприємства.

Комплексна оцінка безперервності діяльності підприємств передбачає проведення аналізу за чотирма напрямками:

1. Динамічний аналіз фінансово-економічного стану підприємств.
2. Аналіз ефективності діяльності підприємства у триєдиному вимірі (економічному, соціальному та екологічному).
3. Аналіз доданої вартості в довгостроковій перспективі.
4. Оцінка ризиків впливу на безперервність діяльності підприємства.

Оцінка дотримання підприємством принципу безперервності передбачає проведення аналізу впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на його діяльність. Ключові показники та процедури проведення аналізу безперервності діяльності підприємств наведено в таблиці.

Таблиця

**Ключові показники та процедури
аналізу безперервності діяльності підприємств**

Тип аналізу	Аналітичні процедури
Аналіз структури активів та джерел їх формування	Горизонтальний аналіз Вертикальний аналіз Трендовий аналіз
Аналіз фінансового стану	Показники рентабельності Показники ліквідності Показники ринкової вартості підприємства Показники використання позикового капіталу
Аналіз фінансової стійкості	Коефіцієнт концентрації власного капіталу (коефіцієнт автономії); Коефіцієнт фінансової залежності; Коефіцієнт маневреності власного капіталу; Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами; Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості); Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу; Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами; Коефіцієнт відношення реальних активів і вартості майна; Коефіцієнт поточних зобов'язань; Коефіцієнт довгострокових зобов'язань
Аналіз ділової активності	Коефіцієнт оборотності активів; Коефіцієнт оборотності оборотних засобів; Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів; Коефіцієнт оборотності основних засобів; Коефіцієнт оборотності власного капіталу
Аналіз сталого розвитку	<i>Соціальні показники:</i> Соціальний захист працівників Охорона праці на підприємстві Навчання та підвищення кваліфікації працівників <i>Екологічні працівники:</i> Утилізація та вторинне використання відходів Кількість спожитої енергії Використання енергозберігаючих технологій Використання природних ресурсів

Продовження табл.

Тип аналізу	Аналітичні процедури
Аналіз доданої вартості підприємства	Показник економічної доданої вартості (EVA) Показник чистої теперішньої вартості (NPV) Ефективність використання сукупного бізнесового капіталу (ROCE) Середньозважена вартість капіталу (WACC)

Виходячи з того, що на будь-якому етапі життєвого циклу підприємства об'єктивно присутні ризики фінансово-господарської діяльності, тому необхідним є оцінювання втрат економічних вигід від ризикових ситуацій та виявлення резервів в процесі аналізу для покриття втрат від ризиків. Тому окремим етапом здійснюється аналіз впливу резервів на вартість підприємства та оцінка співвідношення резервів забезпечення безперервності – рівень ризику фінансово-господарської діяльності.

Використання комплексного підходу до аналізу безперервності підприємства надає можливість реально оцінити дійсний потенціал відтворення вартості підприємства та визначити оптимальні вектори забезпечення безперервності діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Костирко Р. О. Організація контрольно-аналітичної системи, орієнтованої на формування протиризикового механізму управління економічним потенціалом підприємства. Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. 2011. № 3(51). С. 109-114
2. МСА 570 «Безперервність діяльності» (ISA 570 Going Concern) Міжнародний стандарт аудиту 570 «Безперервність». URL: http://apu.com.ua/files/temp/Ukr-block_T1-2010.pdf
3. Гавриленко В. О. Обліково-аналітичне забезпечення антикризового управління: теорія і практика: монографія / Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: видавець ФОП Гордієнко Є. І., 2018. 480 с.
4. Озеран А.В. Принципи безперервності діяльності – індикатор оцінки вартості підприємства. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. Вип. №2 (23). С. 234-242.

Куварзін М. Ю.,
аспірант,

Національна академія статистики, обліку та аудиту

АНАЛІЗ КЛЮЧОВИХ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ БАНКІВСЬКИХ І ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

У 2021 році на 10 найкращих постачальників програмного забезпечення для банківських і фінансових послуг припадало майже 47,9% світового ринку додатків для банківських і фінансових послуг, який зріс на 3,8% і наблизився до майже 33,5 мільярдів доларів доходів від ліцензій, обслуговування та підписок.

Microsoft була лідером ринку з 15,2% часткою ринку за доходами від ліцензій, обслуговування та підписок. FIS Global посіла друге місце, за нею йдуть SAP, Oracle і NCR Corporation (рис. 1).

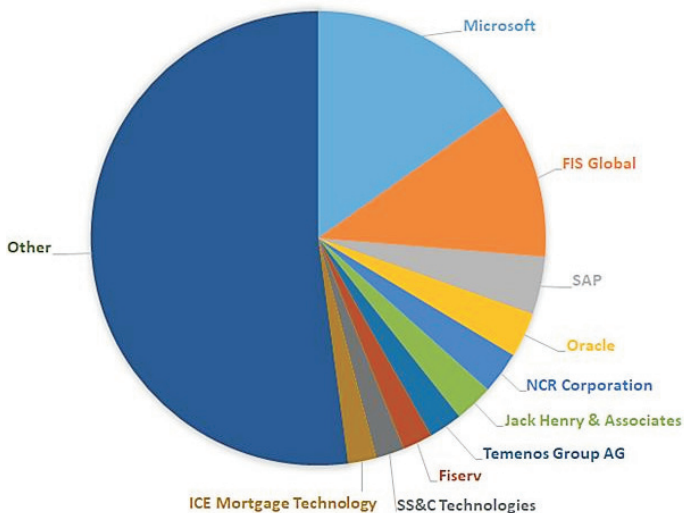

Рис. 1 Сегментування ринку програмного забезпечення для банківських і фінансових послуг за постачальниками в 2021 р. %

Прогнозується, що до 2026 року світовий ринок додатків для банківських і фінансових послуг зросте до 36,8 мільярдів доларів США порівняно з 33,5 мільярдами доларів США у 2021 році за річних темпів зростання 2,7% [1].

Щороку Apps Run The World випускає щорічне дослідження, яке ранжує та аналізує зростання найбільших у світі постачальників корпоративних додатків у сфері банківських і фінансових послуг за рейтингом їхніх доходів від програмного забезпечення для банківських і фінансових послуг. Перегляньте 10 найкращих постачальників програмного забезпечення для банківських і фінансових послуг і прогноз ринку на 2021-2026 рр. представлено в табл. 1 [2].

Таблиця 1

10 найкращих постачальників програмного забезпечення для банківських і фінансових послуг

№	Постачальник програмного забезпечення	Функціональний ринок	Ключові корпоративні та хмарні додатки	Зростання корпоративних додатків 2020-2021, %	Кількість співробітників
1	2	3	4	5	6
1	1C Company	Управління контентом, CRM, EPM, ERP Фінанси, ERP Services and Operations Management, HCM, ITSM, PPM, закупівлі, SPM, SCM, PaaS, IaaS	1C:ERP	2.7%	1200
2	24SevenOffice	CRM, ERP Financial, HCM, PPM, SCM	24SevenOffice ERP	10%	107
3	2Interact, Inc.	Співпраця, HCM	2Interact HRIS Platform	7.5%	70
4	360Learning	HCM	360Learning	15.6%	330
5	3clogic	CRM	3CLogic Call Center Software	14.7%	150
6	3CX	Collaboration, CRM	3CX PRO	8.7%	200
7	3i Infotech	Сервіси ERP та управління операціями, PaaS	Nure, Altiray Services, EnGRC	5.2%	5200

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
8	3V Finance	TRM	TITAN Treasury	12.4%	50
9	6sense	Analytics and BI, CRM	6sense Revenue AI	54.9%	1100
10	8common	Collaboration, ERP Financial	Expense8, CardHero, Perform8, PayHero	-1.6%	60

Основне банківське програмне забезпечення є найважливішою частиною кожного банку. Банківське програмне забезпечення – це двигун, що стоїть за створенням рахунків, балансів, транзакцій, журнальних записів і керування ними, а також для зберігання даних клієнтів, квитанцій та інших інструментів звітності.

Гарне програмне забезпечення покладається на компоновану архітектуру, пов'язану за допомогою API, що дозволяє роз'єднати канали розповсюдження, продукти та клієнтські дані. Ця особливо гнучка архітектура дозволяє їм швидко вносити зміни в архітектуру, забезпечуючи безперервний цифровий досвід клієнтів.

Послуги реєстрації, обробки платежів, випуску карток і КУС повинні бути інтегровані в основне банківське програмне забезпечення. Деякі постачальники основних банківських систем пропонують інтеграцію з постачальниками цих інструментів або розробляють власні продукти, які ви можете інтегрувати у свої програмні рішення neobank. Однак краще не покладатися на одного постачальника, а віддавати пріоритет цифровим роздрібним банківським рішенням, які працюють на збалансованих, готових до інтеграції продуктах, які не обмежують вас можливостями та функціями, які ви в них інтегруєте.

Внутрішня розробка базової банківської системи є складним і тривалим процесом, який може перевантажити команди та затримати запуск продуктів. Таким чином, дуже небагато банків мають власні банківські платформи.

Revolut, N26, Tandem, O2 Banking передали своє основне банківське програмне забезпечення постачальникам FinTech. Нові хмарні платформи з попередньо інтегрованими ключовими функціями допомагають збирати найкращі в своєму класі продукти та запускати їх набагато швидше та з меншими капітальними витратами.

Список використаних джерел

1. Top 10 Banking and Financial Services Software Vendors, Market Size and Market Forecast 2021-2026. URL: <https://www.appsruntheworld.com/top-10-banking-and-financial-services-software-vendors-and-market-forecast/>
2. Cloud Top 500 Applications Vendors. URL: <https://www.appsruntheworld.com/cloud-top-500-applications-vendors/>

Кузуб М.В.,
старший викладач кафедри обліку та оподаткування;
Новикова А.С.,
здобувач вищої освіти ФТМ Зк. 16 гр.;
Державний торговельно-економічний університет

РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Підприємницька діяльність здійснюється в багатьох галузях економіки та у різних організаційно-правових формах. В усіх формах та сферах діяльності реалізація зазначених функцій бізнесу вимагає залучення капіталу задля фінансування операцій, визначення об'єктів та обсягів інвестування коштів.

Для ефективного виконання усіх функцій управління підприємством необхідна інформація, яка надається перш за все системою бухгалтерського обліку. За допомогою цієї інформації виявляються та систематизуються дані про господарську діяльність підприємства.

Головним завданням на цьому напрямку є побудова якісної нової системи бухгалтерського обліку саме як засобу формалізації і відображення господарських процесів підприємства.

Впливає висновок, що бухгалтер будь-якого підприємства бере участь у складанні та узгодженні бюджетів, розробці стандартів витрат, наданні інформації щодо минулих подій та розраховує ймовірні наслідки майбутніх.

Розглядаючи бухгалтерський облік як інформаційну панель варто зазначити, що він має відображати реальні процеси на підприємстві, надавати інформацію, котра б давала змогу приймати вірні управлінські рішення. Досягнення цього забезпечується відповідністю бухгалтерського обліку ви-

могам економічної системи, тому що саме він виконує роль забезпечуючої ланки в системі управління.

В Законі України про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні дається наступне визначення бухгалтерського обліку: «Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень». [9]

Об'єкт бухгалтерського обліку містить наступні складові: майно підприємства, його капітал, зобов'язання та господарські операції, які здійснюються в процесі його діяльності. [2]

Невід'ємною частиною системи управління є інформація.

Облікова інформація – це дані про господарські операції та об'єкти, що отримуються на всіх стадіях облікового процесу ідентифікації та обробки. [3]

Процес формування облікової інформації розподіляється на три фази.

Першою фазою є первинний облік, котрий включає складання первинних документів, їх обробку та складання відомостей аналітичного обліку за кожною ділянкою обліку.

Другою фазою є групування даних про здійснення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку. Цю фазу також називають фазою оброблення.

Третьою, останньою фазою оброблення є ведення зведеного обліку, а саме: складання головної книги, оборотно-сальдових відомостей, балансу тощо. [4]

Важливість облікової інформації полягає в тому, що вона повинна бути корисною для складання планів, ґрунтуватися на зворотному зв'язку і надходити до користувача в потрібний час. [3]

Оскільки в управлінні підприємством бухгалтерський облік займає досить важливе місце, він виконує ряд певних функцій, а саме:

Інформаційну, про яку вже зазначено вище.

Контрольну, яка полягає в необхідності здійснення контролю збереження та ефективного використання ресурсів, виконання планових завдань, дотримання чинного законодавства саме методами бухгалтерського обліку. Дана функція дає підприємству можливість виконувати перевірку вже прийнятих управлінських рішень господарського характеру, їх виконання.

Аналітичну, яка полягає в здійсненні економічного аналізу наявності, стану та руху ресурсів та результатів діяльності підприємства, засновую-

чись на первинних та зведених даних з метою виявлення відхилень, їх причин, факторів, виконавців тощо.

Ефективність діяльності управління підприємства також залежить від комунікаційної, регулюючої та мотиваційної функцій.

Важливою складовою бухгалтерського обліку є управлінський облік.

Він надає інформацію, важливу для планування майбутніх заходів підприємства та визначення стратегії, контролю діяльності підприємства, оптимізації використання ресурсів та ефективної – діяльності його оцінки.

Нині кожне підприємство має змогу самостійно вирішити, хто буде вести облікову політику: головний бухгалтер підприємства або стороння організація. Тобто звернутися за допомогою до аутсорсингових послуг.

Бухгалтерський аутсорсинг застосовується підприємством як спосіб мінімізації бухгалтерських ризиків у частині перерозподілу відповідальності через ймовірні недотримання чинного законодавства. Бухгалтерський аутсорсинг полягає у виокремленні функцій, пов'язаних з організацією, складанням і поданням звітності на підприємстві, веденням бухгалтерського обліку, здійсненням розрахунків за платежами і податками та передаванні їх для виконання аутсорсеру. [5]

Підбиваючи підсумки слід зазначити, що головною метою управління є підвищення ефективності всіх господарських процесів. Завданням бухгалтерського обліку є виявлення проблеми управління, оскільки фінансові звітність є основним джерелом інформації, котра задовольняє потреби зовнішніх структур згідно з законодавчими розпорядженнями.

Бухгалтерський облік на підприємстві повинен бути зважено організованим, поєднувати в собі професійні знання, міжнародний досвід та компетенцію, тому що саме від правильності дій бухгалтера залежить ефективне функціонування підприємства.

Звітність підприємства є основним засобом його комунікації в умовах дії ринкової економіки.

Список використаних джерел

1. Побережець О.В. Інструменти системного підходу до управління результатами діяльності промислового підприємства. *Економіка: реалії часу*. 2016. с. 155-161. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2016/No1/155-161.pdf>.

2. Цветкова Н. В. Сучасна організація обліку та складання звітності. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2008. С. 15-21.

3. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту. Роль облікової інформації в управлінні: URL: <https://pidru4niki.com/13761025/>
4. Кужельний М. Теоретичні аспекти бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2005.
5. Атамас П.Й., Атамас О.П., Крамаренко Г.О. Роль бухгалтерського обліку в управлінні ризиками підприємництва. 2016.
6. Кузуб М.В. Розвиток «хмарних» технологій у бухгалтерському обліку. Розвиток бухгалтерського обліку, оподаткування і контролю в умовах інтеграційних процесів. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція. 22-23 жовтня 2020 рік. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. 371 с.
7. Shulha, O., Yanenkova, I., Kuzub, M., Muda, I., & Nazarenko, V. (2022). Banking Information Resource Cybersecurity System Modeling. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 8(2). URL: <https://doi.org/10.3390/joitmc8020080>
8. Kuzub, M. V. Problems of development modern science: theory and practice, EDEX, Madrid, Spain. ISBN 978-617-7214-33-4, p. 210-214.
9. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» затверджений Верховною Радою України від 16.01.2020 № 465-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19#n8>
10. Кузуб М. В., Погорілко О. Ю. Діджиталізація бухгалтерського обліку: вітчизняні реалії. IX Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті Європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації». URL: http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/News/Academy/2021/05/2021.05.14_NewsZbir.pdf

Кулицький С. П.,
*кандидат економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
Служби інформаційно-аналітичного
забезпечення органів державної влади,
Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського*

ПОЛІТИЧНО ВМОТИВОВАНІ МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ – РЕАЛЬНІСТЬ СУЧАСНОЇ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Останнім часом усе більшого впливу на динаміку глобальної економіки набувають політично вмотивовані міжнародні санкції, в тому числі й економічні. Практика застосування таких санкцій обчислюється кількома десятиріччями. Однак, новий етап застосування міжнародних санкцій почався у 2014 р. в наслідок анексії Росією українського Криму й Севастополя та у зв'язку з російською збройною агресією та окупацією частини Донбасу. Запровадження міжнародних санкцій проти Росії з боку США, Європейського Союзу та ряду інших держав презентувались як засіб мирного міжнародного тиску на Росію з метою примусу її до відновлення суверенітету України над своєю міжнародно визнаною територією. Повномасштабне воєнне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. перело застосування політично вмотивованих міжнародних санкцій у нову якість. Адже за участі однієї з двох найпотужніших ядерних держав світу розпочався найбільший збройний конфлікт у Європі з часів Другої Світової війни. Таким чином, з дипломатичного сигналу до Росії з боку певної міжнародної спільноти міжнародні санкції поступово перетворились на засіб політичного та економічного тиску на неї.

Тому можна виокремити ряд нових аспектів застосування міжнародних економічних санкцій. Зазначимо, що через повномасштабне воєнне вторгнення Росії в Україну, яке російське керівництво не припинило невдовзі після його початку, міжнародні санкції проти Росії набули всеосяжного характеру і почали спрямовуватись проти тих секторів та суб'єктів російської економіки, які раніше не опинялись під дією міжнародних санкцій. Наприклад, міжнародних санкції було накладено на Центральний банк Росії, її нафтову і газову промисловість, деякі інші сектори російської економіки. Причому санкційний тиск на Росію поступово набрав доволі чіткої поетапної форми. Так, Європейський Союз, перейшов до регулярного запровад-

ження санкцій проти Росії певними пакетами, де кожний наступний пакет розширює спектр попередніх санкцій. Це пов'язано з тим, що Росія поки не йде на добровільне звільнення окупованих територій України, а прагне підвищувати ставки у цій війні для розширення сфери свого впливу у Європі та у світі загалом.

Однак, включення Росії до категорії об'єктів міжнародних санкцій створює якісно нову ситуацію у розвитку цього напрямку міжнародних відносин, оскільки так чи так сприяє формуванню своєрідного об'єднання держав-об'єктів міжнародних економічних санкцій, де Росія (звичайно, неформально) буде прагнути до ролі лідера такого блоку. Це дає їй певні політичні та економічні дивіденди. Зі свого боку, Росія у відповідь запровадила економічні санкції проти держав, що запровадили антиросійські санкції. При цьому Росія прагнула скористатись своїм положенням на світових ринках енергоносіїв, насамперед нафти і газу. Утім, її спроба використати нафту й, особливо, газ як економіко-політичну зброю у Європі провалилась. На сьогодні Росія, по суті, втратила свої позиції на європейському ринку газу.

Однак, в очікуванні запровадження міжнародних санкцій проти російської нафто-газової промисловості ціни на енергоносії на міжнародних ринках стрімко зросли і країни-експортери почали отримувати від цього додаткові прибутки. Додаткові доходи почав отримувати й ряд країн, що не приєднався до міжнародних економічних санкцій проти Росії та розширив двосторонню торгівлю з нею. Наприклад, у 2022 р. в Індії імпорт нафти з Росії стрімко зріс з приблизно з 1% обсягів внутрішнього споживання до початку російського воєнного вторгнення в Україну до приблизно 20% наприкінці року. При цьому російська нафта продавалась в Індії за ціною нижчою, ніж в інших міжнародних експортерів нафти.

Показова в цьому контексті позиція Китаю, який не лише не підтримав міжнародні санкції проти Росії за її військову агресію в Україні, а навіть розширює співробітництво з державою-агресором. Причому збереження нинішнього рівня інтенсивності повномасштабної війни Росії проти України (без застосування ядерної зброї) прямо й опосередковано гарантує великі додаткові надходження до китайської економіки, як від збільшення обсягів експорту китайських товарів, так і від більш дешевого імпорту ряду товарів, зокрема російських енергоносіїв та інших сировинних товарів. Також де-факто підвищується міжнародний статус китайського юаня через збільшення обсягів ринкових операцій у юанях і фактичній його підтримці з боку російської економіки. Адже міжнародні резерви Центрального банку Росії у доларах США, євро, англійських фунтах та інших

вільноконвертованих валютах заблоковані міжнародними санкціями. Загалом економічна залежність Росії від Китаю таким чином зростає.

Утім, від запровадження міжнародних санкцій проти Росії постраждав і ряд непричетних до цього держав. Це – країни зі слабкою економікою, що має низький рівень галузевої диференціації, насамперед африканські.

Як наслідок зазначених вище змін у ставленні різних держав до запровадження міжнародних політично вмотивованих економічних санкцій, у світі формується тенденція до поступового перетворення таких санкцій на інструмент конкурентної боротьби на світових ринках. Водночас залишається доволі багато «білих плям» щодо подальшого впливу цієї категорії міжнародних санкцій на розвиток різних національних економік та глобальної економіки загалом.

Для оцінки впливу міжнародних політично вмотивованих санкцій на розвиток світової економіки доцільно скористатись положеннями теорії рефлексивності, сформульованими Дж. Соросом. Її суть полягає в тому, що існує рефлексивний механізм подвійного зворотного зв'язку між реальністю й уявленнями суспільних суб'єктів про неї. Економічні й інші соціальні суб'єкти діють на підставі своїх уявлень про ситуацію, що можуть відрізнятись від реальності. Оцінки учасників ринкових та інших суспільних процесів можуть бути тією чи іншою мірою хибні та спричиняти відповідно неоптимальну їх реакцію на реальність. В результаті поступово формується нерівноважна ситуація у відповідній соціальній системі. Помилковість сприйняття ситуації та неоптимальний характер дій учасників соціальних процесів можуть поступово взаємно посилюватись, а їх негативний результат – накопичуватись. Умови далекі від стану рівноваги, коли уявлення суб'єктів не повною мірою відповідають дійсності, можуть існувати доволі довго. Але настає момент, коли помилковість поглядів та неадекватність реакції учасників соціального процесу стають очевидними для більшості з них. Відбувається більш-менш радикальна зміна поглядів та поведінки суб'єктів, а соціальний процес може суттєво змінити своє спрямування та параметри [1].

Загалом, існує високий ступінь невизначеності щодо подальшого впливу міжнародних політично вмотивованих санкцій на подальший розвиток глобальної економіки. Невизначеність у цій роботі трактується так, як її свого часу класифікував Ф. Х. Найт. Йдеться про поділ майбутніх економічних ситуацій на ризиковані й невизначені. Різниця між ними полягає у тому, що ризик піддається обрахунку згідно з теорією ймовірності і йому можна дати відповідну інтерпретацію у категоріях витрат, включивши їх, наприклад, до собівартості відповідних товарів, а невизначена економічна ситуація такому

обрахунку не піддається. На обліку ризику, наприклад, базується страховий бізнес. Невизначені ситуації – унікальні і відсутність частих повторів таких ситуацій виключає можливість їх кількісної економічної оцінки, оскільки наявна статистична база для цього недостатня [2].

Водночас, як свідчить досвід роботи Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, за умов глобальної невизначеності та браку достовірної інформації, зростає потреба у побудові варіантів сценаріїв розвитку економічної ситуації у світі та в Україні, зокрема, відповідно до вірогідного майбутнього перебігу подій у глобальній економіці. А зі зміною ситуації відповідного оперативного перегляду вимагатимуть і зазначені варіанти сценаріїв розвитку української економіки.

Список використаних джерел

1. Сорос Дж. Алхімія фінансів. Ринок: як читати його думки. 1996. 416 с.
2. Найт Ф. Х. Ризик, прибуток Риск, невизначеність та прибуток, 2003. 360 с.

Кущик А. П.,

кандидат економічних наук, доцент,

професор кафедри

фінансів, банківської справи та страхування;

Матвієнко Д. О.,

магістр;

Запорізький національний університет

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У непрості часи, що загрожують самому існуванню країни, перед всіма елементами її економічної системи постають серйозні випробування. Потреба забезпечення стабільного функціонування всіх складових економіки, уникнення проявів паніки на ринках, забезпечення економічної безпеки та мобілізація всіх наявних ресурсів. Ці та багаті інших завдань постали перед Україною із початком повномасштабної військової агресії росії проти України 24-го лютого 2022 року.

Діяльність фондового ринку, у будь-якій країні, досить чутлива до різного роду змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Відповідно

до типу та потенційних наслідків, фондовий ринок намагається адаптуватися, щоб забезпечити стабільність та розвиток економіки країни. Фондовий ринок України, не є виключенням з цього правила. Тож з початком повномасштабної війни, він повинен був стрімко та рішуче адаптуватися до змін.

На позачерговому засіданні 24 лютого Національна комісія з цінних паперів та фондовому ринку прийняла низку рішень [1]:

✓ Тимчасово з 11:00 24 лютого 2022 року зупинити розміщення, обіг та викуп всіх цінних паперів, а також проведення операцій в системі депозитарного обліку та системах клірингового обліку осіб, які провадять клірингову діяльність, окрім проведення операцій, необхідних для здійснення Національним банком монетарної та грошово-кредитної політики і Міністерством фінансів операцій з обслуговування державного боргу.

✓ Депозитарним установам, яким Національним депозитарієм відкрито агреговані рахунки, невідкладно забезпечити передання копій оригінальних інформаційних масивів системи депозитарного обліку, сформованих станом на 11:00 24 лютого 2022 року, до Національного депозитарію України для забезпечення його подальшого резервного копіювання та зберігання.

✓ Компаніям з управління активами, зберігачам активів ІСІ та зберігачам активів НПФ зупинити проведення операцій з активами ІСІ та НПФ відповідно.

✓ Адміністраторам недержавних пенсійних фондів зупинити проведення операцій в системах персоналізованого обліку учасників недержавних пенсійних фондів, крім проведення операцій, передбачених пунктом 4 цього рішення.

✓ Особам, які провадять діяльність з управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю, зупинити проведення операцій з активами ФФБ та ФОН.

Окрім зазначених вище рішень, НКЦПФР розпорядилася про проведення заходів із збереження та запобіганню втрати даних відповідних структур та установ, щодо прав власності та іншої важливої інформації.

Як можна побачити, 24-го лютого 2022 року фондовий ринок України майже повністю зупинив свою діяльність. Запровадженні обмеження на здійснення операцій на ринках капіталу та організованих товарних ринках, мали на меті запобігання панічним або навмисним спекулятивним діям. Подібні дії могли б призвести до стрімкого обвалу ринку, а також позбавити можливості повноцінної їх роботи в майбутньому. Окрім цього, призупи-

нення роботи фондового ринку дозволило виявити та арештувати активи компаній, що мали зв'язки із росією та білоруссю.

Професійні учасники фондового ринку зустріли подібний «блекаут» з розумінням та сумлінно допомагали збереженню стабільності економічної системи України. Проте, введенні обмеження були тимчасовими, тож з першими покращеннями рівня безпеки внутрішнього економічного середовища НКЦПФР поступово почав знімати обмеження. Станом на серпень 2022 року, майже всі введенні обмеження на здійснення операцій на ринках капіталу та організованих товарних ринках було знято. Окрім цього, за період дії воєнного стану НКЦПФР допустила на ринки більше десятка випусків державних облігацій для залучення коштів в бюджет та підтримки економіки країни.

Як зазначив голова НКЦПФР Р. Магомедов: «Протягом п'яти місяців війни ринки капіталу та товарні ринки працювали в ручному режимі. Регулятор уважно відстежував та аналізував результати кожної дозволеної операції. За мирного життя – це нонсенс, але війна продиктувала свої умови. Завдяки індивідуальному підходу та поміркованій позиції ми змогли побороти панічні настрої, зберегти активи та не допустити дефолти по низці цінних паперів» [2].

Наразі, діяльність фондового ринку України має лише несуттєві обмеження, що відповідають потребам забезпечення економічної безпеки країни. Активно аналізується становище професійних учасників ринку капіталу та організованих товарних ринків. Відповідно до результатів аналізу, НКЦПФР запроваджує кроки, направлені на зменшення навантаження. Одним із таких прикладів є зміна нормативів ліквідності та інше.

З 16 лютого 2023 року і на період дії воєнного стану регулятор зупинив розрахунок та подачу пруденційних нормативів, а також зупинив правозастосування з цього напрямку. Натомість чинним залишається інструмент, запроваджений під час дії воєнного стану – норматив ліквідності активів. Нормативні значення нормативу ліквідності активів з 1 січня 2023 року повинні бути не менше 0,1, з 01 березня 2023 року – не менше 0,3, та з 1 жовтня 2023 року – не менше 0,5. Для професійних учасників, які отримали ліцензію з 1 січня 2023 р., нормативне значення нормативу становить не менше 0,5. НКЦПФР розраховує, що нововведення сприятиме дотриманню фінансової стабільності на ринках капіталу та організованих товарних ринках, об'єктивній та регулярній оцінці активів та фінансового стану професійних учасників та захисту прав інвесторів [3].

Виходячи з даних, що були зазначені раніше, можна зробити висновок про рішучі та доволі різкі зміни у діяльності фондового ринку з початком

повномасштабної війни. Обґрунтоване майже повне припинення проведення операцій на ринку, у поєднанні з іншими заходами, дозволило втримати економічну стабільність в Україні. Поступове покращення ситуації, відкрило можливість часткового, а у подальшому майже повного, відновлення діяльності ринків в штатному режимі. НКЦПФР запроваджує кроки, що націлені на зменшення навантаження на професійних учасників ринків відповідно до їхнього становища та потреб, з метою покращення економічної активності на ринку.

Список використаних джерел

1. Національна комісія з цінних паперів та фондовому ринку. НКЦПФР: рішення у зв'язку із введенням воєнного стану. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/nktspfr-rishennia-u-zv-yazku-iz-vvedenniam-voiennoho-stanu/>

2. Національна комісія з цінних паперів та фондовому ринку. Довгоочікуване рішення: НКЦПФР анонсує відновлення роботи ринків капіталу та товарних ринків. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/dovhoochikuvane-rishennia-nktspfr-anonsuie-vidnovlennia-roboty-rynkiv-kapitalu-ta-tovarnykh-rynkiv/>

3. Національна комісія з цінних паперів та фондовому ринку. Контроль надійності: на період дії воєнного стану НКЦПФР запровадила новий норматив ліквідності активів. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/kontrol-nadiinosti-na-period-dii-voiennoho-stanu-nktspfr-zaprovadyla-novy-i-normatyv-likvidnosti-aktyviv/>

Лазоренко Л. В.,

*доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри менеджменту, маркетингу
та публічного управління,
Національної академії статистики, обліку та аудиту*

ІНФОРМАЦІЙНЕ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Запропоновану систему управління економічною безпекою телекомунікаційного підприємства побудовано за сукупністю послідовних взаємопов'язаних етапів, з урахуванням особливостей діяльності телекомунікаційних підприємств, див. рис. 1.

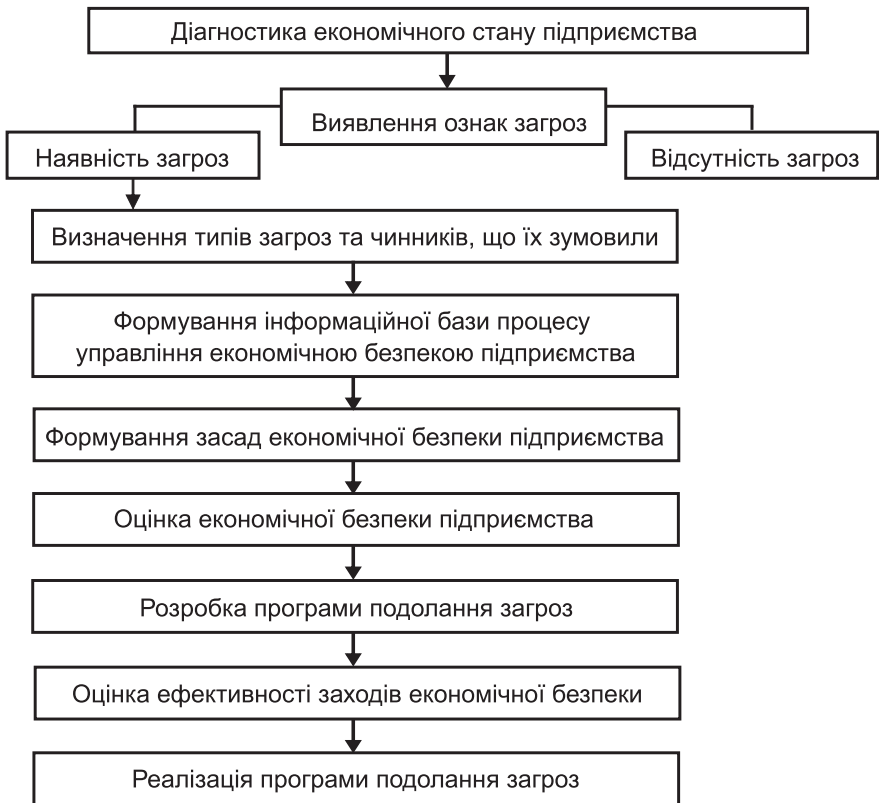

Рис. 1. Система управління економічною безпекою телекомунікаційного підприємства

Отже, першим етапом є діагностика економічного стану підприємства, яка повинна починатись із визначення об'єктів і суб'єктів діагностики, вибору методу її проведення. Вибір відповідного методу діагностики економічного стану телекомунікаційного підприємства залежатиме від її об'єкта, суб'єктів, цілей і напрямів діяльності підприємства, рівня технологічного та ресурсного забезпечення, кваліфікації працівників тощо.

Якщо за результатами діагностики виявлено ознаки загроз підприємства, необхідно визначити чинники, що їх умовили, та ідентифікувати тип загрози на підприємстві. У випадку, коли за результатами діагностики ознак загроз не виявлено, процес управління економічною безпекою не закінчується, а продовжується у вигляді розробки та реалізації

профілактичних заходів, спрямованих на недопущення прояву загроз у майбутньому. Перелік профілактичних заходів навести досить складно, адже він буде індивідуальним для кожного підприємства. Однак для телекомунікаційних підприємств ці заходи залежатимуть від способу діяльності підприємства, його поточного стану, насамперед, фінансового, та ситуації, що склалася. Тому й заходи економічної безпеки для підприємств даної сфери, головним чином, будуть зосереджені на фінансово-економічних і виробничо-технологічних аспектах діяльності.

У площині ідентифікації об'єктів і суб'єктів управління економічною безпекою зазначимо, що об'єктом управління економічною безпекою є процеси та явища, які виникають під дією мінливого внутрішнього і зовнішнього середовища та проявляються у відхиленні фактичних показників діяльності підприємства від запланованих чи тих, котрі необхідні для його успішного розвитку.

У розвинених країнах суб'єктами управління економічною безпекою, здебільшого, є фахівці з економічної безпеки, які залучаються на платній основі з зовнішнього середовища [1, с. 87]. На нашу думку, залучення таких фахівців є доцільним у тому випадку, якщо керівники та персонал підприємства не спроможні самостійно знайти вихід із проблемної ситуації або коли підприємство знаходиться в край важкому стані, і йому загрожує банкрутство найближчим часом.

У протилежному випадку до процесу управління економічною безпекою необхідно залучати максимально можливе коло працівників підприємства, при чому різних рівнів управління, які володіють найбільш повною та достовірною інформацією про стан, можливості, специфіку діяльності підприємства та спроможні висувати нові, нестандартні і перспективні ідеї стосовно вирішення проблемної ситуації. У першу чергу, це мають бути фахівці-фінансисти й управлінці різних рівнів. У результаті такого залучення доцільно сформувати робочу групу, обрати її керівника і спрямувати її на вирішення завдань швидкої ліквідації загроз та розробки оздоровчих заходів.

Всі фахівці, які входитимуть до робочої групи, повинні мати нестандартне мислення, вміння швидко приймати і впроваджувати у життя ризикові рішення, бути відповідальними, цілеспрямованими, не боятися труднощів і непередбачуваних ситуацій, вміння спілкуватися з людьми, добре володіти нормативно-правовими актами та фінансовою і бухгалтерською документацією підприємства, користуватися авторитетом серед співробітників і керівництва.

Наступний етап управління економічною безпекою полягає у формуванні інформаційної бази управління економічною безпекою підпри-

емства, від повноти та об'єктивності якої залежатиме успішність заходів подолання загроз та покращення діяльності підприємства загалом. Необхідність і першочерговість реалізації цього етапу зазначає Ю.С. Цал-Цалко, за словами якого кожен етап процесу управління повинен починатися з опрацювання певного потоку вхідної інформації, яка після цього повинна перетворитися у вихідну, а в подальшому – стати вхідною для кожного наступного етапу [2, с. 85].

Важливість процедури формування інформаційної бази у процесі управління економічною безпекою полягає у тому, що вона дає змогу вирішити низку важливих завдань, серед яких: об'єктивне оцінювання стану та тенденцій розвитку підприємства; раннє виявлення ознак кризового стану та чинників, що його зумовили; оцінювання потенційних можливостей підприємства щодо подолання кризового стану та уникнення банкрутства; своєчасне прийняття та реалізація ефективних управлінських рішень тощо.

Інформаційна база повинна формуватися з двох видів інформації: внутрішньої і зовнішньої, яка, у свою чергу, може бути плановою і фактичною та виражатися у кількісних чи якісних показниках. Внутрішня інформація – це сукупність даних про процеси та явища, які відбувалися, відбуваються чи відбуватимуться на підприємстві у майбутньому. Зовнішня інформація – це сукупність даних про процеси та явища, які відбувалися, відбуваються чи відбуватимуться у зовнішньому середовищі функціонування підприємства. Основу планової інформації повинні складати цільові показники та нормативи, на досягнення яких спрямовуватиметься діяльність підприємства. Фактична інформація, головним чином, формується з даних фінансової і статистичної звітності, які відображають операції, що вже відбулися на підприємстві та результати їх впливу на його поточну діяльність [2, с. 86]. Відповідно до цих концептуальних положень визначимо структуру інформаційного забезпечення управління економічною безпекою телекомунікаційних підприємств, що зображено на рис.2.

Перелік показників інформаційної бази, а також можливих джерел їх отримання для більшості підприємств може бути однаковим, відмінними можуть бути лише способи та порядок її формування. Адже на одних підприємствах (переважно малих чи середніх) інформаційна база може формуватися одним чи декількома працівниками (фінансовий аналітик, головний бухгалтер), тоді як на інших (великих і середніх) – одним чи декількома структурними підрозділами (відділ фінансового чи економічного аналізу, інформаційно-аналітичний відділ, відділ фінансового планування та про-

гнозування, бухгалтерія тощо). Це залежатиме від виду, розмірів, оргструктури і можливостей конкретного суб'єкта господарювання.

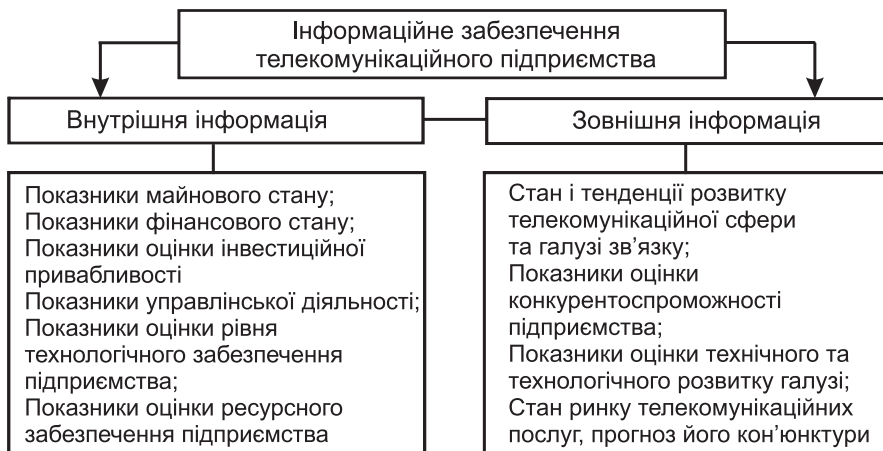

Рис.2. Структура інформаційного забезпечення телекомунікаційного підприємства

Список використаних джерел

1. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: моногр.. Київ: Київ. нац. торг.- екон. ун-т., 2001. 580 с.
2. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підруч. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

Лоскоріх Г. Л.,
доктор філософії спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
заступник завідувача кафедри обліку і аудиту;
Хміль А.А.,
магістрант,
освітня програма «Міжнародний облік і оподаткування»;
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

СУТНІСТЬ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ

Динамічний розвиток ринкових відносин в Україні, адаптація національної облікової системи до міжнародних стандартів, наявність підприємств різних форм власності сприяють підвищенню вимог внутрішніх і зовнішніх користувачів до якості облікової інформації, яка стосується фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання задля підвищення рівня рентабельності і конкурентоспроможності компанії, що, у свою чергу, належним чином не може бути представлено без раціональної організації обліку. Ефективна організація облікового процесу розпочинається саме із розроблення Наказу про облікову політику (або Положення про облікову політику) – першого і головного внутрішнього документу, який регламентує порядок ведення бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності на підприємстві.

Слід наголосити на тому, що не існує єдиного загальноприйнятого визначення терміну «облікова політика» серед науковців, що визначає актуальність даної теми й необхідність проведення подальших дослідження. Правильне трактування й чітке розуміння облікової політики зменшить ризик неоднозначного розуміння її сутності, а отже забезпечить ефективну організацію облікової системи управління діяльністю і на рівні самого суб'єкта господарювання. Основні підходи до морфологічної декомпозиції дефініції «облікова політика» на основі національних і закордонних праць науковців представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Морфологічна декомпозиція дефініції «облікова політика»

№ з/п	Базова категорія	Дефініція терміну	Джерело
1.	Система	Система принципів правил, методів, форм, процедур, організації і побудови бухгалтерського обліку.	[4, с. 49]

Продовження табл. 1

№ з/п	Базова категорія	Дефініція терміну	Джерело
		Система способів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, що використовується підприємством для інформаційного забезпечення прийняття економічних рішень і передбачає найбільш достовірне відображення фактів господарської діяльності.	[8, с. 54]
2.	Сукупність	Сукупність способів ведення бухгалтерського обліку, які були обрані підприємством.	[3, с. 88]
Сукупність конкретних методів і способів організації та форм ведення бухгалтерського обліку, прийнятих підприємством на підставі загальних правил та особливостей його роботи.		[7]	
Сукупність методів, інструментів, процедур і додаткових положень, необхідних для реалізації норм Закону про бухгалтерський облік, з урахуванням індивідуальних особливостей даного підприємства, дотримання яких є обов'язковим для нього.		[2, с. 7]	
3.	Інструмент	Інструмент, завдяки якому існує можливість оптимального поєднання державного регулювання і власної ініціативи підприємства в питаннях організації та ведення бухгалтерського обліку	[8, с. 10]
Інструмент історичного та поточного обліку, попередньої оцінки господарських фактів, прогнозування, планування і внутрішньогосподарського контролю, а також інструмент перетворення інформації про господарські події в облікові показники згідно з потребами фінансової звітності та управління виробничою системою		[5, с.]	
4.	Домовленості й практика	Домовленості й практика, що проявляються у сукупності принципів, методів і процедур, які використовує підприємство для складання та подання фінансової звітності з метою її гармонізації та створення єдиних підходів до визначення, визнання й оцінки окремих її елементів	[9, с. 25]
Конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, які застосовуються або впроваджуються суб'єктом господарювання для підготовки та подання фінансової звітності.		[1, с. 61]	

На основі проведеної морфологічної декомпозиції дефініції можна виокремити ті теоретичні базові категорії, які лежать в основі тлумачення терміну «облікова політика»: сукупність, система, інструмент, домовленості й практика.

Отож, на основі дослідження, пропонуємо під терміном «облікова політика» розуміти цілісну систему, яка складається із сукупності принципів, методів, процедур, інструментів, домовленостей та практик, які прийняті та використовуються підприємством, враховуючи особливості його діяльності та загальноприйняті стандарти, для ведення бухгалтерського обліку, складання й подання фінансової звітності.

Відповідно до норм Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та НП(С)БО 1, облікову політику визначено як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [11, 12]. У міжнародній практиці використовують термін «облікові політики», що означає конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності [10]. Головна різниця тлумачень полягає у тому, що у міжнародній практиці визначено, що метою використання облікової політики є складання і подання фінансової звітності – тобто узагальнення даних про фінансово-господарську діяльність у вигляді достовірних показників, а бухгалтерський облік при цьому не згадується.

Зазвичай формування облікової політики відбувається на трьох рівнях [4]:

- 1) міждержавному – розробка правил і принципів функціонування бухгалтерського обліку в межах об'єднання держав;
- 2) державному – встановлення загальних правил, стандартів ведення бухгалтерського обліку;
- 3) підприємства – сукупність способів і прийомів ведення бухгалтерського обліку, що прийняті на підприємстві та відповідають особливостям його діяльності

Погоджуємось із Засадним Б. А. [6], який наголошує на тому, що облікову політику слід формувати і на галузевому рівні, адже у кожного виду діяльності є свої характерні особливості по окремих ділянках обліку, тобто суб'єкту господарювання слід розробляти свій власний найоптимальніший варіант облікової політики з врахування потреб її користувачів.

Враховуючи вищезазначене вважаємо, що облікову політику потрібно регулювати на декількох рівнях: міждержавному, державному, галузевому

і окремого суб'єкта господарювання, а відповідно суб'єкти її визначаються у залежності від цих рівнів формування.

Отож, облікова політика характеризується багаторівневистю та визначається на національному рівні принципами, методами і процедурами, а на міжнародному – принципами, основами, домовленостями, правилами та практиками. Поняття облікової політики є багатогранним, яке потребує подальших досліджень з метою визначення її впливу на економічний потенціал бізнесу загалом, і показники фінансової звітності зокрема.

Список використаних джерел

1. Nangih, E., Wali, S. C., & Anyanwu, P. O. (2021). Accounting Policies, Management Judgements And Financial Reporting Quality Of Small And Medium Enterprises In Nigeria: A Survey. *International Journal of Finance Research*, 2(2), 58-70. <https://doi.org/10.47747/ijfr.v2i2.326>
2. SZAMKÓ JÓZSEFNÉ: Központi és önkormányzati költségvetési szervek számviteli politikája, számlarendje, SALDO, 2010., p. 7.
3. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підруч. для студ. вузів спец. 7.050106 «Облік і аудит». Житомир: ЖІТІ, 2000. 640 с.
4. Герасимович І. А. Організація облікової політики сучасного підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 7. С. 49–53. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2018/11.pdf
5. Житний П. Системний аспект облікової політики. Бухгалтерський облік і аудит. 2006. № 1. С.62-65.
6. Засадний Б. А. Формування облікової політики в системі бухгалтерського обліку підприємств. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 12(2). С. 159-164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_12%282%29__31
7. Кужельний М. В. Теорія бух обліку : підруч. Київ: КНЕУ, 2001. 334 с.
8. Кулик В. А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2014. 373 с.
9. Кучеренко Т. Регламентування облікової політики фінансової звітності. Бухгалтерський облік і аудит. 2009. № 5. С. 24–34.
10. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/mizhnarodni-standarty-finansovoi-zvitnosti--perekladukrainskoiu-movoiu---rik?category=dohidna-politika&subcategory=buhgalterskij-oblik>
11. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджене наказом Міністерства

фінансів України від 07 лютого 2013р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.

12. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

Лубенченко В. М.,
інженер з автоматизації
ТОВ АФ «Бухгалтер – Лугань»

«CASE WARE WORKING PAPERS» чи , «1С:АУДИТ-КОНТРОЛЬ (+) ДЛЯ УКРАЇНИ»?

Автоматизація процесу аудиту є сьогоденням і майбутнім аудиту, забезпечуючи конкурентні переваги аудиторським фірмам, про що свідчать дослідження вітчизняних науковців та практиків аудиту. Дослідники розглядали значну кількість прикладних програм для забезпечення аудиторської перевірки Audit Expert, Project Expert, AuditXP «Комплекс Аудит», «ІНЕК: АФСР», «КІТ. Аудит», Audit NET [1, 2, 3, 4, 5]. Після повномасштабного вторгнення в Україну російської федерації аудиторські фірми України зосереджують свою увагу на знаних міжнародних розробках та на розробках вітчизняних фахівців. Опитування аудиторських фірм, що входять до 4 розділу Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності і перевіряють підприємства суспільного інтересу, свідчить, що де – які з них віддають перевагу програмному забезпеченню «CaseWare Working Papers» чи мережевим розробкам. Популярності надуває вітчизняне програмне забезпечення «1С: Аудит-Контроль (+) для України» та «ІТ Audit UA». Порівняння програм «CaseWare Working Papers» «1С:Аудит-Контроль (+) для України» наведено в таблиці 1.

Програмні рішення CaseWare забезпечують універсальні та надійні рішення для бухгалтерів, аудиторів, менеджерів, використовуються в корпоративному секторі, де часто доводиться працювати з великим обсягом інформації. Розробник продукту є провідною міжнародною компанією, яка автоматизує процеси фінансового контролю, аудиту та звітності відповідно до міжнародних стандартів, та представлена майже в 130 країнах світу, що свідчить про її визнання аудиторською спільнотою.

Таблиця 1

Порівняння прикладних програм для аудиту

№	CaseWare Working Papers	ІС: Аудит-Контроль (+) для України
1	Універсальність	1. Єдине сховище даних з можливістю актуалізації інформації
2	Опрацьовує великі масиви даних	2. Можливість одночасного доступу необхідної кількості користувачів (працівників аудиторської фірми або третіх осіб, наприклад, зовнішніх контролерів)
3	Можливість завантаження даних, синхронізація з іншим програмним забезпеченням та системами автоматизації	3. Реєстрація, накопичення та автоматична обробка інформації щодо чесності поточних та перспективних контрагентів аудиторської фірми
4	Можливість працювати дистанційно	4. Реєстрація, накопичення та автоматична обробка інформації щодо загроз етики та застережних заходів
5	Мінімізація ризику механічної помилки при роботі з цифровими даними	5. Реєстрація, накопичення та автоматична обробка робочої документації на етапі прийняття клієнта та завдання, планування, виконання завдання, етапі тестування та на завершальному етапі
6	Ефективне планування робочого часу команди із завдання	6. Управління грошовими та часовими ресурсами
7	Зменшує «паперову роботу»	7. Реєстрація судження конкретного члена команди під час виконання завдання в електронних робочих документах
8	Завантаження актуальних міжнародних стандартів	8. Адаптація до змін Міжнародних стандартів аудиту

*Складено на підставі [6,7]

Розробник зауважує, що програмне забезпечення «ІС: Аудит-Контроль (+) для України» є прикладною програмою, авторське право на яку зареєстровано в Україні. Оскільки програма належить до класу ERP – систем (Enterprise Resource Planning – системи планування ресурсів), її основна мета полягає у пришвидшенні бізнес – процесів аудиторської фірми. Зокрема, за допомогою програми можливо зменшити до прийнятно – низького рівня негативний вплив людського фактору, який проявляється

під час обробки робочої документації з виконання аудиторського завдання та висловлення професійних суджень. [6]. Крім того, «ІС: Аудит-Контроль (+) для України» дозволяє накопичувати данні про постійне удосконалення знань аудиторів, проводити внутрішнє незалежне тестування персоналу, своєчасно актуалізувати інформацію про клієнтів аудиторської фірми.

Обидва розробники звертають увагу на той факт, що у аудиторської фірми є можливість використання не тільки тих робочих документів, які створені за допомогою функціоналу програм, але й тих, які створені за допомогою довільних шаблонів аудиторської фірми. Це не є позитивним, але є цілком зрозумілим моментом, що викликано різноплановістю аудиторських завдань та потребою постійної методичної роботи в аудиторській фірмі.

Список використаних джерел

1. Ivakhnenkov, S. (2021). Auditing in the IT Environment: discussion on methodology. Scientific Papers NaUKMA. Economics, 6(1), 59–65.
2. Івахненко С.В. Розроблення технологій безперервного контролю фінансово-облікової інформації. Наукові записки НаУКМА. 2020. Т.5, вип.1. С.55–61.
3. Івахненко С. Аудиторське програмне забезпечення для аналізу даних: перший український досвід URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/149236021.pdf>
4. Кудирко О. М. Комп'ютеризація аудиту в Україні: актуальні проблеми та реальні перспективи. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2018/7.pdf
5. Макарова Л.М. Оцінка сучасних програмних продуктів автоматизації аудиторської діяльності. Молодий учений. 2014. № 1. С. 385–389.
6. Програма для автоматизації аудиторської діяльності «ІС:Аудит-Контроль (+) для України» URL: <http://audit-control.zzz.com.ua/Pages/purpose.html>
7. CaseWare Ukraine URL: <https://caseware.com.ua/en/about-us/>

Лубенченко О. Е.,
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри
обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ПЕРЕВІРКА НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЩОДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ. СТАНДАРТИ СЕРІЇ AA1000

21 квітня 2021 року року Європейська Комісія опублікувала проект нової директиви Європейського союзу (надалі – ЄС) щодо звітності про сталий розвиток (The Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)). Насьогодні країнами ЄС вживаються заходи щодо її адаптації в національне законодавство [1, 2]. Користувачі такої звітності потребують неупередженої, достовірної інформації про соціальну відповідальність компаній та їх спроможність продовжувати свою діяльність через відтворення природних ресурсів, і європейське законодавство передбачає перевірку звітності про сталий розвиток зовнішнім незалежним оцінювачем – аудитором. При цьому, існує заборона на одночасне надання послуг з аудиту та інших аудиторських послуг, зокрема з перевірки нефінансової звітності, одною аудиторською фірмою, існують обмеження щодо обсягів надання аудиторських та інших послуг суб'єктам господарювання.

Однією з найбільш помітних змін в європейському порядку звітування щодо стійкості є введення принципу «подвійної суттєвості». Для оцінки питань сталого розвитку менеджментом та користувачами звітності, компанії мають розглянути фактори, що впливають на їх фінансові показники в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі, а також вплив їх підприємницької діяльності на навколишнє середовище. Зазначені обставини необхідно враховувати аудиторам при прийнятті рішення щодо перевірки звітності зі сталого розвитку. Також, користуючись професійним судженням, аудитор має визначити, за яким стандартом він буде проводити перевірку. Слід звернути увагу на те, що крім Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016 – 2017 років існують стандарти складання та перевірки соціальної звітності компаній серії AA 1000, що розроблені британським Інститутом соціальної і етичної звітності (Institute of Social and Ethical Accountability) [3]. Застосування цих стандартів є добровільним, базується на принципах:

- залучення (солідарна та індивідуальна відповідальність за майбутнє компаній та участь усіх зацікавлених сторін у

прийнятті рішень щодо забезпечення стійкості), суттєвості (визначення значущих питань для компанії і зацікавлених сторін) та реагування (заходи у відповідь на актуальні питання користувачів звітності);

- вичерпного відображення існуючих поглядів на соціальні аспекти та взаємодію із навколишньою середою;
- практичної актуальності, яка може впливати на думку певних соціальних груп та зацікавлених осіб;
- публічності компанії; регулярності та своєчасності звітування; гарантії якості інформації, що представлена у звітності.

Серія стандартів AA1000 включає:

- Стандарт принципів звітності AA1000APS (The AA1000 Account Ability Principles Standard) є основою для виявлення компаніями значущих проблем у галузі стійкого розвитку та реагування на них.
- Стандарт верифікації звітів AA1000AS (The AA1000 Assurance Standard) – стандарт гарантування (надання впевненості) є методикою оцінки відповідності звітності базовим принципам стійкого розвитку.
- Стандарт взаємодії із зацікавленими сторонами AA1000SES (The AA1000 Stakeholder Engagement Standard) визначає шляхи взаємодії із зацікавленими сторонами з питань стійкого розвитку.

Стандарт AA1000AS містить вимоги до процесу організації перевірки звітності зі сталого розвитку. Підхід стандарту AA1000AS відрізняється певною мірою від вимог Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, зокрема, від Міжнародного стандарту 3000 «Завдання з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації» (надалі – МСЗНВ), який також може бути використаний під час перевірки звітів про сталий розвиток, що представлено в таблиці 1 [4].

Таблиця 1

Порівняння вимог Стандарту AA1000AS та МСЗНВ 3000

Стандарт AA1000AS	МСЗНВ 3000
Стандарт встановлює вимоги до: <ul style="list-style-type: none"> – незалежності та компетенцій особи та компанії, що перевіряє звіти; – розуміння діяльності суб'єкта господарювання; – прийняття клієнта та завдання; 	Стандарт: <ul style="list-style-type: none"> – визначає цілі практикуючого фахівця, етичні вимоги; – надає необхідні дефініції; – регламентує процес прийняття завдання та продовження

Продовження табл. 1

Стандарт AA1000AS	МСЗНВ 3000
визначення обсягу процедур; – планування взаємодії із зацікавленими сторонами; – збору необхідної доказової бази, джерел походження доказів; – критеріїв оцінки звітності, розкриття принципів інклюзивності (залучення), суттєвості, реагування та формату звітування.	співпраці з клієнтом, планування та виконання завдання, отримання доказів, розгляд подальших подій та іншої інформації; – передбачає контроль якості завдання, застосування принципу професійного скептицизму та професійного судження, опис застосованих критеріїв оцінки; – встановлює вимоги до документування виконаної роботи та формату звіту.

* Складено на підставі [3, 4]

Слід зауважити, що Стандарт AA1000AS не розповсюджений у вітчизняній практиці, але європейський вектор руху України вимагає ознайомлення із ним, як суб'єктів господарювання, що складають звітність зі сталого розвитку, так і суб'єктів аудиторської діяльності.

Список використаних джерел

1. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2013/34/EU, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Regulation (EU) No 537/2014, as regards corporate sustainability reporting URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0189> (дата звернення: 20.02.2023);

2. Directive (UE) 2022/2464 (LA LEY 25932/2022) URL: <https://diario-laley.laleynext.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAAAEAMtM SbH1czUwMDAytDSyMDNVK0stKs7Mz7M1MjAyNjAyMgYJZKZVuuQn h1QWpNqmJeYUpwIA3BgRXTUAAAA=WKE>

3. AA1000 Assurance Standard (AA1000AS v3) URL: <https://www.accountability.org/standards/aa1000-assurance-standard/>

4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2016 – 2017 року). URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf)

Луговець Б. В.,
*аспірант кафедри
бухгалтерського обліку та консалтингу
факультету обліку та податкового менеджменту,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»*

ПРОБЛЕМАТИКА ПДВ В ІТ СЕРЕДОВИЩІ

Із року в рік зростає вклад підприємств сфери інформаційних технологій (далі – ІТ). Так, українська ІТ-галузь, зародившись в Україні лише наприкінці 90-х років, сьогодні трансформувалась у високоінтелектуальну індустрію, що налічує майже 300 тисяч фахівців і щороку зростає на 25-30% [1].

У 2021 році, експорт ІТ послуг зайняв перше місце за обсягом експорту послуг (більше 6 млрд доларів США) і приніс Україні понад 4% ВВП, а у 2022 році, не дивлячись на військову агресію росії проти України, експорт ІТ послуг досяг рекордних 7,3 млрд доларів США. Без перебільшення можна зазначити, що саме ІТ-галузь та результати її діяльності забезпечили виживання України в 2022 році. Цифрові технології дали можливість українцям та бізнесу працювати з будь-якої частини світу, сплачуючи податки та підтримуючи економіку.

Оподаткування галузі, що швидко розвивається, має бути продуманим, щоб і потреби держави в податкових надходженнях, і потреби бізнесу у вільних обігових коштах, що можуть бути залучені до інвестиційних проєктів, перебували у стані рівноваги. За останні 6 років фіскальні надходження від ІТ-індустрії зросли більш ніж втричі. Якщо у 2020 році податків і зборів було сплачено на суму 17,2 млрд грн, то у 2021 році ця сума зросла до 23,5 млрд грн, в тому числі:

- 7,1 млрд грн єдиного соціального внеску (далі – ЄСВ) за штатних співробітників та від фізичних осіб – підприємців (далі – ФОП);
- 3,5 млрд грн податку на прибуток;
- 3 млрд грн податку на додану вартість (далі – ПДВ);
- 18,7 млрд грн інших податків (у т.ч. єдиного податку, податку на доходи фізичних осіб та військового збору) [2].

Як бачимо, ПДВ хоч і не займає перше місце серед витрат ІТ компаній, але все одно є значним. Тут одразу хочеться зауважити, що ПДВ може бути безпосередньо й не пов'язаним з ІТ послугами, а сплачуватись за надання інших послуг.

З 2013 року і протягом наступних 10 років ІТ-індустрія користувалась податковою пільгою по операціям з програмною продукцією, які звільняються від оподаткування ПДВ. Так, до програмної продукції, операції з постачання якої звільнено від оподаткування ПДВ, раніше належали:

- результат комп'ютерного програмування у вигляді операційної системи, системної, прикладної, розважальної та/або навчальної комп'ютерної програми (їх компонентів), а також у вигляді інтернет-сайтів та/або онлайн-сервісів та доступу до них;
- примірники (копії, екземпляри) комп'ютерних програм, їх частин, компонентів у матеріальній та/або електронній формі, у тому числі у формі коду (кодів) та/або посилань для завантаження комп'ютерної програми та/або їх частин, компонентів у формі коду (кодів) для активації комп'ютерної програми чи в іншій формі;
- будь-які зміни, оновлення, додатки, доповнення та/або розширення функціоналу комп'ютерних програм, права на отримання таких оновлень, змін, додатків, доповнень протягом певного періоду часу;
- криптографічні засоби захисту інформації [3].

Однак, починаючи вже з 2023 року, ІТ-підприємства втратили можливість використовувати згадану пільгу, оскільки законодавці не передбачили її продовження в наступних податкових періодах. Варто зазначити, що ініціатива щодо поновлення пільги є – у Комітеті Верховної ради з питань фінансів, податкової та митної політики розглядається Проект Закону України «Про внесення змін до підрозділу 2 розділу 20 «Перехідні положення» ПКУ (щодо пролонгації особливостей оподаткування програмної продукції)» №7611 від 28.07.2022, яким пропонується продовжити дію ПДВ-пільги до 1 січня 2028 року [4].

З одного боку, держава отримуватиме більше податкових надходжень до бюджету, а з іншого – ІТ-підприємства стикаються з рядом проблем.

Першою проблемою є те, що більшість ІТ-підприємств надають свої послуги нерезидентам, тобто займаються їх експортом. Відповідно до статті 186.3 Податкового кодексу України, місцем постачання послуг з розроблення та тестування програмного забезпечення, з оброблення даних та надання консультацій з питань інформатизації, надання інформації та інших послуг у сфері інформатизації, у тому числі з використанням комп'ютерних систем є місце, в якому отримувач послуг зареєстрований як суб'єкт господарювання. Таким чином, підприємства-експортери не відчують на собі завершення дії ПДВ-пільги, оскільки їх послуги не підпадають під оподаткування ПДВ. Натомість ІТ-компанії, які надають послуги резидентам України, будуть змушені сплачувати ПДВ у розмірі 20% від вартості

їх послуг. Така ситуація дискримінує надавачів послуг, що працюють на внутрішній ринок і сприятимуть створенню схем по податковій оптимізації.

Друга проблема в тому, що досить значний відсоток представників ІТ-середовища працюють як ФОП. Історично, в даному сегменті послуг, працюють ФОП неплательники ПДВ (3 група), сплачуючи до бюджету 5% від свого доходу, адже до 2023 року їх діяльність не оподатковувалась ПДВ. Завершення дії пільги призведе до необхідності реєстрації ФОП платниками ПДВ та перехід на ФОП 3 групи зі ставкою 3%. Таким чином, існує значний ризик, що українські підприємці із введенням ПДВ на ІТ-послуги будуть сплачувати менше коштів у державний бюджет.

Варто також зазначити, що з урахуванням великого вкладу в економіку України підприємствами ІТ-сфери, а також збільшенням інвестицій в даний сегмент господарської діяльності, законодавцю вигідно повернути ПДВ-пільгу, продемонструвавши свою підтримку бізнесу, забезпечивши стабільність податкових надходжень та піднявши привабливість України як стабільного та надійного місця для іноземних інвесторів.

Список використаних джерел

1. Ukrainian IT Report 2021. URL: <https://drive.google.com/file/d/1LujaT9pHEGhgprRojfnlZgQikkyiIlbE/view> (дата звернення – 06.03.2023).
2. IT Ukraine Association. URL: <https://itukraine.org.ua/updated-data-it-industry-is-the-only-growing-export-industry-in-ukraine.html> (дата звернення – 06.03.2023).
3. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17, ст. 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення – 06.03.2023).
4. Проект Закону про внесення змін до підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України (щодо пролонгації особливостей оподаткування програмної продукції). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40140> (дата звернення – 06.03.2023).

Малишкін О. І.,
*доктор економічних наук, професор,
сертифікований аудитор, САРА*

Е-АУДИТ ПОДАТКІВ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Останнім часом активно впроваджуються електронні і цифрові технології у сферу державних послуг та роботу державних органів, у т.ч. податкової служби. Однією з них є електронні перевірки платників податків за допомогою механізму електронного аудиту, який отримав назву «е-аудит».

Не секрет, що двигуном впровадження електронного порядку податкового аудиту для України виступають вимоги ЄС та інших кредиторів щодо контролю за витрачанням макрофінансової допомоги Україні [1].

У відповідь на ці вимоги Мінфін України наприкінці 2020 року оприлюднив Концепцію впровадження електронного аудиту (е-аудиту) для платників податків та затвердив Порядок надання документів великого платника податків в електронній формі при проведенні документальної перевірки. В Концепції Мінфіну України зазначається, що **SAF-T UA** – це стандартизований формат надання платниками податків бухгалтерської та фінансової інформації в електронному вигляді до податкових органів, що містить експортовані з *вихідної системи обліку* достовірні дані про наявність та стан активів, власного капіталу та зобов'язань, а також зміни у фінансово-господарському стані платника податків за певний період [2].

Для його впровадження потрібні були законодавчі зміни. Тому наприкінці 2022 року внесені зміни до п. 85.2 Податкового кодексу України щодо впровадження електронних перевірок великих платників податків за допомогою механізму е-аудиту [3]. Зокрема, платник податків зобов'язаний протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року, подавати до органів ДПС стандартний аудиторський файл у форматі **SAF-T UA**. В органі ДПС отримана інформація підлягає перевірці у співставленні з інформацією, яка надходить у вигляді податкових декларацій платника. Це дає можливість усунути виїзні перевірки і перейти на он-лайн режим контролю справляння податків.

Вивчення змісту інформації файлу **SAF-T UA**, що наведений у додатку до Порядку № 56 [2], переконує, що називати цей документ як «е-аудит» некоректно. Адже аудит як процес є набагато ширшим за джерела аудиту. Певною мірою файл **SAF-T UA** можна вважати робочим інструментом податкового аудиту та його інформаційним джерелом. Про аудит фінансової

звітності в аналізованих нормативних документах не йдеться. Тому ці види аудиту потрібно одразу відокремити. Надалі аналізуємо саме податковий аудит.

З метою коректного визначення терміну «е-аудит» потрібно визначити статус і роль **SAF-T UA** в системі обліку діяльності підприємства. Незважаючи на те, що файл рекомендується формувати шляхом експорту бухгалтерських даних, його не можна вважати *реєстром (регістром) бухгалтерського обліку*. Адже, по-перше, він не затверджений (не рекомендований) Мінфіном для підприємств (організацій) з метою бухобліку і на його підставі не складається фінансова звітність. По-друге, зміст файлу є вибіркою з рахунків бухобліку за архітектонікою вимог податкового законодавства.

Формулювання в Концепції аналізованого файлу як даних *вихідної системи обліку*, не означає, що він містить лише зведені дані бухобліку. Крім бухгалтерських даних (журнал проведень по рахунках, дані первинних документів тощо), вимагається чимало довідкової та юридичної інформації.

Отже, з позицій інформаційного забезпечення, сформований файл на адресу податкового органу, на наш погляд, можна вважати *ключним реєстром податкового обліку* платника в електронному вигляді. По суті, цей файл містить інформацію трьох груп: загально-юридичного характеру; бухгалтерського обліку; податкового змісту. Перші дві групи мають підпорядкований характер під вимоги третьої групи. Відповідно, податківці в актах перевірок ймовірно посилатимуться на файл **SAF-T UA** підприємства як джерело доказів.

Крім того, файл **SAF-T UA** має статус електронного документу (інформації) відповідно до вимог законодавства, зокрема, п. 85.2 Податкового кодексу України. Мета такого документу – постачання інформації для вирішення завдань перевірки податкових декларацій. Про контроль фінансових звітів в нормативних документах не йдеться.

До сьогодні терміни «аудит податків» чи «податковий аудит» не визначені на законодавчому рівні на відміну від термінів «аудит фінансової звітності», «екологічний аудит». Також не визначено і поняття *електронного аудиту платників податків*. В одних наукових джерелах електронний аудит визначають як перевірку бухгалтерських операцій, що здійснюються в електронному середовищі за допомогою комп'ютеризованих інструментів із використанням аналітичних, оціночних та тестових методів аудиту [5, с. 158–166]. В інших публікаціях поняття «електронний аудит» трактують як застосування інформаційних технологій аудитором у процесі проведення перевірки інформації, сформованої в середовищі комп'ютерної

інформаційної системи клієнта, на базі оцінки ризиків, притаманних такому середовищу тощо [6, с. 167].

Узагальнення показує, що податковий аудит як у паперовому, так і комп'ютерному середовищі часто ототожнюється з аудитом оподаткування підприємств. Це дозволяє, на думку окремих авторів, економічному суб'єкту вчасно виявити і усунути помилки в податковому обліку і звітності по податках. Така система аудиту також сприяє підвищенню ефективності фіскальної політики держави за допомогою здійснення контролю справляння податків [5, 6, 7].

При цьому автори випускають з виду той факт, що після початку перевірки органом ДПС платник податків вже не має права на усунення помилок в податковому обліку і звітності. Після фіксації правопорушення сплачується недоїмка і штраф, а потім може бути проведене виправлення в записках та звітах.

К. Безверхий та Н. Поддубна досліджували роль е-аудиту в аспекті цифрової економіки і стверджують, що е-аудит сприяє трансформації аудиторської діяльності [8].

На наш погляд, в сучасних умовах аналізований термін потрібно розділити на два поняття: *е-аудит податків як складову незалежного аудиту фінансової та податкової звітності і податковий е-аудит, як складову державного аудиту*. На підставі раніше наведених нами визначень у монографії 2013 року [9, с. 260], ми даємо їм наступні сучасні визначення.

Е-аудит податків – незалежна перевірка даних податкового обліку і податкової звітності платника податків **незалежним аудитором** за допомогою комп'ютерного програмного забезпечення та цифрового середовища з метою висловлення думки аудитора про повноту і достовірність звітності в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законодавства.

На такий вид аудиту мають розповсюджуватися усі норми Закону про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність від 21.12.2017 № 2258 та Міжнародні стандарти аудиту (МСА).

Податковий е-аудит – перевірка даних податкового обліку і податкової звітності платника податків за допомогою комп'ютерного програмного забезпечення та цифрового середовища **державним контрольним органом** з метою визначення повноти і достовірності нарахування та своєчасності і повноти сплати податків/зборів до бюджету держави.

На такий вид аудиту не розповсюджуватися зазначені аудиторські нормативи. Методика такого аудиту регламентується нормативними актами ДПС та Мінфіну України.

Список використаних джерел

1. Концепція впровадження електронного аудиту (е-аудиту) для платників податків. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/Концепція_е-аудит_30_11_2020.pdf.
2. Про затвердження Змін до Порядку надання документів великого платника податків в електронній формі при проведенні документальної перевірки. Наказ МФУ від 15.09.20 № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1123-20#Text>
3. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Про затвердження Формату (стандарту) електронного документа звітності суб'єктів господарювання та Опису довідників, що публікуються з Форматом (стандартом) електронного документа звітності суб'єктів господарювання". Наказ Міндоходів від 29.11.2013 р. № 729. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/nakazi/63127.html>
5. Подік І.І., Живко М.О., Вольних А.І. Електронний аудит на основі податкового аудиторського файлу: світовий досвід та українські перспективи. Соціально-правові студії. 2018. Вип. 1. С. 158–166].
6. Додонов О.Г., Горбачик М.Г., Кузнєцова М.Г. Інформаційне суспільство: технології та безпека. Бухгалтерський облік і аудит. 2008. № 4. С. 166–170.
7. Дмитренко Е. Електронний аудит платників податку: проблеми запровадження в Україні. Київський часопис права. 2021, № 1, с. 46-51. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37224/K_ch_p-2021-1-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y).
8. Bezverkhyy K., Poddubna N. Audit in the digital economy. Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo. 2022. № 4. pp. 81-90.
9. Малишкін О. І. Облік і аудит податків в Україні: теорія, методологія, практика: моногр.: К.: ЦУЛ. 2013 375 с.

Матюха М. М.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та бізнес-консалтингу,
Національний університет технологій та дизайну*

МІСІЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Організація бухгалтерського обліку повинна ґрунтуватися на моделі бачення бухгалтером підприємства та свого місця в ньому. Все більше теоретиків та практиків схилиються до тези, що у сучасних умовах ведення бізнесу, бухгалтери все менше часу витрачають на рутинні операції і більше продуктивного часу присвячують функціям управління (плануванню, контролю та аналізу), напрацюванням рекомендацій для прийняття управлінських рішень. В основі прийняття рішень має бути покладена основа діяльності підприємства, яка визначається його місією – основою для планування на основі основних принципів, які визначатимуть надалі всі сторони діяльності. Для облікової служби підприємства місія має стати одним із компонентів формування облікової політики в контексті досягнення як загальних стратегічних цілей і закінчуючи функціями окремих підрозділів.

Місія підприємства відповідає питанням, чим вона має намір займатися, у чому сенс її існування, її роль і життєва філософія. Правильне формування місії є основою пошуку ніші в ринковому середовищі, основою формування ефективного стратегічного управління підприємством. Для визначення місії компанії необхідно проаналізувати потреби ринку та призначення компанії. Розробка місії будується на основі потреб ринку, можливостей компанії (що базуються на її ресурсах та навичках), а також бажання її учасників (виходячи з їх цінностей та життєвих принципів).

При розробці облікової політики необхідно врахувати набір характерних рис компанії (унікальні технології, матеріальні, фінансові, інформаційні та інші ресурси, навички персоналу). Відповідно в обліковій політиці підприємства можуть бути визначенні види діяльності, структура витрат залежно від стратегічних цілей.

Місія є результатом позиціонування компанії серед інших учасників ринку. Виходячи з набору ресурсів компанії, необхідно визначити конкурентну позицію компанії та позначити перелік потреб ринку, які вона може задовольнити. Важливо також правильно оцінити наявність платоспроможного попиту ці потреби.

Далі необхідно з'ясувати ставлення до обраного виду діяльності з боку держави, оцінити перспективу розвитку технології у вибраній сфері діяльності, співвіднести це з цілями та принципами власника, менеджерів та персоналу.

Відповідні елементи мають бути відображенні у системі оподаткування підприємства та відображення її у бухгалтерському обліку. Важливим етапом вибору принципів облікової політики є оцінка майбутніх витрат та рівень передбачуваних доходів, оцінка стійкості бізнесу, можливості його зростання. На основі даного аналізу формується місія як відповідь на наступні питання: що отримає замовник у частині задоволення своїх потреб, хто виступить як партнер компанії, як будувати відносини з конкурентами, що отримає власник від бізнесу, що отримають від бізнесу менеджери та персонал, як будуть будуватися відносини компанії з державою та громадськими установами. На цій основі визначають організаційні елементи ведення обліку: функції, роль кожного співробітника, посадові інструкції та ін.

Разом з тим у системі обліку бухгалтер повинен знати не лише ту ділянку, яку він опрацює, аналізує, а й розуміти та простежувати всі процеси, що відбуваються на підприємстві, у їх взаємозв'язку та суперечливості.

Отже, при проектуванні облікової системи в ідеальному сенсі бухгалтер повинен прогнозувати, як буде використана керівниками різна сукупність інформації, які рішення можна прийняти стосовно отриманих даних, незалежно від розходження поглядів персоналу. Крім того, необхідність проведення таких елементів обґрунтовується ще й тим, що складні ринкові умови вимагають перегляду концептуальних положень формування поведінкової моделі бізнесу й коригування набору стратегій для успішного його ведення та відображення в обліку.

Список використаних джерел

1. Радіонова Н. Й. Управління затратами підприємства у кризових умовах господарювання. Фінансове забезпечення розвитку суб'єктів підприємництва реального сектору економіки : колективна монографія / за заг. ред. В. П. Ільчука. Чернігів : ЧНТУ, 2017. С. 99-108.

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

Мотузка О. М.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, маркетингу
та публічного управління,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ПРОЄКТІВ НА ПІДТРИМКУ СФЕРИ ОСВІТИ ТА НАУКИ В УКРАЇНІ

Понад 40 іноземних організацій та урядів є партнерами у розвитку освітньої та наукової сфери України. Україна отримує підтримку від Європейського Союзу, міжнародних організацій, міжнародних фондів.

Зокрема, для здійснення навчального процесу в умовах воєнного стану та покращення дистанційного навчання продовжується надання цифрової техніки, необхідної побутової техніки та шкільних автобусів для підвезення школярів. Здійснено узагальнення проєктів (табл. 1) [1].

Таблиця 1

№ п/п	Найменування	Діяльність
1	2	4
1.	Міжнародний фонд «Відродження»	Фінансування офісу підтримки розвитку та промоції дистанційного навчання серед закладів вищої освіти України
2.	Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) в Україні	<ul style="list-style-type: none">– розроблено та опубліковано методичні рекомендації щодо використання Всеукраїнської школи онлайн різними мовами країн ЄС;– закуплено та передано 5050 ноутбуків для вчителів;– проведено опитування громад та областей щодо потреб дошкільної, загальної середньої, професійної, фахової передвищої та вищої освіти;– здійснено запуск єдиного порталу про навчання під час війни
3.	ЮНЕСКО	<ul style="list-style-type: none">– розпочато спільну роботу над розблокуванням коштів Фонду глобального партнерства для освіти (GPE);– надано комунікаційну підтримку пошуку партнерів серед Глобальної освітньої коаліції під егідою ЮНЕСКО

Продовження табл. 1

1	2	3
4.	Світовий Банк	<ul style="list-style-type: none"> – у березні 2022 року здійснено реструктуризацію проекту «вдосконалення вищої освіти в Україні заради результатів»; у результаті 100 млн. доларів в межах проекту спрямовано до загального фонду державного бюджету на забезпечення соціальних виплат населення; – спільно з Save the Children UNDP, освітнім кластером ведеться робота щодо оцінки втрат та потреб закладів вищої освіти, зокрема щодо їх інфраструктури
5.	ЄС / Європейський фонд освіти	<ul style="list-style-type: none"> – створено Ресурсний хаб (Resource Hub) для розміщення інформації про тимчасово переміщених українців; – розроблені короткотермінові курси та навчання дорослих у галузі енергозбереження, будівельної галузі, «Зелена енергетика»

Велику роль в підтримці сфери освіти і науки в Україні відіграє Європейський Союз. Так, діє проект «Підтримка участі України у Рамковій програмі Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт-2020». В межах проекту частина коштів, сплачених за участь України в програмі «Горизонт 2020», повернуто Україні для активізації участі та підвищення конкурентоспроможності українських організацій в програмах «Горизонт 2020» та «Горизонт Європа».

Окрім міжнародних фондів, до підтримки української науки долучилися й інші компанії та організації. Міжнародне видавництво Elsevier активно підтримує українських вчених з самого початку вторгнення в Україну [2]. Так, команда Elsevier створила ресурсний центр, де українські дослідники можуть зареєструватися, щоб отримати доступ до дослідницьких інструментів Elsevier, таких як міжнародна база даних Scopus, Discovery Researcher, дослідницький і комунікаційний модуль; Академія дослідників, безкоштовний навчальний онлайн-модуль, розроблений міжнародними експертами спільно з ScienceDirect і Mendeley. Видавець також надав можливість безкоштовної публікації статей для українських авторів у журналах відкритого доступу. Окрім цього, Elsevier Health надав доступ українським клініцистам та студентам-медикам до клінічного контенту та інструментів.

Важливу роль також відіграє міжнародна програма Еразмус+. Так, Європейська Комісія ухвалила перегляд Річної робочої програми Еразмус+

на 2023 рік. Загальний бюджет програми на цей рік був переглянутий у бік збільшення до 4,43 млрд. євро, що є найвищим річним фінансовим пакетом, коли-небудь досягнутим програмою Еразмус+ [3]. Переглянута робоча програма передбачає виділення 100 мільйонів євро з бюджету Еразмус+ на 2027 рік на підтримку в тому числі проектів на підтримку організацій, студентів та персоналу в Україні.

Серед партнерів з розвитку сфери освіти і науки України можна виділити також технологічну компанію, що працює в галузі освіти Coursera. Так, компанія відкрила безкоштовний доступ до більш ніж 7 тис. електронних курсів для закладів фахової передвищої та вищої освіти. Станом на кінець 2022 року на платформі зареєструвалося 29688 студентів [1].

Таким чином, можна зробити висновок, що партнери всіляко підтримують ініціативи з розвитку сфери освіти і науки України.

Список використаних джерел

1. Міжнародна підтримка сфери освіти та науки України в умовах воєнного стану. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mizhnarodna-pidtrimka-sferi-osviti-ta-nauki-ukrayini-v-umovah-voyennogo-stanu>
2. Безкоштовний доступ до ClinicalKey® та Osmosis. URL: <https://www.elsevier.com/solutions/clinicalkey/ukraine-medical-support-ukr>
3. Erasmus+ Annual Work Programme for 2023. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1507

Найко М. Є.,

*викладач циклової комісії фінансів, обліку та оподаткування,
Фаховий коледж економіки та управління
Національної академії статистики, обліку та аудиту*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Основні засоби є одним з найважливіших складових частин господарської діяльності будь-якої компанії. Їх належна організація обліку є ключовою для успішного функціонування підприємства. У сучасних умовах господарювання, коли зростає обсяг діяльності компаній, розвиваються нові технології та методи управління, удосконалення системи обліку основних засобів є особливо важливим.

Основні засоби є об'єктами, які підприємство використовує протягом тривалого часу з метою отримання прибутку. Це можуть бути будівлі, споруди, машини, обладнання, транспортні засоби тощо. Вони мають високу вартість та довговічність експлуатації. Організація обліку основних засобів є важливою складовою частиною управління підприємством. Вона дозволяє зберігати інформацію про всі основні засоби, контролювати їх рух та використання.

Удосконалення організації обліку основних засобів в сучасних умовах господарювання є важливою складовою ефективного управління підприємством. Сьогодні бізнес має стикатися зі змінами у правовому регулюванні, швидкістю зміни технологій та наукового прогресу, що вимагає вдосконалення систем обліку та звітності. Сучасні умови господарювання ставлять перед підприємствами нові завдання та вимоги, зокрема, щодо ефективного управління основними засобами, які є однією з ключових складових успіху бізнесу.

Основні засоби відіграють важливу роль в господарській діяльності підприємства. Організація обліку основних засобів повинна бути системною та належним чином організованою, забезпечуючи точність та своєчасність отримання інформації про рух основних засобів. Для цього необхідно впроваджувати сучасні інформаційні технології та методи обліку, що забезпечать швидкий та якісний доступ до даних про основні засоби.

Нижче наведено деякі способи покращення організації обліку основних засобів та підвищення ефективності їх використання:

1. Впровадження автоматизованих систем обліку: використання спеціалізованих програмних продуктів дозволяє автоматизувати процес обліку та забезпечити швидкий та точний доступ до інформації про основні засоби, їх стан, вартість та інші параметри.

2. Визначення точної вартості основних засобів: оцінка основних засобів повинна відбуватися з урахуванням їх стану та динаміки ринкових цін на подібні активи. Це дозволить уникнути надмірної амортизації та зберегти кошти на покупку нових засобів.

3. Вивчення потреб у ремонті та технічному обслуговуванні: визначення частоти та обсягу ремонтів та обслуговування допоможе підвищити тривалість експлуатації основних засобів та знизити витрати на їх підтримку.

4. Розробка стратегії заміни основних засобів: вивчення термінів експлуатації та очікуваної вартості основних засобів дозволить розробити оптимальну стратегію заміни старих засобів на нові. Це допоможе зберегти кошти та підвищити ефективність господарювання.

5. Моніторинг показників ефективності використання основних засобів: використання показників ефективності, таких як загальний час роботи, вартість підтримки та ремонту, показники енергоефективності тощо, допоможе виявити проблемні місця та вирішити їх у найкоротший термін.

6. Підвищення кваліфікації персоналу: для ефективного управління та обліку основних засобів необхідні кваліфіковані спеціалісти. Організація навчань та тренінгів допоможе підвищити рівень знань персоналу та підвищити ефективність управління засобами виробництва.

7. Використання аналітики та прогнозування: аналіз даних про ефективність використання основних засобів та їх стану допоможе визначити тенденції та зробити прогнози щодо їх майбутнього використання. Це дозволить розробити стратегію господарювання та підвищити ефективність управління основними засобами.

8. Використання новітніх технологій: сьогодні на ринку існують новітні технології, які допоможуть вирішити проблеми управління та обліку основних засобів. Наприклад, сучасні системи GPS можуть використовуватися для відстеження руху автомобілів, що дозволяє точно визначати місцезнаходження основних засобів та використовувати цю інформацію для їх ефективного використання. Також існують системи моніторингу стану обладнання, які дозволяють відстежувати стан основних засобів та вчасно реагувати на проблеми.

9. Впровадження принципів Lean-виробництва: Lean-виробництво – це філософія виробництва, яка спрямована на зниження витрат та підвищення продуктивності. Впровадження принципів Lean-виробництва може допомогти підвищити ефективність управління та використання основних засобів, зменшити витрати на їх підтримку та ремонт, а також вирішити проблеми з недостатньою продуктивністю.

10. Встановлення системи контролю та аудиту: для забезпечення ефективного управління та обліку основних засобів необхідно встановити систему контролю та аудиту. Це дозволить виявляти проблемні місця в управлінні та використанні основних засобів та вчасно вживати заходів для їх вирішення.

Узагальнюючи, ефективне управління та використання основних засобів можна досягти за допомогою впровадження автоматизованих систем обліку, точної оцінки вартості, вивчення потреб у ремонті та технічному обслуговуванні, розробки стратегії управління, використання новітніх технологій, впровадження принципів Lean-виробництва та встановлення системи контролю та аудиту.

Для підвищення ефективності використання основних засобів, можна також застосовувати інноваційні методики. Наприклад, методика ТРМ (Total Productive Maintenance) дозволяє підвищити ефективність використання обладнання, зменшити витрати на його ремонт та технічне обслуговування, а також підвищити якість виробів.

Також доцільно використовувати аналіз даних, щоб виявити тенденції та проблеми в управлінні та використанні основних засобів. Аналітичні інструменти дозволяють побудувати графіки та діаграми, що ілюструють стан та ефективність використання основних засобів, а також показники витрат та продуктивності.

Нарешті, для досягнення ефективного управління та використання основних засобів необхідно залучати кваліфікованих фахівців, які мають досвід у використанні інструментів управління та обліку основних засобів. Вони зможуть допомогти впровадити новітні технології, використовувати інноваційні методики та аналізувати дані, що дозволить досягти максимальної ефективності використання основних засобів.

Загалом, удосконалення організації обліку основних засобів та підвищення ефективності їх використання можуть бути досягнуті за допомогою комп'ютеризації, використання фінансових методів обліку, раціонального використання та підтримки в належному стані, заміни вчасно та контролю за використанням основних засобів. Такі заходи дозволять підприємствам забезпечити точний та надійний облік основних засобів та підвищити ефективність їх використання.

Список використаних джерел

1. Атамас П.Й. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2009. 440 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підруч. Житомир: ПП «Рута», 2016. 832 с.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерством фінансів України від 27.03.2000 р., № 92. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0288-00>.

Новіченко Л. С.,
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ВИМОГИ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ МСА 505 «ЗОВНІШНІ ПІДТВЕРДЖЕННЯ» В АУДИТІ

Отримання достатніх та прийнятних аудиторських доказів є передумовою для висловлення правильної думки незалежним аудитором. Важливим міжнародним стандартом аудиту, який визначає основні засади, вимоги та рекомендації в частині прикладного використання зовнішніх підтверджень як засобу отримання аудиторських доказів. Отримання належним чином оформлених зовнішніх підтверджень відповідно за запитів аудитора виступають більш надійними аудиторськими доказами, оскільки їх отримано з незалежних джерел поза межами підприємства.

У п. 6 МСА 505 «Зовнішні підтвердження» представлено наступне трактування поняття «зовнішнє підтвердження»: «це аудиторські докази, отримані як пряма письмова відповідь аудитору від третьої сторони (сторони, що надає підтвердження) у паперовому вигляді або у електронній чи іншій формі» [2, с. 465-466]. В процесі проведення аудиту отримання зовнішніх підтверджень аудитором може здійснюватися щодо: підтвердження сальдо по рахунках; підтвердження обсягу господарських операцій з іншими контрагентами та третіми сторонами; підтвердження відсутності тих чи інших операцій та певних умов. Отримання зовнішніх підтверджень здійснюються на основі складених аудитором запитів, які надсилаються зовнішнім контрагентам та установам. Зазначені запити можуть складатися для отримання позитивних або негативних зовнішніх підтверджень. В практичній діяльності аудиторами використовується синтез надання позитивних та негативних запитів на отримання зовнішніх підтверджень.

При отриманні зовнішніх підтверджень для підтвердження обсягу господарських операцій, залишків дебіторської та кредиторської заборгованості аудитором надсилаються відповідні запити до контрагентів. У випадку не отримання відповідей на надіслані запити на зовнішні підтвердження аудитор може виконати альтернативні процедури (отримання актів звірок з контрагентами, що отримані підприємством в процесі інвентаризації, перевірка обсягу здійснених господарських операцій на основі аналізу та перевірки первинних документів та договорів з по-

купцями та замовниками). За результатами оцінки отриманих зовнішніх підтверджень та виконаних альтернативних процедур, аудитор повинен оцінити, чи отримані достатні аудиторські докази на основі проведених процедур зовнішнього підтвердження й чи потрібно додатково виконувати альтернативні процедури.

Використання аудитором запитів на негативне підтвердження в процесі аудиту використовуються рідше, порівняно з запитом на позитивне підтвердження. Дана ситуація пов'язана з тим, що негативні підтвердження за рівнем повноти та переконливості аудиторських доказів є меншими у порівнянні з позитивними підтвердженнями.

«Запити про негативне підтвердження можна застосовувати для зменшення ризику суттєвого викривлення до прийняттого рівня у випадках, коли: а) оцінений ризик суттєвого викривлення є низьким; б) мова йде про значну кількість невеликих за обсягом залишків; в) не очікується значної кількості помилок; г) аудитор не має причин вважати, що респонденти не нададуть відповідей на ці запити» [1, с. 51]. За результатами аналізу та оцінки отриманих зовнішніх підтверджень аудитор повинен оцінити узгодженість та надійність наданих відповідей третіми сторонами. У випадку, якщо аудитор за результатами оцінки надійності зовнішніх підтверджень та доказів, які вони надають, доходять висновку про їх невідповідність та неузгодженість аудитор повинен прийняти рішення про доцільність проведення подальших аудиторських процедур.

За результатами систематизації отриманих результатів зовнішніх підтверджень та у випадку виявлення розбіжностей, аудитор повинен оформити відповідний робочий документ про виявлені невідповідності. Надалі надати перелік виявлених розбіжностей управлінському персоналу підприємства з метою отримання письмових пояснень причин виникнення таких невідповідностей. Відповідно зовнішні підтвердження є важливим та дієвим інструментом отримання належних аудиторських доказів в ході проведення аудиту.

Список використаних джерел

1. Аудит : навч. посіб. Уклад.: Бержанір І. А. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 230 с.
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2016-2017 рр. Ч. 1. Пер. з англ. К.: Міжнародна федерація бухгалтерів; Аудиторська палата України. 2017. 978 с.

Пантелєєв В. П.,
*доктор економічних наук, аудитор, професор,
Київський аграрний університет
Національної Академії Аграрних Наук України
Quantum satis лат. (Скільки треба)*

ЗАВДАННЯ АУДИТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВИКОРИСТАННЯ МЕЛІОРАТИВНИХ СИСТЕМ ТА МЕЛІОРОВАНИХ ЗЕМЕЛЬ

Підвищення виходу продукції з меліорованих (зрошених та осушених) земель із зниженням витрат коштів, електроенергії, води та інших ресурсів розглядається як важлива стратегічна задача України. Для збільшення віддачі від оновлених земель за умови дотримання належних параметрів об'єктів інженерної інфраструктури меліорації та сільськогосподарського використання земель доречно використовувати потенціал аудиту. Вже зараз запроваджується аудит збитків та оцінки шкоди, завданої доквіттю України у наслідок військових дій тощо.

Складовими національної системи аудиту широковідомі аудит фінансової звітності, технічний, енергетичний, екологічний, медичний, соціальний та інші види аудиту [1]. **Аудит фінансової звітності** – це аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам. Застосовуються відповідні аудиторські процедури, використовуються джерела отримання аудиторських доказів, аудитор встановлює належний облік об'єктів, наявність внутрішнього фінансового контролю. Новими об'єктами **аудиту фінансової звітності** стануть діяльність організацій водокористувачів, які створюються з метою спільного утримання, використання, експлуатації та технічного обслуговування об'єктів меліоративного інфраструктури; а також використання коштів водокористувачів як плата за послуги з водоподачі та водовідведення для зрошення і дренажу. Аудитор стосовно фінансової звітності, крім надання інших фінансових послуг, може надавати й неаудиторські послуги.

Під **технічним аудитом (ТА)** розуміють діяльність суб'єктів господарювання у сферах, де використовується техніка, технології, будівлі, машини та механізми, технічні чи інформаційні системи, збій у роботі може нанести шкоду інтересам безпеки Суспільства, Державі, здоров'ю або життю люди-

ни [1]. Предметом **ТА** стають об'єкти інженерних конструкцій зрошуваних та осушених земель: вибір та реалізація раціональних проектів будівництва та реконструкції меліоративних систем, добра експлуатація систем, забезпечення подачі/відведення води для потреб землеробства, ефективне використання земель водокористувачами тощо.

Енергетичний аудит, як різновид **ТА**, є роботою з дослідження реальної енерготехнологічної системи промислового підприємства (або окремої енерготехнологічної установки), що споживає паливно-енергетичні ресурси – паливо, теплову, електричну енергію та штучний холод для вироблення продукції з метою зменшення рівня енергоспоживання та одержання економічного ефекту. **Енергоаудит** є інструментом державної політики України в напрямку енергозбереження. Предметом **енергоаудиту** є великий ступінь використання сучасних потужних насосних станцій для подачі/відведення води, разом з **енергоаудитом** проводиться технічна інвентаризація енергообладнання цільового призначення; він спрямований на зниження енерговитрат, енергоспоживання, зменшення непродуктивних втрат енергії та води на меліоративних системах, досягнення енергоефективності насосних станцій; пріоритетність та перелік виконання заходів з реконструкції та модернізації визначаються індивідуально для кожної системи за наявності попиту у сільськогосподарських товаровиробників на розширення площ зрошення та з урахуванням стану використання потенціалу зрошувальних систем; **енергоаудит** сприяє оцінці можливостей водокористувачів та інвесторів вкладати кошти у відновлювальні джерела енергії для проведення зрошення та дренажу.

Через зростаючий ризик кіберзлочинності і кібернезахищеності стратегічних транспортних, фінансових та водних систем, актуальним стає аудит технічних систем забезпечення інформаційної безпеки або аудит ІТ-інфраструктури (**кібераудит**), який розглядається важливою складовою **ТА**.

Необхідність пом'якшити наслідки зміни клімату та адаптуватися до них; дії стихійного лиха; втрата біорізноманіття; втрата природних ресурсів та великомасштабні збитки навколишньому середовищу обумовлюють велике значення **екологічного аудиту**. Він позиціонується як хід збирання і об'єктивного оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи екологічного управління та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту. На законодавчому рівні зазначено мету та основні завдання

екоаудиту, гарантії незалежності екологічного аудитора тощо. Наукове та інституційне, забезпечення розвитку водного господарства та меліорації України у т.ч. засобами контролю, стає особливо актуальним в умовах змін клімату. Наприклад, обґрунтування переобладнання та перебудови осушувальних систем в осушувально-зволожувальні та підвищення ефективності осушувальних меліоративних заходів, вирощування нових культур, для яких раніше не існували придатні природні умови, культури з більшою/меншою потребою щодо водного режиму ґрунтів тощо. Водний кодекс, в комплексі з заходами організаційного, правового, економічного і виховного впливу, включно із **екоаудитом**, сприятиме формуванню водно-екологічного правопорядку і забезпеченню екологічної безпеки населення України, а також більш ефективному, науково обґрунтованому використанню вод та їх охороні від забруднення, засмічення та вичерпання та відтворення водних ресурсів. Для досягнення значної віддачі від оновлених зрошуваних та осушених земель доречним вважається належне обґрунтування, крім технічних, екологічних, економічних, також соціальних критеріїв – зниження витрат праці, екологічних критеріїв; потрібна розробка та використання інноваційних прийомів пошуку об'єктів, об'єктивного оцінювання ефективності та відбору варіантів, пошуку джерел фінансування, проектування, будівництва (реконструкції), експлуатації систем (управління водним режимом); сучасних прийомів організації, управління, контролю (ефективного водного менеджменту); розробка новітніх алгоритмів (схем, методів, моделей) реконструкції, модернізації та експлуатації систем, використання ланцюга вартості тощо. Таким чином, успішне виявлення та розв'язання зараз проблем, пов'язаних із раціональним управлінням водними ресурсами та меліорованими землями, буде мати визначальне позитивне значення у майбутньому.

Спеціалізованим різновидом **ТА, енергоаудиту та екоаудиту** доречно розглядати аудит об'єктів водного господарства та меліорацій (**водний аудит**). Завданнями такого аудиту, крім анонсованого Президентом комплексного аудиту всіх водних ресурсів України, можуть стати професійне оцінювання цільового вкладення коштів у створення систем та повернення цих коштів, оцінка діяльності землекористувачів на меліорованих землях тощо. Вимоги до цього виду контролю встановлюються у відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи управління та інформації з цих питань вимогам законодавства України про меліорацію та використання водних ресурсів та іншим критеріям. Передбачається формування програм перевірок відповідно до ризик-орієнтованого підходу, сезонних ко-

ливань та прогнозів, встановлення величини втраченої вигоди, використання відповідних методів, реалізація права аудитора об'єктивно оцінювати діяльність суб'єктів господарювання у складній сфері. Доречно у сферу **водного аудиту (аудиту водокористування)** включити використання води для зрошення та відведення води при дренажі земель.

Законодавством аудит розглядається в основному як форма зовнішнього контролю, хоча внутрішній аудит припускається можливим, наприклад, **внутрішній екоаудит**. Оскільки юридично врегульовані **аудит фінансової звітності та екоаудит**, потрібні офіційно закріплені підстави проведення **ТА, енергоаудиту**.

При запровадженні аудиту слушно неухильно дотримуватися 3-х головних засад аудиту [1] або стовпів (**pillars of auditing**), які мають аксіоматичний характер (натура очевидної істини), а саме – організаційні, етичні та правові засади аудиту.

Список використаних джерел

1. Редько О. Ю. Аудит в Україні. Морфологія: моног. Київ, ДП «Інформ. аналіт. агентство», 2008. 493 с.

Парасій-Вергуненко І. М.,
доктор економічних наук, професор, професор кафедри
фінансового аналізу та аудиту;

Юрчишин Я. В.,
аспірант кафедри фінансового аналізу та аудиту;
Державний торговельно-економічний університет

VMOST-АНАЛІЗ ЯК ОСНОВА СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Серед методів стратегічного аналізу поки що незначне поширення в торговельних організаціях має метод VMOST (Vision – бачення, Mission – місія, Objectives – цілі, Strategy – стратегія, Tactical – тактика).

Значення цього методу полягає в забезпеченні «надійного уявлення про бажані зміни в організації та про варіанти їх досягнення» [1, с. 80]. Кожний елемент методу допомагає стимулювати членів команди ставити цілі на різних рівнях організації. Поєднуючи елементи бачення та місії з цілями, стратегіями та тактиками, VMOST-аналіз дозволяє зацікавленим сторонам

зрозуміти стратегічне бачення підприємства та досягти його довгострокових цілей. Він може бути використаний для вивчення існуючої стратегії, а також для визначення поточних або майбутніх ініціатив, програм або індивідуальних цілей [2]. Зарубіжними аналітиками рекомендується застосувати VMOST-аналіз після оцінки зовнішнього та внутрішнього середовища організації, тобто після проведення PESTLE- та SWOT-аналізу [3].

Цей метод розроблено у 1999 р., його автор – британський вчений Ракеш Сонді. У своїй книзі «Тотальна стратегія» науковець запропонував застосувати п'ять кроків для аналізу стратегічного плану організації (рис. 1).

Рис. 1. Структурні елементи VMOST-аналізу

Джерело: побудовано за [2].

Дамо коротку характеристику елементам VMOST-аналізу:

- ✓ бачення – чітке формулювання напряму розвитку компанії. Важливим на цьому етапі є розуміння цього бачення персоналом компанії, а також оцінка досяжності задуманого;
- ✓ місія – визначення загальних установок і принципів, що визначають призначення та роль організації в суспільстві, чітко вираженої причини її існування;
- ✓ цілі – проведення аналізу конкретних цілей, які можуть бути досягнуті для виконання місії. Цілі повинні бути конкретними, вимірюваними, досяжними, актуальними і своєчасними;
- ✓ стратегія – розробка плану дій для досягнення довгострокової мети компанії;
- ✓ тактика – детальне обґрунтування заходів, які забезпечать досягнення стратегії.

VMOST-аналіз надає організації такі переваги [4]:

- ✓ допомагає визначити місію та цілі;
- ✓ визначає стратегію та тактику досягнення поставлених цілей;
- ✓ визначає сильні та слабкі сторони, можливості та загрози, з якими стикається організація;
- ✓ допомагає розробити дорожні карти забезпечення стратегії.

Дослідження важливості цього методу для стратегічного планування засвідчило, що у вітчизняній науковій літературі із стратегічного аналізу практично відсутні публікації, присвячені алгоритму та особливостям його застосування.

Водночас, для українських підприємств в умовах посилення конкуренції на внутрішніх та зовнішніх ринках важливе значення має обґрунтування та правильний вибір стратегії розвитку.

При цьому, як відмічають аналітики та практики, на сьогоднішній день елементи стратегічного аналізу слабо та повільно впроваджуються на вітчизняних підприємствах. На більшості підприємств вибір стратегії відбувається на основі формально проведеного аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища, без застосування інших, давно відомих, методів стратегічного аналізу.

Причиною цього є недостатня кваліфікація менеджерів, відсутність досвіду, а також не завжди правильне розуміння сутності тих чи інших інструментів стратегічного управління.

Список використаних джерел

1. Дикань О. В., Крихтіна Ю. О., Фролова Н. Л. Актуальні методи стратегічного аналізу бізнес-середовища підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 1(24). С. 78-81.
2. What is VMOST Analysis in Strategic Planning? URL: https://cio-wiki.org/wiki/VMOST_Analysis
3. MOST Analysis. URL: <https://evanmoses.com/strategytoolkit/tool/5fe35ca01906440004cff39c>
4. Nicholas J. MOST Analysis – What It Is and How to Use It. URL: <https://businessanalystmentor.com/most-analysis/>

Петраковська О. В.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку,
аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З АКРЕДИТИВАМИ В БАНКАХ-ЕМІТЕНТАХ

У сучасних ринкових умовах постійно відбувається пошук нових способів взаєморозрахунків, які прискорюють рух грошових потоків з мінімізацією ризиків неплатежів. Однією з найскладніших і водночас надійних форм платежу під час проведення розрахунків є акредитив.

У міжнародній банківській практиці цей інструмент активно використовується, і не втрачає своєї актуальності, оскільки при його використанні значно зменшуються ризики невиконання своїх зобов'язань контрагентами.

Акредитивна форма розрахунків забезпечує продавцю отримання оплати проти обумовлених документів, а покупцю – постачання товару, обладнання, передачу майна та надання послуг у строк у повній відповідності до умов акредитива.

Переваги використання акредитивів:

- гарантія проведення оплати лише після подання до банку документів, що відповідають умовам акредитива;
- дозволяє розширити коло ділових партнерів, досягти більш вигідних умов постачання та оплати товару;
- гарантує правову захищеність договору;
- мінімізує ризики учасників договору, такі як: ризик неплатежу; ризик неналежного виконання/невиконання договірних зобов'язань; ризик неповного та/або несвоєчасного постачання.

У той самий час цій формі розрахунків притаманні недоліки: оплата банківської комісії; бенефіціар повинен дотриматися всіх пунктів договору; торгові операції у межах акредитива часто супроводжуються великим обсягом документів.

Світова банківська практика розробила багато видів акредитивів, що дозволяють врахувати різноманітні інтереси між сторонами угоди.

В українському законодавстві сутність терміну «акредитив» та його види визначені в Цивільному кодексі України [7] та Положенні про порядок здійснення банками операцій за акредитивами [4].

В 2019 році згідно з постановою Правління НБУ № 164 [5] втратила чинність постанова Правління НБУ від 17.11.2004 р. № 549 [6] та були затверджені Правила бухгалтерського обліку операцій з акредитивами в банках України [5], що визначають основні вимоги щодо відображення в обліку операцій за акредитивом.

Облік операцій із відкритими (наданими) резервними акредитивами банки здійснюють відповідно до Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України, затвердженої постановою Правління НБУ від 21.02.2018 р. № 14 [1].

Для обліку акредитивів були призначені рахунки 1602, 2602, 2622 Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України та Інструкції про його застосування (далі – План рахунків), затверджених постановою Правління НБУ від 11.09.2017 р. № 89 [2, 3]. 08 січня 2020 року постановою Правління НБУ № 1 були внесені зміни до Плану рахунків стосовно нової редакції вищезазначених рахунків (змінювались назви рахунків та їх призначення) (рис. 1), а для обліку операцій з акредитивами План рахунків був доповнений новими групами: 183, 193, 293, 294, 295, 904 та рахунками: 1832 «Кошти банків у розрахунках», 1932 «Кошти в розрахунках інших банків», 2932 «Кошти в розрахунках суб'єктів господарювання», 2942 «Кошти в розрахунках фізичних осіб», 2952 «Кошти в розрахунках небанківських фінансових установ», 9041 «Зобов'язання іншого банку щодо відшкодування коштів за акредитивами».

Порядок відображення в обліку банком-емітентом (далі – БЕ) операцій з відкриття та виконання акредитива шляхом платежу за пред'явленням, акцепту переказних векселів (тратт) і розстрочення (відстрочення) платежу наведений на рис. 2.

Порядок відображення в обліку БЕ операцій з дострокового закриття (анулювання) акредитива відображений в табл. 1.

Зміни в назвах та призначеннях рахунків 1602, 2602, 2622					
План рахунків (перша редакція)			План рахунків (поточна редакція)		
Рахунок			Рахунок		
Номер	Назва	Призначення	Номер	Назва	Призначення
1602	Кошти в розрахунках інших банків	облік коштів у розрахунках, грошового покриття інших банків за різними операціями, у тому числі за акредитивами	1602	Кошти інших банків за рахунками умовного зберігання (ескроу)	облік коштів інших банків за рахунками умовного зберігання (ескроу), використанні яких передбачене законодавством України
2602	Кошти в розрахунках суб'єктів господарювання	облік коштів у розрахунках (кошти до настання дати валютування, акредитиви, розрахункові чеки, розрахунки за разовими залітками, кошти, отримані як грошове покриття)	2602	Кошти суб'єктів господарювання за рахунками умовного зберігання	облік коштів суб'єктів господарювання за рахунками умовного зберігання (ескроу), використанні яких передбачене законодавством України
2622	Кошти в розрахунку фізичних осіб	облік коштів у розрахунках (кошти до настання дати валютування, акредитиви, грошове покриття, облік грошових сум, прийнятих у депозит нотаріуса)	2622	Кошти фізичних осіб за рахунками умовного зберігання (ескроу)	облік коштів фізичних осіб за рахунками умовного зберігання (ескроу), використанні яких передбачене законодавством України

Рис. 1. Зміни в назвах та призначеннях рахунків 1602, 2602, 2622

Джерело: складено автором на основі [2].

операції з відкриття акредитива	Відображення суми грошового забезпечення відкритого покритого акредитива	
	Дебет	Кредит
	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	1932, 2932, 2942, 2952
	Відкриття акредитива без грошового забезпечення (непокритого акредитива) або частково забезпеченого акредитива	
	Дебет	Кредит
	9122	Рахунок групи 990
операції з виконання акредитива	Перерахування коштів до банку бенефіціара (ББ) (виконуючого, підтверджуючого, рамбурсуючого банку) для забезпечення покриття майбутніх платежів за акредитивом	
	Дебет	Кредит
	1832	1200, 1500
	Перерахування коштів, які розміщені в БЕ, на рахунок бенефіціара в разі виконання акредитива БЕ або ББ (підтверджуючим, виконуючим банком) шляхом платежу за пред'явленням покритого акредитива	
	Дебет	Кредит
	1932, 2932, 2942, 2952	1200, 1500, 2600, 2620, 2650
операції з виконання акредитива	Використання грошового забезпечення після виконання покритого акредитива ББ (підтверджуючим, виконуючим банком) шляхом платежу за пред'явленням покритого акредитива за рахунок коштів, розміщених у цьому банку	
	Дебет	Кредит
	1932, 2932, 2942, 2952	1832
	Перерахування бенефіціару коштів під час виконання БЕ або ББ (підтверджуючим, виконуючим банком) шляхом платежу за пред'явленням, акцепту переказних векселів (тратт) і розстрочення (відстрочення) платежу	
	Дебет	Кредит
	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650, 2650, відповідні рахунки для обліку наданих кредитів рахунок групи 990	1200, 1500, 2600, 2620, 2650, 9122

Рис. 2. Відображення в обліку БЕ операцій з відкриття та виконання акредитива шляхом платежу за пред'явленням, акцепту переказних векселів (тратт) і розстрочення (відстрочення) платежу

Джерело: складено автором на основі [5].

Таблиця 1

**Порядок відображення в обліку БЕ операцій
з дострокового закриття (анулювання) кредитива**

№ з/п	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	Відображення повернення наказодавцеві кредитива коштів, розміщених у БЕ, у разі дострокового закриття (анулювання) покритого кредитива	1932, 2932, 2942, 2952	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650
2	Відображення закриття покритого кредитива, кошти за яким розміщено в ББ (виконуючому, підтверджуючому банку)	1200, 1500 1932, 2932, 2942, 2952	1832 1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650
3	Відображення закриття непокритого кредитива	Рахунок групи 990	9122

Джерело: складено автором на основі [5].

Отже, проведене дослідження дозволило узагальнити методику обліку операцій з акредитивами в банках – емітентах з урахуванням останніх змін у банківських нормативно – правових актах.

Список використаних джерел

1. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України: постанова Правління НБУ від 21.02.2018 № 14 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18#Text>

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: постанова Правління НБУ від 11.09.2017 № 89 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#Text>

3. План рахунків бухгалтерського обліку банків України: постанова Правління НБУ від 11.09.2017 № 89 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#Text>

4. Положення про порядок здійснення банками операцій за акредитивами: постанова Правління НБУ від 03.12.2003 № 514. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-03#Text>

5. Правила бухгалтерського обліку операцій з акредитивами в банках України: постанова Правління НБУ від 28.12.2019 № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-19#Text>

6. Правила бухгалтерського обліку операцій з документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньоекономічними операціями в банках

України : постанова Правління НБУ від 17.11.2004 р. № 549 (втратив чинність). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/Re10138?an=381>

7. Цивільний кодекс України. Затверджений Верховною Радою України від 16.01.2003 № 435-IV (із змінами). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Пилипенко О. І.,

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ТРЕНДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Ключовим викликом для підприємств України в умовах повномасштабної війни з РФ є забезпечення виживання та продовження господарської діяльності з метою задоволення суспільних і фіскальних потреб. Інструменти інформаційного забезпечення управління діяльністю, зокрема бюджетування, мають бути відповідним чином адаптованими до умов, що реактивно змінюються.

Війна охопила виключно всі сфери життя, суттєво вплинувши на вітчизняний бізнес. Швидкість і непередбачуваність подій актуалізує завдання, що постає перед керівництвом компаній: забезпечення постійної оцінки впливу війни на бізнес, що дозволить скласти достовірну фінансову звітність і на її основі приймати доречні та актуальні управлінські рішення. Виконанням цього завдання в умовах зростаючої економічної невизначеності досягається також пошук резервів зниження витрат і збитків, зокрема на основі бюджетування фінансової діяльності в частині позикового капіталу. Як інструмент виживання в кризових умовах ефективно бюджетування на рівні підприємства покликане сприяти створенню умов для мінімізації ризиків і пошуку резервів в тих напрямках діяльності, де цього нагально потребує ситуація. Недостатність вільних коштів, перебої в процесах постачання та продажу продукції, зростання вартості паливо-мастильних матеріалів і газу, різкі коливання національної валюти та інші чинники можуть призводити до зростання потреби в додатковому фінансуванні – залученні позикового капіталу на довгостроковій основі. У зв'язку з цим, процес бюджетування на підприємствах України в сучасних

умовах господарювання повинен супроводжуватися оцінкою очікуваних кредитних збитків.

Концептуальною основою фінансової звітності (п. 1.14) передбачено необхідність надання в звітності інформації про використання економічних ресурсів суб'єкта господарювання для подальшого аналізу ефективності діяльності менеджменту компанії щодо таких ресурсів [1]. Дана інформація є корисною для складання прогнозів ефективності господарювання в майбутніх періодах і оцінки перспектив майбутніх грошових надходжень суб'єкта господарювання.

Відповідно до МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [2] очікувані кредитні збитки мають бути оцінені як об'єктивна сума, що враховує ймовірність її появи, на основі обґрунтованих інформаційних даних, одержаних без надмірних витрат і зусиль станом на звітну дату. Суб'єкт оцінки очікуваних кредитних збитків на основі аналітичної інформації про минулі події має врахувати поточну ситуацію з позиковим капіталом і спрогнозувати майбутні економічні умови. Таким чином, подібна оцінка є складною за змістом і процедурами, адже в умовах зростаючої економічної невизначеності досить широким є діапазон можливих результатів оцінки та ймовірностей їх настання, а також ускладнюється отримання обґрунтованої прогнозної інформації. Спектр економічних проблем в умовах війни специфічний тим, що виникаючі проблеми об'єктивно не могли бути враховані методиками бюджетування діяльності підприємства в попередні роки. Крім того, майбутні економічні наслідки проблем, обумовлених війною, особливо складно визначити через низку чинників міжнародного та національного рівня, сценарій розвитку яких не є очевидним. Таким чином, в умовах підвищеної економічної невизначеності використання бюджетування для формування прогнозної інформації про очікувані кредитні збитки без зайвих зусиль і витрат є практично неможливим.

Війна як складне суспільно-політичне явище підвищує зовні економічну невизначеність, тому на рівні уряду країни та банківської системи економісти змушені переглядати сформовані економічні прогнози з метою врахування ймовірних наслідків. Типові проблеми процесу бюджетування, представлені дослідниками [3], зокрема проведення бюджетних торгів, зрив строків надання інформації, подача інформації у незручному форматі, показники бюджетів не враховують стратегію розвитку, надлишкова деталізація розрахунків, відсутність участі структурних підрозділів, формальна підготовка та здача бюджетів управлінням, доповнюються надскладними обставинами воєнного часу.

На рівні окремих суб'єктів господарювання відповідно до МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [2] на нову звітну дату повинні оновлюватися відомості прогнозного характеру щодо очікуваних кредитних збитків, що можливо на основі моделювання наслідків ряду чинників, які слід врахувати при організації процесу складання фінансової звітності:

1. З метою підвищення оперативності надання інформації та її обробки для складання і коригування бюджетів в частині кредитних збитків умови економічної невизначеності в частині потенційних майбутніх економічних сценаріїв можуть диктувати необхідність розгляду додаткових сценаріїв під час оцінки кредитних збитків. Цим може досягатися швидше реагування на загрози внаслідок зміни умов зовнішнього середовища, конкурентної боротьби та вимог споживачів.

2. Досягнення ретельності обґрунтування інвестицій та розрахунку ризиків настання кредитних збитків на основі фінансової звітності передбачає використання даних управлінської звітності. Має забезпечуватися досягнення адаптивності бюджетування з орієнтацією на створення цінності для споживачів продукції, а також забезпечення гарантій власникам щодо стійких і конкурентоспроможних результатів діяльності. Оскільки існуючі моделі оцінки очікуваних кредитних збитків базуються на використанні історичного досвіду щодо кореляції економічних умов, поведінки клієнтів, ймовірності дефолту тощо, подібні історичні аспекти не залишаться без змін в умовах зростання економічної невизначеності. Це означає ймовірну появу потреби в коригуванні результатів моделі оцінки на основі професійного судження експертів.

3. Обґрунтованість вибору програмного забезпечення процесу бюджетування з його інтеграцією з обліковими та аналітичними програмами. Окремі категорії ділових партнерів за напрямками діяльності та регіонами можуть більш суттєво страждати від зростання економічної невизначеності. Наявність ділових стосунків з такими клієнтами означає необхідність налаштування програмного забезпечення в частині належного врахування настання ризиків в оцінці кредитних збитків.

4. Врахування програмного забезпечення заходів уряду та центрального банку країни щодо пом'якшення несприятливих наслідків економічної невизначеності на економічну діяльність у відповідній взаємодії обліково-аналітичного персоналу компанії в частині показників бюджетів щодо очікуваних кредитних збитків.

5. Сприяння досягненню пріоритетного обслуговування пропозицій інноваційного характеру та готовності до змін господарської діяльності в умовах економічної нестабільності. Ділові партнери можуть застосовувати

кредитні лінії або готівкові операції з метою впливу на стан ліквідності, що передбачає відповідну оцінку ризиків за кредитними зобов'язаннями, зокрема щодо умов дострокового погашення або пролонгації позики.

6. Оцінка очікуваних грошових потоків для встановлення кредитних збитків перебуває під впливом умов договору щодо модифікації, відстрочки та збільшення кредитного ліміту.

Представлені вище чинники обумовлюють появу додаткових вимог до обліково-аналітичного забезпечення бюджетування. Для цілей бюджетування оцінка очікуваних кредитних збитків має базуватися на врахуванні: а) потреби застосування та експертної оцінки щодо альтернативних економічних сценаріїв; б) відображення в процесі оцінювання типів клієнтів і регіонів, що постраждали внаслідок збільшення економічної невизначеності; в) змін в поведінці ділових партнерів і застосуванні ними кредитних ліній або збереження готівкових коштів, г) характеру впливу допомоги від уряду або міжнародних організацій.

Отже, складні економічні умови господарювання під час війни формують нові тренди в системі управління, зокрема передбачають відповідні коригування в системі бюджетування як інструменту управління. Підприємству слід розкривати в своїй звітності характер і ступінь ризиків в частині кредитних збитків і методи управління такими ризиками з урахуванням професійного судження бухгалтера щодо того, яка саме інформація буде актуальною для бізнесу, наприклад, політика підприємства щодо управління кредитними ризиками, коригування договірної політики, розкриття інформації кількісного та якісного характеру, припущення щодо коригування чи доповнення попередніх оцінок внаслідок економічної невизначеності, методи оцінки та припущення щодо кредитних збитків в новому фінансовому році тощо.

Список використаних джерел

1. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: 2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf (mof.gov.ua).
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти» URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS_9_Ukrainian-compressed.pdf.
3. Ковтун С. Бюджетування на сучасному підприємстві, або як ефективно управляти фінансами. Харків: Фактор, 2006. 340 с.

Плахотнікова Л. О.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ У ФОРМУВАННІ ЦІНИ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ

У законодавчих і нормативно-правових актах, що регулюють основи організації та ведення бухгалтерського і податкового обліку в Україні, відсутні узагальнені поняття «логістичні витрати», «затрати на логістику». З точки зору бухгалтерського та податкового обліку, такі витрати у виробничих організаціях розглядаються окремо, як витрати на забезпечення матеріально-виробничими запасами, витрати, пов'язані з продажом готової продукції, витрати на забезпечення виробничих та інших процесів та ін. У торгівлі, з огляду на відсутність процесів виробництва, вони замінюються на процеси, пов'язані з зберіганням товарів і доведенням їх до придатного для продажу стану.

У цьому дослідженні затрати на логістику складаються тільки в частині, що забезпечує розгляд процесу руху матеріально-виробничих запасів від моменту їх створення, придбання, до моменту переходу права власності на них покупця. У зв'язку з цим зазначеним раніше процесом (постачання, внутрішні процеси, збут) відповідають наступні витрати на логістику:

1. Для процесу «забезпечення» з метою дослідження затрати на логістику обмежуються транспортно-заготовчими витратами, які безпосередньо пов'язані з процесом заготовки та доставки матеріалів в організацію і представлені витратами:

- ✓ по завантаженню і транспортуванню матеріалів, товарів до складу організації;
- ✓ по вмісту складських приміщень;
- ✓ по оплаті праці та іншим розрахункам з працівниками складу та в усіх організаціях, задіяними в забезпеченні процесу надходження матеріалів, товарів;
- ✓ по виплаті винагороди посередникам, задіяним у процесі придбання матеріалів, товарів;
- ✓ по втратам, пов'язаним з транспортуванням у межах встановлених норм природної втрати та ін.

2. Для внутрішньовиробничих процесів (для виробничих організацій) і внутрішніх процесів (для торгових організацій) характерні витрати на логістику включають в себе:

- ✓ витрати на переміщення матеріалів, необхідних для виробництва готової продукції, у виробництві, товарів у торгових організаціях між складами;
- ✓ витрати на оплату праці працівників складу та в усіх організаціях, задіяних у забезпеченні процесу відпуску та переміщення матеріалів, товарів;
- ✓ витрати, пов'язані з доведенням матеріалів і товарів до стану придатного використання;
- ✓ внутрішньогосподарські витрати та інше.

3. Для процесу збуту у статті «витрати» на логістику, представлені такою бухгалтерською категорією, як «витрати на продаж», які охоплюють:

- ✓ витрати на завантаження та транспортування готової продукції, товарів до складу покупця або до іншого пункту призначення, згідно з договором;
- ✓ витрати на вміст складських приміщень, з яких здійснюється відвантаження готової продукції, товарів і в яких забезпечується збереження запасів до моменту відпуску;
- ✓ витрати на оплату праці та інші розрахунки із складськими працівниками, що займаються видачою готової продукції, товарів, а також з працівниками організацій, координуючими процес збуту;
- ✓ витрати на виплату винагороди посередникам, задіяним у процесі продажу та доставки готової продукції, товарів до покупця тощо.

Аналіз загальних завдань урахування витрат дозволяє сформулювати основні питання урахування витрат на логістику:

- ✓ контроль обґрунтованості включення затрат на логістику в собівартість запасів (матеріалів і товарів при надходженні; готової продукції – при виробництві та продажі; товарів – при продажі);
- ✓ правильне і своєчасне документальне оформлення логістичних операцій і забезпечення достовірних даних по супутнім затратам;
- ✓ контроль потенціалу запасів на різних стадіях логістичного ланцюга;
- ✓ виявлення зайвих витрат на логістику з метою їх мінімізації або усунення;
- ✓ проведення аналізу ефективності затрат на логістику .

При організації та веденні бухгалтерського обліку затрат на логістику комерційні організації ґрунтуються на наявному загальному характері

нормативно-правових актів, закріплюючи вибрані варіанти обліку в локальному документі та обліковій політиці.

На практиці ж ведення обліку існують різні методи урахування витрат в цілому і на логістику (постачання, харчування, збут) в тому числі, право вибору яких надається комерційним організаціям. Вибір методу, а потім і підхід до урахування витрат на логістику, залежить від наступних факторів:

- ✓ характер діяльності організації (торгівля, виробництво, нематеріальна сфера діяльності);
- ✓ вид діяльності організації згідно загальному класифікатору видів економічна діяльність;
- ✓ права застосування спрощених способів ведення бухгалтерського обліку, включаючи спрощену бухгалтерську (фінансову) звітність;
- ✓ галузева приналежність організації (методи найбільш раціональні для ведення обліку в сільськогосподарських організаціях, в будівельних організаціях, в промислових організаціях, тощо);
- ✓ системи оподаткування в частині норм, відмінних від підходів, передбачених правилами бухгалтерського обліку, тощо.

Проведений огляд підходів до ведення бухгалтерського обліку затрат на логістику дозволяє представити їх з двох позицій: з позиціями процесів, що призводять до виникнення витрат на логістику; з позицією характеру діяльності організації. Відповідно, організація повинна закріпити вибраний спосіб урахування виникаючих витрат на логістику в обліковій політиці для цілей бухгалтерського обліку. Таким чином, облік затрат на логістику буде залежати від ряду вищезазначених факторів, що визначають особливості діяльності організації.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 14.02.2023)

2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Міністерство фінансів України від 30.11.99 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення 13.02.2023)

3. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів: Наказ Міністерства статистики України від 21.06.96 № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0193202-96#Text> (дата звернення 16.02.2023)

4. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.99 № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 14.02.2023)

Рагуліна І. І.,
*кандидат економічних наук, доцент, викладач,
Відокремлений структурний підрозділ
«Вовчанський фаховий коледж
Державного біотехнологічного університету»*

УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Прийняття управлінських рішень – головний етап у процесі управління підприємством. Управлінський облік є методом та інструментарієм обґрунтування управлінських рішень, він є підсистемою бухгалтерського обліку, та забезпечує менеджерів інформацією, що використовується для розробки управлінських рішень. Управлінський облік, як процес, включає в себе виявлення, вимірювання, збір, аналіз, підготовку, інтерпретацію, передачу та прийом даних, необхідних суб'єктам управління для виконання своїх функцій, дозволяє відстежувати поточний стан підприємства та прогнозувати його розвиток. Об'єктами управлінського обліку є витрати підприємства загалом, структурних підрозділів (центрів відповідальності), результати діяльності, внутрішнє ціноутворення, бюджетування та внутрішня звітність.

Облікова політика є основою облікової системи підприємства. Під обліковою політикою слід розуміти прийняту сукупність способів ведення бухгалтерського обліку – первинного спостереження, вартісного виміру, поточного угруповання та підсумкового узагальнення фактів господарську діяльність. У міжнародних стандартах обліку та фінансової звітності облікова політика розглядається як конкретні принципи, основи, загальноприйняті умови, правила та практичні підходи, що застосовуються організацією під час підготовки та подання фінансової звітності [1].

Облікова політика для цілей управлінського обліку є комплексом процедур, що визначають систему бюджетування в організації, і статей обліку. Облікова політика з метою управлінського обліку – це насамперед набір методологічних рішень, які можуть формуватися виключно підприємством.

Основними завданнями, які має вирішувати облікова політика управлінського обліку на підприємстві, є: формування управлінської звітності, яка була б максимально повною та зручною в аналізі для керівників підрозділів; формування (визначення способу розрахунку) показників, на досягнення яких мотивуються керівники підрозділів. Облікова політика розробляється з інформаційних потреб підприємства та специфіки його діяльності. Раціональна побудова облікової політики для цілей управлінського обліку можлива через оптимізацію методичних та організаційно-технічних засобів ведення обліку.

При формуванні облікової політики з метою управлінського обліку необхідно розробити: робочий план рахунків для обліку витрат, пов'язаних із виробництвом та реалізацією продукції; методи оцінки виробничих ресурсів; класифікацію витрат; способи обліку витрат; правила документообігу та технологію обробки інформації управлінського обліку; порядок контролю; форми документів, реєстрів управлінського обліку та внутрішньої звітності; форми та методи бюджетування.

Важливе значення для прийняття управлінських рішень має достовірність інформації. Помилкова інформація може з'явитися на будь-якому етапі її виникнення та перетворення. Заданий ступінь достовірності досягається застосуванням різних контрольних операцій на всіх стадіях процесу оброблення інформації, починаючи з моменту появи вихідних даних і закінчуючи отриманням результатів інформації у вигляді звітів. Для кожного первинного, вторинного і звітного документа необхідно встановити частоту його заповнення, а також ступінь точності і надійності відомостей, повідомлень, що містяться в них.

Крім облікових та звітних документів, що складаються під час та після завершення операцій, до складу документації управлінського обліку сходять також документи, що формуються системою бюджетування (бюджети, плани). Система бюджетування дозволяє керівництву намітити шляхи розвитку підприємства, передбачати несприятливі ситуації та уникнути їх оптимальним чином розподілити ресурси між підрозділами.

Обрані та закріплені в обліковій політиці способи управлінського обліку визначають порядок формування інформації про доходи та витрати підприємства, його фінансове та майнове становище та інших даних для прийняття управлінських рішень щодо діяльності організації.

В обліковій політиці для цілей управлінського обліку важливою складовою є організація внутрішнього контролю, який забезпечує достовірність даних про витрати та результати у процесі обліку. Організація контролю має передбачати:

- ✓ визначення фактичного стану витрат і результатів у заданий момент часу;
- ✓ прогнозування стану та поведінки витрат та результатів на заданий майбутній момент часу;
- ✓ зміна стану та поведінки витрат таким чином, щоб при зміні зовнішніх умов у допустимих межах були забезпечені необхідні та оптимальні значення результатів діяльності суб'єкта господарювання;
- ✓ завчасне визначення місця та причин відхилень значень витрат та результатів від заданих;
- ✓ збір, передача, обробка інформації про стан витрат та отриманих результатів; забезпечення стійкого стану витрат;
- ✓ перевірка достовірності даних обліку та результатів;
- ✓ перевірка правильності господарських операцій у процесі функціонування підприємства;
- ✓ перевірка доцільності господарських операцій, цільового та фактичного використання ресурсів; перевірка повноти та своєчасності відображення господарських операцій в обліку;
- ✓ перевірка виробничої діяльності для виявлення причин відхилень і докази провини за їх наслідки.

Досягнення управлінської мети отримання у системі обліку інформації, що достовірно відображає реальну картину діяльності підприємства для обґрунтування управлінських рішень, забезпечується у вигляді здійснення контролю над формуванням та застосуванням облікової політики. Такий контроль є невід'ємним елементом загальної системи внутрішнього контролю над фактами господарського життя підприємства.

Отже, облікова політика для управлінського обліку є одним із основних інструментів контролю та управління підприємством. Розробка, а тим більше вдосконалення облікової політики підприємства – складний процес, що передбачає вивчення особливостей бізнесу, проведення економічних та фінансових розрахунків, прийняття рішень тощо.

Таким чином, облікова політика для цілей управлінського обліку повинна забезпечувати умови для отримання достовірних звітних показників діяльності підприємства з мінімальними витратами на отримання первинної інформації, її обробку та складання звітності. Формування облікової політики як документа, що містить інформацію, що задовольняє інтереси внутрішніх користувачів, є необхідним фактором для створення повного та оперативного уявлення про сукупність показників, що характеризують

діяльність підприємства (витрат і результатів), що впливає на ефективність управління та в кінцевому підсумку всієї діяльності господарюючого суб'єкта.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/mu17031>.

Редько К. О.,

*кандидат економічних наук, доцент, МВА,
сертифікований практикуючий аудитор,
член Ради Аудиторської палати України*

МАЙБУТНІ ПРОБЛЕМИ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Повоєнний аудит в Україні отримає досить суттєві виклики та проблеми. Вони будуть торкатися перш за все аудиторської практики та проблем із дотриманням чинного законодавства і вимог Міжнародних стандартів аудиту IFAC, прийнятих в Україні до обов'язкового виконання. Цей період буде характеризуватися величезними втратами активів та грошових коштів в результаті військових дій, великим цільовим іноземними та вітчизняним фінансуванням відбудови країни, суттєвим перерозподілом корпоративних прав, значними грошовими компенсаціями для бізнесу та громадянам, встановленням тимчасових податкових пільг та певних преференцій. Це не може не позначитися на національній системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності, системі контролю де однією з його форм є незалежний професійний аудит.

Проблеми повоєнного аудиту в Україні будуть мати підґрунтя у ризиках вітчизняного бізнесу та економічної практики, до яких ми відносимо наступні.

По-перше, це корупційна складова. Вже зараз, у час військових дій спостерігаються такі факти, як:

- Пряме розкрадання гуманітарної допомоги через реальні або віртуальні фонди чи волонтерські організації, пряма крадіжка службовцями органів виконавчої влади.
- Реалізація безкоштовної гуманітарної допомоги за готівкові кошти через офіційну торгівельну мережу або фізичних осіб-підприємців.

- Завищення цін державними службовцями при закупівлі інвентаря для збройних сил, для спорядження сил територіальної оборони, при ремонті чи побудові укріплень та бомбосховищ, з наступними «відкатами» таким держслужбовцям.
- Примусове і не зовсім (або зовсім) незаконне відчуження корпоративних або перерозподіл прав.
- Незаконне отримання податкових чи інших пільг через корумпованість посадових осіб.
- Маніпуляції з соціальними виплатами та відшкодуванням, оплатою праці та зарплатою військовослужбовців, надання м пільг останнім та членам їх родини.
- Маніпуляції з цінами (перш за все на пальне та комунальні послуги), та інше.

По-друге, певний «кадровий голод» аудиторської спільноти. Приблизно з 2500 сертифікованих аудиторів за нашими спостереженнями десь 82% складають жінки, які у час воєнних дій у більшості свої виїхали за кордон. Перспектива їх повернення до України досить невизначена, хоча б у найближчі 2-3 роки після закінчення війни. Окрім цього за даними анкетування Органу Суспільного Нагляду за аудиторською діяльністю, на початок 2023 р. біля 600 аудиторів вже позиціонували себе як непрактикуючі. Тому діючих аудиторів-практиків на сьогодні в країні може бути приблизно 1000-1200 осіб. При цьому реально практикуючих (а не від замовлення до замовлення) аудиторських фірм налічується в межах 200-250 з колишніх передвоєнних 900. Для такої країни як Україна та ще у повоєнному стані це вкрай недостатньо, особливо з огляду на те, що стали до аудиторської праці за останні 3-4 роки лише 20-40 новоприйнятих сертифікованих аудиторів.

По-третє, величезні проблеми із отримання необхідної для аудиторського висновку інформацією. Більше 12 000 суб'єктів господарської діяльності припинили свою діяльність в зв'язку з воєнними діями (зруйновані, евакуювалися і не змогли поновити бізнес, тощо). Відповідно втрачено всі бухгалтерські документи в матеріальному або у електронному вигляді. Відсутня звітність за попередні передвоєнні роки, відсутні первинні облікові документи, відсутні акти знищення або пошкодження активів, тощо. Непоодинокі випадки коли головний бухгалтер за кордоном і веде облік через інтернет, спираючись на усну інформацію персоналу з України. Звідси аудиторський принцип «достатність та відповідність доказів для висновку» стає проблемним для застосування, бо зникає навіть базовий метод аудиту – порівняння минулого із сучасним. Але тоді знижується і рівень довіри до результатів аудиту. Більше 7-10 млн. українців виїхало за кордон.

Тепер не зрозуміло як аудитор, у відповідь на вимоги фінмоніторингу, зможе отримати докази чесності та порядності кінцевих бенефіціарів. А коли проти кінцевих бенефіціарів, яки переживають війну у США, ОАЕ чи Європі в Україні відкривають кримінальне провадження за ухилення від оподаткування або незаконне привласнення активів, але судового рішення не має, то що повинен доповідати аудитор фінмоніторингу або як приймати рішення про такого бенефіціара – незрозуміло. І це тільки вершина айсбергу проблем, які будуть більш різноманітним та глибокими після закінчення війни. З організаційної точки зору вітчизняний аудит на 23 був представлений малими та середніми аудиторськими фірмами (за закордонними критеріями це мікро-аудиторська фірма). Тому неминуче укрупнення суб'єктів аудиторських діяльності шляхом злиття або придбання юридичних осіб. На жаль історичний досвід свідчить про дуже непростий такий шлях, який зазвичай закінчується нічим.

В четверте, мінливість регуляторного законодавства у часі за тим, чи іншим періодом. То ціни регулюються, то на певний час відпускаються; то деякі заборони призупиняються то знову вводяться у дію; то пільги надаються але через певний час відмінюються або змінюються за розмірами, тощо. В цьому випадку повинна чітко функціонувати система бухобліку, чого на жаль буде важко досягти з огляду на результати війни.

Слід зважити, що у світі не було досвіду організації та функціонування незалежного професійного аудиту в умовах повномасштабної війни. Україна з цим стикається вперше в історії.

В таких умовах, не можна не погодитися з думкою деяких вчених-функціонерів вітчизняного аудиту, які вважають за необхідне переосмислити місце та роль професійного аудиту [1]. Ми цілком розділяємо їхню думку, що «надання впевненості» або підтвердження даних «в усіх суттєвих аспектах», навряд чи буде цікавити як суспільство так і окремих користувачів. Дійсно, після війни суспільство буде бажати конкретики та чіткої правди. Тому цілком можливо, що після закінчення військових дій професійним аудиторам тимчасово прийдеться грати роль державної аудиторської служби. Тому що іноземні кошти на відбудову країни будуть йти або прямо до бюджету (з подальшим розподілом) або напряму іноземним підрядникам. З огляду на ситуацію в суспільстві, на перший план, мабуть, вийде трохи модифікований комплаєнс-аудит.

Сумнівним є і запровадження спеціальна фінансової звітності «відбудовного характеру», хоча і таке можливо. Але все ж існує вірогідність того, що залишиться існуючий формат фінансової звітності, яка вимагає незалежної професійної думки щодо її достовірності. Проте, як ми вже за-

значали вище, аудит такої звітності буде стикатися з ризиками відсутності інформації або відсутності підтверджень реальності інформації з огляду на втрати активів суб'єктом господарювання. На нашу думку, скоріше за все, набудуть актуальності конкретні завдання на незалежне від фізичних чи юридичних осіб, підтвердження конкретної інформації з того чи іншого предмету зацікавленості як Держави, так і суспільства.

Які можливості попередити або ліквідувати проблеми повоєнного аудиту. На нашу думку слід зосередити зусилля на наступних напрямках:

- синхронізація нормативно-правової бази, бо вже існує багато законодавчих рішень, які мають обмежену дію у часі (на період військового стану, наприклад), є рішення щодо змін в системі оподаткування та визначення окремих видів платників податку, переміщенням юридичних осіб з одного регіону до іншого та їх повернення в регіон базової реєстрації. Тому буде доцільним внесення тимчасових змін у окремі статі Закону про аудит.
- персоніфікація замовників аудиту та вартістю надання професійних послуг, бо незалежний аудит є професійним бізнесом. Чи це буде пряме замовлення Держави за фіксованою вартістю, чи це будуть відкриті тендери – важко спрогнозувати. Або знову покличуть іноземні аудиторські компанії. Вважаю, що навряд чи залишаться осторонь і великі бізнес-групи або суб'єкти господарювання. Вони, з метою отримання державної допомоги на відновлення бізнесу та втраченого майна, можуть замовляти аудит підтвердження втрат власності та бізнесу. Але і у таких замовників буде існувати спокуса зменшити витрати на аудиторські перевірку.
- змінити порядок застосування міжнародних стандартів аудиту (модифіковане застосування, обмежене або часткове та вибіркове застосування). А це потребує розробки відповідної методології перевірки. При цьому не можна ігнорувати і можливу проблему наявності відповідних даних та легітимності (достовірності) новостворених баз даних, необхідних для проведення аудиту.
- тимчасово змінити формат та риторику аудиторського висновку (звіту), зробити останній максимально відкритим, публічним без дотримання принципу конфіденційності та професійної таємниці.
- збільшити чисельність аудиторів в країні через зарахування підготовки кандидатів у аудиторів як частину професійної практики для студентів вищих навчальних закладів.

На нашу думку, в очікуваннях перемоги України та мирного періоду її відбудови після агресії РФ, такою роботою повинні займатися та бути ініціаторами змін професійні організації аудиторів, яких в країні чимало. Також велику роль для аудиту можуть зіграти і професійна спільнота вчених та викладачів, яка може виступити з пропозицією до вищих органів державної влади щодо зменшення проблем професійного аудиту у післявоєнний період задля блага України.

Список використаних джерел

1. Редько О. Ю. Повоєнний аудит. Перспективи та виклики. URL: abv.org.ua

Редько О. Ю.,
*доктор економічних наук, професор,
Національний Центр Обліку та Аудиту
Національна Академія статистики, обліку та аудиту*

НОТАТКИ ЩОДО АНАЛІЗУ ПОРУШЕНЬ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Комітет з контролю якості аудиторських послуг (*надалі* – Комітет) Аудиторської палати України оприлюднив підсумковий документ під назвою «Аналіз порушень суб'єктами аудиторської діяльності професійних вимог щодо якості аудиторських послуг за 2022 рік» [1]. В ньому на 18 сторінках досить візуалізовано наведено результати перевірок Комітетом суб'єктів аудиторської діяльності (*надалі* – САД). Зауважимо, що у самій назві документу можна виокремити слова «професійні вимоги». Хоча вимоги встановлено Законом України № 2258 «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» 2017 р. (*надалі* – Закон) що не має ніякого відношення до професійної спільноти а розроблений міжнародними донорами країни та офіційно поданий до Верховної Ради Мінфіном Але то так вони бачать.

В цьому документі досить докладно висвітлено плани та результати роботи Комітету. Надана інформацію у порівнянні 2022 з 2021 роком, що підвищує її аналітичну цінність. Про те ми хотіли б звернути увагу та прокоментувати деякі моменти цього документу.

У тексті аналізу чітко сказано, що основними завданнями Комітету були:

- а) перевірка якості аудиторських послуг щодо дотримання САД міжнародних стандартів аудиту, принципу незалежності, ефективності внутрішньої системи контролю якості аудиторських послуг, дотримання вимог Закону № 2258-VIII; та
- б) розроблення рекомендацій щодо усунення виявлених під час перевірки з контролю якості аудиторських послуг недоліків та порушень та запобігання їм надалі.

З цього витікає що у розумінні контролюючого органу якість аудиту складається з наступних елементів:

- а) дотримання вимог міжнародних стандартів аудиту (*надалі – МСА*);
- б) дотримання вимог Закону №2258-VIII;
- в) дотримання принципу незалежності;
- г) наявності ефективної системи внутрішнього контролю якості аудиторських послуг.

Слід зауважити, що це досить бюрократичне бачення якості аудиту, яке базується на апріорі правильності вимог МСА та Закону. Щодо професійної незалежності (а не незалежності взагалі) то вимог щодо її дотримання прописана як у МСА так і у Законі, але комітет підкреслює її як чинник якості. Досить дивна позиція. Бо САД може бути абсолютно професійно незалежним але надавати геть неякісні аудиторські послуги. Неefективна, з точки зору Комітету, система контролю якості, створена у САД, мабуть не дає змоги аудиторам у повному обсязі дотримуватися вимог Закону та МСА. Щоб поставити крапку в дискусіях про універсальність та беззаперечну якість МСА, нагадаємо, що стандарти чітко передбачають наявність у аудиторів власного професійного судження з одного боку, а з другого – допускають невиявлення навіть суттєвих викривлень та невідповідностей у звітності, що перевіряється аудитором, за що останній відповідальності не несе. Тому важко зрозуміти вимогу або очікування в якості критерія сліпого слідування МСА. Як поєднати суб'єктивізм обґрунтованої думки аудитора з вимогою прямого слідування тексту МСА – незрозуміло.

До речі, Комітет перевірів у 2022 р. (в умовах війни) 98 завдань, у тому числі:

- а) 89 завдання з аудиту фінансової звітності (МСА 700/800/805), аудиторські звіти за результатами яких підписано 54 ключовими партнерами;
- б) 6 завдань з огляду фінансової звітності (МСЗО 2400/2410);
- в) 3 завдань з надання впевненості, що не є аудитами або оглядами історичної фінансової інформації (МСЗНВ 3000).

Як бачимо дотримання далеко не всіх МСА було предметом перевірки (хоча безумовно вимоги деяких інших стандартів обов'язково перевіряються в ході заходів зовнішнього контролю).

Комітет виокремив певні групи недоліків. Зокрема недоліки дотримання окремих вимог Закону № 2258 до яких відніс:

- неподання/несвоєчасне надання змін до відомостей, що оприлюднені у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності (далі – Реєстр) (частина друга стаття 22 Закону № 2258);
- недотримання вимог статті 23 Закону № 2258 в контексті забезпечення створення та впровадження системи внутрішнього контролю через формалізацію і методологічного забезпечення щодо оцінювання ризиків з подальшим переглядом ідентифікованих ризиків та виявлення нових, а також заходів та засобів контролю для захисту систем обробки інформації;
- ухилення суб'єктів аудиторської діяльності від проведення перевірки з контролю якості (стаття 42 Закону № 2258);
- недотримання МСА (МСКЯ 1 та МСА 230) та Закону (стаття 39 Закону № 2258);
- не дотримання вимог щодо кількості аудиторів за основним місцем (пункт 4 частини першої стаття 23 Закону № 2258);
- аудит підприємств, що становлять суспільний інтерес (частина перша стаття 6 Закону № 2258 та частина перша статті 29 Закону № 2258).

Відносно недоліків внутрішньої системи контролю якості, то найбільш розповсюджені недоліки пов'язані з такими порушеннями, як:

- За елементом «Відповідальність керівництва за якість». Не належним чином впроваджені процеси розподілу управлінських обов'язків у такий спосіб, щоб комерційні міркування не впливали на якість виконаної роботи, та стимулювання внутрішньої культури якості, яке повинно передбачати у тому числі виділення достатніх ресурсів для розвитку, документування й підтримки політик і процедур контролю якості, щоб забезпечити з боку персоналу виконання роботи відповідно до професійних стандартів і застосовних вимог законодавчих чи нормативних актів. Ідентифіковані значущі недоліки під час перевірки виконаних
- За елементом «Прийняття та продовження відносин з клієнтами і конкретних завдань». Встановлені САД політики і процедури прийняття завдання і конкретних завдань, не забезпечують фірмі достатню впевненість, що вона прийме завдання лише в тому разі, якщо вона є компетентною для виконання цього завдання, має

необхідні для цього можливості включно з часом та ресурсами, зможе дотриматися відповідних етичних вимог та розглянула питання чесності клієнта і не має інформації, яка б свідчила про нечесність клієнта.

- За елементом «Відповідні етичні вимоги». Значні недоліки, ідентифіковані під час перевірки, свідчать, що САД не встановив такі політики та процедури, які б надали йому достатню впевненість у тому, що фірма та персонал дотримуються відповідних етичних вимог, а саме незалежності.
- За елементом «Виконання завдання». Ідентифіковані значущі недоліки під час перевірки виконаних завдань з аудиту свідчать про те, що політики та процедури САД за цим елементом, не забезпечують виконання завдань відповідно до вимог МСА та Закону. Наявні у САД внутрішньофірмові стандарти щодо виконання завдання з аудиту не дотримуються на практиці.
- За елементом «Моніторинг». Встановлений САД процес моніторингу, не надає достатньої впевненості у тому, що політики і процедури системи контролю якості САД є доречними, адекватними та працюють ефективно. Відсутні адаптивні механізми взаємодії між всіма членами команди з завдання та іншим персоналом за цим елементом у частині повідомлення про недоліки, виявлені в процесі моніторингу; складання плану дій по результатам моніторингу, який містить формальний характер; не своєчасності вживання відповідних заходів для усунення будь-яких недоліків, виявлених у процесі моніторингу з подальшим корегуванням політик та процедур контролю якості.

На жаль обсяг тез не дозволяє більш детально проаналізувати звіт Комітету, але ми може попередньо зробити власні наступні висновки:

1. У вітчизняних САД ще немає відповідного рівня самоорганізації для стандартних дій та процедур в межах регуляторних документів
2. Комерційна складова переважає тому екзистенціальна вимога Закону залучати «достатньо» (риторичне питання – а це скільки??) людських ресурсів та ресурсів часу, поширено не виконується. Працюють тим складом, який є у наявності, та за ті гроші, на які погоджується замовник.
3. Зовнішній контроль поки що чисто формальний та неспроможний надати реальних порад для САД, окрім як «дотримуватися тих чи інших вимог МСА».
4. Окрім цього зовнішній контроль якості аудиторських послуг залишається суб'єктивним, бо здійснюється без чіткого визначення

якості та її критеріїв і традиційно оперує загальними термінами на кшталт «суттєві недоліки», «недостатність процедур», «серозне порушення» тощо.

Тож у аудиторської спільноти, у науковців та викладачів обліково-контрольних дисциплін попереду ще багато плідної роботи для забезпечення реальної якості аудиту в Україні.

Список використаних джерел

1. Аналіз порушень суб'єктами аудиторської діяльності професійних вимог щодо якості аудиторських послуг за 2022 рік. URL: [https:// www.apu.com.ua](https://www.apu.com.ua)

Сагін Д. А.,
сертифікований аудитор, директор,
ТОВ «ОДІ АУДИТ ЕШУРЕНС»;

Мирошніченко І. В.,
сертифікований аудитор,
ТОВ «ОДІ АУДИТ ЕШУРЕНС»

ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ АУДИТОРСЬКОЇ ФІРМИ «ПРОЦЕС ОЦІНКИ РИЗИКІВ»

Згідно Міжнародного стандарту управління якістю 1 (надалі – МСУЯ), аудиторська фірма зобов'язана:

- по-перше, визначити цілі якості;
- по-друге, ідентифікувати та оцінити ризики якості;
- по-третє, розробити дії у відповідь на виявлені ризики.

Цілі якості аудиторських завдань є прозорими і полягають у задоволенні потреб користувачів фінансової звітності та аудиторських звітів у якісній інформації з метою прийняття управлінських рішень [1, 2].

Елемент системи управління якістю аудиторської фірми «Процес оцінки ризиків» потребує, виходячи зі специфіки діяльності аудиторської фірми, визначити, в першу чергу, несприятливі події, тобто ризики, які постають на заваді якості. Тому, задачі аудиторської фірми у цьому сегменті системи управління якістю є наступними: ідентифікувати ризики, пов'язані з якістю, які можуть об'єктивно змінюватись, окремо або в сукупності з іншими ризиками, мати значний вплив на процес організації та проведен-

ня аудиту, інших аудиторських завдань, визначити контрольні заходи у відповідь на оцінені ризики, табл. 1.

Таблиця 1

**Види ризиків якості,
 їх вплив на результати аудиту та заходи мінімізації**

№	Вид ризику	Вплив ризику на якість аудиторських послуг	Заходи щодо усунення або мінімізації ризику
1	2	3	4
1	Ризики, пов'язані, зі стратегічними та операційними рішеннями щодо бізнес – процесів та реалізації бізнес – моделі фірми (так звані бізнес-ризик: ризик невірному обрання цілей та стратегії САД; ризик недосягнення визначених цілей і стратегії; ризик втрати ринку (клієнтів))	Прийняття завдання за відсутності ресурсів та з порушенням вимог законодавства	Моніторинг позиціонування аудиторської фірми на ринку аудиторських послуг, моніторинг угод з клієнтами, просування на ринку власних послуг (реклама), опрацювання робочих документів з прийняття клієнта та завдання
2	Ризики пов'язані зі складністю та операційними характеристиками фірми (так званий організаційний ризик: надто складна організаційна структура фірми, якій передувало злиття, мережева фірма, відсутність кваліфікованого персоналу)	Технологічні ресурси, що використовуються двома об'єднаними фірмами, можуть бути несумісні. Команди із завдання можуть використовувати інтелектуальні ресурси, розроблені фірмою до злиття, які більше не відповідають новій методології, що використовується новою об'єднаною фірмою. Неякісне виконання завдання. Критерієм якості виступає відповідність виконаного завдання вимогам МСУЯ,	Фірма має регулярно опрацювати вимоги МСУЯ, МСА та законодавства України щодо організаційних заходів аудиторської діяльності, призначити аудитора, на якого покладені функції контролера (асистента контролера) якості

Продовження табл. 1

1	2	3	4
		Міжнародних стандартів аудиту (надалі – МСА), внутрішніх стандартів та законодавства України	
3	Ризик, пов'язаний із характером та стилем управління керівництва	Для невеликої фірми з декількома партнерами із завдання, що мають загальні повноваження: обов'язки керівництва і відповідальність за якість чітко не визначені і не розподілені; дії та поведінка керівництва, які не сприяють підвищенню якості, не ставляться під сумнів.	Впровадження процедур моніторингу системи управління якістю, включаючи окремі завдання, залучення зовнішнього контролера якості
4	Ризик, пов'язаний із забезпеченням фірми ресурсами зовнішніми постачальниками	Ресурси, отримані від зовнішніх постачальників, в тому числі в галузі ІТ можуть не забезпечити якісне виконання аудиторського завдання, так звана «надлишкова довіра» аудиторів до ІТ-технологій	Фірма має встановити політики або процедури консультацій, в тому числі з технічних та методичних питань, які включають в себе інформацію про те, з ким повинні проводитися консультації команд із завдання, і конкретні питання, щодо яких потрібні консультації. Фірма має призначити відповідних кваліфікованих і досвідчених фахівців для надання консультацій. Команда із завдання відповідає за визначення того, коли виникають питання для консультацій,

Продовження табл. 1

1	2	3	4
			та ініціювання консультацій, а також за реалізацію висновків, зроблених за підсумками консультацій
5	Ризик, пов'язаний із застосуваннями законодавства, нормативних актів, професійних стандартів (МСА), вимог законодавства України (так званий правовий ризик)	Фінансові санкції з боку замовників, санкції контролюючих та регуляторних органів Неякісне виконання завдання, введення в оману користувачів аудиторських звітів та фінансової звітності	Фірма має встановити політики або процедури консультацій щодо застосування вимог законодавства; розробити або удосконалити наявні методики аудиту, завдань з надання впевненості, що не є аудитом, огляду, супутніх послуг
6	Ризики, пов'язані із характером та обставинами виконуваних фірмою завдань (типи завдань, типи суб'єктів господарювання–клієнтів)	Фінансові цілі значною мірою залежать від обсягу послуг, що не входять в сферу дії МСУЯ, ресурси розподіляються на користь саме таких послуг, ігноруючи аудит та інші завдання з надання впевненості та супутні послуги	Перегляд рішень щодо фінансових та операційних пріоритетів фірми. Оцінка фінансового стану САД (щоквартально) та моніторинг умов договорів. Впровадження процедур оцінки якості завдань, на які поширюється дії МСУЯ

*Складено на підставі [1, 2]

Аудиторська фірма може визначити і додаткові ризики, що протидіють якості, виходячи з професійного судження. Це сприятиме побудові системи управління якістю на фірмі.

Список використаних джерел

1. International standard on quality management 1 (ISQM1) URL: <https://www.iaasb.org/publications/international-standard-quality-management-isqm-1-quality-management-firms-perform-audits-or-reviews>

2. Lubenchenko O. E., Shulha S. V., Korinko M. D. New Standards of Quality Management in Audit. The Risk-Based Approach URL: <https://su-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/369/345>

Сарахман О. М.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри облікових технологій та оподаткування,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ОПОДАТКУВАННЯ ТА ШТРАФИ ФОПів В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У квітні 2022 року Міжнародний валютний фонд (МВФ) прийняв рішення про створення адміністративного рахунку для зарахування коштів у вигляді частки Спеціальних прав запозичень (СПЗ) від країн-донорів на користь України. Усі кошти, зібрані через цей рахунок, мають бути спрямовані на фінансову стабільність України у формі грантів або кредитів (позик).

Щоб отримати від МВФ кредит на \$20 млрд, уряд України взяв на себе низку зобов'язань, які були зафіксовані на папері. Термін виконання – чотири місяці в рамках Моніторингової програми під наглядом Ради директорів Фонду.

Ефективне впровадження Моніторингової програми із залученням Ради (МПЗР) стане чітким якорем для цілей короткострокової макроекономічної стабілізації, водночас виступаючи каталізатором фінансування з боку донорів, прокладе шлях до запровадження програми Верхнього кредитного траншу і в такий спосіб допоможе нам пройти цей дуже складний період. У меморандумі зазначено, що скасування податкових пом'якшень має забезпечити приріст надходжень до держбюджету на 0.13% ВВП [2].

В межах меморандуму про економічну та фінансову політику з МВФ створено законопроект яким пропонується скасувати низку податкових пільг, а також відновити податкові перевірки та штрафи. Його текст було оприлюднено Міністерством фінансів ще 22 грудня 2022 року [1].

Фізичних осіб – підприємців (ФОП) чекають податкові нововведення, і особливих умов оподаткування для них уже не буде. Міністерство фінансів України 30 грудня 2022 року оприлюднило для обговорення текст законопроекту про скасування низки податкових пільг для ФОПів та бізнесу, які Верховна Рада запровадила у перші місяці повномасштабної

війни з Росією. Документ пропонує встановити, що податкові пільги діють до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, але **не пізніше 01 липня 2023 року**. Це стосується:

- ✓ можливості для ФОП та юридичних осіб бути платниками єдиного податку III групи за ставкою 2% від суми доходу;
- ✓ можливості для ФОПів платників єдиного податку I та II груп не сплачувати єдиний податок;
- ✓ мораторію на проведення документальних перевірок;
- ✓ відсутність відповідальності за неправильне нарахування, обчислення чи сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- ✓ відсутність штрафів за порушення порядку використання касових апаратів;
- ✓ незастосування штрафних санкцій за порушення податкового законодавства.

ФОП та представники бізнесу можуть повернутися до довоєнного порядку оподаткування вже влітку 2023 року. Передбачається, що пільги воєнного часу не скасовуватимуть, доки триває оборона країни від російської збройної агресії.

Прийняття цього проекту Закону забезпечить виконання Україною зобов'язань в рамках Меморандуму про економічну та фінансову політику від 08 грудня 2022 року та впровадження заходів, реалізація яких сприятиме збільшенню податкових надходжень у 2023 році.

Так, законопроектом шляхом внесення змін до **Податкового кодексу, Закону про ЄСВ та Закону про РРО** запропоновано установити, що окремі норми діють до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, але не пізніше 01 липня 2023 року, зокрема:

- ✓ **скасуують податок 2% для ФОПів третьої групи (повернуть 5%);**
- ✓ ФОПи першої та другої груп будуть зобов'язані сплачувати єдиний податок;
- ✓ повернуть документальні перевірки та штрафи за порушення податкового законодавства;
- ✓ штрафуватимуть за відсутність реєстратора розрахункових операцій (РРО) [2].

У випадку несвоєчасної реєстрації податкових накладних або розрахунків коригування до них підприємців штрафуватимуть: 2% суми ПДВ – у разі порушення строку до 15 календарних днів; 5% – за порушення строку від 16 до 30 днів; 10% – від 31 до 60 днів; 15% – від 61 до 365 днів; 25% – на 366 і більше календарних днів.

Щоб зрозуміти, яка сума штрафу буде реальною для ФОПів у 2023 році, відштовхуємося від суми податку, який встановлюється відповідно до держбюджету країни: прожитковий мінімум для працездатних осіб – 2 684 грн; мінімальна заробітна плата – 6 700 грн.

Неоподаткований мінімум доходів громадян (НМДГ) на 2023 рік згідно з прожитковим мінімумом – 1 342 грн, але попри зміни, для застосування адміністративних стягнень податкова служба застосовує НМДГ у розмірі 17 грн [3].

Ліміт доходів ФОП на спрощеній системі оподаткування, який є граничною межею заробітку ФОП, при перевищенні якої його можуть перевести на загальну систему оподаткування, прив'язаний до мінімальної заробітної плати, тож у 2023 році ліміти будуть такими:

- ✓ для 1 групи – 1 118 900 грн (167 розмірів мінімальної зарплати);
- ✓ для 2 групи – 5 587 800 грн (834 розмірів мінімальної зарплати);
- ✓ для 3 групи – 7 818 900 грн (1167 розмірів мінімальної зарплати).

Суми єдиного податку для 1 та 2 групи ФОП прив'язані до прожиткового мінімуму та мінімальної зарплати. Відповідно у 2023 році сума єдиного податку щомісяця складатиме: для 1 групи ФОП – 268,4 грн (10 % від прожиткового мінімуму); для 2 групи ФОП – 1340 грн, (20 % від мінімальної зарплати); для 3 групи ФОП ставки не зміняться порівняно з 2022 роком: 3 % від доходів для платників ПДВ; 5 % від суми доходів для неплатників ПДВ; спеціальний режим 2 % для неплатників ПДВ на час дії воєнного стану.

Розміри ЄСВ у 2023 році будуть такими: мінімальний ЄСВ – 1474 грн за місяць (22 % від мінімальної зарплати); максимальний ЄСВ – 22110 грн за місяць (22 % від 15 мінімальних зарплат) [2].

Висновки. Для того, щоб ваш бізнес працював і не мав штрафів чи пені, підприємець має розуміти, коли сплачувати ті чи інші податки та забезпечити регламентований процес сплати таких обов'язкових внесків.[4]. Скасування пільг має збільшити надходження до держбюджету на 0.13% ВВП. *ФОП та представники бізнесу можуть повернутися до довоєнного порядку оподаткування вже влітку 2023 року. Передбачалося, що пільги воєнного часу не скасовуватимуть, доки триває оборона країни від російської збройної агресії.*

Необхідність скасування податкових пільг частково зумовлена тим, що з часом вони почали приносити більше шкоди, ніж користі, нібито спотворюючи конкурентне середовище. Крім того, в умовах зниження ділової активності в країні та продовження військових дій підвищення податків на існуючий бізнес залишається чи не єдиним внутрішнім способом компенсації втрат бюджету.

Список використаних джерел

1. Мінфін пропонує скасувати з 1 липня 2023 року низку «воєнних» пільг для бізнесу та повернути податкові перевірки та штрафи. URL: https://biz.ligazakon.net/news/216539_mfn-proponu-skasuvati-z-1-lipnya-2023-roku-nizku-vonnikh-plg-dlya-bznesu-ta-povernuti-podatkov-perevrki-ta-shtrafi
2. В Україні у ФОПів можуть забрати воєнні пільги і повернути штрафи за несплату податків. URL: <https://zaborona.com/v-ukrayini-u-fopiv-mozhut-zabraty-voyenni-pilgy-i-povernuty-shtrafy-za-nesplatu-podatkiv/>
3. Довгопол Л. Оподаткування та штрафи в умовах воєнного стану: які штрафні санкції застосовуються за несплату податків. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/opodatкування/aki-strafni-sankcii-zastosovuutsa-za-nesplatu-podatkiv-u-2023-roci>
4. Сарахман О.М., Козак П.О. Податки воєнного часу. Scientific progress: innovations, achievements and prospects. Proceedings of V International Scientific and Practical Conference Munich, Germany 6-8 February 2023 229-232 С.410-414

Свирида О. А.,
*старший викладач,
Фаховий коледж бізнесу та аналітики
Національної академії статистики, обліку та аудиту*

ЛІКВІДАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА У ЗВ'ЯЗКУ З БАНКРУТСТВОМ: ОБЛІКОВО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Ліквідація юридичної особи внаслідок банкрутства – тривалий і складний процес. Крім того, порушення справи про банкрутство не завжди закінчується ліквідацією підприємства. Якщо майна боржника достатньо для задоволення вимог кредитора в повному обсязі, суд закриває справу. Але якщо після розрахунку з кредитором майна немає або його недостатньо для погашення боргу кредитора, юридична особа-боржник підлягає ліквідації.

Процедура банкрутства підприємства регулюється Кодексом України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII [1] (далі – КПБ) та іншими нормативно-правовими актами.

Чинним законодавством не передбачено ніяких спрощень процедури припинення (ліквідації) підприємства під час дії в Україні воєнного стану. Окрім того діє заборона на оприлюднення даних з державних реєстрів,

тому процедура ліквідації може значно затягнутися, і фактично може бути завершена вже після закінчення воєнного стану в Україні.

Під банкрутством юридичної особи слід розуміти визнану господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та погасити встановленому в порядку грошові вимоги кредиторів. Відносно боржника юридичної особи застосовуються такі судові процедури: розпорядження майном боржника; санація боржника; ліквідація банкрута [1].

Ініціатором провадження у справі про банкрутство може бути як кредитор, так і боржник. Якщо ініціатором є кредитор, для порушення справи про банкрутство можуть бути виконані дві умови:

- ✓ задоволення судом грошової вимоги кредитора або визнання боржником позову;
- ✓ наявність ознаки неплатоспроможності боржника [1].

Кредитор має право ініціювати процедуру визнання боржника банкрутом при одночасній наявності трьох умов:

- ✓ невиконання грошового зобов'язання;
- ✓ прострочення виконання зобов'язань;
- ✓ відсутність спору про грошові зобов'язання [1].

У цьому випадку кредитор подає заяву про відкриття провадження у справі про банкрутство до господарського суду за місцезнаходженням боржника. Перелік документів, які слід подати до заяви кредитора представлено на рис. 1.

Рис. 1. Документи, які подаються до заяви кредитора щодо визнання підприємства банкрутом*

*Джерело: узагальнено автором на основі [1]

Якщо ініціатор є боржник, то заява про відкриття провадження у справі про своє банкрутство може подати сам боржник. Таку заяву боржник повинен подати самостійно протягом місяця з моменту появи в нього ознак неплатоспроможності. Інакше керівник такого підприємства боржника буде нести солідарну відповідальність із підприємством у випадку незадоволення вимог кредиторів [1]. Надалі боржник не має права відкликати свою заяву.

Процедура припинення підприємства як юридичної особи шляхом його ліквідації розпочинається із прийняття рішення про ліквідацію такої юридичної особи [2]. Одночасно із цим власниками підприємства призначається ліквідаційна комісія, яка і здійснює ліквідаційні заходи (рис. 2).

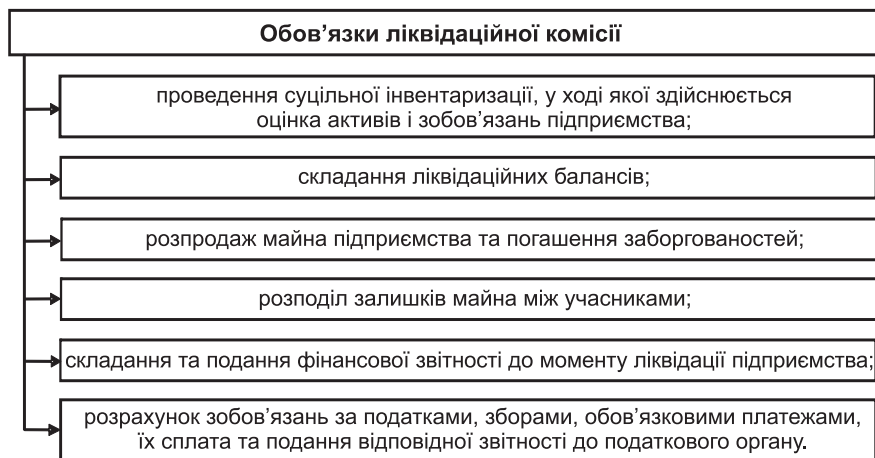

Рис. 2. Обов'язки ліквідаційної комісії під час процедури ліквідації юридичної особи*

*Джерело: узагальнено автором на основі [2]

Юридична особа вважається ліквідованою від дня внесення відповідного запису про її припинення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань (далі – ЄДР) [2].

До цього моменту підприємство повинне затвердити ліквідаційний баланс і припинити всі свої права та обов'язки, у тому числі й за розрахунками з учасниками.

Звітним періодом є період із початку звітного року до дати прийняття рішення про його ліквідацію [2]. З метою складання фінансової звітності підприємства необхідно провести суцільну інвентаризацію.

На дату прийняття рішення про ліквідацію в обліку:

- ✓ створюється забезпечення задля погашення зобов'язань підприємства, які виникають у зв'язку з ліквідацією. Це можуть бути: вихідна допомога та інші виплати при звільненні, штрафи, пеня за порушення умов договорів, тощо. Облік забезпечення рекомендуємо вести на субрахунку 474 «Забезпечення інших витрат і платежів», відкривши аналітичний рахунок 4741 «Забезпечення пов'язані з ліквідацією підприємства»;
- ✓ необоротні активи, які плануються до продажу, виводяться з експлуатації та переводяться на субрахунок 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу». Оцінка таких активів проводиться за найменшою із двох величин – балансовою вартістю або чистою вартістю реалізації. Облік необоротних активів, які призначенні для продажу по причині ліквідації юридичної особи рекомендуємо вести на аналітичному рахунку 2861 «Необоротні активи та групи вибуття утриманні для продажу у зв'язку з ліквідацією підприємства»;
- ✓ довгострокова дебіторська заборгованість повинна бути переведена до складу поточної.

На дату закінчення строку, заявленого для пред'явлення вимог кредиторів, ліквідаційна комісія складає проміжний ліквідаційний баланс, який затверджується учасниками юридичної особи. Строк заявлення кредитором своїх вимог до юридичної особи, яка припиняється, не може становити менше двох і більше шести місяців із дня опублікування повідомлення про рішення щодо припинення юридичної особи.

Проміжний баланс юридичної особи, яка ліквідується повинен містити відомості про склад майна підприємства, уточнені суми заборгованостей, узгоджені кредитором. До балансу додаються: перелік пред'явлених кредитором вимог і результати їх розгляду ліквідаційною комісією.

До дати складання проміжного балансу підприємство повинне пройти документальну податкову перевірку та розрахуватися із своїми працівниками щодо виплат.

Після складання проміжного ліквідаційного балансу підприємство здійснює розрахунки із кредитором. Погашеними вважаються вимоги кредиторів:

- ✓ не визнані ліквідаційною комісією (коли кредитор у місячний строк після отримання повідомлення про повну або часткову відмову у визнанні його вимог не звертався до суду з позовом);
- ✓ у задоволенні яких кредитором відмовлено за рішенням суду;

✓ не задоволені через відсутність майна ліквідованого підприємства.

Суми таких кредиторських заборгованостей в обліку списуються бухгалтерським проведенням дебет рахунку 63 «Розрахунки із поставальниками та підрядниками», кредит рахунку 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості».

Якщо після погашення всіх вимог кредиторів на балансі підприємства залишається майно, воно підлягає розподілу між учасниками. Рекомендуємо скласти ще один баланс, який послужить джерелом інформації для учасників про наявність і вартість майна, що розподіляється.

Після того як підприємство за даними проміжного ліквідаційного балансу здійснить усі розрахунки із кредиторами (погасить заборгованості за податками та зборами) у порядку черговості, ліквідаційна комісія складає ліквідаційний баланс, як має назву нульовий.

У відповідності до норм податкового законодавства, платники податків зобов'язані повідомити про ліквідацію контролюючому органу за місцем обліку. Строк направлення повідомлення до фіскальних органів становить три робочі дні із дня прийняття відповідного рішення.

Водночас інформацію про призначення ліквідаційної комісії юридичної особи, відомості про яку включаються до ЄДР, податковий орган отримує з ЄДР. Підставою для зняття з обліку в контролюючих органах юридичної особи (відокремленого підрозділу) є повідомлення (документальне підтвердження) державного реєстратора про реєстрацію припинення юридичної особи (відокремленого підрозділу юридичної особи) [3].

Отже, юридична особа веде бухгалтерський облік та складає фінансову звітність до моменту внесення запису до ЄДР про припинення діяльності. Підприємство, що ліквідується, до розрахунку з податковим органом складає ліквідаційний баланс і повідомляє про нього фіскальну службу. Всі ці обов'язки виконує ліквідаційна комісія, розташована на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 №2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата звернення: 05.03.2023).

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 966-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 05.03.2023)

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1389887254397445>. (дата звернення: 05.03.2023).

Ставицький О. В.,*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри статистики, ІТ та
математичних методів в економіці**Національна академія статистики, обліку та аудиту*

РОЗВИТОК ІНФОРМАТИКИ В НАПРЯМІ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ

Розвиток інформатики, яка широко охоплює вивчення та розвиток комп'ютерних інформаційних систем, тісно пов'язаний з розвитком нейронних мереж.

Незважаючи на стрімкий розвиток науки інформатики та особливе прискорення цього розвитку в останні кілька десятиріччя, процес остаточного усталення та самовизначення інформатики як науки не можна вважати завершеним. Протікає цей процес досить суперечливо у складних дискусіях між представниками інженерного, математичного та комунікативного підходів до розуміння науки інформатики [1].

Інформатика відіграла ключову роль у розробці та вдосконаленні нейронних мереж, надаючи обчислювальну інфраструктуру та можливості обробки даних, необхідні для навчання великомасштабних нейронних мереж на масивних наборах даних. Розвиток високопродуктивних обчислювальних технологій, таких як графічні процесори (GPU) і платформи хмарних обчислень, уможливив навчання глибоких нейронних мереж із сотнями мільйонів параметрів, що призвело до значного покращення продуктивності моделей нейронних мереж у всьому світі, та широкий спектр їх застосування.

Штучні нейронні мережі (ШНМ) – це клас алгоритмів машинного навчання, які імітують поведінку біологічних нейронних мереж. ШНМ зробили революцію в галузі інформатики та знайшли широке застосування в розпізнаванні зображень і мови, обробці природної мови, робототехніці та багатьох інших областях. Розглядаючи історію розвитку нейронної мережі, останні досягнення та виклики, які ще потребують вирішення, доцільно також надти погляд на майбутні напрямки досліджень нейронних мереж.

Концепція нейронних мереж бере свій початок у 1940-х роках, коли Маккаллох і Пітс представили першу модель штучних нейронів [3]. Однак обмеження обчислювальної потужності та доступності даних перешкоджали широкому використанню нейронних мереж до 1980-х років, коли були розроблені алгоритми зворотного поширення для навчання

багатошарових перцептронів. Це викликало новий інтерес до досліджень нейронних мереж, що призвело до розробки інших архітектур, таких як мережі радіальних базисних функцій, самоорганізаційні карти та рекурентні нейронні мережі. У 2000-х роках глибинне навчання стало потужним інструментом для моделювання складних даних завдяки розробці глибоких нейронних мереж із багатьма шарами та складними алгоритмами навчання. Одним із найзначніших останніх досягнень у дослідженні нейронних мереж стала розробка генеративних змагальних мереж (GAN). GAN – це клас нейронних мереж, які вчать генерувати нові зразки з існуючого набору даних, граючи між двома нейронними мережами, одна з яких генерує зразки, а інша розрізняє справжні зразки від підроблених. GAN показали вражаючі результати у створенні реалістичних зображень, відео та навіть музики. Ще одним нещодавнім досягненням є розробка трансформаторів, типу нейронної мережі, які чудово справляється із завданнями обробки природної мови шляхом моделювання довготривалих залежностей і захоплення контекстної інформації. Transformers зробили революцію в галузі мовного моделювання та стали основою найсучасніших мовних моделей, таких як BERT і GPT.

Незважаючи на вражаючі успіхи в дослідженні нейронних мереж, ще потрібно вирішити кілька проблем і обмежень. Однією з основних проблем є можливість інтерпретації нейронних мереж. Нейронні мережі часто вважають чорними скриньками, що ускладнює розуміння того, як вони отримують свої прогнози. Це обмежує їх використання в критичних сферах, таких як охорона здоров'я та фінанси. Іншою проблемою є потреба у великих обсягах мічених даних для навчання, які не завжди доступні, особливо в таких сферах, як охорона здоров'я та біологія. Нарешті, нейронні мережі можуть бути обчислювально дорогими та вимагати високоякісного апаратного забезпечення, що обмежує їх використання в середовищах з обмеженими ресурсами.

Майбутнє дослідження нейронних мереж полягає у вирішенні проблем і обмежень, згаданих вище. Одним з перспективних напрямків є розробка пояснюваного штучного інтелекту, яка має на меті зробити процес прийняття рішень у нейронних мережах прозорим та інтерпретованим. Іншим напрямком є розробка напівконтрольованих і неконтрольованих алгоритмів навчання, які можуть навчатися на невеликих обсягах мічених даних і великих обсягах немаркованих даних відповідно. Нарешті, розробка більш ефективних архітектур нейронних мереж і алгоритмів навчання може зробити нейронні мережі більш доступними та застосовними в середовищах з обмеженими ресурсами.

Нейронні мережі досягли масштабності застосування та їх використання можливо побачити не тільки в сферах науки, а й прикладного застосування в економіці [2].

Як висновок, було розглянуто історичний розвиток нейронних мереж, останні досягнення, виклики та майбутні напрямки досліджень нейронних мереж. Нейронні мережі пройшли довгий шлях з моменту свого створення в 1940-х роках і зробили революцію в галузі штучного інтелекту. Проте ще є багато проблем і обмежень, які необхідно подолати, перш ніж нейронні мережі зможуть повністю розкрити свій потенціал. Завдяки продовженню досліджень і розробок, нейронні мережі продовжуватимуть формувати майбутнє штучного інтелекту та приносити користь людству різними способами.

У свою чергу, розвиток нейронних мереж має глибокий вплив на інформатику та інші галузі, які покладаються на аналіз даних і прогнозування. Нейронні мережі використовувалися для розробки потужних інструментів для розпізнавання зображень і мови, обробки природної мови та багатьох інших програм. Вони також були застосовані для вирішення проблем в таких сферах, як фінанси, охорона здоров'я та наука про навколишнє середовище, де вони показали перспективу у підвищенні точності прогнозів та інформованості для прийняття рішень.

Загалом, розвиток інформатики та нейронних мереж тісно взаємопов'язані, причому досягнення в одній галузі часто спонукають до прогресу в іншій. Постійний розвиток і вдосконалення алгоритмів і методів нейронної мережі, ймовірно, матиме значний вплив на майбутнє інформатики та сфери штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Зубенко В. В. Про становлення інформатики як наукової та учбової дисципліни. *Проблеми програмування*. 2008. № 2–3. С. 459–466.
2. Єлісеєва О.К., Решетняк Т.В. Методи та моделі оцінки і прогнозування фінансового стану підприємств: моногр.. Краматорськ: ДДМА, 2007. 208 с.
3. McCulloch, W.S. and Pitts, W. (1943). A logical calculus of the ideas immanent in nervous activity. *Bull. Math. Biophys*, vol. 5, pp. 115-133, available at: <http://raai.org/library/books/mcculloch/mcculloch.pdf>

Струк Н. С.,

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку і аудиту;*

Гармаш Г. В.,

аспірант кафедри обліку і аудиту;

Львівський національний університет імені Івана Франка

ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА: ЗМІСТ І ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ

Економічне розуміння витрат ґрунтується на доцільності вартісної оцінки використаних ресурсів і зобов'язань під час ведення господарської діяльності на підприємствах. В його основі можуть бути різні грошові оцінки – однакові за економічною сутністю, проте різні за цілями. Найпоширенішою є монетарна характеристика витрат, як таких, що формують вартість і виплати.

Багато вчених досліджували та продовжують вивчати теоретичні, методичні, правові й прикладні аспекти управління витратами на підприємстві. З-поміж них: Н. С. Беляєва, О. О. Григоревська, І. Є. Давидович, С. І. Дем'яненко, Л. І. Дороженко, М. В. Іванова, М. М. Матюха, О. О. Сас, Н. П. Скригун, Л. Г. Цимбалюк. Ґрунтовний підхід до систематизації витратоутворюючих чинників для управління витратами підприємства на тактичному та стратегічному рівнях запропонували Н. Й. Радіонова та М. І. Скрипник [1]. Це доводить актуальність проблематики системного розуміння змісту й правового регулювання обліку витрат підприємства в економічній літературі.

Загалом виокремлюють п'ять етапів розвитку знань про сутність і зміст витрат:

I етап пов'язують із потребами господарюючих суб'єктів Стародавнього світу щодо реєстрації та визначення витрат для ведення господарства.

II етап (до XIV ст.) – зі зародженням у Греції основ складання фінансової звітності, паралельним відображенням доходів і витрат від різних видів діяльності.

III етап (XIV ст. – кін. XIX ст.) – із тлумаченням витрат як витраченої для виробництва продукції праці, вкладеного капіталу.

IV етап (кін. XIX – 2-га пол. XX ст.) – із використанням економіко-математичних методів у теорії витрат і уточненням економічної сутності витрат, як окремого об'єкта управління, обліку й аналізу.

V етап (кін. XX – поч. XXI ст.) – із розвитком теорії управління витратами підприємств в умовах ринкової економіки [2].

Поняття витрат, які утворюють вартість і не пов'язані з потоками платежів за ресурси сформульоване Е. Шмаленбахом (1925 р.) [3, с. 289]. Таке розуміння орієнтоване на оцінку витрат і благ для ухвалення управлінських рішень на підприємстві. Вартісна оцінка благ дає змогу проаналізувати альтернативні можливості їх застосування й обрати найкращі. Вона ґрунтується на концепції граничної корисності. Для оцінки граничної корисності витрат закупівельні ціни на фактори виробництва диференціюють відповідно до внутрішньогосподарського рівня їх дефіциту. Тобто основою вартісної оцінки витрат є внутрішньовиробничий рух факторів виробництва.

Поряд із витратами, які формують вартість, виокремлюють витрати у формі грошових виплат. Вони зумовлені потоками платежів за використані на підприємстві блага й включають фактичні грошові виплати. Витрати ресурсів, зазвичай, обчислюють за цінами їх придбання. Затрати факторів виробництва є кількісними, а ціни – вартісними показниками витрат. До вартісних відносять: ціни на основні й допоміжні виробничі запаси, заробітну платню працівникам, а також амортизаційні відрахування виробничого спрямування.

Тлумачення сутності «витрат» простежуємо у Національному Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: під витратами розуміють «зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)» [4]. Методичні засади формування інформації про витрати підприємств і розкриття її у фінансовій звітності регламентовані НП(С)БО 16 «Витрати» [4].

Визнання витрат на підприємствах відбувається згідно з вимогами системи нормативно-правового регулювання, яка сформувалася за два останні десятиріччя й перебуває у процесі постійних змін під впливом політичних, економічних, інтеграційних, соціальних, інших чинників.

Господарський кодекс України регламентує основні засади господарювання в Україні [5] та створює умови для зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвитку підприємництва, підвищення ефективності суспільного виробництва і його соціальну спрямованість, утвердження суспільного господарського порядку в економічній системі України та гармонізації її з іншими економічними системами. Для належного

функціонування в таких умовах на підприємствах виникають витрати за різними напрямками (видами) діяльності.

Цивільний кодекс України регулює особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників [5]. Для реалізації таких відносин суб'єкт господарювання визнає витрати разового та постійного характеру.

Податковий кодекс України регулює операції щодо витрат, які виникають у сфері оподаткування. У ньому виокремлено поняття витрат, їх склад, порядок визначення. Також у Податковому кодексі України встановлено компетенцію контролюючих органів, відповідальність за порушення податкового законодавства в межах діяльності, пов'язаної з визнанням і списанням витрат підприємств.

Серед основних нормативно-правових актів у сфері регулювання діяльності підприємств, зокрема господарських товариств, є закони України, за якими є змога: простежити напрями визнання витрат, залежно від виду господарських товариств, особливостей їх утворення та діяльності [6]; визначити об'єкти обліку витрат, організувати їх облік, оцінити та відобразити у фінансовій звітності [7]; встановити правові та організаційні засади забезпечення збору та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, умови та порядок його нарахування, що є складовою витрат діяльності підприємства [8].

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» встановлює мету, склад, принципи підготовки, вимоги до визнання та розкриття елементів фінансової звітності. До такої звітності відносять Звіт про фінансові результати (сукупний дохід) та Примітки до річної фінансової звітності, де відображають інформацію про витрати підприємства.

НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» відображає порядок виправлення помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансовій звітності, що впливає на показники витрат підприємств.

НП(С)БО 7 «Основні засоби» і НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» регламентують умови та порядок амортизації необоротних активів, а також проведення їх ремонтів, що є причиною виникнення витрат.

НП(С)БО 9 «Запаси» містить методологічні засади формування в обліку інформації про запаси, яку використовують для оцінювання витрат діяльності в процесі використання чи реалізації таких запасів.

НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» встановлює методи і порядок нарахування резерву сумнівних боргів, що є складовою інших витрат операційної діяльності підприємства.

Як було вже зазначено, НП(С)БО 16 «Витрати» регламентує визначення, порядок, особливості визнання витрат від різних видів діяльності, їх склад і поділ за економічними елементами.

НП(С)БО 26 «Виплати працівникам» встановлює порядок визнання витрат на оплату праці, відпускних працівникам підприємств.

НП(С)БО 31 «Фінансові витрати» визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про фінансові витрати та її розкриття у фінансовій звітності.

НП(С)БО 33 «Витрати на розвідку запасів корисних копалин» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати на розвідку та визначення обсягів і якості запасів корисних копалин та її розкриття у фінансовій звітності.

Інструкція по застосуванню Плану рахунків активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств відображає порядок ведення рахунків обліку для узагальнення інформації про наявність і зміну витрат підприємства [3].

Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності визначають правила розкриття інформації про витрати підприємства за статтями Звіту про фінансові результати (про сукупний дохід) [3].

Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості містять загальні положення щодо регулювання обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції [9]. Аналогічні документи затверджені й для інших видів економічної діяльності, до прикладу – торгівлі.

У міжнародній практиці регламентація обліку витрат виконується різними міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО). Зокрема, у МСБО 1 «Подання фінансових звітів» пропонують класифікувати витрати за напрямками: придбання матеріалів, витрати на рекламу, амортизація, виплати працівникам, транспортні витрати.

У підсумку зауважимо, що розглянуті нормативно-правові документи характеризують юридичну складову відображення витрат в обліку підприємства. Сама ж структура законодавства охоплює усі сфери господарювання та визначає основні принципи провадження діяльності. Зважаючи на авторські підходи вчених до тлумачення витрат, у комплексі з їх нормативно-правовим регулюванням, формуються базові принципи отримання економічної вигоди від діяльності на засадах законності, економічного використання ресурсів, виконання зобов'язань перед суспільством і державою.

Список використаних джерел

1. Сорока С. Сутність витрат: історичний аспект. Економічний аналіз. 2010. Вип. 6. С. 152–154.
2. Фандель Г. Теорія виробництва і витрат / пер. з нім. під керівн. і наук. ред. М. Г. Грещака. К. : Таксон, 2000. 520 с.
3. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в підприємницькій сфері : офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>
4. Кодекси України. URL : https://kodeksy.com.ua/kodeksi_ukraini.htm
5. Закон України «Про господарські товариства» № 1576-XII від 19.09.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>.
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 №996-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
7. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-17 від 08.07.2014 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2464-17/print1444314830313323>.
8. Радіонова Н. Й., Скрипник М. І. Систематизація витратоутворюючих чинників для управління витратами підприємства на тактичному та стратегічному рівнях. Журнал стратегічних економічних досліджень. 2021. № 3. С. 38-46.
9. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені наказом Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 року № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text>.

Суліменко Л. А.,
кандидат економічних наук, професор;
Малюга Н. М.,
доктор економічних наук, професор;
Вітер С. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент;
кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ З ІНВЕСТИЦІЙНОЮ НЕРУХОМІСТЮ

Оренда, як один зі способів інвестування, є альтернативним фактором прискорення процесу оновлення матеріально-технічної бази, створення конкуренції у сфері фінансових послуг, що забезпечує розвиток інвестицій в умовах нестабільної економіки, збільшення надходжень податкових платежів до бюджету внаслідок активізації підприємницької діяльності. Це актуалізує дослідження у сфері обліку та оподаткування орендних операцій, у тому числі формування орендної плати за користування інвестиційної нерухомістю.

Економічна функція оренди передбачає отримання орендодавцем на основі укладання орендного договору доходу від орендних операцій та сплати орендарем орендної плати. Контроль орендних операцій має бути спрямований на правильність їх віднесення до фінансової чи операційної оренди, розрахунку орендних платежів та формування їхнього складу, облікового відображення орендних операцій у суб'єктів орендних відносин та своєчасність розрахунків між ними.

Порядок формування в бухгалтерському обліку інформації про інвестиційну нерухомість як об'єкта фінансової оренди регулюють НПСБО 14 «Оренда» [5] та МСБО 17 «Оренда» [4], відповідно до положень яких визначення фінансової оренди передбачає передачу всіх ризиків та винагород щодо володіння активом. Облік такої оренди відрізняється в орендодавця та орендаря. Відповідно до НПСБО 14 орендар визнає орендоване майно активом та одночасно зобов'язанням за справедливою вартістю, а у разі нижчої за неї суми за теперішньою вартістю мінімальних орендних платежів на дату початку оренди. В орендодавця об'єкт, наданий у фінансову оренду, відображається як дебіторська заборгованість орендаря та визнається доходом від здійснення інвестиційної діяльності. При цьому

залишкову вартість під час передачі майна орендодавець списує з балансу з одночасним визначенням її як собівартість реалізованого необоротного активу [5].

В сучасних умовах воєнного стану за виникнення форс-мажорних обставин, які роблять неможливим виконання суб'єктами орендних відносин умов договору, в тому числі щодо сплати орендної плати, Кабінет міністрів України передбачив можливі варіанти врегулювання питань, що стосуються порядку передачі в оренду державного та комунального майна, зокрема надання орендної знижки або звільнення від сплати орендної плати.

У разі виникнення надзвичайних обставин суб'єкт господарювання звертається до торгово-промислової палати України чи регіональних палат, які мають засвідчити та видати сертифікат про підтвердження наявності таких обставин. Орендарем подається на адресу орендодавця заява з проханням застосування знижки або звільнення від оплати за оренду з долученням вище зазначеного сертифікату. Період, на який задовольняють дане прохання, визначають згідно рішення Кабміну, його представницького органу місцевого самоврядування чи безпосередньо у наказі орендодавця.

За настання обставин непереборної сили, що істотно зменшили можливість користування орендованим майном, яке було пошкоджено та потребує відновлення, може застосовуватися тимчасове припинення нарахування орендної плати або зменшення її суми. На відміну від попереднього варіанту, такі зміни вносять в умови договору оренди.

При передачі майна в оренду розмір орендної плати за майно, яке перебуває в державній та комунальній власності розраховується відповідно до Методики № 630 [3], що набула чинності від 19 червня 2021 року. З метою вдосконалення управління майном, що належить до комунальної власності територіальних громад, на практиці дозволено при розрахунку орендної плати за комунальне майно застосування декількох варіантів вказаної методики (рис. 1.).

В чинній Методикі розрахунку орендної плати за державне майно [3], наведені окремі види ставок орендної плати, перелік категорій осіб, які отримують майно на пільгових умовах, наведено формули для розрахунків конкретних сум за договором оренди.

У відповідності до діючої методики, майно територіальної громади, яке потенційно можна здавати в оренду, ділиться на 2 типи: «комерційне» (майно, яке передається у користування через аукціон) та майно «соціального значення» (яке можна надавати оренду без проведення аукціону).

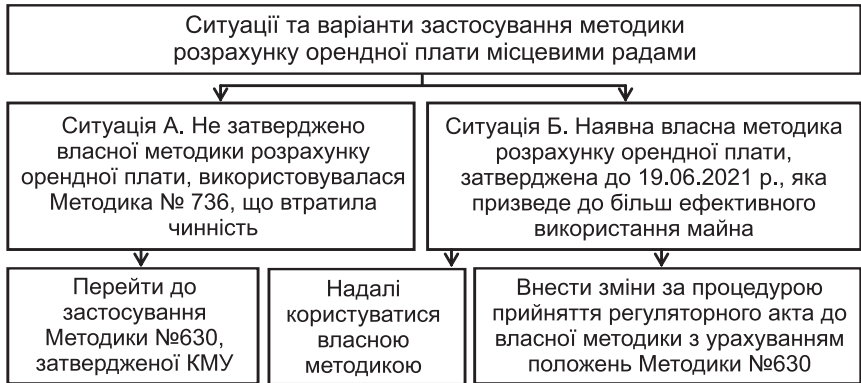

Рис. 1. Можливі варіанти застосування положень Методики розрахунку орендної плати за державне майно №630 місцевими радами

Річна орендна плата за оренду державного нерухомого майна у розмірі однієї гривні встановлюється відповідно до п. 13 Методики № 630, зокрема, органам державної влади, іншим бюджетним організаціям, закладам, установам, які знаходяться на повному фінансуванні з державного бюджету.

З метою вдосконалення управління майном, що належить до державної та комунальної власності територіальних громад, важливе значення має механізм визначення розміру плати за оренду об'єктів інвестиційної нерухомості, який матиме особливості у разі, коли:

- ✓ об'єктом оренди є нерухоме майно;
- ✓ від дати, коли була визначена орендна плата за базовий місяць, до дати, коли був підписаний акт приймання-передачі майна, минуло понад один повний календарний місяць;
- ✓ погодинна орендна плата припадає на святковий чи вихідний день;
- ✓ орендується єдиний майновий комплекс;
- ✓ орендарем є суб'єкт малого підприємництва;
- ✓ орендна плата визначена за результатами проведення аукціону;
- ✓ оренда іншого окремого індивідуально визначеного майна здійснюється дипломатичними представництвами, консульськими установами іноземних держав, представництвами міжнародних організацій в Україні [3].

Об'єкти нерухомого майна можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. Необхідною умовою господарської діяльності будь-якого суб'єкта підприємництва, незалежно від виду діяльності та

організаційних особливостей, є комерційна нерухомість. Проте в ринкових умовах лише великі та фінансово успішні підприємства можуть вирішувати питання придбання комерційної нерухомості. Підприємства малого та середнього бізнесу при потребі вирішення проблем нестачі чи відсутності нерухомості, як пасивної частини основних засобів підприємства, вирішують шляхом оренди майна. Тому для них важливе значення має механізм визначення розміру плати за оренду об'єктів інвестиційної нерухомості та порядок розрахунків.

З метою ідентифікації об'єктів у складі нерухомого майна та забезпечення ефективного управління майном, що належить до державної, комунальної власності територіальних громад, суб'єктів підприємництва, важливе значення має належна класифікація та система кодування об'єктів нерухомості.

У країнах з розвинутою ринковою економікою застосовується класифікація, за якою об'єкти нерухомості поділяються за категоріями А, В та С [1]. До категорії А належить нерухомість, яка використовується власником для здійснення підприємницької діяльності. Нерухомість категорії А поділяється на: спеціалізовану нерухомість – нафтопереробні та хімічні заводи; неспеціалізовану нерухомість: магазини, офіси, склади тощо. До категорії В належить нерухомість, яка використовується для інвестицій. Її особливістю є одержання доходу у вигляді орендної плати, іпотеки або процентних доходів на закладні. До категорії С належить нерухомість, яка є надлишковою та не використовується для здійснення бізнесу.

На нашу думку, заслуговує на увагу запропонований підхід до класифікації об'єктів нерухомості В. В. Григор'єва, який розглядає класифікацію нерухомого майна за такими ознаками [1]:

- ✓ за походженням – природні об'єкти; будівлі;
- ✓ за призначенням – вільні земельні ділянки під будівництво або для сільського господарства; природні комплекси для експлуатації; будівлі для житла; будівлі під офіси; інші будівлі;
- ✓ за масштабом – земельні масиви; окремі земельні ділянки; комплекси будівель та споруд; багатоквартирний житловий будинок; одноквартирний житловий будинок; квартира; кімната;
- ✓ за готовністю до використання – готові; такі, що потребують реконструкції чи капітального ремонту; незавершене будівництво.

На основі проведених досліджень, Ю. Кірічек та В. Грянник [2] запропонували науково обґрунтовані рекомендації щодо формування інформаційного забезпечення та створення кількісної основи розробки й впровадження багатоцільового кадастру для зростання ефективності використання об'єктів нерухомості, враховуючи просторове, технологічне,

технічне, економічне, правове забезпечення, напрями та особливості взаємодії стейкхолдерів, формування ідентифікаторів із розширенням можливостей використання геоінформаційних систем.

Як зазначають дослідники [2], геопортал ідентифікації об'єктів нерухомості надає користувачам надійний захист прав власників. Дані щодо об'єктів нерухомості мають можливість постійно оновлюватися, що дає можливість тримати постійно під контролем використання об'єктів нерухомості, нарахування податків, охорону земель, плату за землю, раціональне використання земель, охорону пам'яток архітектури, захист прав власності тощо.

Отже, в умовах ринкових відносин розвивається ринок інвестиційної нерухомості. Для прийняття оптимального управлінського рішення щодо ефективного управління нерухомістю та досягнення максимальних доходів від орендних операцій важливе значення має методика розрахунку орендної плати за майно, яке перебуває в державній, комунальній чи приватній власності. Розрахунок конкретних сум за договором оренди залежить від достовірної оцінки вартості нерухомого майна та встановлених ставок орендної плати в залежності від переліку категорій осіб, які отримують майно на пільгових умовах чи на комерційній основі.

Необхідність класифікації інвестиційної нерухомості обумовлена не лише її складністю та різноманітністю, а й для організації бухгалтерського обліку, обґрунтування методологічних підходів до визначення оцінки нерухомого майна, розміру орендних платежів та в забезпеченні інтересів усіх суб'єктів господарювання при здійсненні орендних операцій. Якісні, фізичні характеристики об'єктів нерухомості впливають на її оцінку, розмір орендних платежів та відповідно доходу, достовірного відображення облікової інформації щодо орендних операцій у суб'єктів орендних відносин для ефективного управління об'єктами нерухомості.

Список використаних джерел

1. Григор'єв В. В. Оцінка об'єктів нерухомості: підручник. К.: Вища школа, 2003. 105 с.
2. Кірічек Ю. Гряник В. Кадастрова ідентифікація нерухомого майна. Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва. 2020. № II. С. 117-124. URL: https://oldena.lpnu.ua/bitstream/ntb/55747/2/2020v2_40_Kirichek_Yu-Cadastral_identification_117-124.pdf
3. Методика розрахунку орендної плати за державне майно: Постанова Кабінету міністрів України №630 від 28.04.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2021-%D0%BF#Text>

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 17 (МСБО 17) «Оренда». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_018#Text

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда»: наказ Міністерства фінансів України №181 від 27.08.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#Text>

Тульчинська С. О.,

*доктор економічних наук,
професор, професор кафедри
економіки і підприємництва;*

Солосіч О. С.,

*аспірант кафедри
економіки і підприємництва*

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ТА СТАНОВЛЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Функціонування сучасних економічних систем у контексті забезпечення інтенсифікації основних процесів їх розвитку тісно пов'язано із питаннями інформатизації та інтелектуалізації економічного середовища. Активний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій наприкінці минулого століття спричинив істотні структурні зрушення парадигмального характеру, пов'язані із зміною пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку та базових його рушіїв. Таким чином, на зміну уявленням про те що прогресивний економічний розвиток досягається шляхом всеохоплюючої індустріалізації та автоматизації, прийшла пост-індустріальна візія, заснована на категоріях інформації, інтелекту, креативу та знаннях, перш за все, у якості економічних ресурсів розвитку. Динамічні процеси інформатизації дозволили нівелювати значення територіального місцезнаходження, часу, національних кордонів у питання забезпечення швидкого обміну інформацією (стимулювавши тим самим активні глобалізаційні процеси), а також змінити підходи до здійснення процесу автоматизації, змістивши фокус з технічних аспектів на технологічні. Разом з тим, становлення інтелектуальної економіки сприяло виникненню прин-

ципово нових галузей та сфер підприємництва, репріоритезувавши підходи у формуванні політики економічного розвитку у бік створення сприятливого інноваційного середовища, розбудови знаннєвої та інформаційної інфраструктури. На основі цього, поступово почали формуватися поняття знаннєвої, цифрової, креативної та інклюзивної економіки, фундаментальним базисом розвитку яких стала концепція інтелектуальної економіки.

Варто також зауважити, що креативна економіка та економіка знань представляють собою функціональні частини інтелектуальної економіки, втілюючи у собі відповідні форми інтелектуального капіталу [1].

Тобто, процеси інформатизації та поступового становлення інформаційного суспільства стали передумовою активного розвитку інтелектуальної економіки, що пізніше набуло прикладної концептуалізації у вигляді інноваційного вектору розвитку прогресивних економічних систем.

Тим не менш, попри широкий спектр можливостей сформованих активним технологічним зростанням економік, невирішеними залишається низка фундаментальних протиріч як виключного економічного, так і суспільно-політичного характеру, що на глобальному рівні об'єктивізується у вигляді появи кризових явищ, короткострокової або середньострокової нестабільності, сповільненню економічного зростання, прискоренню інфляційних процесів, поглибленню дохідної диференціації і т.д., що загалом негативно впливає на можливості підприємницьких структур підтримувати стабільність та рівномірність внутрішньогосподарських процесів. Саме тому, виникає потреба у конструюванні ефективної, адаптивної та високорезильєнтної безпекової політики господарських утворень з метою протидії деструктивним та низькопрогнозованим загрозам зовнішнього середовища. Актуальність даної проблематики лише поглиблюється, беручи до уваги, факт повномасштабної війни на території України, внаслідок якої було зруйнована значна частина вітчизняного промислового потенціалу, енергетичної та інженерно-комунікаційної інфраструктури, втрачено велика кількість кваліфікованого кадрового персоналу та загалом істотно знижено господарський потенціал підприємницького сектору.

Саме тому, у рамках даного дослідження пропонується інтегрувати основні підходи до забезпечення стабільного безпекового стану господарських структур та концептуальні засади розбудови інтелектуально-орієнтованих економічних систем постіндустріального типу. Виходячи з цього, пропонуємо ідентифікувати перелік пріоритетних напрямків у забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах

активної інформатизації та поступового становлення інтелектуальної економіки:

- визначення технологічної модернізації виробничого потенціалу у якості ключового пріоритету управлінської політики підприємства, що передбачає активний пошук можливостей до інтеграції високо-технологічних продуктів у наявний виробничий процес з метою зниження ресурсоемності та загальної оптимізації технологічного циклу;
- здійснення активної цифровізації бізнес-процесів за усіма функціональними напрямками управлінської діяльності, що дозволить покращити ефективність виконання контрольних функцій менеджменту, а також знизити обсяг непродуктивних витрат бюрократичного характеру;
- імплементація прогресивних підходів у кадровому управлінні, що включає в себе як вдосконалення системи найму працівників, так і формування високого рівня ініціативності та загальної залученості персоналу у процеси внутрішньогосподарської оптимізації бізнес-процесів;
- реалізація підходів адаптивної логістики у рамках системи забезпечення та постачання, складання відповідних резервних планів [2, с. 97];
- вдосконалення захисту цифрової інфраструктури підприємства, з метою попередження несанкціонованого втручання в інформаційні системи підприємницької структури;
- формування цілісної політики фізичного захисту інформації шляхом прийняття відповідних внутрішніх норм поведінки з інформацією та використання спеціалізованих систем спостереження та захисту інформаційних носіїв;
- здійснення багаторівневого стратегування діяльності господарського утворення з використанням сценарного моделювання з метою забезпечення організаційної готовності підприємства до виникнення різних форм загроз;
- забезпечення екологізації бізнес-процесів підприємства, з одного боку, як фактору покращення умов праці, а з іншого, як складової соціально-відповідального підходу до організації бізнесу;
- підтримка інтерфейсної складової економічної безпеки підприємницького утворення у відкритому інформаційному полі шляхом його перманентного моніторингу та формування комплексної стратегії інформаційного позиціонування з метою перспективної мітгації репутаційних ризиків.

Отже, на основі викладених вище результатів дослідження, можна стверджувати, що конструювання ефективної безпекової політики на рівні мікроекономічних систем потребує реалізації процесу широкої інтеграції інструментарію інтелектуально-орієнтованого та цифрового розвитку, з метою дієвої елімінації загроз принципово нового типу, та застосуванні більш ефективних засобів у подоланні традиційних форм економічних явищ деструктивного характеру.

Список використаних джерел

1. Єрешко Ю. О. Парадигма інтелектуальної економіки. Економіка та суспільство. 2021. № 27 URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/456>
2. Солосіч О. С., Тульчинська С.О. Особливості забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: збірник тез доповідей III міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 8 грудня 2022 року). Київ, 2022. С. 197.

Цебень Р. Л.,

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
обліку, аудиту та оподаткування,
Хмельницький національний університет*

ПІДХОДИ ДО ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ-ОПЕРАТОРІВ СИСТЕМИ РОЗПОДІЛУ

Оцінка поточної вартості об'єктів основних засобів регламентується відповідними Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Необхідно враховувати вимоги МСБО 16 щодо вибору моделі їх оцінки, оскільки частка основних засобів в активах електроенергетичних підприємств-операторів системи розподілу є значною.

Згідно МСБО 16 «Основні засоби» суб'єкт господарювання має обирати своєю обліковою політикою або модель собівартості або модель переоцінки для класів основних засобів.

Превалювання оцінок за справедливою вартістю над оцінками за собівартістю і навпаки є предметом дискусій серед фахівців. Так, Е. Хендриксен та М. Ван Бреда під час оцінювання майна розділили

всіх дослідників на «істориків» та «футуралістів». Перші віддають перевагу оцінюванню активів за собівартістю, що краще відображає минуле компанії. Другі вибирають оцінювання за поточними витратами, оскільки воно дає змогу виявити перспективи фірми. «Історики» нерідко, хоча й не завжди в основу ставлять оцінювання прибутку. Баланс для них – це не більш, ніж реєстр сальдо рахунків, що переходить на майбутній період.

«Футуралісти» на перше місце ставлять баланс, вважаючи рівень прибутку похідним від діяльності фірми. Інші фахівці визначають ці два підходи як «доходи/витрати фірми» й «активи/кредиторська заборгованість» [1, с. 236].

Прихильники моделі оцінки основних засобів за собівартістю вважають даний підхід більш об'єктивним та надійним, оскільки оцінка історична собівартість є найбільш достовірною, може бути перевірена та документально підтверджена; забезпечує дотримання принципу відповідності доходів і витрат; є зрозумілою і зручною; в її основу покладено оцінку, яка включає:

- ✓ ціну його придбання, включаючи імпортні мита та невідшкодовувані податки на придбання після вирахування торговельних знижок та цінових знижок;
- ✓ будь-які витрати, які безпосередньо пов'язані з доставкою активу до місця розташування та приведення його в стан, необхідний для експлуатації у спосіб, визначений управлінським персоналом;
- ✓ первісну попередню оцінку витрат на демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території, на якій він розташований, зобов'язання за якими суб'єкт господарювання бере або коли купує цей об'єкт, або коли використовує його протягом певного періоду з метою, яка відрізняється від виробництва запасів протягом цього періоду.

Відповідно, оцінка за справедливою вартістю вважається цими дослідниками суб'єктивною, оскільки на її визначення впливає ринкова ціна, яка залежить від наявності активного ринку, коригування ринкової ціни, на які впливають різні фактори залежно від обраної методики.

Інші вчені доводять, що оцінка за фактичною собівартістю може відрізнитися залежно від впливу факторів, пов'язаних з витратами на доставку активу до місця розташування та приведення його в стан, необхідний для експлуатації та є суб'єктивною для кожного окремого суб'єкта господарювання. Справедлива ж вартість не залежить від специфіки конкретної організації та її метою є визначення такої оцінки об'єкта обліку, яка найбільш вірогідно відображає його цінність. Відповідно оцінка за справедливою вартістю розглядається як об'єктивна.

Вибір моделі обліку оцінки після визнання основних засобів впливає на якість інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку і відповідно впливає на управлінські рішення, що приймаються на їх основі. В таблиці 1 наведено переваги та недоліки застосування справедливої вартості для прийняття управлінських рішень

Таблиця 1

Переваги та недоліки застосування справедливої вартості під час прийняття управлінських рішень

Переваги та недоліки застосування справедливої вартості під час прийняття управлінських рішень	
Переваги	Недоліки
Справедлива вартість є чинником інвестиційної привабливості	Справедлива вартість є комбінацією різних способів оцінок
Справедлива вартість ефективна для оцінки майбутніх грошових потоків	Необхідність наявності активного ринку. За його відсутності вважається умовною
Справедлива вартість – це поточна вартість	З плином часу показники, розраховані за справедливою вартістю будуть неактуальними

Джерело: узагальнено автором за даними [1;2; 3; 4].

Незважаючи на недоліки, притаманні оцінкам за справедливою вартістю, на нашу думку, модель переоцінки є більш привабливою в контексті прийняття управлінських рішень, оскільки дозволяє отримати релевантну інформацію для внутрішніх користувачів про поточну вартість основних засобів для оцінки майбутніх грошових потоків та розрахунку необхідних інвестицій в електричні мережі.

Аналіз облікових політик та фінансової звітності енергопостачальних компаній показує, що більшість з них обирають модель переоцінок для класів основних засобів та проводять дооцінки основних засобів. При цьому в переважній більшості випадків підприємства недотримуються вимог щодо періодичності таких дооцінок (уцінок).

Оцінка справедливої вартості конкретного активу здійснюється відповідно до МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості». Відповідно до МСФЗ 13 справедливою вартістю є ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції на основному (або найсприятливішому) ринку на дату оцінки за поточних ринкових умов (тобто вихідна ціна), незалежно від того, чи спостерігається така ціна безпосередньо, чи оцінена за допомогою іншого методу оцінювання [5].

Підприємства повинні обрати підставу для оцінки вартості об'єктів електричних мереж або здатність учасника ринку генерувати економічні вигоди шляхом найвигіднішого та найкращого використання активу, або шляхом продажу його іншому учасникові ринку, який використовуватиме цей актив найвигідніше та найкраще

У зв'язку з відсутністю активного ринку для продажу об'єктів іншим учасникам, підставою для оцінки більш доцільно для енергопостачальних компаній обрати здатність учасника ринку генерувати економічні вигоди шляхом найвигіднішого та найкращого використання активу.

Відповідно до МСФЗ 13 найвигідніше та найкраще використання нефінансового актива враховує таке використання актива, яке є фізично можливим, юридично дозволеним та фінансово обґрунтованим, а саме:

- ✓ використання, яке є фізично можливим, враховує фізичні характеристики актива, які були б взяті до уваги учасниками ринку при визначенні ціни актива (наприклад, місце розташування або розмір об'єкта власності);
- ✓ використання, яке є юридично дозволеним, враховує будь-які юридичні обмеження на використання актива, які були б взяті до уваги учасниками ринку при визначенні ціни актива (наприклад, регулювання зонування, що застосовується до об'єкта власності);
- ✓ використання, яке є фінансово обґрунтованим, враховує, чи генерує використання актива, яке є фізично можливим та юридично дозволеним, адекватний дохід або грошові потоки (враховуючи вартість перетворення актива для такого використання) для отримання інвестиційного доходу, який учасники ринку вимагали б від інвестиції у такий актив, вкладеної для такого використання [5].

Методи оцінки справедливої вартості, передбачені МСФЗ 13 повинні максимізувати використання відкритих вхідних даних та мінімізувати використання закритих вхідних даних, що дозволить підвищити рівень достовірності оцінки за справедливою вартістю.

Аналіз методів оцінки справедливої вартості, запропонованих МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» показує, що для об'єктів розподільчих мереж найбільш вірогідним є застосування витратного підходу. Витратний підхід відображає суму, яка потрібна була б зараз, щоб замінити експлуатаційну потужність активу, яку часто називають поточною вартістю заміщення.

Недоліком затратного підходу до оцінки справедливої вартості є те, що він не дозволяє в повній мірі наблизити вартість основних засобів до ринкової вартості.

Список використаних джерел

1. Хендриксен Э., Ван Бреда М. Теория бухгалтерского учета. 1997. 576 с.
2. Корягін М.В. Оцінювання вартості підприємства в системі бухгалтерського обліку: моногр. Львів: ТОВ «НВП «Інтерсервіс». 2012. 261с.
3. Голов С.Ф. Облік сільськогосподарських активів за справедливою вартістю: проти течії. Облік і фінанси АПК. 2006. № 11. С. 87–90.
4. Ловінська Л.Г. Оцінка в бухгалтерському обліку: моногр. Київ: КНЕУ, 2006.
5. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка за справедливою вартістю». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068#Text (дата звернення 03.03.2023)

Цегельник Н. І.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Поліський національний університет*

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Лісогосподарські підприємства – це специфічні організаційні структури, які займаються посадкою та вирощуванням лісів, утриманням лісів, придбанням і продажем лісової продукції [2].

В основі управлінської діяльності підприємства лежать управлінські рішення, які приймають суб'єкти управлінської діяльності відносно об'єктів управління (рис. 1).

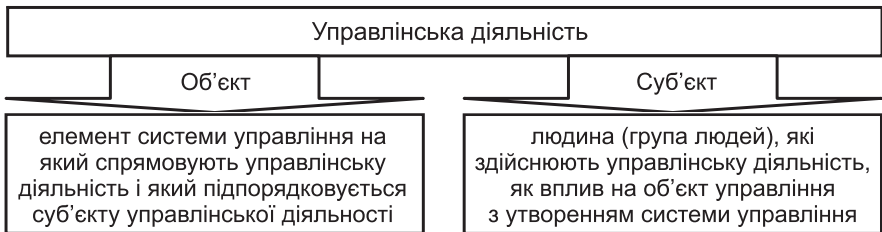

Рис. 1. Об'єкт та суб'єкт управлінської діяльності лісогосподарського підприємства

Управлінська діяльність здійснюється лише людьми як суб'єктами та об'єктами управління стосовно бізнес-процесів підприємства, його ресурсів та економічних результатів.

Управлінська діяльність на підприємстві здійснюється через систему управлінських рішень. Управлінське рішення є основною формою впливу управлінського персоналу законодавчої та виконавчої влади безпосередньо через робоче місце на всі економічні процеси, що відбуваються на підприємстві, результатом чого є вирішення проблем створення та функціонування самодостатності бізнесу [3].

Безперепідприємства потребує узгоджених та раціональних управлінських рішень щодо його господарської діяльності з боку власника, органів управління та спеціалістів як низки питань системи управління.

Загальна система управління лісогосподарським підприємством базується на низці окремих підсистем (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Підсистеми управління лісогосподарським підприємством

Підсистеми	Характеристика
1. Цільова	визначає мету господарської діяльності, що виступає як єдність бажаного і можливого
2. Забезпечувальна	формується з елементів, які об'єднують методичне, ресурсне, інформаційне, нормативно-законодавче і техніко-технологічне забезпечення виконання місії підприємства
3. Функціональна	забезпечує основні функції управління: планування, організації, мотивування і контролювання
4. Керуюча	складається із суб'єктів управління щодо підприємства в цілому, його структурних підрозділів, окремих працівників. Кожний її елемент забезпечує реалізацію окремої частини сукупності управлінської діяльності відповідно набутих уповноважень щодо функцій, прав і обов'язків
5. Керована	складається з об'єктів управління (персонал і процес праці; активи і фінансові ресурси як джерела активів; технологічні процеси; інформаційні ресурси; компоненти зовнішнього середовища), що керуються суб'єктами управління
6. Інноваційна	сукупність інноваційних продуктів, які необхідні для діяльності об'єктів і суб'єктів управління
7. Зовнішнє середовище	формується із елементів, які оточують і впливають на підприємство, але йому не належать

Усі ці підсистеми мають сприяти прийняттю та реалізації конкурентоспроможних управлінських рішень, спрямованих на ефективну господарську діяльність лісгосподарського підприємства.

Загальна схема управління лісгосподарським підприємством наведена на рис. 2.

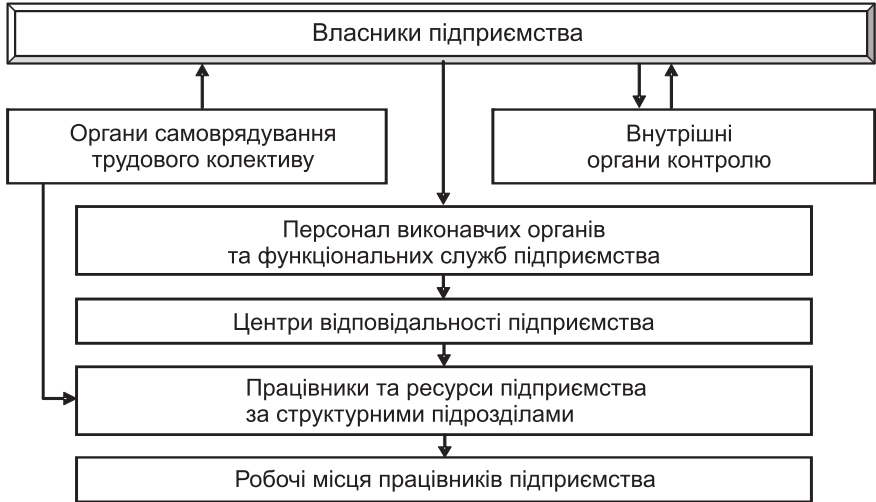

Рис. 2. Загальна концептуальна схема управління підприємством

Управління господарською діяльністю підприємств відбувається на двох рівнях: загальнодержавному (усіма суб'єктами господарювання, створеними на основі національних нормативних актів) та внутрішньому (одноосібно відповідно до правових актів та інших внутрішніх документів) [3].

Функціональне управління лісгосподарськими підприємствами на державному рівні здійснюється на таких рівнях:

- ✓ власник – народ України в особі Кабінету Міністрів України, Державного агентства лісових ресурсів;
- ✓ лісгосподарське підприємство – комерційна структура з організації бізнесу у лісовому господарстві;
- ✓ лісництва – територіально-виробнича одиниця в лісовому господарстві, а також господарські будівлі, в яких розташовується управління лісовою ділянкою [3].

На внутрішньому рівні система управління лісгосподарським підприємством створюється відповідно до його основного нормативного документа – статуту підприємства, складеного з урахуванням факторів

зовнішнього середовища господарської діяльності. Статут – це статут (основний нормативний документ) компанії, в якому власник встановлює та затверджує обов’язкові правила, які індивідуально регулюють її правовий статус, її відносини з внутрішнім керівництвом та її відносини із зацікавленими сторонами в рамках державного регулювання.

Ефективність управлінської діяльності на підприємстві виражається у вигляді результативності управлінської діяльності у фінансовій, маркетинговій, виробничій, інноваційній і кадровій сферах [1].

Таким чином, стабільне функціонування, зростання економічного потенціалу та успіх лісогосподарського підприємства залежать від наявності надійної системи прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Розум Р.І, Хамедюк Р.В. Підвищення ефективності управління асортиментною політикою підприємств деревообробного комплексу. *Матеріали наукового семінару – Екологізація економіки та регулювання використання природних ресурсів*. 20 травня 2014. Тернопіль: ТНЕУ. С. 8-10.

2. Мороз Ю. Ю., Ю. С. Цал-Цалко, В. С. Ейсмонт, Гайдучок Т. С., Цегельник Н. І. Бухгалтерський облік і аудит в управлінні лісогосподарським підприємством: підручник. Житомир: Рута, 2019. 372 с.

3. Цаль-Цалко Ю. С., Мороз Ю. Ю., Гайдучок Т. С., Вишневський А. В., Іванюк Т. М. Організація та управління лісогосподарським виробництвом: навч. посіб. Житомир: Євро-Волинь, 2022. 420 с.

Черушева Г. Б.,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії,
права та соціально-гуманітарних дисциплін;*

Пархоменко В. В.,

*кандидат економічних наук, доцент
декан фінансово-економічного факультету;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

В структурі професійно-психологічної готовності керівних кадрів сфери економіки важливим компонентом є комунікативна компетентність, яка розкриває комплекс здібностей та якостей для забезпечення ефективної комунікації в системі ділових відносин.

Реалізація всіх видів управлінської діяльності від прийняття управлінських рішень, формування людського ресурсу, інноваційного проектування, створення партнерських відносин до міжособистісної взаємодії в колективі неможливе без управлінського спілкування.

Ділове спілкування як вид діяльності спрямоване на ефективний розвиток всієї організації, і водночас є важливим фактором створення комфортного соціально-психологічного середовища, дійовим чинником професійного й кар'єрного зростання кожного члену трудового колективу, формуванню лідерських якостей управлінця через систему взаємовідносин.

У стандартах вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 071 «Облік і оподаткування» (2018), 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (2019), 073 «Менеджмент» (2018) зазначені базові компоненти ділової комунікації, які покладені в основу кваліфікаційних вимог: «здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань; здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління; навички аналізу ситуацій та здійснення комунікацій у різних сферах діяльності організації» [1-3].

Комунікативна компетентність як інтегративне утворення містить комплекс управлінських компетенцій, а саме:

- ✓ здатність налагоджувати партнерські зв'язки та забезпечити конструктивну творчу співпрацю;
- ✓ навички управління інформацією;
- ✓ навички вести переговори;

- ✓ навички та здібності спілкування з працівниками організації (на зібраннях трудового колективу та міжособистісному рівні);
- ✓ здібності та навички виступати на форумах, конференціях нарадах;
- ✓ володіння навичками мовної культури, невербальними засобами;
- ✓ вміння слухати співрозмовника;
- ✓ здатність до конструктивних дискусій;
- ✓ володіння навичками комунікаційних технік.

Володіння комунікативними вміннями та навичками сприяє не тільки встановленню ділових контактів, але й впливає на розвиток психологічних властивостей і якостей особистості керівника, що забезпечує подолання конфліктних ситуацій в організації, утворенню атмосфери довіри, доброзичливості та поваги один до одного, колективного усвідомлення поставлених завдань та відповідальності їх виконання.

Керівник, будучи визнаним лідером, завдяки професійному авторитету та загальнолюдським якостям має всі можливості привернути до себе увагу колективу, зацікавити його своєю світоглядною позицією та баченням перспектив розвитку організації, здатністю мотивувати, надихати та мобілізувати людей на досягнення високого рівня успішності. Важливим фактором розвитку комунікаційних здібностей є усвідомлення керівником власних можливостей та мотивованість до збагачення комунікативного досвіду, емоційного та інтелектуального потенціалу.

Аналіз практичного досвіду управлінців різних рівнів дозволив визначити певні прогалини у їх психологічній готовності, що ускладнює процесикомунікації у її багатоаспектному прояві. Серед основних проблемам, які виникають у багатьох керівників є недостатньо розвинені: *перцептивний рівень* спілкування, тобто оперативного сприйняття співрозмовника, партнера, розуміння та формування його образу з притаманними психологічними властивостями; готовність до конструктивного діалогу; контроль емоційного стану, динаміки розвитку процесу спілкування тощо. Крім того, недостатнє володіння мовною культурою ускладнює процеси публічного виступу. Недостатній рівень психологічних знань проявляється у процесі міжособистісного ділового спілкування, коли керівники не завжди спроможні визначити й надати оцінку ділових якостей працівника, його професійної обізнаності та потенційних можливостей.

На основі аналізу кваліфікаційних вимог майбутніх економістів та рівня готовності до управлінської комунікації постає питання посилення психологічної підготовки, спрямованої на формування комунікативної культури, опанування арсеналом технік спілкування в контексті різних виробничих ситуацій. Вирішення цих завдань можливе завдяки використан-

ню потенційних можливостей освітньої діяльності ЗВО, зокрема в рамках вивчення обов'язкової дисципліни «Психологія та педагогіка», яка передбачена освітньо-професійними програмами. Доцільним є впровадження в навчальний процес дисципліни «Психологія ділового спілкування», як варіативної складової професійної підготовки, або альтернативні курси «Комунікативні засади управління людьми», «Діловий етикет і протокол».

Список використаних джерел

1. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 07 – Управління та адміністрування, спеціальність 071 «Облік і оподаткування», 19.11.2018. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/071.pdf>

2. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 07 – Управління та адміністрування, спеціальність 072 – Фінанси, банківська справа та страхування, 24.05.2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/072-finansi-bankivska-sprava-ta-strakhuvannya-bakalavr.pdf>

3. Стандарт вищої освіти України. Перший (бакалавський) рівень вищої освіти. Ступінь «бакалавр». Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування», спеціальність: «073 «Менеджмент», 29.10.2018. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/073-Menedzhment.bakal.06.04.22.pdf>

Шамрасв О. А.,
аспірант,

Національна академія статистики, обліку та аудиту

КОН'ЮНКТУРНИЙ АНАЛІЗ СВІТОВОГО РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

В 2021 році світовий ринок фінансових послуг досяг майже 23328,73 млрд дол. США, з 2016 року середньорічний темп зростання склав 3,5%. Прогнозується, що у 2026 році розмір ринку зросте до 33313,50 млрд дол. США [1].

Зростання в історичний період стало результатом збільшення попиту на швидкі перекази коштів у режимі реального часу, зростання впровадження технології блокчейн у банківському секторі, зростання використання цифрових банківських послуг, урядові реформи страхування, сильне

економічне зростання на ринках, що розвиваються, зростання використання криптовалюти.

У майбутньому збільшення статків заможних людей, зростання попиту на альтернативні інвестиції, збільшення використання блокчейну для зменшення шахрайських транзакцій, зростання інвестицій індивідуальних інвесторів, збільшення власності на житло та іпотечних кредитів, зростання урбанізації, збільшення інвестицій будуть стимулювати зростання розмірів ринку. Фактори, які можуть перешкоджати зростанню ринку фінансових послуг у майбутньому, включають локалізацію даних, зростання відсоткових ставок.

Ринок фінансових послуг за типом сегментований на кредитування та платежі, страхування, перестраховання та страхове брокерство, інвестиції та послуги з обміну іноземної валюти. Ринок кредитування та платежів був найбільшим сегментом ринку фінансових послуг, і становив 33,6% від загального обсягу в 2021 році. Очікується, що надалі інвестиційний сегмент буде найбільш зростаючим сегментом ринку фінансових послуг при середньорічному темпі зростання в 9,3% протягом 2021-2026 років.

Ринок кредитування та платежів за типом сегментується на позики та картки та платежі. Ринок кредитування був найбільшим сегментом ринку кредитування та платежів, становив 90,3% від загального обсягу в 2021 році. Очікується, що надалі сегмент карток і платежів буде найшвидше зростаючим сегментом ринку кредитування та платежів із середньорічним темпом зростання 8,5% протягом 2019-2026 років [2].

Ринок страхування, перестраховання та страхового брокерства сегментується на страхування, перестраховання та страхування, а також брокерів та агентів. Страховий ринок був найбільшим сегментом ринку страхування, перестраховання та страхового брокерства, і становив 85,8% від загального обсягу в 2021 році. Очікується, що в майбутньому сегмент перестраховання буде найбільш зростаючим сегментом із середньорічним зростанням 8,1% протягом 2021-2026 років.

Інвестиційний ринок сегментується на брокерські послуги з цінними паперами та біржові послуги, управління капіталом та інвестиційно-банківські послуги. Ринок брокерських і фондових біржових послуг був найбільшим сегментом інвестиційного ринку і становив 48,1% від загального обсягу в 2021 році. Очікується, що в майбутньому сегмент управління капіталом буде найшвидше зростаючим сегментом інвестиційного ринку із середньорічним темпом зростання 9,8% протягом 2021-2026 років.

Ринок фінансових послуг також сегментується за розміром бізнесу на малий і середній бізнес та великий бізнес. Ринок малого та середнього

бізнесу був найбільшим сегментом ринку фінансових послуг і становив 84,5% від загального обсягу в 2021 році.

Ринок фінансових послуг також сегментується за кінцевими користувачами на корпоративні, фізичні особи, інвестиційні установи та уряд. Корпоративний ринок був найбільшим сегментом ринку фінансових послуг і становив 32,5% від загального обсягу в 2021 році.

В розрізі регіонального сегментування – Західна Європа була найбільшим регіоном на ринку фінансових послуг, на який припадало 39,0% від загального обсягу в 2021 році. За нею йшла Північна Америка, а потім інші регіони. Прогнозується, що найбільш зростаючими регіонами на ринку фінансових послуг будуть Африка та Близький Схід, де зростання становитиме 8,7% та 8,4% відповідно. За ними підуть Західна Європа та Південна Америка, де очікується, що ринки зростуть із середньорічним темпом зростання на 7,7% та 7,6% відповідно.

Світовий ринок фінансових послуг дуже фрагментований, з великою кількістю гравців. Десятка найбільших конкурентів на ринку охоплює до 4,96% від загального ринку в 2021 році. Allianz був найбільшим конкурентом з 0,71% часткою ринку, за ним йшли Ping An Insurance Group з 0,61%, Industrial and Commercial Bank of China з 0,54 %, JPMorgan Chase & Co. з 0,52%, Axa з 0,51%, China Construction Bank з 0,48%, Agricultural Bank of China з 0,44%, China Life Insurance Company з 0,40%, Bank of America з 0,38% і Generali Group з 0,37% [1].

Прогнозується, що найбільші можливості на ринку фінансових послуг, з'являться в сегменті ринку кредитування та платежів, який до 2026 року досягне 3470,3 млрд дол. США глобального річного обсягу продажів. Найбільші можливості на ринку кредитування та платежів, виникнуть у сфері кредитування, який досягне 3086,7 млрд доларів глобальних річних продажів до 2026 року. Найбільші можливості на ринку страхування, перестраховання та страхових брокерів, сегментованих будуть спостерігатися в сегменті страхового ринку, який матиме 1 936,4 мільярдів доларів світових річних продажів до 2026 року. Найбільші можливості на інвестиційному ринку, сегментованому за типом, з'являться в сегменті ринку управління капіталом, який до 2026 року досягне 902,5 мільярда доларів світових продажів.

Стратегії ринку фінансових послуг, що базуються на ринкових тенденціях, включають інтеграцію розумніших систем безпеки у фінансові послуги, впровадження штучного інтелекту (ШІ) у фінансові послуги для покращення обслуговування, інвестування в запуск нових продуктів для збільшення портфоліо продуктів і збільшення частки ринку, прийняття хмарна технологія для підвищення стійкості, надання нових можливо-

стей, пропонування індивідуальних і персональних послуг, особливо для управління капіталом.

Стратегії, орієнтовані на конкурентів у галузі фінансових послуг, включають зосередження на довгострокових перспективах доходу зацікавлених сторін, зосередження на розробці різних послуг з доданою вартістю з метою збільшення охоплення та присутності фінансових продуктів і зосередження на нових інноваціях.

Отже, аналіз показав, що компаніям, які надають фінансові послуги, варто зосередитися на штучному інтелекті та автоматизації фінансових послуг, зосередитися на використанні великих даних у банківській справі, зосередитися на запуску нових продуктів, збільшити впровадження хмарних технологій, інвестувати в технологію блокчейн, пропонувати персоналізовані послуги, розширюватися на ринках, що розвиваються, продовжувати зосереджуватися на розвинених ринках, збільшувати увагу на злиттях і поглинаннях, зосереджуватися на стратегічних партнерствах і співпраці, надавати пропозиції за конкурентними цінами, брати участь у виставках і заходах, продовжувати використовувати акції B2B, продовжувати для кінцевих користувачів, які швидко зростають.

Список використаних джерел

1. Financial Services Global Market Opportunities And Strategies To 2031. URL: <https://www.researchandmarkets.com/reports/5720992/financial-services-global-market-opportunities>

2. Global Financial Services Market. URL: <https://www.thebusinessresearchcompany.com/report/financial-services-global-market-report>

Шевчук В. О.,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

STEM-ANALYSIS-EDUCATION І РЕЗЕРВИ НАРОЩУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ

Перша перемога України над путінською Росією, досягнута ще на початку війни минулого року, зумовила докорінні зміни у світовому часопросторі. Саме тоді український народ, наші Збройні Сили і територіальна оборона зламали ворожий бліц-кріг. Ворожий намір демілітаризувати Укра-

їну зазнав краху. Відтак Збройні Сили РФ доречно іменувати «так званою» другою армією світу, яку активно громлять ЗСУ.

Мусить зазнати краху і прагнення денацифікувати Україну. Намірам ворога слід протиставити питомо українське світобачення. Завдання суспільних сил полягає у розкритті життєствердної потужності духовно-інтелектуального надбання нації: воно є передумовою нашого мілітарного потенціалу. Більше того, рятівне світобачення дозволяє нам і світові збагнути, чому новітню сторінку загальнолюдської історії має писати українство і чому якраз нам належать пріоритети майбутньої розбудови принципово нового світоустрою.

Усвідомлюючи, що наше світобачення є рятівним, зможемо визначати власні – також рятівні – аналітичні методики та можливості нарощування потужностей продовольчого потенціалу територій. Свого часу нами стисло окреслені можливості новітньої STEM-analytics-education [1]. Як зазначалося у попередніх дослідженнях, її запровадження є запорукою природничо-математичного «наповнення» аналітичного інструментарію економічної науки і має надавати інформаційно-аналітичну основу інновативних проєктів.

Що більше, адекватна концепції STEM новітня основа аналітичних методик здатна розкривати інновативний потенціал, яким володіє українська економічна наука, що спирається на природничі засади [2]. Теперішня і майбутня місія України полягає у реальній здатності гарантувати світовому співтовариству продовольчу безпеку та нарощувати її завдяки вказаним фундаментальним природничим засадам, покладеним в основу аналітичного інструментарію економічної науки, пріоритет володіння якою належить українству. В епоху ноосфери опанування рятівного статусу, властивого економічній науці, ця «наука, від якої залежить життя на Землі», стає запорукою рятівної протидії екзистенційним викликам [3, с. 481].

Інституційні положення, на основі яких належить окреслювати бачення господарського устрою, покликаною відповідати вимогам воєнного та повоєнного періоду, в українській економічній думці викладені ще до проголошення незалежності України. Тоді ж доведено, що «всі суспільні інститути й сама державність» формуються «у залежності від того, як ми розуміємо природу додаткової вартості». Водночас вказано і зворотній зв'язок: адже «від того, як сформована держава, залежить існування або ... відсутність» додаткової вартості [3, с. 383].

Відтоді ці фундаментальні засади інституційної парадигми, введені у національний і світовий інтелектуальний обіг ще у 80-х роках ХХ ст., продовжують вимагати неупередженого наукового з'ясування сутності

додаткової вартості із питомо українських, а не запозичених позицій. У контексті досліджуваної проблематики стає дедалі необхіднішим «розпізнавання» абсолютної додаткової вартості як об'єкта аналізу, оскільки ні чинна аналітична практика, ані теорія аналізу цього не передбачають [4].

Однією із найперших передумов виявлення резервів примноження біоенергетичного потенціалу територій є адекватна дефініція додаткової вартості, передовсім абсолютної додаткової вартості, котра, як наголошено, має визначатися на природничій основі. Звернення до природничих засад інституційної парадигми потребує осягнення принципово нової економічної категорії – енергії прогресу, під якою слід розуміти біологічну енергію, яку щорічно виробляє хліборобство [3, с. 128].

Необхідно також брати до уваги дефініцію, за якою енергія прогресу визначається як фізичний аналог абсолютної додаткової вартості [3, с. 364, 366]. У біоенергетичному розумінні цю енергію уособлюють зерно і соломка як найпосутніші запоруки продовольчої безпеки. Викладене означає: фундаментальні засади досліджуваної категорії потребують природничого тлумачення як енергії прогресу, так і похідних від неї економічних категорій. Природничий підхід до рекапіталізації енергії прогресу нині належить перетворювати у стратегічний напрям теперішнього та майбутнього нарощування абсолютної додаткової вартості. Існує кілька визначальних напрямів національної економічної стратегії у воєнний час і повоєнному періоді, що передбачають мобілізацію наявних можливостей та упущених вигід з метою примноження продовольчого потенціалу територій. Їх виявлення має стати реальним економічним пріоритетом аналізу, здійснюваного на природничих засадах.

По-перше, енергія прогресу як фізичний аналог абсолютної додаткової вартості, є джерелом капіталотворення: її отримання має забезпечити реальний суспільно-господарський прогрес завдяки кільком різновидам капіталів – абсолютному, який своєю чергою включає постійний капітал, відносному та інтелектуальному. В українській економічній думці доведено, що абсолютний капітал як симбіоз землі, зерна, соломи, худоби та органічних добрив – це найбільше багатство людства. Саме він створює передумови запровадження рятівної моделі розвитку, у т.ч. сталого розвитку, спрямованого на забезпечення життєдіяльності і захист інтересів сучасних та майбутніх поколінь.

Так, новітня аналітична інформація, отримувана завдяки природничій, а не політико-економічній основі економічної науки, дозволяє пропонувати покрокову модель виявлення резервів примноження продовольчого потенціалу територій, а саме.

Крок 1. Визначення та фактографічне відбиття щорічних обсягів урожаю на засадах економічної категорії «енергія прогресу».

Крок 2. Природнича інтерпретація та інформаційне віддзеркалення абсолютного капіталу для виявлення біоенергетичних резервів капіталізації територій. Ідентифікація постійного капіталу.

Крок 3. Природнича інтерпретація та відбиття відносного капіталу. Урахування порогу допустимості ентропії у процесі виявлення резервів капіталізації продовольчого потенціалу.

Крок 4. Залучення резервів примноження продовольчого потенціалу коштом марекультур освоєних акваторій.

Крок 5. Використання можливостей додаткового нарощування продовольчого потенціалу коштом енергії диких трав.

Кінцевою метою запровадження пропонованої моделі є аналіз виявлення резервів капіталізації продовольчого потенціалу територій.

По-друге, природнича основа аналітичного дослідження відкриває подальші резерви капіталізації продовольчого потенціалу, насамперед – через виявлення упущених вигід, запобігання яким здатне сприяти зростанню біоенергетичного потенціалу територій (табл.).

Таблиця

**Виявлення упущених вигід,
запобігання виникненню яких забезпечує мобілізацію резервів
капіталізації продовольчого потенціалу територій**

	<i>Причини упущених вигід</i>	<i>Прояви втраченої результативності</i>
А	Заміна робочої худоби машинами та іншою сільськогосподарською технікою	Не компенсовані до теперішнього часу втрати органічних добрив
Б	Перманентне зменшення поголів'я великої рогатої та іншої худоби	Втрати органічних добрив, м'ясомолочної та іншої продукції
В	Спалювання соломи, бадилля, полови, а також стебел, листя тощо	Зростання втрат абсолютного, в т.ч. постійного капіталу
Г	Натуральна оплата сприяння крайн-посередників вивезенню українського зерна	Скорочення обсягів абсолютного капіталу, спричинене втратою енергії прогресу

По-третє, у даний час, а особливо у повоєнній перспективі аналітичний інструментарій важливо спрямувати на виявлення резервів земельних ресурсів для нарощування продовольчого потенціалу територій за пропонуваними напрямками. Прийнятними об'єктами для освоєння та нарощування продовольчого потенціалу є ресурси земель, занедбаних унаслідок

техногенного порушення, забруднення, ерозії чи іншого антропогенного втручання, а також унаслідок агресії з боку РФ.

Площа цих земель в Україні перевищує 4 млн га, що складає до 25% світових обсягів маргінальних земель. Їх освоєння має здійснюватися у формі пілотних проектів. Втілюючи інноваційну стратегію освоєння цих земель, необхідно керуватися основоположним твердженням про те, що земля, котра «рік за роком втрачає родючість», «не є капіталом», – «адже ж капітал є процес нарощування врожайності, а не навпаки» [3, с. 455]. Попередньою умовою здійснення проектів є поділ маргінальних земель з погляду їх прийнятності для подальшого вирощування зернових культур, освоєння біологічної енергії диких трав та біологічних ресурсів акваторій. Відтак можливі кілька варіантів здійснення проектів.

Пріоритетним варіантом є вирощування зернових культур на освоєваних маргінальних землях: такі проекти є потенційно окупними. Освоєння решти занедбаних земель і акваторій не завжди окупне, зате прийнятне для нарощування продовольчого потенціалу. Їх доцільно застосувати для розширення та доповнення проектів, визнаних потенційно окупними.

В окремих ситуаціях використання маргінальних земель може виявитися економічно доцільним з погляду застосування органічного, біодинамічного тощо землеробства з метою природоугідного освоєння цих земель. Для апробації і подальшого впровадження пропонованих пілотних проектів необхідне обґрунтування організаційно-правових, техніко-економічних, інвестиційних, фінансових та інших умов.

Результати аналітичного дослідження проблеми свідчать про необхідність визнання енергії прогресу найпосутнішим об'єктом аналізу і вказують на невідкладність її системного охоплення з метою інформаційного забезпечення управління продовольчим потенціалом. Прикладне застосування пропонованих аналітичних методик відкриває можливості нарощування потужностей продовольчого потенціалу територій у кілька разів порівняно з досягнутими показниками. Аналіз, здійснюваний за даними фактографічного забезпечення, вибудованого на природничих засадах, покликаний стати інструментом виявлення невикористаних можливостей та упущених вигід, спрямованим на мобілізацію резервів зростання продовольчого потенціалу територій.

Список використаних джерел

1. Шевчук В. О. Stem-analytics-education: аналітичні підходи до оцінювання продовольчих можливостей України у контексті глобальної

безпеки. Розвиток системи обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XX Всеукраїнської науково-практичної конференції. К.: Інтерсервіс, 2022. С. 74-80.

2. Шевчук В. Природничі засади інновацій в економічній науці: відповіді на виклики війни і повоєнного періоду. Інноваційні ідеї в економічній науці: пошуки вирішення сучасних проблем: матеріали науково-практичної конференції. К.: НУКМА, 2022.

3. Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології. К.: «Кліо», 2015. 680 с.

4. Шевчук В. О. Природничі засади інституційних стратегій: Резильєнтність та капіталізація розвитку аграрних формувань. Стратегія інноваційного розвитку аграрних формувань України: аналітико-прогнозний аспект: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 жовтня 2022 р. К.: НУБіП України, 2022. С. 32-34.

Шигун М. М.,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу;*

Фурда В. О.,

*аспірант
кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу;
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВИРІШЕННІ ЗАВДАНЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

В наш час усі сфери діяльності тісно пов'язані з технологіями, розвиток яких стрімко прискорюється. При цьому характер поширення технологій у різних галузях відрізняється, й одна й та сама технологія починає застосовуватися в кожній сфері у різний час. Прикладом таких технологій є штучний інтелект, що поєднує методи машинного навчання та нейронних мереж. Вказані інструменти наразі широко застосовуються в таких сферах як кібербезпека, переклад текстів, розпізнавання облич, водіння автомобіля тощо.

Сфера бухгалтерського обліку, а особливо управлінського обліку, поки не отримала впровадження цих технологій. Основною перешкодою

є, як правило, конфіденційність інформації для цілей управлінського обліку, відповідно обмежений доступ до неї не сприяє підготовці наукових публікацій за тематикою поєднання сфери обліку та методів штучного інтелекту як серед вітчизняних, так і серед зарубіжних дослідників.

Актуальність подібних досліджень ґрунтується на тому, що правильно організований управлінський облік на підприємстві дозволяє оптимізувати роботу організації в різних зонах діяльності, що веде як наслідок до збільшення прибутку, як однієї з ключових цілей діяльності комерційних підприємств. Використання машинного навчання та нейронних мереж передбачає автоматизацію процесів управлінського обліку, що забезпечує суттєве пришвидшення виконання рутинної роботи з обробки масивів даних і передачу результатної інформації керівництву для прийняття оптимальних рішень.

Машинне навчання (Machine learning) – це підгалузь штучного інтелекту в галузі інформатики, яка часто застосовує статистичні прийоми для надання комп'ютерам здатності навчатися з даних, без того, щоби бути програмованими явно [1, с.5]. Нейронні мережі – один із напрямків штучного інтелекту, мета якого змодельовати аналітичні механізми, що здійснюються людським мозком, це вже більш просунуті алгоритми машинного навчання, обчислювальні системи, натхнені біологічними нейронними мережами, які здатні знаходити складніші закономірності [2, с.57].

Поєднання завдань управлінського обліку з методами штучного інтелекту можливе на рівні їх функцій і задач. Так, в управлінському обліку виділяють такі ключові функції: інформаційна, комунікаційна, контрольна, прогнозна та аналітична [3, с.423]. Виконання кожної з вище наведених функцій можна покращити за допомогою машинного навчання та нейронних мереж.

Алгоритми машинного навчання та нейронні мережі здатні виконувати три типи задач: класифікація, передбачення та розпізнавання. Застосування таких інструментів передбачає створення моделі з певними параметрами та її тренування на даних. Точність моделі залежить від кількості та якості даних, виду застосованого алгоритму та його параметрів.

Під задачею передбачення мається на увазі виведення певного числа на підставі вхідних даних, тобто його прогноз. Відбувається це шляхом побудови регресійної моделі. Моделі, які виконують функцію передбачення, тренуються переважно на числових даних, але існують алгоритми, які можуть аналізувати додатково і текстові дані. Таким чином, суттєво спрощується побудова фінансових планів та різноманітних економічних

прогнозів. Це яскравий приклад забезпечення виконання інформаційної та прогнозної функцій управлінського обліку.

За допомогою алгоритмів машинного навчання та нейронних мереж можна виконувати контрольну функцію управлінського обліку. Здатність виконувати задачі класифікації дозволить здійснювати контроль за витратами, виявляти шахрайство тощо. Наприклад, можливе встановлення алгоритмів контролю за використанням палива, що є одним з ключових об'єктів податкових перевірок, де звиряється фактично витрачене пальне з встановленими нормативами для уникнення заниження податкової бази. Алгоритми машинного навчання та нейронні мережі можуть врахувати одночасно цілу низку факторів Звіту про витрати працівника, зокрема: марку та модель автомобіля, відстань, використання кондиціонера під час водіння, маршрут в межах міста чи поза містом, наявність додаткового вантажу тощо. Таким чином, буде наявна достовірна інформація щодо наявності чи відсутності перевитрат, і чи точні дані були подані працівником.

Як один з прикладів проведених досліджень можливості виявлення шахрайства при складанні фінансової звітності за допомогою нейронних мереж, наведемо результати, отримані індонезійськими вченими Meutia Riany, Citra Sukmadilaga, Devianti Yunita. Так, авторами шахрайство було розбито на три складові: мотив, можливість і виправдання [4, с. 60-62]. До кожної складової було віднесені відповідні показники та коефіцієнти за звітності. Так, на зібраних даних вченими було натреновано нейронну мережу для розпізнавання шахрайської звітності підприємств азійсько-тихоокеанського регіону. Провівши експерименти із різними параметрами моделі нейронної мережі, було досягнуто середньоквадратичної помилки на рівні 0.005, що є досить точною оцінкою в даному випадку [4, с. 65-66]. Подібні елементи можна розпізнавати і в управлінській звітності, але для цього потрібно налаштувати нейронну мережу, враховуючи характеристику кожного підприємства окремо.

За допомогою можливостей нейронних мереж виконувати задачі розпізнавання в управлінському обліку стає можливим здійснювати ефективний контроль якості. Такий контроль може включати різні його напрями – контроль якості продукції, прийнятих рішень, комунікації між працівниками тощо. Яскравим прикладом застосування нейронних мереж є аналіз якості продукції на підставі відгуків клієнтів. В даному випадку можу бути застосоване розпізнавання тексту, дослідження його семантики (емоційного забарвлення) та дослідження іменованих сутностей (для розуміння того, про який об'єкт надається відгук). Це дозволить швидше переглядати відгуки про якість продукції, що безперечно позитивно

відобразиться на ефективності діяльності підприємства в цілому. Дане впровадження є прикладом забезпечення інформаційної, комунікаційної, контрольної та аналітичної функцій управлінського обліку.

Отже, застосування машинного навчання та нейронних мереж може підняти якість обробки даних в управлінському обліку на високий рівень та забезпечити виконання найрізноманітніших його завдань. Для належного використання цих інструментів необхідною є велика кількість даних та залучення фахівців, які вміють індивідуально налаштовувати ці інструменти. Не варто оминати факт, що машина може помилятися, тому при виконанні деяких завдань краще застосовувати алгоритми машинного навчання та нейронні мережі в поєднанні з працівником, відповідальним за прийняття рішень. Також потрібно враховувати доцільність та економічний ефект від застосування таких інструментів, оскільки при автоматизації великого об'єму робіт (з великою кількістю даних), такий ефект як правило буде позитивним, однак якщо інформації для обробки мало й автоматизується невеликий обсяг роботи, тоді зусилля на налаштування нейронної мережі та підтримку всієї її інфраструктури можуть призвести до негативного економічного ефекту.

Список використаних джерел

1. Samelson S. Machine learning: The absolute complete beginner's guide to learn and understand machine learning. Middletown DE, 2019. 115 p.
2. Олещенко Л. М. Машинне навчання: комп'ютерний практикум: навчальний посібник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 92 с.
3. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К.Є. Бухгалтерський облік: навч. посіб. . Київ: Центр учбової літератури, 2013. 688 с.
4. Riany M., Sukmadilaga C., Yunita D. Detecting fraudulent financial reporting using artificial neural network. Journal of Accounting Auditing and Business. 2021. Vol. 4, no.2, P. 60-69. URL: <https://jurnal.unpad.ac.id/jaab/article/view/34914> (date of access: 25.02.2023).

Шульга С. В.,*професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
доктор економічних наук,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНСАЛТИНГОВОГО ПРОЦЕСУ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Глобальний світовий економічний простір характеризується можливістю миттєвого доступу до актуальної інформації про різні соціально-економічні явища, у будь-яких регіонах світу, що є одним із важливих чинників виникнення гіперконкуренції, яка активно набуває нових видів і форм. На мікрорівні перед менеджментом підприємств постає щоденна проблема прийняття багатоаспектних управлінських рішень. За таких умов інерційна, жорстка організація системи управління підприємством не дозволить миттєво реагувати на зміну вимог зовнішніх викликів, тому найважливішим напрямом відповідної самореорганізації є становлення практики стратегічного управління підприємством, з використанням найбільш важливих інструментів адаптації до мінливих вимог зовнішнього і внутрішнього середовища, а також до сучасних умов нової економіки.

Важливою умовою своєчасної адаптації системи управління підприємством до зовнішніх викликів є її забезпечення якісною, об'єктивною інформацією про результати діяльності підприємства, яка формується інформаційною системою бухгалтерського обліку. Для виконання поставлених завдань сучасна система бухгалтерського обліку має базуватись на нормах і засадах чинного законодавства України і міжнародних стандартів ведення обліку [3; 4]. Оперативність і точність облікової інформації забезпечується використанням комп'ютерних технологій та оптимальним варіантом організації інформаційних потоків.

З динамічним розвитком науки і техніки, посиленням інтеграційних процесів та складними змінами в правовому середовищі [2], що викликані повномасштабним вторгненням росії на територію України, перед бухгалтерським обліком щоденно виникають нові завдання в інформаційному забезпеченні користувачів різних категорій для цілей прийняття обґрунтованих оперативних та стратегічних рішень. Виконання поставлених завдань потребує висококваліфікованого кадрового забезпечення, а також врахування світового досвіду, що можливо досягнути шляхом правильної організації консалтингового процесу в системі обліку і оподаткування.

Бухгалтерський облік на кожному підприємстві, для цілей повноти відображення його господарської діяльності, організовується як безперервний процес (рис. 1) [4]. Ведення бухгалтерського обліку передбачає вивчення, реєстрацію кожної господарської операції, систематизацію і групування господарських операцій за видами діяльності та узагальнення одержаної інформації для прийняття управлінських рішень. Відповідно, надання консалтингових послуг суб'єктам господарювання в сфері обліку і оподаткування має організовуватись як консалтинговий процес, інтегрований в систему обліку [1; 2].

Як видно із рис. 1, все господарське життя підприємства втілюється в інформаційних потоках, які забезпечують здійснення бухгалтерського обліку як процесу.

Рис. 1. Модель організації консалтингового процесу в системі обліку

Відповідно, ефективна організація консалтингу повинна вивчати всі процеси та явища господарської діяльності підприємства, в контексті змін зовнішнього середовища та закономірностей функціонування ринку.

Таким чином, організація консалтингового процесу в системі обліку і оподаткування виступає інструментом більш якісного і ефективного інформаційного забезпечення системи управління та цілеспрямованим підбором відповідних інформативних показників для аналізу і прогнозування, що також сприяє обґрунтованому прийняттю стратегічних і оперативних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Базецька Г. І. Економічний консалтинг: навч. посіб.; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 167 с.
2. Косіченко І. І. Стратегічні пріоритети розбудови вітчизняного консалтингового бізнесу в сучасних умовах. *Бізнес Інформ*. 2020. №9. С. 270–276. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-9-270-276>
3. Податковий кодекс України. Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Ткаченко Н. М. Теорія бухгалтерського обліку. Київ: Алерта. 2020. 192 с.

Юрченко О. А.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

МІНІМАЛЬНЕ ПОДАТКОВЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

За підсумками 2022 року власники земельних ділянок в тому числі сільськогосподарського призначення, орендарі, користувачі та фермери зобов'язані подати до фіскальних органів спеціальний додаток у складі річної податкової декларації, в якому розраховується загальна сума мінімального податкового зобов'язання (далі – МПЗ). У додатку до річної податкової декларації платники податків розкривають загальну суму МПЗ, додатну різницю між такою сумою і загальною сумою сплачених у звітному році податків, зборів, платежів і витрат на оренду земельних ділянок, яка підлягає сплаті до бюджету.

МПЗ – це мінімальна величина податкового зобов'язання зі сплати податків, зборів і платежів, які пов'язані з виробництвом і реалізацією власної сільськогосподарської продукції та / або володінням, користу-

ванням (орендою, суборендою, емфітевзисом, постійним користуванням) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь [1].

Погоджуємося із думкою К. Безверхого, що контроль за нарахуванням та сплатою МПЗ покладено на Державну податкову службу (далі – ДПС) [2].

Під загальним МПЗ слід розуміти суму МПЗ визначену за кожною із земельних ділянок, які належить на правах власності або користування одній юридичній (фізичній) особі, у тому числі особі підприємстві.

Додатна різниця між загальним МПЗ і загальною сумою сплачених платежів є: у платників податку на прибуток – частиною зобов’язань із цього податку (пп. 141.9.5 ПК); у платників єдиного податку – частиною зобов’язань з єдиного податку (п. 2971.8 ПК) [1].

Відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності підприємств інформації про МПЗ представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Відображення в обліку та фінансовій звітності підприємств мінімального податкового зобов’язання

Платники податку	Вид витрат	Бухгалтерське відображення	Відображення у фінансовій звітності
Розрахунки МПЗ			
Платники податку на прибуток	–	Дт 641 / податок на прибуток Кт 311 «Поточні рахунки в національній валюті».	Заборгованість із МПЗ відображається у рядку 1620 «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками із бюджетом», форми № 1, № 1-м, № 1-мс
Платники єдиного податку третьої та четвертої групи	–	Дт 641/ єдиний податок Кт 311 «Поточні рахунки в національній валюті».	
Витрати МПЗ			
Платники податку на прибуток	Витрати з податку на прибуток	Дт 98 «Витрати з податку на прибуток» Кт 641 / податок на прибуток	рядок 2300 «Витрати з податку на прибуток», форми № 2, № 2-м, № 2-мс
Платники єдиного податку третьої групи	Адміністративні витрати	Дт 92 «Адміністративні витрати» Кт 641 / єдиний податок	- рядок 2130 «Адміністративні витрати» форми № 2; -рядок 2180 «Інші операційні витрати»

Продовження табл. 1

Платники податку	Вид витрат	Бухгалтерське відображення	Відображення у фінансовій звітності
			- (форма № 2-м); - рядок 2165 «Інші витрати» (форма № 2-мс)
Платники єдиного податку четвертої групи	Інші витрати операційної діяльності	Дт 949 «Інші витрати операційної діяльності» – Кт 641/ єдиний податок	- рядок 2180 «Інші витрати операційної діяльності» форми № 2; - рядок 2180 «Інші операційні витрати» (форма № 2-м); - рядок 2165 «Інші витрати» (форма № 2-мс)

* Джерело: узагальнено автором на основі [3, 4].

МПЗ за звітний податковий рік, що підлягає сплаті до бюджету відображається в тому самому порядку, що й податок на прибуток (єдиний податок). Виняток становлять платники єдиного податку четвертої групи, які розраховують МПЗ за 2022 рік у складі податкової декларації на 2023 рік, яка подається до контролюючих органів не пізніше 20 лютого 2023 року.

Додатна різниця між загальним МПЗ і загальною сумою сплачених податків за 2022 рік обчислюється в додатку до податкової декларації платників єдиного податку четвертої групи та відображається у складі податкових зобов'язань за 2023 рік.

Таким чином, юридичні особи, які є платники податку на прибуток або єдиного податку третьої групи повинні нарахування МПЗ за звітний 2022 рік 31 грудня 2022 року та відобразити МПЗ у фінансовій звітності за 2022 рік. Термін подачі такої звітності до органів статистики до 28 лютого 2023 року, до ДПС – разом із річною декларацією із податку на прибуток / податковою декларацією платника єдиного податку.

Платники єдиного податку четвертої групи нараховуються МПЗ за 2022 рік у складі єдиного податку за 1 квартал 2023 року та відображають минулорічні показники у фінансовій звітності за перший квартал 2023 року.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1389887254397445>. (дата звернення: 26.02.2023).

2. Безверхий К., Юрченко О. Мінімальне податкове зобов'язання для бізнесу: правила адміністрування. *Scientia Fructuosa*. 2022. № 3 (143). С.114-125 URL: <http://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/498/434> (дата звернення: 26.02.2023).

3. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ МФУ від 28.03.2013 № 433 URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/53891___538337 (дата звернення: 26.02.2023).

4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій. Наказ МФУ від 30.11.1999 № 291. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 26.02.2023).

Тези доповідей учасників-студентів

Редакційна колегія

Голова редакційної колегії:

Шульга С.В., проректор з науково-педагогічної та фінансово-економічної роботи НАСООА, доктор економічних наук, доцент.

Заступник Голови:

Зоріна О.А., завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування НАСООА, доктор економічних наук, доцент.

Члени редакційної колегії:

Пилипенко О.І., декан обліково-статистичного факультету НАСООА, доктор економічних наук, доцент;

Каменська Т.О., професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування НАСООА, доктор економічних наук, доцент;

Шевчук В.О., професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування НАСООА, доктор економічних наук, професор;

Новіченко Л.С., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування НАСООА, кандидат економічних наук, доцент;

Мотузка О.М., доцент кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, завідувач редакційно-видавничого відділу НАСООА, кандидат економічних наук, доцент;

Горобець О.О., доцент кафедри статистики, інформаційних технологій та математичних методів в економіці, заступник завідувача редакційно-видавничого відділу НАСООА, кандидат економічних наук.

Учений секретар конференції:

Петраковська О.В., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування НАСООА, кандидат економічних наук, доцент.

Афенді А. І.,

студентка 3 курсу,

факультет торгівлі та маркетингу;

науковий керівник:

Кузуб М. В.,

старший викладач кафедри обліку та оподаткування;

Державний торговельно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1].

Якщо основний засіб містить у складі деталі, які мають різний строк корисного використання, то у цьому випадку вони обліковуються окремо.

Згідно з П(С)БО 7, об'єкт основних засобів відносять до активу за виконанням двох умов:

- ✓ основний засіб принесе економічну вигоду підприємству у майбутньому;
- ✓ можна чітко визначити вартість цього активу [1].

Виходячи з визначення поняття «основні засоби» можна також визначити такі особливості основних засобів:

- ✓ матеріальність;
- ✓ призначення (метою їх утримання на підприємстві є використання у виробничому процесі, здавання в оренду тощо).

Щоб провести оцінку критеріїв визнання основних засобів необхідно визначитися з двома умовами:

1. Чи має підприємство контроль над активом?
2. Чи отримує підприємство економічні вигоди від використання цього активу у майбутньому?

Наприклад, підприємство має цех на підконтрольній Україні території, у цьому випадку виконуються обидва критерії. Якщо підприємство має складське приміщення на окупованій території і його стан наразі невідомий, то критерії визнання основних засобів не виконуються, адже, по-перше,

компанія не може контролювати діяльність складу, а в разі його пошкодження, не зможе отримати економічну вигоду у майбутньому.

Якщо підприємство не має доступу до активів, то вони обліковуються відповідно до даних бухгалтерського обліку. При отриманні доступу до активів компанія зобов'язана провести інвентаризацію на перше число місяця, що настає за місяцем, в якому виникла така можливість.

Підприємства, які мали (мають) місцезнаходження в районах проведення воєнних (бойових) дій у період дії воєнного стану, або підприємства, структурні підрозділи (відокремлене майно) яких розташовані на (в) таких територіях (районах), проводять інвентаризацію у разі можливості безпечного та безперешкодного доступу уповноважених осіб до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, в яких відображені зобов'язання та власний капітал підприємств [2].

Через військові дії компанії вимушені у деяких випадках звільнити власні або орендовані об'єкти, наприклад на територіях де ведуться бойові дії. В цьому випадку компанії слід прискорити амортизацію об'єкта або визнати зменшення його корисності. Якщо компанія призупиняє використання основних засобів, то вона зобов'язана й надалі нараховувати амортизацію, окрім випадків, коли підприємство здійснює нарахування амортизації за виробничим методом, при такому способі амортизаційні відрахування можуть дорівнювати нулю. Якщо основні засоби не використовуються через простій у виробництві, то це може призвести до зменшення корисності таких активів.

У разі втрати або пошкодження активу та при наявності страхового полісу, компанія може звернутися до страхової компанії для відшкодування збитків. Але перед цим слід детально переглянути умови договору, на предмет того, чи покриває поліс такі зовнішні події, як втрати від тероризму, війни тощо. Така компенсація обліковується за дебетом, як дебіторська заборгованість [3].

Якщо підприємство вирішило передати основні засоби ЗСУ або благодійній організації, то при безкоштовній передачі реєструємо це як списання. Для документального оформлення слід використати форму акту приймання - передачі. В подальшому підприємство може претендувати на пільги (без ПДВ, без обмежень по витратах).

При ліквідації основних засобів, згідно з пунктом 14.1, статті 14, розділу 1, Податкового кодексу України – це вважається постачанням товарів та є об'єктом оподаткування. Але, за умови, що така ліквідація здійснюється через знищення або руйнування, або без згоди власника, сюди відноситься також викрадення активу, при таких обставинах це не є постачанням товарів

та не підлягає оподаткуванню. Іншими словами, якщо власник проводить ліквідацію за власним бажанням, то така операція є об'єктом оподаткування ПДВ, при інших розглянутих умовах зобов'язання по сплаті ПДВ не виникає [6].

В період дії військового стану підприємства зіштовхнулися з проблемами щодо обліку основних засобів. Особливо це стосується підприємств, які знаходяться у безпосередній близькості до лінії фронту або на тимчасово окупованих територіях. Перед власниками повстало питання щодо правильності обліку амортизаційних відрахувань, ліквідації тощо.

В період воєнного стану обов'язковим для відображення в бухгалтерському обліку, є відомості щодо знецінення активів, справедлива вартість активів, події після звітного періоду та страхові відшкодування. Висвітлення в обліку та звітності інформації про всі події, які відбуваються з активами підприємства дозволять своєчасно приймати ефективні рішення щодо подальшого управління майном.

Список використаних джерел

1. НП(С)БО 7 «Основні засоби», затверджене наказом Мінфіну від 27. 04. 2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
2. Постанова від 10 червня 2022 р. № 667 Про внесення змін до Порядку подання фінансової звітності. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-po-667>
3. KPMG. Облік та фінансова звітність підприємств під час війни. Необоротні активи – інші питання обліку URL: <https://home.kpmg/ua/uk/home/media/press-releases/2022/05/oblik-ta-finansova-zvitnist-pidpryemstv-pid-chas-viyny.html>
4. Shulha, O., Yanenkova, I., Kuzub, M., Muda, I., & Nazarenko, V. (2022). Banking Information Resource Cybersecurity System Modeling. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 8(2). <https://doi.org/10.3390/joitmc8020080>
5. Kuzub, M. V. Problems of development modern science: theory and practice, EDEX, Madrid, Spain.
6. Податкові наслідки з ПДВ при здійсненні списання основних засобів. URL: <https://vin.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/599610.html>

Безпалько Л. І.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 072«Фінанси, банківська справа та страхування»,
освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник:*

Богріновцева Л. М.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ В УКРАЇНІ

В умовах глобалізаційних процесів страховий ринок функціонує як соціально значуща сфера у фінансовій системі країни. Стратегічною метою є задоволення потреб споживачів у страховому захисті за допомогою страхових організацій, які акумулюють кошти та ефективно їх використовують. Водночас залучені кошти є важливим механізмом залучення інвестицій у різні сфери економіки країни. Одним із традиційних видів особистого страхування є страхування від нещасних випадків, як для вітчизняних, так і для зарубіжних страхових практик. У процесі модернізації сучасного суспільства безперервно виникають нові ризикові ситуації, що мають природний, техногенний, соціально-економічний та політичний характер. У зв'язку з цим зменшується можливість прогнозування не лише віддаленого, але й найближчого майбутнього, що спричиняє невизначену та нестабільну поведінку в житті людей. Тому перед населенням постає проблема у забезпеченні постійних гарантій захисту власних економічних інтересів, що стосується здійснення різних видів господарської діяльності, збереження певного рівня добробуту та здоров'я. Пояснити це можна тим, що у будь-якій діяльності людина наражається на різноманітні небезпеки, що можуть загрожувати їй самій чи її близьким. Отже, для захисту від даних ризиків і існує страхування від нещасних випадків, що може проводитися як у добровільній, так і у обов'язковій формі страхування що закріпленні законодавчо. Тому дослідження питань, що мають відношення до страхування від нещасних випадків та особливостей його розвитку в Україні є досить актуальним.

Страхування від нещасних випадків – це ризикове страхування, яке, на відміну від накопичувального страхування життя, передбачає виплату страхової суми лише при настанні страхового випадку (повністю або част-

ково). Виплата страхової суми або відшкодування премій, сплачених після закінчення терміну дії договору страхування, не передбачається.

Страхування від нещасних випадків як послуга страхових компаній може здійснюватися у добровільній чи обов'язковій формі. Також, залежно від статусу особи, що укладає договір страхування, виділяють індивідуальне (за кошти фізичних осіб) та колективне (за кошти юридичних осіб) страхування від нещасних випадків.

Обов'язкове страхування від нещасних випадків здійснюється в тих випадках, коли законом на вказаних у ньому осіб покладається обов'язок страхувати в якості страхувальників життя й здоров'я інших осіб. Так, до обов'язкових видів страхування від нещасних випадків що здійснюється страховиками, згідно Закону України «Про страхування», належать: «особисте страхування від нещасних випадків на транспорті; страхування спортсменів вищих категорій; страхування життя й здоров'я спеціалістів ветеринарної медицини; особисте страхування працівників відомчої та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин, особисте страхування медичних і фармацевтичних працівників (крім тих, які працюють в установах та організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини під час виконання ними службових обов'язків» [4].

Відмінною властивістю добровільного особистого страхування є можливість людини самій обрати вид, умови та терміни страхування, співвідношення яких може змінюватися в залежності від потреб. Особисте страхування в Україні безперервно модернізується: виникають нові форми і види страхування.

Добровільне страхування виконує важливі економічні завдання. На мікроекономічному рівні воно надає гарантії, необхідні як для життя окремих людей, так і окремих підприємств, які при укладанні договору страхування передають страховику певні ризики. Якщо роботодавець виступає вигодонабувачем за договором страхування, то отримане страхове забезпечення дозволить компенсувати фінансові втрати у випадку постійної або тимчасової втрати цінного працівника. Держава і суспільство в цілому, в свою чергу, звільняється від несення тягаря страхових виплат. На макrorівні воно сприяє безперешкодній реалізації процесу суспільного відтворення, оскільки локалізує первинний збиток в рамках одного індивідуума. Страхуванням на добровільній основі переважно користуються особи, які бажають мати страховий захист, що максимально задовольняє їх індивідуальні потреби. У зв'язку з цим страховими компаніями пропонується повний спектр послуг, які передбачають широкий набір страхових гарантій і досить високий розмір страхового забезпечення.

На розвиток добровільного страхування від нещасних випадків, впливає низка чинників, серед яких необхідно виділити: політику держави щодо добровільного страхування; пріоритети страховиків у соціальному аспекті та їх інтерес у якісному обслуговуванні та сумлінному виконанні своїх зобов'язань; участь роботодавців у розвитку корпоративного особистого страхування [1].

У світовій практиці найчастіше використовуються два типи схем страхування від нещасних випадків: схеми страхування з використанням єдиного фонду страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Схеми страхування з використанням різних форм приватного страхування регулюються законом.

У деяких країнах законодавством не передбачено обов'язкове страхування працівників від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Роботодавці несуть відповідальність за компенсацію працівникам у разі нещасного випадку на виробництві. При цьому працівники мають право на добровільне страхування шкоди здоров'ю, заподіяної нещасним випадком на виробництві.

Для дослідження сучасного стану страхування від нещасних випадків в Україні необхідно розглянути статистичні дані (рис. 1).

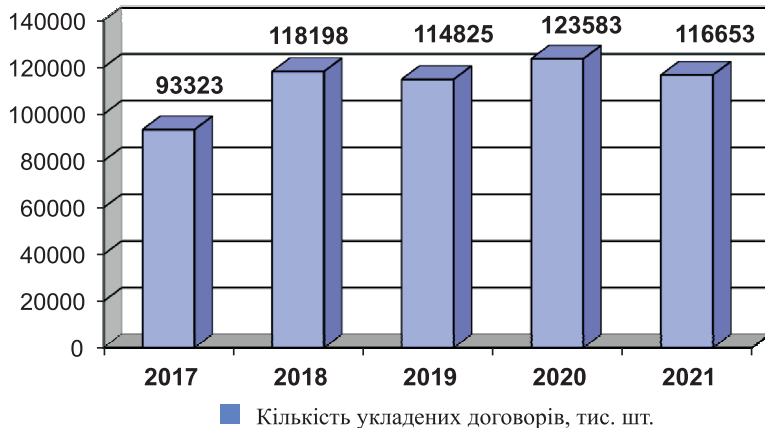

Рис. 1. Динаміка кількості договорів зі страхування від нещасних випадків, тис. шт.

Джерело: побудовано автором за даними [2].

За даними рис. 1 бачимо, що кількість договорів страхування від нещасних випадків змінюється: загалом за п'ять років їх кількість зросла з 93323 тис. шт. до 116653 тис. шт. – на 23330 тис. шт., або на 20%.

На сьогодні, в період воєнного стану в Україні, страхування від нещасних випадків має ряд особливостей здійснення, як і інші види страхування. Вітчизняні страховики пропонують нові страхові продукти щодо захисту від нещасних випадків в умовах воєнного стану в країні. Наприклад, компанія ARX Life у 2022 році представила новий продукт «Бронезахист», який був створений спеціально для страхування від нещасних випадків в умовах воєнного стану. Особливістю даного продукту є те, що він покриває як побутові нещасні випадки (опіки, травми, обмороження та ін.), так і випадки, які були отримані цивільними громадянами внаслідок пасивних воєнних дій, зокрема влучення снарядів, куль, мін, обрушення будівель, наслідки пожежі, мінування територій, тощо. Такі події, у договорах страхування від нещасних випадків, зазвичай є виключенням, але саме програма «Бронезахист» від компанії ARX Life їх покриває. Виключенням у даній програмі є лише активна участь у воєнних діях (не підлягають страхуванню військовослужбовці ЗСУ, прикордонники, співробітники СБУ, поліції, ДСНС, територіальної оборони тощо) [3].

Таким чином, страхування від нещасних випадків є ризиковим страхуванням, яке на відміну від накопичувального страхування життя передбачає виплату страхової суми лише при настанні страхового випадку (повністю або частково). Для розвитку страхування від нещасних випадків в Україні необхідно здійснити такі заходи: створити експертну комісію для розробки концепції розвитку системи особистого страхування на тривалий період; підготовка проектів реформування страхової галузі, сприяння впровадженню прогресивних форм і методів страхування; проведення парламентських слухань щодо проблем та перспектив розвитку особистого страхування в Україні; підвищення професійного рівня страхових працівників та страхової культури населення; створення регулярної інформаційної програми про тенденції страхування в ЗМІ, на телебаченні; здійснення вивчення учнями загальноосвітніх навчальних закладів основ страхування.

Список використаних джерел

1. Богріновцева Л.М., Фісюк Е.В. Особливості розвитку особистого страхування в Україні. Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 березня 2020 р. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2020. С. 92-94
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>

3. Офіційний сайт страхової компанії ARX. URL: <https://arx.com.ua/produkty/accident-insurance>

4. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>

Бочуля А. В.,
*здобувачка вищої освіти першого (магістерського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*

Цебень Р. Л.,
*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Хмельницький національний університет*

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ НЕФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖЕРА

Фінансова стратегія є одним з найважливіших інструментів управління роботою компанії. Фінансова стратегія передбачає, що компанія повинна розробляти стратегічні, тактичні та оперативні плани, оскільки система ринкових відносин невіддільна від фінансової діяльності.

Фінансова стратегія є невід'ємною частиною стратегії розвитку компанії, а це означає, що вона відповідає її цілям і завданням. Розробка фінансової стратегії підприємства продиктована певними умовами. Головною умовою фінансової стратегії є швидкість трансформації макрочинників економічного середовища. Існують також умови, які не дозволяють оптимально управляти фінансами підприємства: основні макроекономічні показники, швидкість технологічного зростання, постійні зміни на фінансових і товарних ринках, недосконалість і нестабільність економічної політики з боку держави і методів регулюють фінансову діяльність. Фінансова стратегія розробляється з урахуванням усіх факторів макросередовища економіки, щоб виключити зниження прибутковості підприємства.

Загальна фінансова стратегія – це стратегія, яка визначає напрямок діяльності підприємства, його відношення до бюджетів різних рівнів, формування та розподіл доходів підприємства, потребу у фінансових ресурсах, джерела формування цих ресурсів та багато іншого.

Оперативна фінансова стратегія – це стратегія, що включає управління фінансовими ресурсами та їх розподіл на найближчу перспективу, контроль за використанням коштів підприємства та пошук внутрішніх резервів. Оперативна фінансова стратегія розробляється на квартал або місяць. Прогнозує валові надходження і грошові надходження (взаєморозрахунки з клієнтами, розрахунки за кредитними операціями, надходження готівки, прибуткові операції з цінними паперами) і валові витрати (розрахунки з постачальниками, оплата праці працівників, розрахунки за зобов'язаннями перед банками і бюджетами). Оперативна фінансова стратегія передбачає всі доходи і витрати компанії на планований період. Оптимальне співвідношення доходів і витрат передбачає, що вони повинні бути рівними, або дохідна частина трохи більше витрат. Оперативна фінансова стратегія є частиною загальної фінансової стратегії, яка додатково характеризує загальну фінансову стратегію на певний період.

Фінансова стратегія досягнення приватних цілей передбачає визначення стратегії забезпечення досягнення головної стратегічної мети.

Забезпечення підприємства достатніми коштами в достатній кількості є основною метою фінансової стратегії підприємства. Виходячи з мети, фінансова стратегія компанії дозволяє: визначити фінансові ресурси та встановити стратегічне управління ними; визначити основні напрями роботи та зосередити увагу на їх реалізації, оптимізувати використання резервів підприємства; організувати та поступово досягати поставлених цілей; визначити узгодженості фінансової стратегії з економічною ситуацією та фінансовим потенціалом компанії; здійснювати ефективний аналіз економічної ситуації та наявного фінансового стану підприємства в певний період; формувати корпоративні резерви; визначити економічні та фінансові можливості підприємства та його контрагентів; визначити основних конкурентів, спланувати дії для послаблення конкуруючої сторони на ринку.

Для досягнення основної мети фінансової стратегії підприємство розробляє загальну фінансову стратегію, яка визначає завдання формування фінансових ресурсів за напрямками діяльності та виконавцями.

Цілі фінансової стратегії полягають у наступному: дослідження стану та умов формування фінансових ресурсів за умов господарської діяльності; планування та відбір можливих розбіжностей у формуванні фінансових ресурсів підприємства та діяльності з управління фінансами внаслідок несприятливої та неефективної діяльності підприємства; встановлення фінансових відносин з постачальниками та клієнтами, бюджетами різних рівнів, банками та іншими фінансовими контрагентами; формування

резервів і придбання корпоративних ресурсів, що забезпечують збільшення виробничих потужностей, ефективне їх використання, збільшення основних і оборотних коштів, ефективної фондівдачі; мобілізація фінансових ресурсів для забезпечення виробничо-господарської роботи; забезпечення позитивного ефекту від використання вивільнених від реалізації коштів підприємства з метою отримання максимальної вигоди; аналіз фінансової діяльності конкурентів, їх економічного та фінансового потенціалу, розробка та застосування заходів щодо створення фінансової стійкості підприємства; підготовка заходів щодо виходу з несприятливих ситуацій і кризи підприємства; визначення методів ведення бізнесу в ситуаціях незадовільного фінансового становища; використання всіх навичок співробітників компанії для подолання наслідків кризи.

Розробка фінансової стратегії підприємства відбувається за наступними етапами.

Етап 1. Аналіз фінансового стану підприємства. Фінансовий стан – це наявність джерел фінансування та резервів, які дозволяють підприємству здійснювати діяльність за рахунок власних коштів. Аналіз фінансового стану компанії передбачає аналіз її балансу та звіту про фінансові результати, які аналізуються за минулі періоди для визначення тенденцій її діяльності та основних фінансових показників.

Етап 2. Визначення періоду, на який буде складатися фінансова стратегія підприємства. Цілі та завдання фінансової стратегії, а також розрахунок фінансових коефіцієнтів залежать від періоду, на який визначається фінансова стратегія. Довгострокова фінансова стратегія визначає валові доходи і витрати, джерела формування доходів і їх потреби. Короткострокова фінансова стратегія є частиною довгострокової стратегії, яка більш детально планує фінансові показники та визначає поточне фінансове планування ресурсів на найближче майбутнє. Довго- та середньострокові фінансові плани розробляються на 3-5 років. Вони формують загальні фінансові показники і детально розробляють короткострокові фінансові плани на один рік.

Етап 3. Визначення цілей фінансової діяльності підприємства. Фінансова стратегія є частиною функціональної стратегії компанії, тобто інтегрована в структуру її загальних цілей. Основною фінансовою метою компанії є збільшення ринкової вартості з урахуванням максимального зниження ризику. Цю мету можна представити у відносному та абсолютному вираженні. Ця мета досягається, коли підприємство має необхідний обсяг ресурсів, прибутковий і збалансований власний капітал, позиковий капітал відповідає нормативам.

Також плануються фінансові підцілі: користь; рівень і рентабельність власного капіталу; структура активів; фінансові ризики. Кожна ціль конвертується в певний числовий і відсотковий показник: рентабельність продажів; фінансовий леверидж (відношення власного капіталу до боргу); рівень платоспроможності; рівень ліквідності.

Етап 4. Розробити план дій для досягнення цих цілей. Керівництво компанії контролює поточну ситуацію в компанії і коригує її відповідно до цілей фінансової стратегії. Для контролю виконання основних стратегічних цілей ці цілі розбиваються на стратегічні завдання, які мають бути реалізовані в певний період часу. Крім того, фінансові цілі повинні бути згруповані за напрямками, що складають єдину фінансову політику підприємства.

Етап 5. Розробка фіскальної політики щодо окремих аспектів фінансової діяльності. Відмінність фінансової політики підприємства від фінансової стратегії полягає в тому, що фінансова політика визначає сукупні показники та напрямки діяльності підприємства. Фінансова політика регулює оптимальне управління компанією та забезпечує досягнення її стратегічних цілей.

Етап 6. Розробка системи організаційно-економічних заходів щодо забезпечення реалізації фінансової стратегії передбачає створення на підприємстві різного типу «центрів відповідальності»; Визначення прав, обов'язків і відповідальності керівництва за результати фінансової діяльності; Розробка стимулів для співробітників до ефективної роботи та збільшення доходів компанії тощо.

Етап 7. Оцінка ефективності розробленої фінансової стратегії проводиться після всіх етапів фінансової стратегії підприємства.

Список використаних джерел

1. Василенко В. А. Стратегічне управління: навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2020. С. 396.
2. Веретенникова Г.Д. Теоретичні засади процесу формування фінансової стратегії. К.: Наука молода, 2019. С. 215.
3. Тяжкороб В. Оцінка поточної стратегії як важливий етап управління підприємством. *Стратегія економічного розвитку України. Спецвипуск*. 2020. С. 85-91.
4. Штангрет А.М. Антикризове управління підприємством: навч. посібн. К.: Знання, 2017. С 335.

Висоцька І. В.,
*студентка освітнього рівня «бакалавр»,
спеціальність «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»;
науковий керівник:*
Шульга С. В.,
*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПРОФЕСІЙНИХ ПОСЛУГ

Консалтингові фірми узгоджують свої стратегії з постійними глобальними тенденціями, щоб досягти успіху в найближчі кілька років. Основними тенденціями, які впливатимуть на ринок професійних послуг будуть:

1. Штучний інтелект та оцифровка для підвищення продуктивності бізнесу. Запровадження нових технологій триватиме, оскільки професійні послуги включатимуть штучний інтелект та цифрові рішення, які є більш важливими для клієнтів консалтингових компаній, щоб покращити управління ланцюгом поставок і обробку даних. До того ж, штучний інтелект дозволить аналітикам покращити робочий процес прийняття рішень, оскільки його використання для фільтрації великих обсягів інформації означає, що аналіз даних можна виконувати набагато швидше, ніж за допомогою традиційного методу, пропонуючи своїм клієнтам розумніші та ефективніші послуги[1].

Консалтингова фірма EY вже інвестувала значні кошти в рамках своєї цифрової трансформації: 1,5 млрд доларів було спрямовано на аудит якості та інноваційні проекти, технологічні рішення та стратегічні альянси. У 2021 році EY також придбала бразильського постачальника IT-послуг PartnersDigital і британський технологічний бізнес SeatonPartnersLtd, щоб підтримувати клієнтів у їхніх цифрових трансформаціях[2]. Подібним чином Deloitte запустив DeloitteCenterfor AI Computing, щоб прискорити розробку рішень AI для своїх клієнтів, і підписав угоду з SAP про інтеграцію рішень SAP для взаємодії з клієнтами у власні пропозиції для клієнтів.

2. Розширення можливостей хмари. Перехід до віддаленої та віртуальної роботи збільшує попит на хмарні послуги. Це призвело до того, що спеціалісти з професійних послуг надають консультації клієнтам щодо впровадження хмарних технологій, що призвело до того, що консультанти

розширили свої можливості хмарних послуг за рахунок інвестицій, придбань і співпраці.

Прикладом того, як це вже впливає на глобальні компанії, є створення AccentureCloudFirst і їхні плани інвестувати 3 мільярди доларів США протягом наступних трьох років у розбудову хмарних інфраструктур[3]. Deloitte також зміцнив своє глобальне партнерство з IBM, запустивши рішення керованої аналітики з підтримкою штучного інтелекту, що допомагає організаціям адаптувати хмару.

Оскільки компанії все частіше звертаються до хмарних технологій замість традиційних ІТ-моделей, щоб оптимізувати операції та забезпечити гнучкість у своєму бізнесі, професійні служби продовжуватимуть створювати свої хмарні пропозиції, щоб задовольнити цей попит, і прагнуть найняти спеціалістів у цій галузі. Крім того, існуючі консультанти можуть розраховувати на додаткове навчання з використання та впровадження хмарних технологій.

3. Глобальний набір на посади спеціалістів. Оскільки економіка продовжує відновлюватись і ринки знову відкриваються, це сприятиме збільшенню попиту на консалтингові послуги з прогнозованим середньорічним зростанням промисловості на 8%, досягнувши 1201 мільярда доларів у 2025 році. Зокрема, PwC, пообіцяли інвестувати 12 мільярдів доларів США у створення 100 000 нових робочих місць у всьому світі протягом наступних п'яти років [4]. Слідом за ними E&Y, PwC, Deloitte, KPMG і GrantThornton також збільшують набір випускників з Індії з акцентом на науку про дані, цифрову аналітику, дизайн, послуги з комплаєнсу, кібербезпеку.

4. Перероблені стратегії утримання фахівців. В результаті очікуваного різкого зростання попиту на консультантів, консалтингові фірми зіткнуться з боротьбою за те, щоб утримати найталановитіші кадри, і багато хто вивчає або розглядатиме низку стратегій утримання фахівців. Наприклад, гібридні робочі моделі, які були прийняті під час пандемії, продовжуватимуться, оскільки дослідження показали, що і роботодавці, і персонал виступають за збереження гнучкості. У результаті Deloitte розширює свою гібридну модель роботи, як і PwC, яка оголосила про нову гнучку робочу угоду для своїх співробітників.

Консультаційні компанії також вивчають інші довгострокові політики щодо утримання персоналу, включаючи перегляд пакетів пенсійного забезпечення та охорони здоров'я. KPMGe однією з фірм, яка скористалася таким підходом, оголосивши про скорочення витрат на медичні внески,

розширення оплачуваної сімейної відпустки, додавання «відпустки по догляду» та внесення щедрих поправок до свого пенсійного плану.

5. Дотримання екологічних, соціальних та врядуєвих заходів (ESG). Свідомість споживачів та інвесторів щодо проблем клімату призвела до того, що компанії змушені зменшити свій вуглецевий слід. Як наслідок, глобальний ринок консалтингових послуг ESG є одним із найбільш швидкозростаючих консалтингових секторів, вартість якого наразі становить 14 мільярдів доларів США, а прогнозується зростання приблизно на 13% на рік.

Конференція COP262021 року залучила професійні фірми, які надають послуги, такі як McKinsey і BCG, які консультують підприємства та уряди щодо їхніх стратегій ESG. Окрім надання консультацій клієнтам, професійні служби вивчають власні внутрішні практики ESG; Deloitte, KPMG, BCG, PwC, EY, Capgemini, LEK Consulting – це лише деякі з компаній, які дотримуються вуглецевої нейтральності такі практики, як зменшення викидів від ділових поїздок і використання відновлюваної енергії для будівель [5].

Оскільки світова економіка продовжує відновлюватися відбувається зростання індустрії професійних послуг, що відкриває можливості для консультантів. Зважаючи на постійну загрозу нових мутацій COVID і майбутні карантини, консультанти (особливо ті, що мають спеціальні навички в обчислювальній науці та інших цифрових сферах) будуть затребувані, оскільки зростання оцифровки продовжується, а гібридні робочі моделі стають частиною «нової норми». і компанії все частіше звертаються до хмарних обчислень. Компанії також зіткнуться з проблемою утримання свого персоналу в міру розвитку галузі, тому вони вивчають стратегії найму й утримання персоналу, щоб найняти й утримати «найкращі таланти».

Список використаних джерел

1. How Artificial Intelligence Is Revolutionizing Data Capture. URL: <https://authority.com/machine-learning/how-artificial-intelligence-is-revolutionizing-data-capture/>
2. EY acquires technology firm Partners Digital to strengthen the digital transformation area. URL: <https://www.bnamericas.com/en/news/ey-acquires-technology-firm-partners-digital-to-strengthen-the-digital-transformation-area>
3. Accenture Investing \$3B In Cloud First Initiative. URL: <https://www.crn.com/news/channel-programs/accenture-investing-3b-in-cloud-first-initiative>

4. PwC plans \$12bn investment for 100,000 new jobs to boost ESG expertise for clients. URL: <https://www.fnlondon.com/articles/pwc-plans-12bn-investment-for-100000-new-jobs-to-boost-esg-expertise-for-clients-20210615>
5. COP26 conference. URL: <https://ukcop26.org/>

Вихрист Я. В.,

студент II курсу групи 248;

науковий керівник:

Найко М.Є.,

викладач;

Фаховий коледж економіки та управління

Національної академії статистики, обліку та аудиту

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА З ОПЛАТИ ПРАЦІ

В сучасному світі підприємства є дуже мобільними та глобальними, що призводить до необхідності адаптуватися до міжнародних стандартів введення обліку витрат. Однією з важливих складових обліку витрат є оплата праці. У цьому контексті досвід інших країн може бути корисним для встановлення ефективної системи оплати праці.

США є лідером у світі у веденні обліку витрат підприємств, зокрема з оплати праці. Вони використовують систему оплати на основі часу, яка базується на розрахунку кількості годин роботи працівника та його ставки на годину. Крім того, у США використовується система оплати за результатом роботи, коли працівник отримує винагороду за досягнення конкретних цілей або завдань. Ця система до високих результатів та ефективності в роботі.

У країнах Європейського Союзу також використовується система оплати на основі часу, проте вона базується на встановленні колективних угод між роботодавцями та профспілками. У цих угодах визначається розмір зарплати, який залежить від кваліфікації та досвіду працівника. Крім того, у більшості країн Європейського Союзу існує система соціального захисту, яка передбачає виплату додаткових грошових винагород на підтримку здоров'я та соціального благополуччя працівників.

У країнах Азії, зокрема Японії, система оплати праці базується на стимулюванні командної роботи та колективних результатів.

У Японії практикується система оплати на основі досягнення конкретних цілей, які встановлюються на підприємстві. Ця система передбачає

виплату бонусів за досягнення цілей та підвищення продуктивності, що стимулює працівників до досягнення якісних результатів.

У світі також існують варіації систем оплати праці, які базуються на інших принципах. Наприклад, у Бразилії практикується система оплати праці на основі результату, де заробітна плата працівника залежить від рівня виробництва на підприємстві. У Китаї існує система оплати праці на основі норм виробництва, де працівник отримує винагороду за досягнення певного рівня продуктивності.

У будь-якій системі оплати праці важливо враховувати культурні та національні особливості країни. Наприклад, у країнах зі східною культурою висока оцінка взаємодії в команді та взаємозалежності між працівниками. Тому система оплати праці в таких країнах повинна сприяти розвитку командної роботи та зміцненню взаємин між працівниками.

Загалом, міжнародний досвід обліку витрат підприємства з оплати праці показує, що ефективна система оплати праці повинна враховувати вимоги та потреби працівників, сприяти підвищенню їхньої продуктивності та відповідати культурним та національним особливостям країни. Підприємства повинні досліджувати міжнародний досвід та адаптувати його до своїх потреб та потреб працівників. Для цього необхідно проводити регулярний моніторинг ефективності системи оплати праці та коригувати її відповідно до змін на ринку праці та внутрішніх потреб підприємства.

Зокрема, важливо враховувати такі фактори, як витрати на життя, рівень заробітної плати в конкретній галузі, вік та досвід працівників, конкуренцію на ринку праці тощо. Також варто звернути увагу на гендерну рівність та забезпечити рівні умови оплати праці для жінок та чоловіків на однакових посадах з однаковим рівнем досвіду та кваліфікації.

Узагальнюючи, міжнародний досвід обліку витрат підприємства з оплати праці є важливим джерелом інформації для розробки та вдосконалення ефективної системи оплати праці на підприємстві. При цьому важливо враховувати культурні та національні особливості країни та потреби працівників, а також використовувати різноманітні методи та підходи до оплати праці залежно від конкретної галузі та внутрішніх потреб підприємства.

Варто зазначити, що існує також багато різноманітних методів та підходів до обліку витрат на оплату праці, які використовуються в різних країнах світу. Наприклад, в Сполучених Штатах Америки популярним є метод оплати праці на основі годинної ставки, тоді як в Європі частіше застосовують оплату за виконану роботу або за результатами. У деяких країнах, наприклад, у Німеччині, дуже поширено використання колективних угод

між роботодавцями та профспілками, які встановлюють мінімальний рівень заробітної плати для робітників у конкретній галузі.

У країнах з розвинутою соціальною інфраструктурою, наприклад у Швеції та Норвегії, оплата праці може включати додаткові соціальні пакети, такі як страхування на випадок хвороби, відпустки та інші пільги. Це дозволяє забезпечити високу якість життя для працівників та підтримує високий рівень мотивації та ефективності роботи.

Таким чином, міжнародний досвід обліку витрат підприємства з оплати праці є дуже різноманітним та включає в себе різноманітні методи та підходи. Важливо враховувати культурні та національні особливості країни та потреби працівників, а також забезпечити рівні умови оплати праці для жінок та чоловіків на однакових посадах з однаковим рівнем досвіду та кваліфікації. При цьому необхідно проводити регулярний моніторинг ефективності системи оплати праці вносити необхідні корективи залежно від змін на ринку праці та в економіці в цілому.

Крім того, важливо враховувати міжнародні стандарти та рекомендації щодо оплати праці, такі як ті, що розроблені Міжнародною організацією праці. Ці стандарти рекомендують встановлювати мінімальний рівень заробітної плати, гарантувати рівність умов оплати праці для жінок та чоловіків на однакових посадах з однаковим рівнем досвіду та кваліфікації, а також забезпечувати безпечні та здорові умови праці.

Крім того, розвиток інформаційних технологій дозволяє впроваджувати нові методи обліку витрат на оплату праці, такі як електронна система ведення робочого часу та заробітної плати, що дозволяє забезпечити більш точний та прозорий облік робочого часу та оплати праці. Також інформаційні технології дозволяють швидше та зручніше проводити аналіз даних щодо витрат на оплату праці та ефективності системи оплати.

Отже, міжнародний досвід обліку витрат підприємства з оплати праці є дуже різноманітним та залежить від культурних, соціальних та економічних особливостей країни. Важливо враховувати міжнародні стандарти та рекомендації щодо оплати праці, а також використовувати нові технології для покращення ефективності та прозорості системи оплати. Розуміння міжнародного досвіду може допомогти підприємствам у покращенні управління витрат на оплату праці та забезпеченні справедливої оплати за роботу. Важливо розробляти та впроваджувати гнучкі та ефективні системи оплати праці, що відповідають вимогам сучасного ринку праці та соціальним потребам працівників.

У підсумку, міжнародний досвід обліку витрат підприємства з оплати праці є важливим інструментом для покращення ефективності та прозорості

системи оплати праці. Знання міжнародних стандартів та рекомендацій щодо оплати праці, а також використання новітніх технологій можуть допомогти підприємствам забезпечити справедливу та ефективну оплату праці, що є важливим фактором для збереження та залучення талановитих працівників.

Список використаних джерел

1. Гриньова В. М., Шульга Г. Ю. Економіка праці та соціально-трудова відносини: навч. посіб. К.: Знання, 2010. 310 с.
2. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 370 с.
3. Колот А. М. Мотивація персоналу: підруч. К.: КНЕУ, 2015. 337 с.

Войтенко В. А.,

студентка II курсу групи ФТМ 2-11;

науковий керівник:

Мошковська О. А.,

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри обліку та оподаткування;

Державний торговельно-економічний університет

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКИХ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ

Сучасні тенденції характеризуються необхідністю впроваджувати інформаційні та мережеві технології в більшість професійних сфер діяльності щоб пристосуватися до розвитку економічних процесів у суспільстві та задля успішного функціонування підприємств. З урахуванням вищезазначеного, використання бухгалтерського програмного забезпечення сприяє підвищенню гнучкості підприємств, ефективності співпрацювати, скороченню різноманітних витрат щодо обліку малого та середнього бізнесу. Особливо це стосується українських програм, адже вони розроблені з можливістю вести облік і складати звітність та всю діяльність згідно із законодавством. Наразі в Україні найбільший попит серед приватних підприємств має програма «1С: Бухгалтерія», яка розроблена суб'єктами господарювання держави-агресора. До даного інформаційного продукту застосовано такі види санкцій, як здійснення державних закупівель товарів

та послуг, заборона використання державними підприємствами та установами [1]. Крім того, використання російського програмного забезпечення несе загрозу конфіденційності, цілісності і доступності даних, які поширюються в автоматизованих системах. Тому актуально звернути увагу на використання вітчизняного софту, який є гідною аналогією.

В умовах інтенсивної інформатизації суспільства облікові механізми з можливою автоматизацією та складанням звітності на основі «хмарних технологій» дозволяють обробляти значний обсяг інформації для цілей управління. Використання вітчизняних програм, які вже розроблені згідно специфіки організації та управління малого та середнього бізнесу в країні, є досить зручним. Особливо в умовах війни, зберігання всіх облікових даних в електронному форматі є найоптимальнішим та найбезпечнішим варіантом для компаній, які працюють задля стабільності економіки. Тому нині існує значна кількість українських програмних продуктів для середніх і малих підприємств, які функціонують в різних сферах бізнесу. До них відносяться такі програми, як ME.DOC [2], BAS Бухгалтерія [3] та IT Enterprises [4].

Розкриттю окремих аспектів зазначеної проблеми присвячено ряд наукових праць. Зокрема, Король С.Я. та Ключко А.О. дослідили цифрові технології в бухгалтерському обліку та аудиті, які спричиняють зміну підходів до виконання завдань в даній сфері [5]. Подаков Є.С. та Пристемський О.С. дослідили та висвітлили актуальні проблеми використання програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку та формування звітності на українських підприємствах в сучасних умовах господарювання [6]. Волот О.І. дослідила застосування хмарних технологій в обліку та управлінні підприємствами. Автор стверджує, що в останні роки хмарний ринок України знаходиться у фазі активного зростання [7].

Одним серед недостатньо досліджених аспектів вищезазначеної теми є дослідження актуальності використання українського бухгалтерського програмного забезпечення задля ефективного управління бізнесом. Також постає питання захисту інформації в інформаційних мережах і ведення обліку відповідно національних стандартів.

Незважаючи на збільшення обсягів інформаційних потоків, систематично посилюються заходи щодо комп'ютерної безпеки, що дозволяють уникнути спотворення інформації, і, як результату, – ризиків матеріальної, фінансової та репутаційної шкоди. Тому заходи містять шифрування даних, механізм аутентифікації користувача, керування доступом та можливість регулярного резервного копіювання. Сучасні програми України намагаються впроваджувати доповнення, звертаючи увагу на всі нюанси стосовно динамічного законодавства та оновлювати таку інформативно-додаткову

інформацію, як ставки податків, індекси інфляції, зменшуючи ризики подання неактуальних даних. Не менш важливим є те, що при автоматичному розрахунку регламентованої звітності та її камеральної перевірки, програма надсилає з електронно-цифровим підписом звіти електронною поштою безпосередньо до фіскальних органів, що робить процес швидшим та зручнішим.

Актуальність використання бухгалтерських програм українського виробництва можна прослідкувати при дослідженні нижченаведених програмних забезпечень.

М.Е.doc – це бухгалтерська програма, що використовується для електронного обміну фіскальними документами та податкового обліку в Україні. Однією з головних переваг програми є можливість електронного обміну документами з усіма контролюючими органами (ДПСУ, ПФУ, ДКСУ, ДССУ, ФССУ). Вона дозволяє підприємствам швидко та зручно здійснювати податковий облік, а також подавати електронні декларації та звіти. Прикладне рішення також дозволяє для організацій з розгалуженою системою консолідувати звіти, отримані від підзвітних організацій, та зберігати документи в єдиному електронному архіві.

ВАС Бухгалтерія – програмне забезпечення, яке вирішує підготовку регламентованої звітності з розширеними можливостями обліку і забезпечує вирішення таких завдань, як випуск первинних документів, облік продажів та заробітної плати. Також особливим прикладним рішенням є включення Плану рахунку бухгалтерського обліку, що відповідає Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку і Інструкції про його використання» від 30 листопада 1999 р. №291 [8]. Варто зазначити, що у дане програмне забезпечення включено здійснення таких операцій, як облік товарно-матеріальних цінностей, складський облік, облік торговельних операцій, облік комісійної торгівлі, облік операцій з тарою, облік банківських та касових операцій, облік розрахунків з контрагентами, облік основних засобів, облік витрат виробництва (що містить облік напівфабрикатів та непрямих витрат). Актуальність ВАС Бухгалтерії полягає у зберіганні даних на серверах провайдера хмарних послуг, що забезпечує високий рівень безпеки даних. Це дозволяє уникнути втрати важливої інформації в непередбачуваних ситуаціях.

Програмне забезпечення «IT Enterprise» охоплює процес автоматизації різних аспектів діяльності компаній, дозволяючи інтегрувати бухгалтерський облік з іншими модулями програми, такими як управління продажами, складом, виробництвом, закупівлею. Визначними перевагами системи

є: по-перше, проведення, як обліку по міжнародним стандартам фінансової звітності, так і ведення паралельного обліку за національними стандартами; зведеної бухгалтерської звітності, облік ТМЦ, нематеріальних активів, основних засобів та капітальних вкладень. По-друге, це застосування як і загальновизнаного електронного цифрового підпису, так і локальних ЕЦП для взаємодії між підприємствами, між співробітниками підприємства. У зв'язку з поширенням інтеграції з іноземними підприємствами, дана програма дозволяє ведення бухгалтерського обліку операцій зовнішньоекономічної діяльності. Також допускається формування залишків та оборотів по рахунках в національній та іноземній валютах, створення декількох типів курсів: комерційний, офіційний, управлінський тощо [9].

Масове використання програмного забезпечення в різних сферах діяльності зумовлено зростанням темпів глобалізації та інформатизації. Завдяки розвитку інформаційних технологій в бухгалтерському обліку, малі та середні підприємства мають можливість поліпшити контроль над фінансово-господарською діяльністю та її ефективністю. Отже, у сучасних умовах регулярно з'являються нові розробки, зокрема, бухгалтерські програми українського виробництва, які дозволяють діяти та вести обліки згідно чинному законодавству. Такі вищезазначені програмні забезпечення, як ME.DOC, BAS Бухгалтерія та «IT Enterprise» забезпечують також конфіденційність бухгалтерської інформації, підтримку різних схем оподаткування та відображення податкових зобов'язань відповідно вимог законодавства. Спільними перевагами даних програм є можливість здавати податкові звіти до контролюючих органів, автоматизація бухгалтерської служби, робота за різними системами оподаткування, ведення звітності по декількох підприємствах та повний контроль фінансових процесів бізнесу.

Список використаних джерел

1. Додаток 2 до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2020 року "Про застосування, скасування і внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)". URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/00/92/29/6c8cd10deca202dd91ee0338e74da7d6_1589550379.pdf
2. M.E.Doc. URL: <https://medoc.ua/>
3. BAS Бухгалтерія. URL: <https://www.bassoft.eu/soft/bas-mass/bas-accounting/>
4. IT Enterprise. Бухгалтерія. URL: <https://www.it.ua/products/buhgalterija>
5. Король С. Я., Ключко А. О. Цифрові технології в обліку й аудиті. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2020. № 1. С. 170-176.

6. Подаков Є. С., Пристемський О. С. Актуальні проблеми використання програмного забезпечення для ведення обліку та формування звітності. Економіка та суспільство. 2018. № 16. С. 942–946.

7. Волот О.І. Застосування хмарних технологій в обліку та управлінні підприємствами реального сектору економіки. Центральн. нац. техн. університет. Кропивницький : Вид-во КНТУ, 2019. С. 190–198.

8. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

9. Основи роботи і функціональні можливості системи IT-Enterprise з ведення обліку, звітності та оподаткування: підруч. Львів, 2019. С. 85-86.

Гаврик І. Р.,

студентка IV курсу групи 420Б-Е,

Київський електромеханічний фаховий коледж;

науковий керівник:

Малишкін О. І.,

доктор економічних наук, професор

ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА: ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

В умовах сучасного світу, зросла частка природокористування ресурсів, які, на жаль, є вичерпними. Це призводить до їхнього дефіциту, забруднення повітря, порушення екологічної рівноваги природних систем. У процесі сучасної глобалізації відбулось стрімке економічне зростання, тобто процес глобалізації зачепив багато сфер життєдіяльності. Одним із негативних наслідків глобалізації є проблема бідності, голодування. З метою вирішення даної проблематики, необхідно було запровадити нову концепцію розвитку, яка б зуміла вирішити поставлені проблеми не лише в загальному вигляді, а й досягла покращень у кожній сфері. Відповідно до міжнародних угод, а саме Угода про асоціацію з ЄС, Україна взяла на себе по факту зобов'язання побудувати зелену економіку. Згідно оцінок експертів, Україні потрібні будуть більше 200 млрд євро для досягнення поставленої мети [1]. А тому є необхідність побудови умов для залучення зелених фінансів зі світових ринків є однією з пріоритетних задач для держави.

Виконання такого завдання передбачає не тільки реалізацію необхідних реформ на рівні реальної економіки, а й докорінну перебудову фінансової системи. Така система повинна не тільки бути готовою до посилення впливу нефінансових ризиків, а й забезпечити мобілізацію необхідних обсягів «зелених» фінансів. Враховуючи досвід процесу глобалізації, а саме її недоліків, в розвинутих країнах була запропонована концепція «зеленої економіки». 1989 року було опубліковано роботу «План розвитку зеленої економіки», в якій Аніл Маркандая та Едвард Барб'є дали характеристику зеленої економіки як такої, що «є більше ефективною та дає можливість забезпечити максимальний рівень благополуччя для всіх з урахуванням екологічних обмежень» [2].

Впровадження «зеленої економіки» стало важливим для забезпечення соціального добробуту людей, сталого розвитку, що сприяє ресурсозбереженню і навколишнього середовища в цілому. Саме тому впроваджуються різноманітні заходи для її впровадження: залучення приватного капіталу і державних програм для боротьби з викидами шкідливих та небезпечних речовин, створення робочих місць які би здійснювали моніторинг цих програм.

На сьогодні певна частка українських підприємств вже здійснює пошук способів для забезпечення екологічності виробництва. Це дозволить здійснювати не лише збереження навколишнього середовища, а й зможе покращити конкурентноспроможність українських товарів, послуг не лише в межах держави, а й за її межами.

Теорія «зеленої економіки» базується на трьох аксіомах:

- ✓ неможливо нескінченно розширювати сферу впливу в обмеженому просторі;
- ✓ неможливо вимагати задоволення нескінченно зростаючих потреб в умовах обмеженості ресурсів;
- ✓ всі сфери Землі є взаємопов'язаними [3].

У ЄС вже розпочалась реалізація нової екологічної моделі розвитку, проголосивши перехід до циркулярної економіки. Так, одним основних блоків європейського екологічного курсу (European Green Deal) був затверджений план.

План спрямований на те, щоб стале виробництво і споживання в ЄС були нормою. EU Green Deal має на меті зробити Європу першим в світі кліматично нейтральним континентом до 2050 року.

Так, концепція «зеленої економіки» пропонує урядам, бізнесу і громадянам переходити до більш збалансованих шляхів розвитку, що містило б у

собі сприяння інвестицій у природній капітал, раціональне землекористування, ощадливе використання ресурсів.

Мета «зеленої економіки» полягає у формуванні дієвого середовища, яке полягало би в ефективному використанні природних ресурсів при якому здійснюється збереження гідного життя населення.

Для досягнення EU Green Deal необхідно розробити національну програму, яка полягала б у здійсненні структурної трансформації економіки України до 2030 року [4]. Для цього потрібно впровадження безвідходних та ресурсощадних технологій в промисловості, сільському господарстві, транспорті; створення нормативно-правової бази для впровадження екологічної політики; створення систем контролю та моніторингу щодо раціонального використання ресурсів.

Україна може орієнтуватись на досвід європейських країн, наприклад, Німеччини, де практикують укладання договорів між державою і великими промисловими енергетичними об'єктами з великими викидами. Так, підприємства здійснюють екомодернізацію свого виробництва в обмін на звільнення від оподаткування щодо викидів шкідливих речовин.

Отже, для того щоб програма «зеленої економіки» була реалізована, необхідно щоб держава впроваджувала фінансове заохочення для компаній різних галузей. Тим самим стимулюється вкладання приватних коштів у модернізацію виробництва на більш чистого і ресурсоефективного. Це посилює конкурентні позиції таких підприємств.

Список використаних джерел

1. Головні перешкоди для розвитку зеленої економіки в Україні. URL: <https://ecolog-ua.com/news/golovni-pereshkody-dlya-rozvytku-zelenoyi-ekonomiky-v-ukrayini>

2. Сущенко О. Зелена економіка та зелені фінанси – больові точки для України. URL: <https://delo.ua/business/zelena-ekonomika-ta-zeleni-finansibolovi-tochki-346686/>

3. Теорія зеленої економіки базується на трьох аксіомах. URL: <https://ppt-online.org/87937>

4. Огляд політики у рамках стратегії European Green Deal. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/01/european-green-deal-policy-guide.html>

Гапійчук М. І.,
*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*
Юрченко О. А.,
*кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОБЛІК СОЦІАЛЬНИХ ВІДПУСТОК ПРАЦІВНИКАМ ПІДПРИЄМСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ

У зв'язку із дією воєнного стану на території України роботодавці та працівники стикнулися з певними змінами щодо надання та використання соціальних відпусток. У мирний час законодавчим документом, який регулював даний процес був Закон України «Про відпустки» [1]. Однак на сьогодні діє Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [2], який вніс певні корективи щодо тривалості та умов надання відпусток.

Питання дослідження соціальних відпусток було розкрито у наукових працях К. Безверхого, О. Юрченка. Авторами зосереджена увага на методиці ведення бухгалтерського обліку та відображенні у звітності підприємства операцій із нарахування, оподаткування та виплати працівникам соціальних відпусток на підприємстві [3].

Право на відпустку мають не тільки громадяни України, а ще й іноземці та особи без громадянства, які працюють на території країни.

На період дії воєнного стану в Україні надання працівнику щорічної основної відпустки має обмеження щодо її тривалості. За рішенням роботодавця, вона може тривати не більше 24 календарних днів за поточний робочий рік. Але така норма не обмежує права працівника на отримання соціальних або інших відпусток, передбачених законодавством.

До складу соціальних відпусток належать:

- ✓ відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами;
- ✓ відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
- ✓ відпустка у зв'язку з усиновленням дитини;
- ✓ додаткова відпустка працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину – особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи;

✓ відпустка при народженні дитини [3, с. 63].

Оплачувана відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами надається тільки за наявності електронного листка непрацездатності. Тривалість такої відпустки становила 126 календарних днів. За бажанням одного із батьків надається соціальна відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Крім того, протягом трьох місяців жінка має право на одноразову відпустку по вагітності та пологах тривалістю 14 календарних днів, яка надається на основі додаткового листка непрацездатності вже після народження дитини.

Особам, які усиновили одну дитину надається відпустка тривалістю 56 календарних днів, а якщо двох і більше – 70 календарних днів без урахування святкових днів. Додаткова оплачувана відпустка «на дітей» надається щорічно тривалістю 10 календарних днів [2].

Водночас у період дії воєнного стану роботодавець може відмовити працівнику в наданні будь-якого виду відпусток (крім відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку), але тільки якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури. [1]. Також з'явився новий вид відпустки, де за проханням працівника, він може отримати необмежену строком – це відпустки без збереження заробітної плати.

Під час дії воєнного стану чинні норми трудового законодавства щодо переліку святкових і вихідних днів не діють. При визначенні тривалості соціальної відпустки слід враховувати звичайні календарні дні.

Відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами призначаються працівнику підприємства за рахунок коштів фонду соціального страхування. Тобто роботодавець не витрачає жодної гривні на фінансування такої допомоги. Однак, єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за таким видом відпусток має сплатити роботодавець у момент виплати коштів працівниці. Для розрахунку декретних необхідно визначити: розрахунковий період, за який нараховується середня зарплата; середньоденний заробіток працівника у розрахунку на один календарний день.

В обліку нарахування допомоги по вагітності і пологах відображається бухгалтерським проведеннями: Дебет 378 «Розрахунки з державними цільовими фондами» Кредит 663 «Розрахунки за іншими виплатами» [3, с. 67].

Отже, у період дії воєнного стану порядок надання працівникам підприємства соціальних відпусток зазнав певних змін. Головним нововведенням є те, що роботодавці відтепер мають можливість відмовляти працівникам у відпустці за умови, що вони працюють на підприємствах

критичної інфраструктури. Тривалість соціальних відпусток включає святкові та неробочі дні. Проте, незважаючи на запровадження обмежень конституційних прав і свобод людини, кожен працівник зберігає за собою право на соціальну відпустку в умовах воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996р. №504/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 18.02.2023).

2. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022р. №2136-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 18.02.2023).

3. Безверхий К.В., Юрченко О.А. Облік і звітність соціальних відпусток: нові правила для бізнесу. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2021. № 11 (55), Т. 3. С. 62-72.

Гарашенко А. М.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*

Петраковська О.В.,

*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Особливістю розвитку ринкової економіки стало те, що різко зросла невизначеність у навколишньому середовищі економічного простору підприємств. Внаслідок ринкових перетворень з'явилися нові суб'єкти господарювання та нові користувачі повної, достовірної та об'єктивної економічної інформації про господарську діяльність підприємств. Основним джерелом такої інформації є фінансова звітність підприємства, що включає найбільш концентровані категорії, що оцінюють безпеку налагодження ділових відносин – показники платоспроможності та фінансову стійкість. У зв'язку з цим сучасний бізнес як з боку зовнішніх

користувачів, так і з боку внутрішніх висуває дуже жорсткі вимоги до обліково-аналітичної інформації. На розвиток та вдосконалення обліку та звітності впливали перетворення, що відбувалися поетапно з розвитком світової економіки, тому і методологія бухгалтерського обліку та звітності розвивалася етапами, ускладнювалася та вдосконалювалася. З переходом України до ринкової економіки стало зрозумілим, що існуюча система українського бухгалтерського обліку та звітності відстає від економічних процесів у країні та за кордоном. Виникла необхідність у реформах бухгалтерського обліку та звітності, тому постановою КМУ було затверджено Програму реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів [4]. Ціль реформування – приведення національної системи бухгалтерського обліку та звітності (далі – НСБОЗ) у відповідність до вимог ринкової економіки та МСБО за напрямками, які відображені на рис. 1.

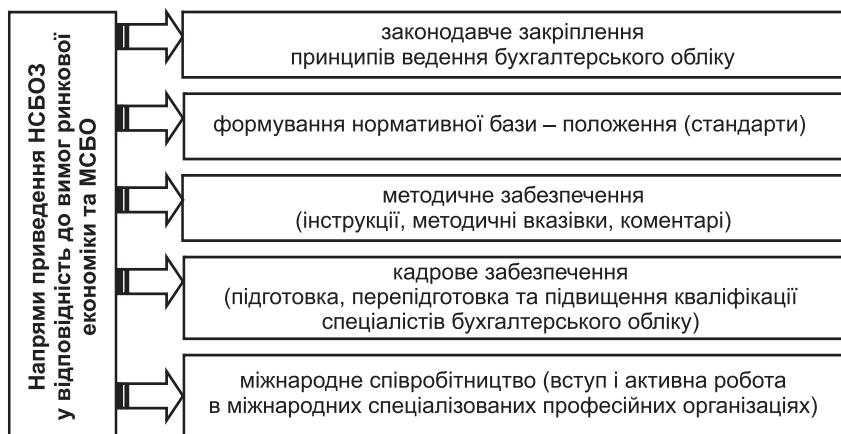

Рис. 1. Напрями приведення НСБОЗ у відповідність до вимог ринкової економіки та МСБО

Джерело: складено автором на основі [4].

Удосконалення звітності за умов зміни нормативно-правової бази відбувалося чи в напрямі ускладнення форм та збільшення кількості показників, чи по напрямку уніфікації та скорочення обсягу інформації. Ці зміни належали також до однієї з форм фінансової звітності – балансу (звіту про фінансовий стан), (далі – баланс): відбулися зміни в структурі, назвах розділів, назвах статей, кількостей статей та номерів рядків, суттєво змінювалися методика розрахунку та економічний зміст показників, що формують розділи балансу.

Основні вимоги до змісту, форми балансу та розкриття його статей визначались П(С)БО 2 [3], але після затвердження у 2013 році НП(С)БО 1 [2] П(С)БО 2 втратило чинність.

Порівняльний аналіз структури балансу в П(С)БО 2 (втратив чинність) та НП(С)БО 1 наведений на рис. 2.

П(С)БО 2 (втратив чинність)		НП(С)БО 1 (поточна редакція)	
Актив			
I. Необоротні активи			
II. Оборотні активи			
III. Витрати майбутніх періодів		III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	
Пасив			
I. Власний капітал			
II. Забезпечення таких витрат і платежів		II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	
IV. Поточні зобов'язання		III. Поточні зобов'язання і забезпечення	
V. Доходи майбутніх періодів		IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	

Рис. 2. Порівняльний аналіз структури балансу

Джерело: складено автором на основі [2, 3].

Дані рис. 2 свідчать, що відбулися зміни в структурі активу та пасиву балансу.

В НП(С)БО 1 неодноразово були внесені зміни Наказами МФУ.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз основних термінів в НП(С)БО 1

НП(С)БО 1 (перша редакція)	НП(С)БО 1 (поточна редакція)
Терміни	
1	2
активи	без змін
баланс (звіт про фінансовий стан)	без змін
бухгалтерська звітність	без змін
витрати	без змін

Продовження табл. 1

1	2
власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань	власний капітал – різниця між активами і зобов'язаннями підприємства
грошові кошти (гроші)	без змін
доходи	без змін
еквіваленти грошових коштів (грошей)	без змін
збиток	без змін
звичайна діяльність	без змін
звіт про власний капітал	без змін
звіт про рух грошових коштів	без змін
звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)	без змін
зобов'язання	без змін
інвестиційна діяльність	без змін
інший сукупний дохід	без змін
консолідована фінансова звітність (далі – КФЗ) – звітність, яка відображає фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства та його дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці	КФЗ – фінансова звітність підприємства, яка здійснює контроль, та підприємств, які ним контролюються, як єдиної економічної одиниці
користувачі звітності	без змін
міжнародні стандарти фінансової звітності	без змін
НП(С)БО – нормативно-правовий акт, затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, що визначає принципи та методи ведення БО і складання фінансової звітності, що не суперечать МСФЗ	НП(С)БО –, яким визначаються принципи та методи ведення БО і складання фінансової звітності підприємствами (крім підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за МСФЗ та НП(С)БО в державному секторі), розроблений на основі МСФЗ і законодавства Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку та затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку

Продовження табл. 1

1	2
негрошові операції	без змін
необоротні активи	без змін
облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності	облікова політика – ведення бухгалтерського обліку
оборотні активи	без змін
операційна діяльність	без змін
операційний цикл	без змін
основна діяльність	без змін
прибуток	без змін
примітки до фінансової звітності	без змін
принцип бухгалтерського обліку	без змін
розкриття	без змін
рух грошових коштів – надходження і вибуття грошей та їхніх еквівалентів;	рух грошових коштів (грошей) –
стаття	без змін
сукупний дохід	без змін
суттєва інформація	без змін
фінансова діяльність	без змін
фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період	фінансова звітність – звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства
–	чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

Джерело: складено автором на основі [2]

Аналізуючи дані табл. 1 можна зазначити:

- 1) з'явилося нове визначення терміну «чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)»;

2) визначення термінів «власний капітал»; «КФЗ»; «НП(С)БО»; «облікова політика»; «фінансова звітність» викладені в новій редакції.

З затвердженням НП(С)БО 1 [1], відбулися зміни у структурі власного капіталу в пасиві балансу, у зв'язку з цим у Інструкції про застосування Плану рахунків відбулися також зміни (табл. 2).

Таблиця 2

Зміни в назвах рахунків, назвах і кількості субрахунків

№ з/п	Інструкція про застосування Плану рахунків (перша редакція)	Інструкція про застосування Плану рахунків (поточна редакція)
Зміни в назвах рахунків		
1	Рахунок 40 «Статутний капітал»	<i>Рахунок 40 «Зареєстрований (найовий) капітал»</i>
2	Рахунок 41 «Пайовий капітал»	<i>Рахунок 41 «Капітал у дооцінках»</i>
Зміни в кількості та назві субрахунків		
Рахунок 40		
3	–	<i>401,402,403,404</i>
Рахунок 41		
4	–	<i>411, 412, 413, 414</i>
Рахунок 42		
5	423 «Дооцінка активів»	<i>423 «Накопичені курсові різниці»</i>

Джерело: складено автором на основі [1]

Удосконалення фінансової звітності сприятиме отриманню достовірної та надійної інформації про діяльність підприємств, необхідну всім зацікавленим користувачам.

Список використаних джерел

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ МФУ від 07.02.2013 № 73 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс»: Наказ МФУ від № 87 від 31.03.99 (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99#Text>

4. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів: постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 р. № 1706. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-98-%D0%BF#Text>

Гарькавий Б. Т.,

*здобувач вищої освіти рівня «молодший бакалавр»,
освітньо-професійна програма «Маркетинг»,
Фаховий коледж бізнесу та аналітики;
науковий керівник:*

Горобець О. О.,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
статистики, ІТ та математичних методів в економіці,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ У РЕКЛАМІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕКЛАМНИХ ПОСЛУГ

Реклама – це найпопулярніший інструмент маркетингу. Незважаючи на альтернативні засоби комунікації, реклама все ще дуже популярна і відіграє значну роль у сучасному світі.

Реклама дозволяє компаніям просувати свої продукти чи послуги ширшій аудиторії, підвищувати впізнаваність бренду та стимулювати продажі.

З розвитком цифрових медіа реклама стала ще доступнішою та більш цілеспрямованою (персоналізованою), дозволяючи компаніям охоплювати ідеальну аудиторію з більшою точністю. Крім того, соціальні медіа створили нові можливості для компаній, щоб зв'язатися зі своїми клієнтами та просувати свій бренд через різні канали, такі як впливовий маркетинг, спонсорований контент тощо.

Психологічний вплив є ключовим компонентом реклами. Рекламодавці використовують різноманітні методи впливу на думки, почуття та поведінку споживачів.

Найпопулярнішими методами є:

- ✓ Емоційна привабливість. Рекламодавці використовують такі емоції, як щастя, хвилювання, страх або смуток, щоб викликати реакцію споживачів. Цей підхід особливо ефективний для товарів та послуг, які пов'язані з емоціями, (наприклад, парфуми або організація відпустки).

- ✓ Схвалення знаменитостей. Рекламодавці використовують знаменитостей для схвалення своїх продуктів, що в свою чергу може підвищити впізнаваність бренду та посилити довіру до нього.
- ✓ Соціальний доказ. Рекламодавці використовують соціальний доказ, показуючи, як інші люди використовують їхні продукти та отримують задоволення від них. Такий підхід створює відчуття причетності та довіри до бренду.
- ✓ Дефіцит. Рекламодавці створюють відчуття терміновості, обмежуючи доступність своїх продуктів або послуг, тим самим збільшуючи попит та змушуючи споживачів відчувати, що їм потрібно діяти швидко.
- ✓ Авторитет. Рекламодавці використовують експертів або авторитетних осіб для просування своїх продуктів або послуг. Такий підхід може підвищити довіру до бренду.
- ✓ Ефект перемоги. Рекламодавці використовують ефект перемоги, натякаючи, що всі інші користуються їхніми продуктами, а отже, споживачі також повинні. Такий підхід створює відчуття соціального тиску та конформізму.
- ✓ Повторення. Рекламодавці повторюють своє повідомлення чи слоган, щоб підвищити впізнаваність і запам'ятовуваність бренду [1].

Враховуючи непередбачуваність сучасного майбутнє реклами важко спрогнозувати, але відслідковуючи тренди маркетингу доцільно припустити, що маркетологи зосередять увагу безпосередньо на поглибленій персоналізації (враховуючи соціальні медіа та поширення технологій штучного інтелекту); інтерактивний контент зараз знаходиться на піку популярності, це в свою чергу дозволить йому й надалі розвиватися та удосконалюватися, цілком можливо, що удосконалення стосуватиметься віртуальної реальності і гейміфікації; усвідомлюючи вплив реклами на суспільство та навколишнє середовище можна передбачити, що реклама стане етичнішою (соціально відповідальною); враховуючи появу та популярність голосових помічників (наприклад, Alexa від Amazon і Google Home), цілком можливо, що рекламодавці, адаптувавши свої стратегії, оптимізують свій контент під вимоги споживачів та почнуть створювати своєрідні розмовні оголошення (на кшталт забутого радіо).

Таким чином, можна зробити висновок, що новітні технології призведуть не до зникнення реклами, а навпаки – трансформацій та стрімкого розвитку. Однак не варто забувати, що стрімкий розвиток реклами може в рази посилити її психологічний вплив на споживачів, враховуючи поточні тенденції.

Список використаних джерел

1. Бутенко Н. Ю. Соціальна психологія в рекламі. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Butenko-sots.-psykholohiya-v-reklami.pdf

Герасимчук М.С.,
*здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:*
Кашперська А. І.,
*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Державний біотехнологічний університет*

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМАТИ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Розвиток ресторанного бізнесу в Україні є одним з найперспективніших напрямів національної економіки. Харчування, у будь-якому випадку, є найважливішою потребою будь-якої людини.

Тенденції сучасного економічного розвитку характеризуються підвищенням суспільних потреб та стандартів, посиленням конкурентної боротьби, диференціацією продукції та послуг з метою охоплення нових сегментів ринку. Саме тому перед суб'єктами господарювання постає низка проблемних питань, що потребують нагального вирішення, зокрема, визначення стратегічних напрямів розвитку та заходів щодо удосконалення діяльності з урахуванням специфіки галузі ресторанного бізнесу.

Зважаючи на сьогоденну ситуацію в країні та світі, постійну мінливість внутрішнього та зовнішнього середовищ, ресторанний бізнес постійно стикається з новими проблемами його розвитку. Не можна не відмітити, що спочатку ситуація з пандемією Covid-19, а тепер – воєнні дії на території нашої країни нанесли ресторанному бізнесу величезного удару. Так, ще на початку пандемії прогнозували закриття майже половини закладів. Невеликі заклади, які, як в умовах локдаунів, так і в умовах розгортання воєнних дій, стояли майже порожніми, зазнали величезних втрат. Проте, завдяки різноманітним «винаходам» у сфері послуг, падіння ринку виявилось не катастрофічним та не призвело до тотального згорання бізнесу.

За результатами дослідження сучасного стану ресторанного бізнесу України з початку війни зачинилися близько 7000 ресторанів та кафе, відкрилися понад 2000 нових закладів. Точної статистики немає, оскільки вона зараз не ведеться, проте серед цих 7000 – заклади, що закрилися, і ті, щодо яких немає даних (на окупованих територіях, у зонах обстрілів). Ринок зменшився приблизно на 25% порівняно з лютим 2022 року. У деяких областях падіння ринку становило понад 50% (Харківська, Миколаївська, Запорізька, Луганська області), у Київській, Одеській, Дніпропетровській областях – падіння до 30%. Водночас, у західних областях спостерігається позитивна динаміка. У Львові та області кількість закладів зросла приблизно на 30%, у Закарпатській, Чернівецькій, Івано-Франківській областях – приблизно на 20% [1].

Наразі постерігається така статистика: після пів року війни в Україні працюють 73% закладів порівняно з періодом до початку вторгнення. Бізнес найбільш постраждав у Донецькій, Харківській, Херсонській та Миколаївській областях, де відсоток працюючих закладів складає 12%, 27%, 29% та 33% відповідно. В той же час, обороти українських кафе і ресторанів у серпні 2022 р. трохи знизилися та становили 89% від показників лютого. При цьому в багатьох областях обороти значно перевищують довоєнні. Так, найменший відсоток виручки був в Донецькій області – 16%, а в Закарпатській – 143% [1].

Отже, не зважаючи на катастрофічне зниження кількості і прибутку закладів у східних та південних областях, ситуація у західних і центральних областях значно краща і власники мають шукати шляхи підвищення прибутку.

Так, наразі популярною є швидка доставка їжі, наприклад, компанією Glovo. Звичайно, війна, постковідні ефекти, інфляція та ріст кредитних ставок суттєво впливають на бізнеси. Інвестори раціоналізують вкладення у сферу доставки їжі та направляють кошти в інші бізнеси. Попри всі зусилля, безліч суб'єктів просто зникають. Багато прибуткових компаній зі сфери Food Delivery збанкрутували у 2022 році, були витіснені з ринку або ж поглинуті іншими. Проте, люди продовжують їсти три рази на день [4].

Отже, по-перше, є сенс робити свою доставку як для великих замовлень, так для замовлень на короткі відстані. По-друге, актуальною є онлайн-присутність: соцмережі, онлайн-меню, вебсайти. По-третє, застосування роботизації процесів, що сприятиме зниженню вартості доставки, зробить деякі процеси приготування автоматизованими.

Для відновлення ефективної діяльності закладів необхідно шукати нові управлінські рішення, нові форми ведення діяльності та, звісно, чекати стабілізації політичної та економічної ситуації в країні.

Наразі підприємства намагаються продовжувати свою діяльність за можливості. Відносно закладів ресторанного бізнесу недоречним буде сказати, що вони під час війни переїхали в інші більш безпечні міста. Скоріше – закрилися, наприклад, у східних областях та відкрили заклади у західних областях країни. Попри складнощі в організації роботи, пошук приміщення, гроші на нове устаткування та, можливо, частково – транспортування, власники зберігають робочі місця для співробітників або наймають нових за потреби.

Для тих закладів, що залишилися в прифронтових містах, обсяги суттєво зменшилися. Проте всі підлаштовуються під нові умови існування і, незважаючи на всі обставини та обмеження у роботі, часі, ресурсах, – працюють. Відмітимо, що за умов продовження діяльності, підтримується економіка держави, бо сплачуються податки з фізичних, та юридичних осіб.

Отже, можна стверджувати, що вплив воєнних дій на стан ресторанного бізнесу в Україні є незліченним. Шляхи подолання економічної кризи – це здійснення господарської діяльності як офлайн, так і онлайн, відкриття філіалів в інших регіонах або країні, пошук нових форматів здійснення діяльності.

Ресторанний бізнес в Україні потребує впровадження інновацій як одного з основних напрямів його удосконалення. Застосування інноваційних технологій сприятиме забезпеченню конкурентоспроможності закладів, розширенню асортименту продукції, ексклюзивних послуг та підвищенню їх якості. Все це позитивно впливатиме на імідж, розширить коло постійних клієнтів, гарантуватиме збільшення прибутку закладів. Збільшення конкуренції сприятиме покращенню позицій України на світовому ринку ресторанних послуг.

Сучасні інформаційні технології внесли інноваційність та креативність у ресторанний бізнес. Наразі як місцеві жителі, так і туристи, віддадуть перевагу закладам, якимось чином пов'язаним з сучасними технологіями. Останнім часом все більшої популярності набували заклади нового формату, а саме: кальян-бар, Street Food, коворкінг-кафе, фестиваль-ресторанція, тематичні інноваційні заклади. Так, «кальян-бар» передбачає крім організації безпосередньо споживання їжі, надання основної послуги – кальянопаління. «Street Food» або «вулична їжа» – це так звані «точки харчування на ходу», які можна відкриті будь-де (біля метро, поряд з торговим або бізнес-центром). Такі заклади пропонують просте меню. Відкриття закладу передбачає його високу мобільність, для організації діяльності не потрібні офіційні дозволи стосовно виділення території, місце підшукують

таке, щоб не сплачувати [2]. «Фестиваль-ресторація» передбачає створення закладу з організацією розважальних заходів або у поєднанні з наданням різних послуг, що створюють і підтримують творчий настрій у споживачів.

Формат «коворкінг-кафе» («анти-кафе», «smart-café»), або концепція коворкінга (вільного простору), – це робочий простір, де є всі необхідні умови для результативної діяльності: Інтернет, Wi-Fi, комп’ютерна техніка, їжа, безкоштовні напої; заклади працюють за системою «все включено» і є нерухомістю нового формату, де можна винайняти робоче місце на місяць, день або декілька годин [3].

Зауважимо, що формат «коворкінг-кафе» зберігав свою популярність і під час пандемії COVID-19. Від звичних закладів «анти-кафе» відрізняються тим, що клієнти платять за час, проведений у локації. В закладах можна влаштувати власні свята та заходи (вечірні зустрічі з друзями, майстер-класи, конференції) або працювати.

Не зважаючи на політичний і економічний стан, життя триває і люди завжди потребуватимуть задоволення потреби в харчуванні. Завдання власників ресторанів та кафе – створити безпечні умови для споживання їжі. Звичайно, якщо знову ж таки повернутися до величезної різниці в залежності від місця розташування закладів на території України, не скрізь доречними є впровадження та/або діяльність зазначених закладів. Проте, в безпечніших регіонах перевагою закладів наведених форматів є те, що вони займають відносно нову нішу на ринку ресторанного бізнесу України. А коворкінг-кафе є достатньо безпечними і достатньо недорогими, що обумовлює перспективні можливості їх подальшого ефективного розвитку.

Список використаних джерел

1. Де рестораторам жити добре. Як змінився ринок кафе та ресторанів за пів року війни – інфографіка. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/consmarket/yak-za-pivroku-viyni-zminivsia-ukrajinskiy-rinok-kafe-ta-restoraniv-novini-ukrajini-50267978.html>

2. Івашина Л. Л., Бишовець Л. Г., Гаврилюк С. П. Перспективні напрями імплементації інновацій в закладах ресторанного господарства України. Глобальні та національні проблеми економіки. МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Випуск 18. 2017. С. 219-224.

3. Наумова Т. А., Кирильєва Л. О., Шеховцова Д. Д. Організаційно-методичні аспекти обліку торгівлі часом у закладах нового формату. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/23327/1/Бізнес-навігатор%20№5%20%2848%29%202018.pdf>

4. Що буде з доставкою їжі у 2023 році: тренди від керівника Glovo.
URL: <https://www.the-village.com.ua/village/business/news/334987-scho-bude-z-dostavkoyu-yizhi-u-2023-rotsi-trendi-vid-kerivnika-glovo>

Гнасько О. І.,

*здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік і податковий консалтинг»;
науковий керівник:*

Ромашко О. М.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Державний торговельно-економічний університет*

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАТКОВОГО КОНСАЛТИНГУ В УКРАЇНІ

Стрімкий розвиток консультаційних послуг у світі посприяв виникненню податкового консалтингу. В Україні цей вид послуг є відносно сучасною сферою діяльності. Українському консалтинговому ринку притаманні розширення спектру надаваних послуг, високий професіоналізм кадрів та активна інтеграція у глобальний ринок. На рис. 1 зображено динаміку обсягів реалізації послуг з податкового консультування в Україні за 2019 – 2021 рр.

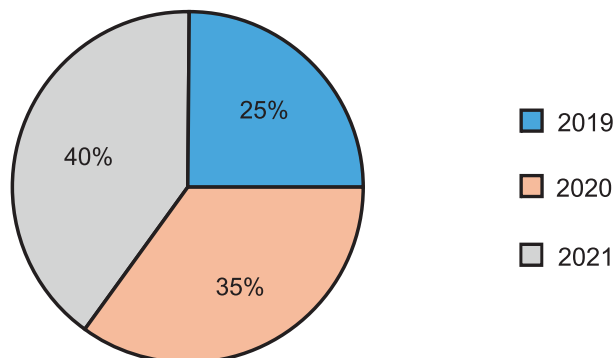

Рис. 1. Частка реалізованих послуг податкового консультування у загальному обсязі реалізованих послуг в Україні за 2019 – 2021 рр., %

Джерело: сформовано автором за [1]

З наведеної діаграми можна зробити висновок, що обсяги послуг податкового консалтингу мали тенденцію до збільшення за обраний період часу. Це свідчить про те, що потреба у податковому консультуванні зростає з кожним роком. Хоча й сфера податкового консультування нині є сформованою, ця галузь має ряд перспектив для розвитку, чим і зумовлена тема дослідження.

На рис. 2 представлені основні етапи розвитку цього ринку послуг у нашій державі.

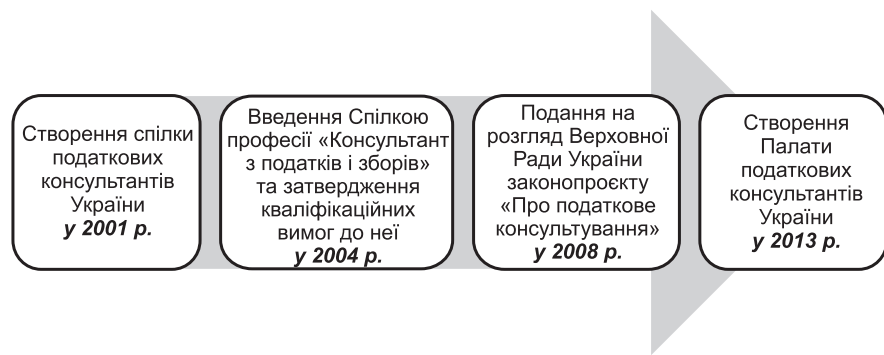

Рис. 2. Етапи розвитку податкового консалтингу в Україні

Джерело: сформовано автором за [2]

Основні ринкові механізми регулювання податкового консалтингу умовно поділяють на законодавче та правове регулювання і нормативне регулювання, яке включає в себе ліцензування та сертифікацію [3].

При розгляді нинішнього стану податкового консалтингу в Україні необхідно спершу ознайомитись із його правовим регулюванням. Даний ринок послуг характеризується наявністю ґрунтовної нормативно-правової бази з питань оподаткування – Податковим кодексом України [4]. Однак, варто зауважити про відсутність прийнятого закону з регулювання питань діяльності безпосередньо податкових консультантів. Натомість є законопроект «Про податкове консультування в Україні», запропонований народним депутатом Ващук К. Т. у 2008 році [3; 5].

Незважаючи на те, що законопроект охоплює більшість важливих питань для коректної організації процесу консультування, він потребує доповнення в питаннях сутності поняття «податковий консалтинг», діяльності податкових агентів, надання платних послуг з консультацій клієнтам та інших. Оскільки потреба у податковому консультуванні зростає з кожним роком, запровадження Закону «Про податкове консультування в Україні»

є необхідним для регулювання відносин між суб'єктами податкового консультування.

Законопроект «Про податкове консультування в Україні» передбачає повноваження та склад кваліфікаційної комісії з підготовки та реєстру податкових консультантів. Однак питання контролю та оцінювання відповідності даній кваліфікації податкових консультантів, а також дотримання ними норм якості надання відповідних послуг та етики при їхньому наданні все ще залишаються перспективними. В цих аспектах удосконалення українського ринку податкового консалтингу можна орієнтуватись на приклад зарубіжних країн, а саме: утворювати відповідні інститути податкових консультантів, створити державний орган, який контролюватиме процес сертифікації консультантів, покращити систему відповідальності за неякісне надання послуг – застосовувати відповідні покарання у вигляді штрафів та розміщення у засобах масової інформації відомостей про недоброчесне консультування.

Важливим показником розвиненості ринку податкового консультування є наявність також й інших інституціональних учасників, а саме недержавних об'єднань, а також приватних компаній, які надають платні послуги з податкового консалтингу [6].

Основними недержавними об'єднаннями податкових консультантів, що функціонують в Україні є Спілка податкових консультантів України, Палата податкових консультантів України та Асоціація податкових радників. Метою діяльності цих об'єднань є удосконалення системи податкового консалтингу в Україні та актуалізація податкової політики.

Важливо зауважити про наявність затвердженої Спілкою податкових консультантів України кваліфікаційної характеристики професії «консультант з податків і зборів», яка визначає вимоги, завдання і обов'язки податкових консультантів [7]. Це дало змогу консалтинговим підприємствам та організаціям чітко визначати посадові інструкції для спеціалістів цього виду діяльності.

Ще однією перспективою для розвитку ринку податкового консалтингу в Україні є створення нових консалтингових фірм, які наразі стикаються із наявністю таких потужних конкурентів, як компанії «великої четвірки». Цьому може посприяти співпраця із державними фіскальними органами, зарубіжними партнерами і навіть фіскальними службами інших країн.

Вузьким місцем інституту податкового консультування в Україні все ще залишається недовіра платників податків до ефективності податкового консультування і дотримання комерційної таємниці. Проте на даному етапі розвитку ринку зазначених послуг відбувається процес підвищення рівня

відкритості і діджиталізації як самого консалтингу, так і постійних змін у податковому законодавстві.

У ході дослідження було визначено, що податковий консалтинг є галуззю, яка розвивається в Україні. Незважаючи на наявні недоліки його розвитку, цей ринок має багато перспектив.

Одним із найважливіших шляхів удосконалення податкового консалтингу є розширення законодавчої та нормативно-правової бази з регулювання його організації, а також здобуття і підтвердження кваліфікації податкових консультантів. Важливим кроком до підвищення якості надання послуг податкового консалтингу є організація належного навчання професіоналів даної сфери, утворення спеціальних державних та недержавних органів, що контролюватимуть дотримання консультантами професійної етики та понесення відповідальності за недоброчесне податкове консультування.

Основною перспективою для розвитку податкового консалтингу є запровадження Закону «Про податкове консультування в Україні» задля регулювання відносин між суб'єктами процесу податкового консультування.

Застосування прогресивного міжнародного досвіду у сфері податкового консалтингу буде корисним для визначення оптимальних шляхів удосконалення цього ринку послуг в Україні.

Сприяння державними фіскальними органами появи нових консалтингових фірм слугуватиме важелем підвищення рівня податкової культури в країні, оскільки більше платників податків матимуть змогу отримати податкову консультацію.

Підвищення рівня довіри платників податків до професіоналізму податкових консультантів та висока кваліфікація останніх сприятимуть підвищенню рівня податкової культури в країні, що допоможе економіці України швидше відновитись після кризи, пов'язаної із пандемією коронавірусу та наслідками військової агресії рф.

Список використаних джерел

1. Обсяг реалізованих послуг за регіонами за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Долгополов О. Ф., Мізіна І. В. Податковий консалтинг як самостійний вид діяльності в Україні. Міжнародні наукові Інтернет-конференції. 2016. URL: <https://www.economy-confer.com.ua>
3. Тучак Т.В., Богдан С.В. Концептуальні засади становлення та функціонування інституту податкового консультування. Східна Європа: еконо-

міка, бізнес та управління. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. № 18. 2019. С. 312 – 316.

4. Проект Закону України від 25.06.2009 №2745 «Про податкове консультування в Україні». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF24900A>

5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI.
URL: <https://tax.gov.ua/nk/>

6. Біліченко А.П. Податкове консультування як напрям підвищення рівня податкової культури в Україні. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія «Державне управління». № 1(16). 2022. С. 56 - 65.

7. Кваліфікаційна характеристика професії «консультант з податків і зборів» Спілка податкових консультантів України. URL: <https://www.taxadvisers.org.ua>

Гонтар Ю. І.,

студентка 5 курсу групи ОМО22-1,

*факультет податкової справи, обліку та аудиту;
науковий керівник:*

Колісник О. П.

кандидат економічних наук, доцент,

завідувач кафедри обліку та консалтингу;

Університет державної фіскальної служби України

ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

Оплата праці є однією з найважливіших соціально-економічних явищ. Відповідно до Закону України «Про оплату праці», заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Питання державного і договірної регулювання оплати праці визначається КЗпП, Законом України від 24.03.95 р. № 108/95-ВР «Про оплату праці» [1] та іншими нормативно-правовими актами.

Документообіг – це впорядкований процес руху документів і виконання різноманітних облікових процедур з моменту їх отримання (створення) до моменту передачі в архів. Стадії цього процесу зобразимо схематично на рис. 1.

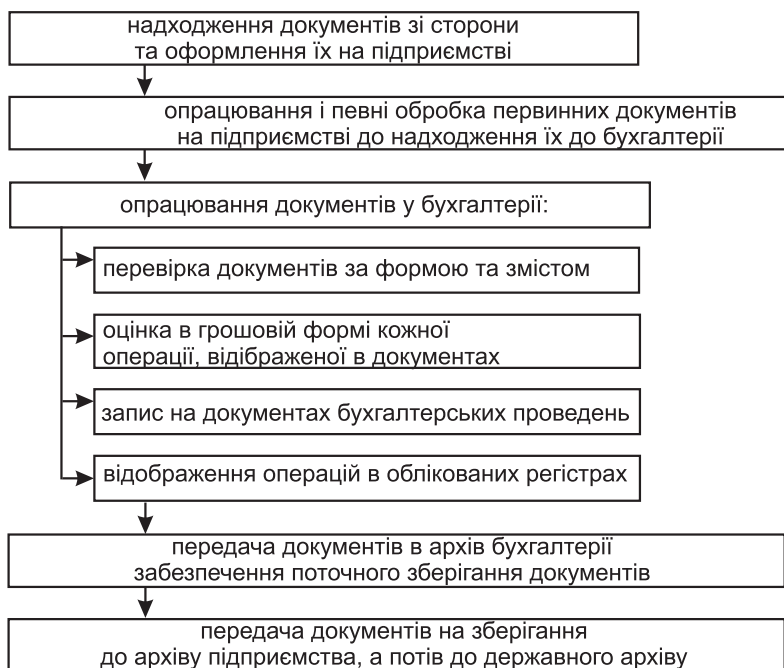

Рис. 1. Стадії документообігу на підприємстві

Першою операцією поточного обліку є створення та отримання первинних документів. Раціональна організація цього етапу вимагає встановлення чітких термінів реєстрації господарської операції, здачі та вибору найбільш ефективного їх руху. Організація прийому документів залежить від обраної форми обліку.

На наступному етапі документи повинні перевірятися за всіма ознаками: за змістом, законністю, правильністю оформлення та ін. Далі вони передаються на обробку, тобто для реєстрації господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку. Після обробки документи зберігаються і передаються до архіву бухгалтерії.

Наказом «Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці» від 5 грудня 2008 р. № 489 Державний комітет статистики України затвердив типові форми первинної облікової документації підприємств, установ, організацій з обліку особового складу, використання робочого часу та розрахунків з працівниками із заробітної плати [2].

Форми первинної облікової документації з обліку особового складу, використання робочого часу та розрахунків з працівниками із заробітної плати:

1. Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу;
2. Особова картка працівника;
3. Наказ (розпорядження) про надання відпустки;
4. Наказ про припинення трудового договору (контракту);
5. Табель обліку використання робочого часу;
6. Розрахунково-платіжна відомість працівника;
7. Розрахунково-платіжна відомість (зведена).

8. Облік особового складу працівників підприємства веде відділ кадрів, інспектор з кадрів або інша уповноважена на це особа. Важливим документом працівника є трудова книжка, яку заповнюють для особи, яка пропрацювала на підприємстві понад 5 днів, включаючи тих, які є співвласниками підприємства, селянських (фермерських) господарств, сезонних і тимчасових працівників, а також позаштатних працівників за умови, що вони підлягають державному соціальному страхуванню. Щодо осіб, які працюють за сумісництвом, їх трудові книжки ведуться тільки за місцем основної роботи. Порядок ведення трудових книжок визначено «Інструкцією про порядок ведення трудових книжок на підприємствах, в установах і організаціях» [3].

Аналітичний облік розрахунків із заробітної плати здійснюють окремо по кожному працівнику. Для цього використовують Розрахунково-платіжну відомість (форма П-6) чи Книгу обліку розрахунків з оплати праці.

1. До розрахунково-платіжної відомості заносяться наступні дані:
2. Назва документа або його форми;
3. Назва підприємства, від імені якого складений цей документ;
4. Зміст, обсяг та одиницю виміру господарської операції;
5. Посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;
6. Особистий підпис або інші дані, які дозволяють ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

При заповненні даних у Розрахунково-платіжні відомості не включаються виплати, які не входять у фонд заробітної плати, а також суми, які не оподатковуються ПДФО (одноразова допомога, добові при службових відрядженнях, допомога при народженні дитини, допомога на поховання тощо). Ці суми виплачуються окремо по платіжних відомостях або видаткових касових ордерах.

При обчисленні середньої заробітної плати до фактичного заробітку включаються виплати за час, протягом якого працівнику зберігається

середній заробіток (за час попередньої щорічної відпустки, виконання державних і громадських обов'язків, службового відрядження тощо), та допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю. Усі виплати включають до розрахунку середньої заробітної плати у тому розмірі, в якому вони нараховані, без виключення сум утриманих податків, внесків, стягнення аліментів тощо [4].

Контроль у сфері праці означає систему заходів зі збору інформації, її аналізу й оцінки на цій основі ефективності діяльності підприємства з організації праці та її оплати. Контроль розрахунків з оплати праці забезпечує дотримання підприємством чинного законодавства з оплати праці та правильність відображення господарських операцій в обліку.

Під час контролю вивчають і досліджують форму і систему організації оплати праці, тому що в умовах ринкової економіки система оплати праці залежить не тільки від результатів роботи працівників підприємства, але й від ефективності діяльності його виробничих підрозділів. Важливою формою контролю є ревізія операцій з оплати праці.

Розрахунок оплати праці робітників і визначення об'єму виконання робіт перевіряють на підставі первинних документів обліку виробітку. До етапів контролю розрахунків з оплати праці відносять:

1. перевірка наявності та дотримання умов договорів та положень про оплату праці;
2. перевірка відповідності бази нарахування оплати праці обсягам виконаних робіт при відрядній формі оплати праці та фактично відпрацьованим годинам при погодинній формі оплати праці;
3. перевірка надання соціальних гарантій працівникам та їх облікове відображення;
4. перевірка правильності документального оформлення виплат працівникам;
5. перевірка правильності обчислення сум відпускних та розміру компенсації за невикористану відпустку;
6. перевірка правильності нарахування виплат допомоги з тимчасової непрацездатності із врахуванням страхового стажу працівника;
7. перевірка правильності здійснення нарахувань та утримань податків та зборів до фондів із соціального страхування із виплат працівникам та відповідно до виконавчих листів;
8. перевірка законності та правильності облікового відображення операцій з виплат працівникам;
9. встановлення правильності заповнення бухгалтерської звітності;

10. перевірка даних реєстрів синтетичного та аналітичного обліку операцій з виплат працівникам на відповідність;

Правильно підібрана система заробітної плати, яка враховує особливості трудового процесу, завдання, що стоять перед конкретним робочим місцем, професією і кваліфікацією робітника, його особисті інтереси, є ефективним організаційним засобом і мотивуючим фактором. Нині оплата праці залежить не тільки від результатів праці робітників, але і від ефективної діяльності виробничих підрозділів [5].

Важливим напрямом удосконалення обліку розрахунків з оплати праці є автоматизація облікового, аналітичного й контрольного процесу, яка дозволяє зменшити кількість помилок при обробці інформації, скоротити час на здійснення облікових, аналітичних та контрольних процедур, зменшити кількість ручних операцій.

Дієвим засобом поліпшення обліку також можна вважати проведення на підприємстві внутрішнього аудиту розрахунків за виплатами працівникам. Не слід забувати і напрямки вдосконалення організації заробітної плати, які мають здійснюватися разом із проведенням загальної соціально-економічної, структурної, податкової, цінової політики. Заходи спрямовані на удосконалення оплати праці, включають насамперед забезпечення залежності розмірів заробітної плати від особистого внеску працівників у результати праці [6].

Для правильної організації обліку оплати праці підприємство повинно: у наказі про облікову політику прописати найбільш досконалі методи ведення обліку розрахунків з працівниками; обґрунтувати вибір форм оплати праці та вказати чинники підвищення продуктивності праці і відповідно створити графік використання робочого часу; у разі відсутності створити графік документообігу з оплати праці; вказати виконавців та строки складання документів, які пов'язані з обліком оплати праці. Графік, в першу чергу, розподілить функції між адміністративним персоналом.

Здійснюючи удосконалення організації розрахунків з оплати праці, керівники підприємства повинні пам'ятати, що заробітна плата повинна виплачуватися в першочерговому порядку і не допускати її затримки чи виникнення заборгованості по ній.

Список використаних джерел

1. Закон України від 24.03.95 р. № 108/95-ВР «Про оплату праці». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-vp#Text>
2. Наказ «Про затвердження типових форм первинної облікової

документації зі статистики праці» від 5 грудня 2008 р. № 489. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0489202-08>

3. Про затвердження Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників 513-2018-р від 18.07.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0110-93#Text>

4. Потриваєва Н.В. Стан та перспектива обліку розрахунків з оплати праці: теоретичний аспект. Економічний форум. 2014. №1. С. 93-98.

5. Сєкіріна Н.В. Удосконалення організації обліку розрахунків з оплати праці на підприємствах. Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. 2012. №2. С. 34.

6. Кантаєва О.В. Шляхи удосконалення обліку оплати праці. Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. 2012. №2. С. 186.

Гринюк І. В.,
*здобувачка вищої освіти ступеня «бакалавр»
спеціальність «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:*
Ставицький О. В.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри статистики,
ІТ та математичних методів в економіці;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ ПІД ЧАС Covid-19 ТА ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ

Електронна комерція – це вид підприємницької діяльності, який пов’язаний з просуванням та рекламуванням товарів або послуг через мережу Інтернет. Простіше кажучи, це будь-яка транзакція, яка здійснена з електронного пристрою та підключена до мережі. В це поняття також входять інтернет-банкінг, бронювання квитків або номерів у готелях, реклама, онлайн-маркетинг та онлайн-продажі [1].

Зовнішні чинники, у будь якому разі мають вплив на підприємство, чи то позитивні, чи негативні, не існує підприємства, на якому вони б не позначилися. В 2020р. світ охопила, незнана до того, пандемія - коронавірус, яка дуже швидко ширилася світом. У висновку, спровокувала підвищений рівень безробіття, в деяких країнах тотальний локдаун, а також перебої у сфері транспорту та логістики. Попри всі негативні відбитки, пандемія

підштовхнула світ до розвитку електронної комерції. Тисячі підприємств були вимушені «вийти з зони комфорту» на зустріч діджиталізації та альтернативним рішенням.

Електронна комерція – це діяльність, спрямована на продаж, просування, рекламу, розповсюдження товарів та послуг в мережі Інтернет. Сюди відносять обіг електронних грошей, електронний маркетинг, електронний обмін інформацією, електронний рух капіталу, електронну торгівлю, тощо. Даний список з кожним роком ставатиме ширшим, так як на даний момент, ми знаходимося в активній фазі цифрової трансформації, людство також прагне до спрощення життя, що зумовлює прогресивними темпами впровадження економічної діяльності у всесвітню павутину. Під час пандемії, люди забули про звичний спосіб життя та вимушено сиділи місяцями на карантині. Так як вихід в суспільство був небезпечним для здоров'я, вони почали купувати необхідне в інтернеті, не наражаючи тим самим ні себе, ні інших на загрозу. Це підштовхнуло багато підприємств переглянути бізнес модель та вийти з зони комфорту, щоб не втратити прибуток. Найбільш поширеними стали роздрібні торговці та ринки, адже клієнти шукали місця різно орієнтовані, де можна купити в одному місці різноманітні товари.

В 2022 році, понад 2 млрд людей, товари та послуги оплачували онлайн. Частка користувачів зросла з 53% до 60%. Країни, яких частка ВВП складає близько половини, підбили статистичні підсумки, і показали що роздрібні онлайн-продажі зросли приблизно на 1 млрд. дол. На Китай, при цьому, припадає більше половини, а на США – 30%.

Коли одні були змушені закривати свій бізнес, інші розширювалися, наприклад компанія Amazon, оголосила про набір 100 тис. робітників до своєї команди.

Щодо України, за даними Soul Partners та Baker Tilly, у 2020р., одним з найкращих показників України став обсяг ринку електронної комерції, який зріс на 41%, і становив близько 4 млрд. дол., що становить 8,8% загального обсягу роздрібною торгівлі.

Найбільшим е-експортером з часткою 33% став Київ. “Укрпошта” обслуговувала близько 65% відправлень як по Україні, так і закордон, а також і “Нова пошта”. Ринок електронної комерції з 2021 року зріс на 27%, водночас світовий темп зростання становив 15%.

Найбільшим попитом були меблі, товари для дому, для дітей, а також косметика та парфумерія, новинками становити продукти харчування, ліки, тобто найнеобхідніше.

Таким чином, правила, які рекомендували людям - залишатися вдома, призвели до того, що покупки в інтернеті набули ще більшої популярності, як ніколи раніше.

До зовнішніх чинників впливу на електронну комерцію відносять також військове вторгнення в Україну 24.02.2022. Планувалося, що до 2025 року обсяг ринку буде понад 7 млрд. дол. з річним темпом зростання у 18,76%, але, на жаль, цього не відбулося, за зрозумілих причин. У перші тижні, прибутки онлайн-магазинів скоротилися в середньому на 90%. Проте, після оговтання, від реалій сьогодення, показники почали повертатися, ближче до літа. Очевидно, що електронна комерція не відновилася цілком, проте вона набирає обертів. Беззаперечно, буде зростати попит на техніку, товари для дому, тому що, люди будуть облаштовуватися на нових місцях, після переїзду в більш безпечні регіони, або ж власних осель, також у топ-продаж ввійдуть будматеріали, так як потрібно буде відновлювати пошкоджені помешкання.

Потрібно наголосити, що в електронній комерції дуже важливою складовою є безпека. Це одна з найголовніших ланок в законі України про електронну комерцію, а саме: Стаття 14. Захист персональних даних у сфері електронної комерції, яка наголошує:

1. Використання персональних даних у сфері електронної комерції може здійснюватися у разі створення суб'єктом електронної комерції умов для захисту таких даних.

Учасники відносин у сфері електронної комерції зобов'язані забезпечити захист персональних даних, що стали їм відомі з електронних документів (повідомлень) під час вчинення електронних правочинів, у порядку, передбаченому Законом України «Про захист персональних даних».

2. Забороняється використання та витребування персональних даних сторонами електронного правочину з іншою метою, ніж вчинення електронного правочину, якщо інше не встановлено законом або за домовленістю сторін.

3. Реєстрація фізичної особи в інформаційній системі суб'єкта електронної комерції означає надання нею згоди на використання та обробку її персональних даних і вчинення інших дій, передбачених Законом України «Про захист персональних даних».

4. Ідентифікація особи за допомогою електронного підпису, визначеного статтею 12 цього Закону, має здійснюватися під час кожного входу в інформаційну систему суб'єкта електронної комерції.

З метою недопущення несанкціонованого доступу до облікового запису особи в інформаційно-комунікаційній системі суб'єкта електронної комерції для ідентифікації такої особи може використовуватися додатковий унікальний набір електронних даних, що додаються (приєднуються) до спеціального набору електронних даних, який був введений (створений) такою особою під час реєстрації [2].

Отже, пандемія та воєнне вторгнення стали значним ударом для кожної країни, в секторі економіки. В той час як для одних це був крах бізнесу, іншим це стало поштовхом для пошуків новітніх шляхів. Великий відсоток компаній адаптувалися в перші часи, і спровокували небачений прорив в електронній економетриці. Вона буде відновлюватися та поступово зростати.

Список використаних джерел

1. Смалюха М. Електронна комерція: особливості та актуальність Press Association UA. 2021. URL: <https://pressassociation.org.ua/ua/elektronna-komercziya-osoblivosti-ta-aktualnist/#:~:text=%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5-D1%80%D1%86%D1%96%D1%8F%20%E2%80%93%D1%86%D0%B5%20%D0%B2%D0%B8%D0%B4%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%BE%25>

2. Закон України. Про електронну комерцію. Верховна Рада. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>

Демченко О. С.,
*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальність «Цифрова економіка»;
керівник напрямку розробки та підтримки
карткових продуктів АТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО»;
науковий керівник:*

Ставицький О. В.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри статистики, ІТ та
математичних методів в економіці
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

АНАЛІЗ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Починаючи з пандемії Covid-2019, цифровий розвиток України показав всьому світу, що Україна є однією з найрозвинутіших цифрових держав, а повномасштабне вторгнення росії лише підтвердило наш професіоналізм, нашу незламність та сміливість.

Безумовно, 2022 рік був роком виклику для всіх, не виключно і для цифрових рішень України, оскільки всі сфери бізнесу були спрямовані на допомогу українцям, Збройним Силам України та суспільству в цілому, але незважаючи на всі наслідки війни – Україна не тільки вистояла, але й здійснила великий технологічний прорив у своєму цифровому розвитку.

«Міністр цифрової трансформації України – Михайло Федоров розповів, що попри повномасштабну війну, ми продовжуємо будувати найзручнішу державу для громадян та бізнесу. Фінтех у напрямі цифровізації теж не відстає. Зараз це одна із сфер бізнесу, що активно розвивається та трансформується. Фінтех-галузь проходить шлях цифрової трансформації навіть у такий нестабільний період. Спрощує життя українців, позитивно впливає на бізнес та економіку в цілому. Революційні рішення, які впроваджує фінтех, мають стати прикладом для багатьох сфер в Україні» [2].

У банківській сфері, найпопулярнішим цифровим банком України є monobank, який у свій час представив нову концепцію банку – «банку в смартфоні» де за декілька кліків, клієнти можуть оформити будь-який представлений продукт та здійснити будь-яку операцію за платіжними картками. В умовах війни monobank став одним із найголовніших гравців фінтеху України, завдяки своєму картковому продукту «Банка», а також можливості будь-якому користувачу в світі придбати воєнні облігації для підтримки України, при цьому, зазначені продукти фактично не є джерелами прибутку, а працюють лише на підтримку України.

«Співзасновник monobank – Олег Гороховський відмітив, що ми не заробляємо на «банках», але вони дають нам нових клієнтів та утримують топо на слуху. Проте є і більш суттєвий тренд: коли через війну велика кількість людей в Україні вимушені були переїхати в інші регіони чи за кордон, дуже важливою перевагою є банк, який усі операції проводить майже непомітно. На 1 січня 2022 року ми мали 5 млн клієнтів. Зараз ми розраховуємо, що 1 січня 2023-го у нас буде 7 млн користувачів. Зараз є відчуття, що в українського фандрейзингу відкрилось друге дихання. Неможливо зупинити людей у бажанні захистити країну. Повоєнна Україна, безперечно, буде процвітаючою європейською країною, тому ми вже зараз активно розмірковуємо над європейською експансією» [3].

Український цифровий розвиток зараз об'єднаний як ніколи, це стосується і банків України, і будь-якої роздрібною торгівлі, і міжнародних платіжних систем, які діють спільно з Національним банком України та Міністерством цифрової трансформації. На сьогодні, цифрові інструменти, які впроваджують всі, хто допомагає Україні є ключовими факторами нашої Перемоги та подальшого розвитку.

«Криза – це завжди шлях до трансформації, хоч і для нашої країни жорстокої – війною. Зараз ми бачимо тренд стабілізації та поступового відновлення, зокрема і на платіжному ринку. Український бізнес прагне ставати міжнародним, і цьому сприяють цифрові рішення. Кілька років тому діджитал допоміг українським підприємцям вистояти під час локдауну. Сьогодні ж цифрові інструменти критично важливі для продовження роботи під час війни. Інноваційність, стійкість, віра у відновлення і готовність швидко адаптуватися до нових реалій, мріяти та діяти – це сьогодні шлях, який обирають українські підприємці для розвитку. І підтримка на цьому шляху важлива. Впевнена, зараз українські фітнети, стійкі та інноваційні, здатні зробити важливий внесок у відновлення економіки країни і далі масштабуватися на іноземні ринки, як розповів Генеральний директор Mastercard в Україні та Молдові – Інґа Андреєва» [3].

Незважаючи на війну, в Україні з'являються нові цифрові рішення, які також спрямовані на підтримку українців, тут мова безумовно йде про зняття готівки на касі у будь-якому магазині, який інтегрував цю послугу, появою нових майданчиків торгівлі для підтримки українського бізнесу у світі, таких як маркетплейс «Made with bravery» та глобальної підтримки фітнет гравців нашої країни.

«Старший віце-президент Visa – Віра Платонова зазначає що Visa як глобальна компанія має свої цінності, які несумісні з агресією проти України. Закрити бізнес у росії було очевидним рішенням. До 24 лютого ніхто не міг уявити, що Visa може вийти з росії, де ми працювали більше 20 років. Це був дуже великий, дуже успішний бізнес. Але наші цінності та позиція компанії не дозволяють нам там залишатися. Мені здається, що успіх виживання кожного з нас – це підтримка з боку держави, наша усвідомлена поведінка та відсутність паніки. Наше завдання зараз як бізнесу – це допомога економіці та людям. А відновлюватимемо колишні темпи зростання будемо після нашої перемоги. Співпраця з державою – це один із трьох найважливіших напрямків, окрім соціальної місії, підтримки фінансового сектору та стабільності платіжної інфраструктури» [3].

Незважаючи на всі складнощі, цифровий розвиток України продовжиться і буде успішно здійснюватися, адже Національним банком України було затверджена стратегія розвитку фіntenу в Україні до 2025 року.

«Ключовими дієвими елементами Стратегії стануть:

- ✓ розроблення та впровадження концепту повноцінної регуляторної «пісочниці» для швидкого тестування інноваційних проєктів;
- ✓ підвищення рівня фінансової обізнаності та залученості (інклюдії) населення та бізнесу;

- ✓ запуск академічної бази з фокусом на відкритий банкінг.

Реалізація Стратегії також значною мірою залежатиме від виконання пов'язаних діджитал-проектів, над якими працює Національний банк. Зокрема, йдеться про запровадження віддаленої ідентифікації та верифікації, імплементацію євродирективи PSD2, надання можливості здійснення миттєвих платежів з рахунку на рахунок у СЕП у форматі 24/7; посилення регуляторного периметру у сфері кібербезпеки та всі інші інноваційні проекти центробанку» [1].

Зважаючи на вищесказане можна зробити наступні висновки:

- ✓ цифровий розвиток України до 24 лютого 2022 року був настільки розвинутим, що з легкістю зміг вистояти не завважаючи на повномасштабне вторгнення;
- ✓ подальші цифрові кроки України будуть спрямовані на підтримку всього бізнесу, який буде спрощувати життя всім українцям;
- ✓ цифровий розвиток України офіційно затверджений у стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року ключовими факторами якої будуть: швидкість, відкритість та безпека.

А що ж наш бізнес, яка доля чекає його? За допомогою регулятивних норм, які запроваджені на законодавчому рівні та завдяки підтримки всього світу, український бізнес робить перші міжнародні кроки, а саме:

- ✓ запуск польського monobank під назвою «stereo»;
- ✓ відкриття центрів доставки у містах Польщі найбільшого оператора доставки «Nova Pay»;
- ✓ і найголовніше – відкриття API єдиного порталу державних послуг «Дія» для можливості імплементації аналогічного сервісу у будь-якій країні як Європи, так і світу.

Відповіддю на питання «Чи вийде досягти успіху українському фінтеху за межами України?» може стати лише час, але з великою долею ймовірності, можна стверджувати, що те завзяття, ті дії, та наполегливість, з якою українці відносяться до будь-якої справи, призведе до буму цифрового розвитку Європи та Світу, який буде створений завдяки всім нам.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025>.
2. Фінтех-тренди 2022: ключові цифри та факти року. Fintech Insider. – 2022. URL: <https://fintechinsider.com.ua/finteh-trendy-2022-klyuchovi-czyfry-ta-fakty-roku/>

3. Як фінтех допомагає ЗСУ та наближає перемогу України: 22 fintech-персони року. *UA.NEWS*. 2022. URL: <https://ua.news/ua/money/kak-fynteh-pomogaet-vsu-y-pryblyzhaet-pobedu-ukrayny-22-fintech-persony-goda>.

Єліссєва А. А.,
*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*
Зоріна О. А.,
*доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ЕКОНОМІКА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

24 лютого 2022 року почався відкритий воєнний напад Росії на Україну. Російське вторгнення завдало Україні жахливих людських та економічних страждань. Попри те, що Україна святкує перемоги на полях битв, уряд стикається з проблемами на фронті економіки.

Війна Росії проти України викликає гуманітарну, соціальну та економічну кризу для українського народу. Наслідки цього повномасштабного військового вторгнення порушують глобальні постачання товарів, різко підвищують ціни на продукти харчування та енергоносії та ставлять під загрозу відновлення після пандемії COVID-19 [1].

В результаті повномасштабної війни, розв'язаної Росією проти України, українська економіка скоротилася більш ніж на 35%.

Згідно зі звітом ООН, через російське вторгнення Україна має щомісячний дефіцит бюджету в 5 мільярдів доларів [2].

У перші місяці війни українська економіка не лише втратила значну частину потенціалу доданої вартості, а й зазнала серйозних структурних змін.

Близько 2,5 мільйонів українців покинули країну, значна частина переїхала на захід України, а ті, хто в районах бойових дій, досі не мають можливості жити повноцінно, як раніше. Іншими словами, кількість економічно активних людей, залучених до створення доданої вартості, різко скорочується.

З точки зору логістики, відбувається блокада морських портів, залізничний рух зупинений у ворожих районах, повітряний рух припинено,

а автомагістралі на захід переповнені біженцями. Об'єктивно необхідно перебудувати логістичну систему, сформувати новий логістичний ланцюг, змінити торговий потік. На логістичні ланцюги, міжнародну торгівлю та купівельну спроможність українських споживачів впливають не лише фронтові перемоги, а й валютні коливання, адаптивність та професійна гнучкість експертів у сфері логістики, стійкість українського народу і підтримка міжнародної спільноти. Відкрите протистояння з Росією стало серйозним викликом для нашої країни, який вимагає комплексної консолідації та оптимізації всіх суспільних процесів, особливо реорганізації матеріально-технічного забезпечення.

Український бізнес продовжує працювати в умовах воєнного стану, але також на нього впливає багато факторів, а саме:

- зменшення можливості створення продуктів і послуг через брак людських і матеріальних (фізичних) ресурсів;
- зниження попиту на окупованих і прилеглих територіях через від'їзд населення;
- нездатність вести бізнес через військові дії;
- нездатність продавати експортну продукцію через проблеми з логістикою.

Загалом можна виділити такі наступні ключові проблеми української економіки під час воєнного стану:

- значні зміни в структурі попиту та виробництва;
- втрата ринку збуту;
- втрати складу працівників;
- економічна зв'язність руйнується через збої в логістиці та ланцюгах створення доданої вартості [3].

Потроху бізнес в Україні оживає з кожним днем. Більшість підприємств відновлюють роботу і держава в цьому допомагає. Зараз багато людей повернулися і працюють на благо країни, роблячи все можливе для відновлення та покращення економічного становища.

Щоб покращити економіку України та запобігти подальшим негативним наслідкам, необхідно розглянути шляхи вирішення ключових питань:

– Запровадити планову економіку з точки зору військових потреб і поставок, а також життєво необхідних поставок і послуг, якщо поставки обмежені.

– Спрощення всіх нормативних актів (трудове законодавство, ринковий нагляд).

– Скасування імпортного мита на сировину, необхідну для виготовлення українських товарів, спрощення каналів митного контролю таких товарів.

– Посилення відповідальності за ринкову змову та зловживання монопольним становищем, особливо щодо товарів і послуг першої необхідності.

– Згідно до європейського законодавства обмежити можливість відстрочки оплати продуктів харчування, що продаються в торгових мережах України (відстрочка не перевищує 30 днів).

– Розширити перелік критичного імпорту, починаючи з додавання до нього сировини для виготовлення українських товарів.

– Зменшення загальнодержавних витрат, насамперед за рахунок секторальних пільг і субсидій. Передивитися державний для збільшення дефіциту і пошуку джерел його відшкодування.

– Щоб забезпечити можливість експорту надлишкової продукції залізницею, для цього розробити план аварійного постачання вагонів і коридорів до ЄС.

– Надати грант підприємцям, які втратили свої активи та товари в окупованих чи напівокупованих містах, щоб вони мали можливість відкрити власний бізнес на Західній Україні.

– Надати можливість українським виробникам та малим підприємствам відшукати один одного та відновити розірвані ланцюжки поставок, створивши комунікаційну платформу.

– Для підтримки українського інноваційного бізнесу, особливо ІТ, популяризації замовлення послуг українських ІТ-фахівців створити міжнародну комунікаційну платформу [1].

Безкомпромісна боротьба з агресором продовжується. Розпочався перехідний етап України до самодостатності та непереможності.

У кожного з нас багато роботи, тому що ми повинні розуміти, що економічний фронт так само важливий, як і військовий. Ми повинні стояти на боці наших захисників і здобути власні гуманітарні та фінансові перемоги.

Список використаних джерел

1. Війна в Україні: економіка, бізнес, логістика, допомога. URL: <https://trans.info/ru/viy-na-v-ukrayini-ekonomika-biznes-logistika-dopomoga-279148>

2. Звіт ООН. URL: https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2023_PR_CIS_SEE_R.pdf

3. Хавунка Т. Українська економіка під час війни. Що далі? Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/>

Єременко А.,
*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності «Прикладна статистика та бізнес аналітика»;
науковий керівник:*
Герасименко С. С.,
*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри статистики, IT
та математичних методів в економіці,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗВІТНИХ ДАНИХ

Звітні дані є важливим управлінським елементом бізнесу. Вони використовуються для прийняття рішень, створення стратегій та визначення напрямків розвитку. Надійність звітних даних є важливим чинником забезпечення ефективності управлінських рішень. Якість звітних даних визначається точністю, повнотою та актуальністю інформації, що міститься в них. Оцінка якості звітних даних допомагає виявити помилки та недоліки в зборі, обробці та представленні даних, а також визначити способи їх покращення. Статистичні методи надають дієві інструменти, застосування яких сприяє підвищенню якості звітних даних на кожному етапі їх створення.

На першому етапі – етапі збирання даних – застосування базових статистичних методів буде сприяти забезпеченню якості звітних даних. Ці методи передбачають, зокрема, використання стандартних форм та методів, що дозволяє забезпечити стандартизований підхід до формування і подання даних, чим зменшується кількість помилок і підвищується точність та достовірність зібраних даних [1].

Наступним етапом формування управлінської інформації є оброблення даних. Високої якості створених на цьому етапі масивів вторинних даних можна досягнути використовуючи відповідні статистичні методи – узагальнення, групування, побудови рядів розподілу та рядів динаміки. З їх допомогою визначаються статистичні параметри даних, зокрема – такі як середня, медіану, дисперсію тощо, що дозволяє здійснити оцінку якості даних під час подальшого аналізу та прийняття рішень.

Одним з основних методів контролю якості даних, що базується на названих параметрах, є перевірка на аномалії та перевірка на відповідність розподілу. Перевірка на аномалії допомагає виявити значення даних,

які відрізняються від середнього значення і можуть бути помилковими. Перевірка на відповідність розподілу даних допомагає встановити, чи відповідають дані теоретичному розподілу, що забезпечує можливість оцінки результатів подальшого аналізу. Іншим методом оцінки якості даних є аналіз варіантності. Він дозволяє виявляти різниці між групами даних і визначати вплив різних факторів на результати діяльності. Аналіз варіантності допомагає виявляти важливі фактори, що впливають на результати, та встановлювати їх значення. Метод аналізу відхилень може бути використаний для виявлення відхилень у фінансовій звітності підприємства, а дисперсійний аналіз - для визначення того, чи є різниці між даними з різних джерел значущими [2].

Більш надійний результат такої оцінки надає один з найпоширеніших статистичних методів – регресійний аналіз. Він дозволяє встановити зв'язок між залежною змінною і однією або декількома незалежними змінними. Регресійний аналіз допомагає виявити тенденції і прогнозувати результати в залежності від різних факторів. Інший метод, який може бути використаний для характеристики якості звітних даних, це кластерний аналіз. Він дозволяє групувати дані за схожістю і визначати характеристики кожної групи. Кластерний аналіз допомагає виявити взаємозв'язки між різними параметрами і визначити групи даних, які можуть бути взаємозамінними.

Висока якість звітних даних забезпечує надійність результатів останнього етапу створення управлінської інформації – прогнозування. Експоненціальне згладжування дозволяє прогнозувати майбутні значення на основі попередніх даних з використанням коефіцієнта згладжування. Аналіз часових рядів допомагає виявляти закономірності і тенденції в даних за певний період часу та прогнозувати майбутні значення.

Статистичні методи можуть бути використані, зокрема, для підвищення якості фінансової звітності підприємства. Фінансова звітність є важливим джерелом інформації для прийняття рішень. Використання статистичних методів, таких як аналіз даних та моделювання, допомагає виявити недоліки та помилки в фінансовій звітності та забезпечити її достовірність.

Статистичні методи також можуть бути використані для покращення якості медичних даних. Використання статистичних методів, таких як регресійний аналіз та аналіз варіантності, дозволяє з'ясувати залежності між різними параметрами та визначити фактори, які впливають на здоров'я пацієнтів.

Ще один приклад застосування статистичних методів для підвищення якості даних - це використання їх у соціальних дослідженнях. Соціальні дослідження є важливим джерелом інформації про різні соціальні явища, такі

як поведінка людей, їхні установки та думки. Статистичні методи, такі як аналіз регресії та факторний аналіз, допомагають виявляти залежності між різними факторами та визначати їхній вплив на соціальні явища.

Одним з найважливіших аспектів оцінки якості звітних даних є перевірка їх точності і повноти. Для цього необхідно порівняти дані з іншими джерелами, перевірити їх на відповідність фактам та зробити висновки про можливі помилки та неточності. Важливим аспектом якості даних є також їх актуальність. Звітні дані повинні бути актуальними та відображати сучасний стан справ. Для забезпечення актуальності даних необхідно вести їх регулярно оновлення та контролювати відповідність даних дійсності [3].

Одним зі способів підвищення якості звітних даних є використання автоматизованих систем збору та обробки даних, забезпечення їх належної інформаційної безпеки - захисту даних від несанкціонованого доступу, вірусів та інших загроз, що вимагає належної підготовки персоналу. Для цього слід організувати навчання та тренінги, проводити оцінку їхніх знань та навичок та забезпечувати їх розвиток.

Підвищенню споживчої якості даних буде сприяти врахування потреб та очікувань користувачів звітних даних. Для цього необхідно здійснювати регулярний діалог з користувачами та визначати їхні потреби та вимоги. Також можна забезпечити доступ до даних в режимі онлайн, що дозволить користувачам швидко отримувати актуальну інформацію та взаємодіяти з нею.

Отже, статистичні методи є потужним інструментом для підвищення якості звітних даних. Шляхом оброблення таких даних створюються бази управлінської інформації за допомогою яких виявляються закономірності і прогнозуються результати діяльності. Застосування статистичних методів дозволяє забезпечувати достовірність та надійність інформації, знизити ризик помилкових рішень і забезпечити ефективне управління діяльністю, уникати помилок та зменшувати ризик некоректних результатів.

Список використаних джерел

1. Пилипенко Л. М. Підходи до забезпечення якості облікової інформації. *Економічний простір*. 2018. №130. С.168-176
2. Корягін М. В., Куцик П. О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності: моногр. Київ: Інтерсервіс, 2016. 276 с.
3. Новіченко Л. С. Актуальні питання формування Звіту про управління підприємством. *Економічний аналіз*. 2018. Том 28. № 4. С. 258-264.

Задорожна М. П.,
студентка V курсу групи ОМА-22-3;
науковий керівник:
Колісник О. П.,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку та консалтингу;
Державний податковий університет

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

Державне управління охоплює велику сферу діяльності держави. Воно поширюється на всі сфери життя суспільства: економічну, політичну, соціальну, духовну. Податкова політика і державний податковий контроль, що проводяться державою, забезпечують ефективну участь держави в економічній сфері.

Поняття податкового контролю закріплено у ст. 61.1 Податкового кодексу України, в якій визначено, що податковим контролем визнається система заходів, що здійснюються органами управління та координуються центральним органом виконавчої влади, спрямованих на контроль за достовірністю, повнотою та своєчасністю розрахунків податків, встановленому Податковим кодексом України [2].

Говорячи про актуальність даного питання, досить згадати, що податковий контроль має велике значення для забезпечення стабільності та прозорості бюджетної системи держави, оскільки він дозволяє вчасно виявляти недоїмки та забезпечувати правильну сплату податків, що в свою чергу забезпечує фінансову стабільність та розвиток країни.

Важливе місце у системі податкового адміністрування відведено організації податкового контролю з податку прибуток. Незважаючи на змінну питому вагу податку на прибуток у формуванні доходної частини бюджету на різних етапах розвитку національного господарства України (рис. 1), він є одним із основних інструментів податкової політики держави. Податок з прибутку виконує як фіскальну функцію з акумулювання коштів у відповідних бюджетах, так й регулюючу, що дозволяє державі активно фінансувати програми з розвитку.

Необхідність посилення контролю над правильністю обчислення податків пов'язана з тим, що відбулися якісні зміни у порядку стягування податків за умов ведення самостійної системи податкового обліку. Тобто виникає нагальна потреба своєчасно відслідковувати і правильно

застосовувати норми податкового контролю, які змінюються і оновлюються. Дослідження цих перетворень, безперечно, дозволить якісно організувати систему державного податкового контролю, підвищити його результативність.

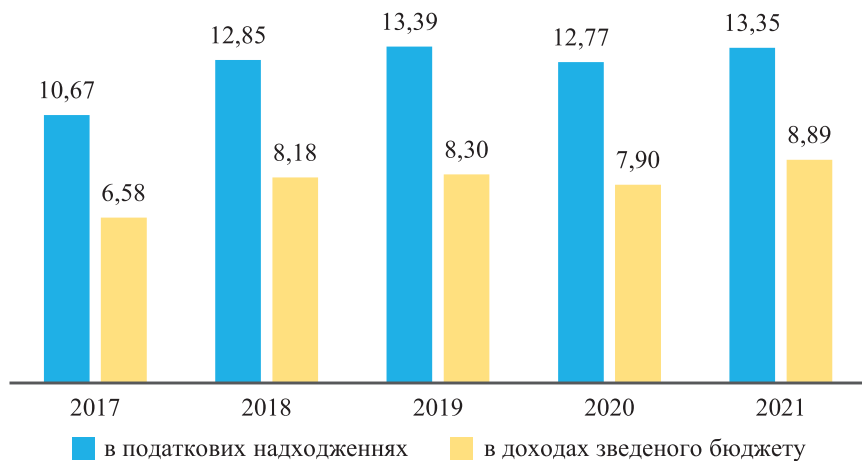

Рис. 1. Структура податку на прибуток в податкових надходженнях та в доходній частині зведеного бюджету за 2017-2021 роки, % [1].

Після подій лютого 2022 року, нардепи полегшили шок для бізнесу від початку військового стану, запровадивши податкові пільги та послабивши вимоги до звітності.

3 березня Верховна Рада прийняла два закони про відстрочення сплати податків і подання звітності, введення мораторію на всі види податкових перевірок і звільнення від відповідальності тих, хто вчасно не сплачує податки.

3 27 травня податкові органи можуть ініціювати або продовжувати позапланові камеральні перевірки, реальні та документальні за зверненнями платників податків [3].

Підставами для цього є наявність відомостей про реорганізацію, ліквідацію, зняття з реєстрації, звернення до бюджетного відшкодування ПДВ, декларування від'ємного ПДВ на суму понад 100 тис. грн., порушення валютного законодавства щодо строку повернення валюти. Надходження виручки або товарів від зовнішньоекономічних операцій.

Для решти випадків мораторій на перевірки діятиме до закінчення воєнного стану.

І тут можна відзначити глобальні проблеми податкового контролю.

1. Перші проблеми виникли вже 15 липня, це дата, до якої ДПС України дозволила реєструвати податкові накладні в ЄРПН за попередні періоди (лютий, березень, квітень, травень 2022 року). Більшість платників податків зареєструвало податкові накладні саме 15 липня, вважаючи його останнім терміном реєстрації. Але податківці вирішили інакше. Протягом серпня-вересня було проведені камеральні перевірки і більшості платників податків прийшли листи з вимогою зняти податковий кредит за податковими накладними, що зареєстровані 15 липня, як з порушенням терміну реєстрації. Це призвело до значних втрат податкового кредиту у платників податків в умовах військового часу, значних донарахувань до сплати до бюджету, значної кількості скарг платників податків. Можна навести власну позицію, що пунктом 69.1 ст. 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу визначено, що платники податків, які мають можливість своєчасно виконувати податкові обов'язки щодо дотримання термінів сплати податків та зборів подання звітності, у тому числі звітності, передбаченої пунктом 46.2 статті 46 цього Кодексу, реєстрації у відповідних реєстрах податкових накладних, розрахунків коригування, звільняються від відповідальності за несвоєчасне виконання таких обов'язків, граничний термін виконання яких припадає на період, починаючи з 24 лютого 2022 року до дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Податкового Кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» за умови реєстрації такими платниками податкових накладних то розрахунків коригування в ЄРПН до 15 липня 2022. Виходячи з наведеного вважаємо, що податкові накладні, що зареєстровані 15 липня 2022 року зареєстровані в термін, адже таке трактування впливає з п. 201.10 ст. 201 Податкового кодексу України щодо останнього дня реєстрації, який включає 15 липня 2022 року, який є головним законодавчим актом щодо нарахування та сплати податків, зокрема ПДВ.

2. Другою проблемою є блокування податкових накладних.

Так, помічено тенденцію вибухового зростання певних показників прямо під час збору даних. Наразі приблизно 11 тис. платників ПДВ отримали статус ризикових. До того ж заблоковано понад 2 млн ПН. Через таку критичну ситуацію Спілка Українських Підприємців вирішила звернулася до Президента з метою доручення КМУ врегулювати проблемні питання [4].

Більшість блокувань, на думку бізнесу, є нелогічними, виходять за межі розумних критеріїв і створюють перешкоди саме для чесного бізнесу, і абсолютно не мають ефекту для руйнування схем ухилення від оподаткування ПДВ.

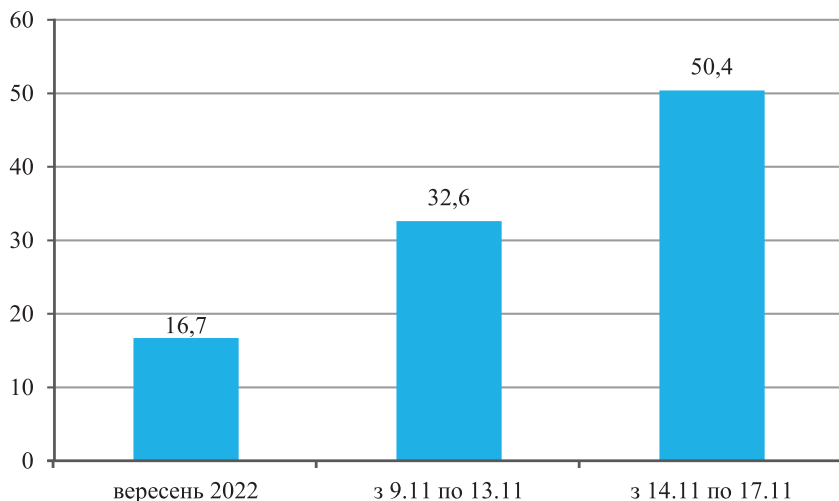

Рис. 2. Результати дослідження зіткнення бізнесу з блокуванням накладних

Джерело: результати опитування Центру розвитку підприємництва та експорту. Опитано 507 респондентів

Отже, з метою підвищення якості податкового контролю з визначення правильності нарахування та сплати податків слід визначити нові стратегічні напрямки перевірки. Використання цих напрямів у процесі проведення податкового контролю дозволить забезпечити якісно новий зміст податкового контролю, який не передбачає каральних функцій до сумнівних платників податків.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
2. Податковий кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 12 травня 2022 року №2260-IX.
4. Офіційний сайт Державного Казначейства України. URL: <https://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 29.08.2022).

Захожий Р. В.,

студент II курсу ФТМ групи 13;

науковий керівник:

Мошковська О. А.,

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри обліку та оподаткування;

Державний торговельно-економічний університет

ОПТИМІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ: ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Оптимізація бухгалтерського обліку є важливим елементом фінансового управління підприємства. Використання цифрових технологій та програмного забезпечення може значно полегшити процес обліку та підвищити ефективність фінансової діяльності компанії.

За останні роки рівень цифровізації у всіх галузях економіки зріс і відображається це й у бухгалтерському обліку. Використання цифрових технологій та програмного забезпечення в бухгалтерському обліку є необхідним, оскільки це дає можливість покращити його якість та вести ефективну фінансову діяльність. Це стосується не лише великих компаній, але і малих підприємств. Окрім того, використання програмного забезпечення дозволяє знизити ризик фінансових злочинів та зловживань з боку працівників.

Програмне забезпечення для бухгалтерського обліку дозволяє забезпечити інформаційну взаємодію між підрозділами підприємства, а також забезпечує швидкий доступ до потрібної інформації.

Окрім цього, використання цифрових технологій значно зменшує кількість помилок та відхилень у бухгалтерському обліку, адже дозволяє автоматизувати багато процесів, включаючи введення даних, обробку операцій, відслідковування податкових зобов'язань, створення звітів та балансів. Це надає можливість ефективніше використовувати ресурси та зменшити витрати компанії.

Важливою перевагою використання цифрових технологій є підвищення рівня точності та швидкості. Це дозволяє зменшити час, необхідний для введення та обробки даних, а також покращити точність обліку. Наприклад, використання електронних таблиць та спеціального програмного забезпечення дозволяє автоматично виконувати розрахунки.

Цифрові технології дозволяють збирати та аналізувати дані швидше та точніше, що забезпечує більш детальну та точну звітність. Використання програмного забезпечення дозволяє створювати звіти в режимі реального часу, що допомагає вчасно виявляти проблемні ситуації та вживати заходів щодо їх вирішення [1].

Використання новітніх технологій дозволяє зберігати дані в електронному вигляді, що зменшує необхідність у фізичних просторах для зберігання бухгалтерської документації. Окрім цього, перевагою використання електронних носіїв є те, що доступ до даних зберігається у будь-який момент з будь-якого місця з Інтернет-підключенням. Захист інформації від несанкціонованого доступу може бути покращений за допомогою використання різних методів шифрування та захисту даних.

Незважаючи на те, що використання цифрових технологій та програмного забезпечення для бухгалтерського обліку має переваги, не всі підприємства в Україні використовують їх.

По-перше, це може бути пов'язано з недостатньою кількістю фахівців, які мають навички використання цифрових технологій та програмного забезпечення для бухгалтерського обліку. Особливо це стосується невеликих підприємств, які можуть не мати коштів на підготовку свого персоналу.

По-друге, деякі підприємства можуть стикатися з технічними труднощами під час впровадження цифрових технологій. Наприклад, устаткування підприємства може бути застарілим або несумісним з новим програмним забезпеченням.

По-третє, іноді використання цифрових технологій та програмного забезпечення може бути дорожчим, ніж використання традиційних методів бухгалтерського обліку.

По-четверте, деякі підприємства можуть стикається з проблемами безпеки при використанні цифрових технологій та програмного забезпечення. Наприклад, якщо підприємство не має достатньої захищеності від хакерських атак, то може бути викрадена важлива інформація про фінансову діяльність.

Додатковими факторами, які ускладнюють впровадження цифрових технологій та програмного забезпечення для бухгалтерського обліку, є:

- ✓ невідповідність законодавства: в Україні законодавство у сфері бухгалтерського обліку є досить складним і часто змінюється. Це може ускладнити впровадження нових цифрових технологій та програмного забезпечення, оскільки вони повинні відповідати вимогам законодавства;
- ✓ необхідність адаптації: впровадження нових технологій та програмного забезпечення може вимагати значних змін в процесах

бухгалтерського обліку, що вимагає часу та зусиль. Наприклад, в деяких секторах економіки, таких як сільське господарство або роздрібна торгівля, працюють люди, які вже довгий час використовують паперові документи та традиційні методи бухгалтерського обліку, і перехід на цифрову систему може бути складним [2].

Крім того, в Україні ще не повністю розвинена інфраструктура для електронного обміну даними та електронного підпису. Це може затримувати перехід на цифровий бухгалтерський облік, оскільки потрібна взаємодія з іншими підприємствами та державними установами, які можуть вимагати використання традиційних методів обліку та обміну даними.

Використання програмного забезпечення та цифрових технологій вимагає значних інвестицій на початковому етапі, таких як закупівля комп'ютерного обладнання, програмного забезпечення та навчання персоналу. Для деяких підприємств це може бути надто великим фінансовим зусиллям.

Також проблемою може бути відсутність необхідного програмного забезпечення, яке відповідає потребам конкретного підприємства. Існує велика кількість програмного забезпечення, яке доступне для використання в бухгалтерському обліку, але не всі програми можуть відповідати потребам та специфікаціям конкретного підприємства [3].

Таким чином можна зробити висновок, що використання цифрових технологій та програмного забезпечення є необхідним для оптимізації бухгалтерського обліку в Україні. Це дозволяє покращити якість обліку, зменшити ризик фінансових злочинів та зловживань, забезпечити інформаційну взаємодію між підрозділами підприємства та швидкий доступ до потрібної інформації. Водночас, необхідно звернути увагу на технічні аспекти та забезпечити належний рівень знань та навичок у фахівців з обліку та фінансів. При цьому, витрати на впровадження таких систем можуть бути окуплені завдяки покращенню ефективності фінансової діяльності компанії.

Використання цифрових технологій та програмного забезпечення в бухгалтерському обліку в Україні є перспективним напрямком розвитку та може допомогти підвищити конкурентоспроможність компаній. Проте, для успішного впровадження таких систем необхідно проводити комплексний аналіз процесів фінансового обліку та відбирати відповідні програмні рішення. Важливо забезпечити належний рівень кваліфікації фахівців, які будуть використовувати такі системи, та регулярно проводити їхню підготовку. Крім того, необхідно враховувати особливості законодавства щодо бухгалтерського обліку та забезпечити відповідну правову підтримку при впровадженні цифрових технологій [4].

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в Україні: моногр.; за наук. ред. д. е. н., проф. З. М.-В. Задорожного. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 320 с.
2. Соколенко Л. Ф. Цифровізація як вектор розвитку економічних систем та модернізації системи бухгалтерського обліку. Облік і фінанси. 2019. № 3. С. 40-48.
3. The Best Accounting and Invoice-Generating Software for 2023. Mike Berner, Staff Writer, 2023. URL: <https://www.business.com/categories/accounting-software/>
4. Огляд заходів щодо цифрової трансформації та відновлення економічного розвитку України. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-zakhodiv-shchodo-tsyfrovoi-transformatsiyi-ta-vidnovlennya>

Зібарєва О. Ю.,

*студентка 3 курсу 16 групи
факультету торгівлі та маркетингу;
науковий керівник:*

Кузуб М. В.,

*старший викладач кафедри обліку та оподаткування;
Державний торговельно-економічний університет*

НОВІТНІ ПРОГРАМНІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ОБЛІКУ

В Україні деякі підприємства дотепер використовують програмне забезпечення російського походження «1С», всупереч санкцій накладених Президентом України ще 2017 року [10]. На продовження користування також вказують вакансії, а саме: до березня 2022 року в українських компаніях був попит на спеціалістів з «1С», кількість яких могла сягати 57 в місяць [6]. Варто ще зазначити, що на момент накладання санкцій близько 500 тис. українських компаній мали ПЗ «1С» [7], яким, безумовно, все ще могли користуватися, оскільки лише з повномасштабного вторгнення росії в Україну користувачі «1С» отримали сповіщення: «Реєстрація конфігурації в центрі ліцензування не виконана» [8]. Однак вже з 2017 була створена ПЗ «BAS», що має аналогічний функціонал «1С»: власником торговельної марки «BAS» є польська NetHelp Jarocki Piotr (Піотр Яроцькі). Офіційний сайт компанії відсутній, проте з відкритих реєстрів відомо, що фірма започаткована у 2007 році та налічує лише одного співробітника – вірогідно,

ним і є Піотр Яроцкі. У профілі Яроцького у LinkedIn – в розділі «Досвід роботи» вказано, що з 2008 по 2010 роки він був головним розробником у польському представництві «1С» [9].

На актуальність даної теми вказують дані сервісу Google trends, що є у відкритому доступі: запити щодо аналогів російського програмного забезпечення 1С зросли, а саме з початку 2022 року. Найбільші показники відносно субрегіонів України мають місто Київ та Харківська область [2]. Хронологічна динаміка частотності запиту «аналогі 1С» за досліджуванний період 01.01.2022-26.09.2022 у пошуковому сервісі Google (інтерес із часом): **21** інтерес (16-22.01), **31** (30.01-05.02), **97** (10-16.04), **41** (15-21.05), **63** (19-25 червня), **100** (26.06-02.07), **82** (17-23.07), **42** (14-20.08) та **34** (28.08-3.09) [1].

На ринку програмних забезпечень та системи для бухгалтерського обліку присутні програмні забезпечення як вітчизняні («MASTER: Бухгалтерія», «Дебет Плюс», ISpro, Торгсофт, «А5», Dilovod тощо), так і закордонні (Microsoft Dynamics Ax, Dynamics 365 Business Central, IFS, Oracle, SAP тощо).

Розгляньмо деякі з них:

➤ **«MASTER:Бухгалтерія»:** програмне забезпечення, що створене для ведення бухгалтерського та податкового обліків малого та середнього бізнесу та комунальних підприємств. Перевагами ПЗ визначає такі можливості, як:

- ✓ Різноманітність видів аналітик в планах рахунків (завдяки яким, не потрібно доповнювати План рахунків додатковими субрахунками);
- ✓ Багатооб'єктний облік (можливість ведення обліку необмеженою кількістю осіб);
- ✓ Логічний та зручний інтерфейс;
- ✓ Підтримка користувачів (доступ до технічної служби підтримки, консультантів та інструктивні матеріали з навчальним відео);
- ✓ Актуальні оновлення (відстежування змін у законодавстві України та оперативне внесення змін).

До додаткового функціонала відноситься: бюджетування (фінансовий менеджмент, прогнозування планового Балансу, Фінансових результатів та Руху грошових коштів), мобільна інвентаризація (ведення інвентарного опису на мобільному пристрої), оперативний склад, облік автотранспорту, конектор з фіскальним реєстратором (додаток для проведення операцій з приймання готівкових коштів за допомогою касового апарату або фіскального реєстратора) та «updater на 12 місяців» (автоматичне оновлення). Присутні модулі: банк і каса, продажі, покупки, склад, виробництво, ОЗ і

НМА, податковий облік, операції (закриття рахунків в кінці року та кварталу), звіти, довідники та адміністрування [5].

➤ **ISpro (IC-ПРО):** система автоматизації управління підприємствами та бюджетними організаціями, займається управлінням логістикою, складськими ресурсами, веденням бухгалтерії та податкового обліку. Визначені такі переваги, як:

- ✓ широкі можливості програми (оптимізація всіх процесів від бухгалтерського до управлінського обліку);
 - ✓ індивідуальні налаштування;
 - ✓ вчасні оновлення та відповідність законодавству;
 - ✓ впровадження та постійна підтримка клієнтів;
 - ✓ унікальна база знань (створені інструкції та роз'яснення на основі питань та потреб, що виникають найчастіше у клієнтів);
- навчання та вебіари працівників.

Присутні модулі: бухгалтерський облік, податковий облік, облік запасів, управління закупівлями, управління збутом, облік автотранспорту, облік основних засобів, облік коштів, розрахунки з контрагентами, облік договорів, облік кадрів, облік праці та заробітної плати, управління студентами, фінансове планування й аналіз та облік комунальних послуг [4].

➤ **Oracle (Fusion Cloud Accounting Hub):** надійний механізм бухгалтерського обліку, який інтегрує інформацію практично з будь-якої вихідної системи для послідовного дотримання облікової політики та відповідності численним вимогам звітності, надаючи гнучкість, контроль і розуміння, необхідні для ведення бізнесу. Визначені такі переваги:

- ✓ швидке впровадження системи централізованого обліку;
- ✓ безліч представлень бухгалтерського обліку (візуальне, описове тощо);
- ✓ безконтактний облік із зовнішніх джерел;
- ✓ допоміжні посилання.

Додаткові переваги: уніфікація (стандартизація) бухгалтерського обліку з розрізненими системами ERP, дотримання вимог до відповідності за кількома стандартами GAAP та галузевих облікових вимог за допомогою гнучких конфігурацій, аудит Балансів головної книги з подробицями журналу [11].

Для повного аналізу необхідно також зазначити переваги програмного забезпечення «BAS», що вказує компанія, яка забезпечує встановлення та консультування щодо цього ПЗ:

- ✓ надійність, продуктивність і масштабованість системи;
- ✓ можливість роботи через інтернет (дані містяться в хмарі);
- ✓ допускається робота через мобільні пристрої та планшети;

✓ налаштування інтерфейсу спеціально для користувачів.

Додаткові переваги: облік кредитів, депозитів та позик, еквайринг (платіжні картки), гнучкі інструменти для ведення платіжного календаря, розширені можливості управління поточними платежами, маршрути узгоджених заявок, гнучкі інструменти для формування платіжних документів на майбутні дати, інвентаризація кас і банківських рахунків, аналітична звітність з руху грошових коштів, план рахунків міжнародного фінансового обліку, трансляція операцій у підсистему МСФЗ, відкладений показ проводок в обліку, створення документів за типовими операціями, «аудиторський слід» даних, генератор фінансових звітів [3].

Діджиталізація бухгалтерського обліку на підприємстві і вибір відповідного програмного забезпечення залишається актуальним питанням. Однією з найважливіших проблем є вибір найбільш підходящого програмного забезпечення. [13].

Стрімкий розвиток програм України значно полегшують ведення бухгалтерського обліку. Новітнє програмне забезпечення полегшує розрахунки, забезпечує створення, перевірку і друк первинних документів. З демонстраційними версіями програмного забезпечення бухгалтерського обліку можна ознайомитися на сайтах розробників. Що дозволяє підібрати оптимальний софт для свого підприємства.

Список використаних джерел

1. Показники «інтересу із часом» терміну «аналоги 1С» у пошуковому сервісі «Google», Google trends, 2022. URL: <https://trends.google.com/trends/explore?date=2022-01-01%202022-12-31&geo=UA&q=%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%201%D1%81>

2. Порівняння пошукових термінів «1С:Бухгалтерія» і «аналоги 1С» у пошуковому сервісі «Google», Goggle trends, 2022. URL: <https://trends.google.com/trends/explore?date=2021-01-01%202022-09-26&geo=UA&q=%2Fg%2F122fvj42,%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%201%D1%81>

3. Програмний продукт BAS «BAS ERP» СОФТКОМ. URL: https://www.softcom.ua/ua/bas/programs/bas-erp/?gclid=CjwKCAjw4c-ZBhAEEiwAZ105RW3m57CBZZLznrvtVLt-G_HgN8AcIBtrgW54kquKLpnXiiVf9H0dABoCJFcQAvD_BwE

4. Програмний продукт «ISpro» ІС-ПІРО центр. URL: <https://ispro.com.ua/>

5. Програмний продукт «MASTER: Бухгалтерія» офіційний сайт платформи для ведення бухгалтерського й управлінського обліку MASTER, 2022. URL: <https://masterbuh.com/product/buhgalteriya>

6. Статистика «Тренди jobs.dou.ua: 1С» найбільша українська спільнота розробників DOU.ua, 2022. URL: <https://jobs.dou.ua/trends/?category=1%D0%A1>

7. Стаття «Важлива новина: усе, що ми знаємо про заборону 1С в Україні (і не тільки про них)» Український фінансово-бухгалтерський портал «Дебет-Кредит», 2017. URL: <https://news.dtki.ua/accounting/automation/43590>

8. Стаття «Чим замінити російський «1С»? Огляд українських програм для бухгалтерів» Галина Чепурко, видання MC.today, 2022. URL: <https://mc.today/uk/chim-zaminiti-rosijskij-1s-oglyad-ukrayinskih-program-dlya-buhgalteriv/>

9. Стаття «1С» розбрату. Як російська система автоматизування бізнесу вкорінилась в Україні – розслідування DOU» найбільша українська спільнота розробників DOU.ua, 2022. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/what-is-happening-with-1c-in-ukraine/>

10. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133/2017#Text>

11. Data Sheet «Oracle Fusion Cloud Accounting Hub» Oracle, 2020. URL: <https://www.oracle.com/ua/a/ocom/docs/applications/erp/oracle-accounting-hub-cloud-ds.pdf>

12. Кузуб М.В. Розвиток «хмарних» технологій у бухгалтерському обліку. Розвиток бухгалтерського обліку, оподаткування і контролю в умовах інтеграційних процесів. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція. 22-23 жовтня 2020 рік – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. 371 с.

13. Кузуб М. В., Погорілко О. Ю. Діджиталізація бухгалтерського обліку: вітчизняні реалії. IX Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті Європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації». URL: http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/News/Academy/2021/05/2021.05.14_NewsZbir.pdf

Кармазіна А. В.,

магістрант;

науковий керівник:

Ганущак Т. В.,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки та фінансів підприємства;

Державний торговельно-економічний університет

ДІАГНОСТИКА ТА ЗМІНИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах загостреної політично-економічної ситуації в Україні надзвичайно важливим для підприємства є швидке реагування та пристосування до ринкових змін для забезпечення продуктивної діяльності та стабільного розвитку, що у підсумку утворює ефективну фінансово-господарську діяльність підприємства.

Одним з основних критеріїв загальної оцінки результатів роботи, ефективності розподілу та використання ресурсів підприємства є рівень фінансової стійкості, який розраховується за системою відповідних показників. Фінансова стійкість характеризує такий стан підприємства, за якого воно має змогу зберігати свої позиції та утримувати найважливіші фінансово-економічні показники на достатньо високому рівні. Рівень фінансової стійкості характеризує можливості підприємства протистояти негативному впливу зовнішніх та внутрішніх чинників економічного середовища та утримувати конкурентну позицію на ринку.

Окреслювати межі фінансової стабільності є важливою складовою аналізу фінансового стану підприємства, яке здійснює господарську діяльність, адже результати відповідного дослідження цікавлять не тільки внутрішніх користувачів аналітичної інформації підприємства, а й суб'єктів зовнішнього середовища прямого впливу на підприємство – ділових партнерів, інвесторів, банківські установи, тощо.

Трактування поняття «фінансова стійкість підприємства» було розглянуто в працях багатьох науковців і практиків. Деякі з них неведені у таблиці 1.

Вище наведені трактування не суперечать один одному. Однак найбільш повним, на нашу думку, є визначення М. Р. Лучко, С. М. Жукевича, А. І. Фаріона.

Таблиця 1

**Трактування поняття
«фінансова стійкість підприємства» науковцями**

Автор	Трактування
Г. Г. Старостенко, Н. В. Мірко [1]	«Фінансова стійкість – є такою економічною категорією, яка досягається за умови стабільного перевищення доходів над витратами, вільного маневрування грошовими коштами та стійкого економічного зростання і визначається раціональною забезпеченістю потреб підприємства фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових умовах».
В.М. Івахненко [2]	«Фінансова стійкість відображає збалансованість засобів та джерел їх формування, доходів і витрат, грошових і товарних потоків, оцінюється на підставі співвідношення власного та злученого капіталу підприємства, темпів нагромадження власних засобів унаслідок господарської діяльності, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, достатності забезпечення матеріальних оборотних засобів власними джерелами».
Л.А.Лахтіонова [3]	«Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення.»
М. В. Загірняк, П. Г. Перерва, О. І. Маслак [4]	«Фінансова стійкість – це стан майна підприємства, що гарантує йому платоспроможність. Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів».
М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон [5]	«Фінансова стійкість підприємства – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх пасивів і активів у внутрішньому й зовнішньому середовищах, які постійно змінюються, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість. Це стабільність фінансового становища підприємства, забезпечувана достатньою часткою власного капіталу в складі джерел фінансування».

* сформовано автором на основі [1-5]

Отже, фінансову стійкість підприємства можна трактувати як категорію, що характеризує платоспроможність та кредитоспроможність підприємства через оцінку стану фінансових ресурсів, їх формування, розподілу та використання.

Для визначення показників фінансової стійкості використовують низку коефіцієнтів. Їх динаміка та відповідність рекомендованим значенням свідчать про рівень фінансової стійкості підприємства. Нами було визначено основні показники фінансової стійкості вітчизняних торговельних підприємств у 2019-2021 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

**Показники фінансової стійкості торговельних підприємств
України у 2019-2021 рр.**

Показники	Рекомендоване значення	2019	2020	2021	Абсолютний приріст	Темп приросту, %
1. Коефіцієнт фінансової автономії	> 0,5	0,10	0,08	0,12	0,02	18,30
2. Коефіцієнт фінансової залежності	< 2	10,27	11,84	8,68	-1,59	-15,47
3. Коефіцієнт фінансової заборгованості	< 0,5	0,90	0,92	0,88	-0,02	-1,97
4. Коефіцієнт покриття боргу	> 1	0,11	0,09	0,13	0,02	20,69
5. Коефіцієнт маневреності власних засобів	збільшення в межах 0,2-0,5	-0,59	-0,74	-0,45	0,13	-22,87
6. Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	≤ 1	9,27	10,84	7,68	-1,59	-17,14
7. Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	0,7-0,9	0,19	0,20	0,21	0,02	11,07
8. Коефіцієнт фінансового левевериджу (плече фінансового важеля)	< 1	0,93	1,33	0,81	-0,12	-12,68

*сформовано автором на основі [5], [6]

За даними, наведеними у таблиці, можемо констатувати, що впродовж останніх років обсяг власного капіталу в структурі фінансових ресурсів, які використовують вітчизняні торговельні підприємства, не перевищував 12%, а для здійснення господарської діяльності в більшій мірі залучаються позикові кошти. Жоден з показників не відповідає рекомендованому значенню, що свідчить про низький рівень фінансової стійкості підприємств та їх залежність від зовнішніх джерел фінансування.

При цьому варто зазначити, що показники мають позитивну динаміку. Такі хоча і не суттєві, але позитивні зміни свідчать про певну стабілізацію ситуації щодо забезпечення фінансової стійкості торговельних підприємств.

Для відображення стану фінансових ресурсів підприємства порівнюємо їх структуру капіталу у 2019-2021 рр. (рис. 1).

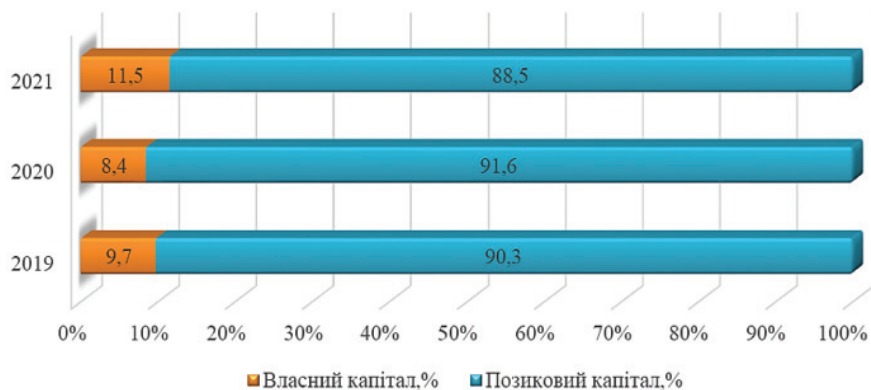

Рис. 1. Структура капіталу торговельних підприємств України у 2019-2020 рр.*

**сформовано автором на основі [6]*

Графічне відображення складу капіталу за рахунок яких функціонують торговельні підприємства України підтверджують результати щодо низького забезпечення власними ресурсами. Впродовж останніх років вітчизняні підприємства нарощують обсяг власного капіталу, але відсоток позикового в структурі джерел фінансування діяльності підприємства залишається суттєво більшим.

Фінансова стійкість підприємства є важливим показником платоспроможності та фінансового стану підприємства і є передумовою збереження стабільного розвитку в несприятливих економічних умовах.

Проведений аналіз рівня фінансової стійкості торговельних вітчизняних підприємств засвідчив, що впродовж останніх років у структурі

капіталу відслідковується переважання позикових коштів, що негативно відображається на їх фінансовій стійкості. У таких умовах підприємство має високі ризики втрати платоспроможності, що у майбутньому може привести до банкрутства.

Однією з причин такої ситуації стали негативні зміни в макросередовищі в наслідок розгортання пандемія COVID-19, що пригальмувала трирічну тенденцію покращення економіки країни.

Для поліпшення фінансової стійкості вітчизняним підприємствам необхідно нарощувати обсяги власних фінансових ресурсів, визначати ефективне співвідношення власних за позикових ресурсів фінансування. Вживати заходи щодо оптимізації структури капіталу на користь більш стабільних джерел фінансування, що сприятиме підвищенню рівня фінансової стійкості вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел

1. Старостенко Г. Г., Мірко Н. В. Фінансовий аналіз: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 224 с.
2. Івахненко В.М. Економічний аналіз: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. К. : КНЕУ, 2001. 387с.
3. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : моногр. К.: КНЕУ, 2011. 880 с.
4. Економіка підприємства: магістерський курс: підручник. Ч. 1 / М. В. Загірняк [та ін.] ; ред. М. В. Загірняк, П. Г. Перерва, О. І. Маслак. Кременчук : ТОВ «Кременчуцька міська друкарня», 2015. 736 с.
5. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон. Тернопіль:, ТНЕУ, 2016. 304 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19240/1/Fin%20analiz%20Verstka.pdf>
6. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Ковальчук А. С.,
студентка 3-12 ФТМ;
науковий керівник:

Чуніхіна Т. С.,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу;
Державний торговельно-економічний університет

БРЕНД ПІДПРИЄМСТВА СФЕРИ ПОСЛУГ: ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ

В умовах глобалізації та постійної появи нових товарів та послуг, для завоювання уваги споживачів важливими стають суб'єктивні переваги якими наділяють споживачі той чи інший товар. Формування даних переваг – складова створення та управління брендом, який дозволяє споживачам ідентифікувати конкретний товар серед інших. Брендінг стає інструментом, який здатний підвищити ефективність конкурентної боротьби. Концепція брендінгу стає все більш актуальною серед українських підприємств, проте, підходи до управління брендом визначені недостатньо повно та потребують серйозних наукових досліджень. Інструмент бренд-орієнтованого управління підприємством дозволить диференціювати конкретний товар чи послугу серед інших та підвищити прихильність споживачів. Однак, категорія «бренду» та підходи до управління, не є достатньо визначеними та потребують детальнішого аналізу [7].

Сфера послуг є однією з перспективних і швидко-розвиваються галузей економіки і являє собою зведену узагальнюючу категорію, що включає відтворення різноманітних видів послуг, що надаються підприємствами, організаціями, а також фізичними особами. Сфера послуг не тільки стимулює економічне зростання, а й змушує переосмислювати традиційні підходи до ведення бізнесу, пропонуючи нові маркетингові технології в сфері обслуговування.

Незважаючи на підвищену увагу маркетологів до сфери послуг, єдина думка щодо специфіки брендінгу послуг відсутня. Одні бренд-менеджери дотримуються думки, що брендінг послуг не повинен відрізнятися від товарного брендінгу, інші пропонують враховувати характерні особливості послуг, пов'язані:

1) з *невідчутністю послуг*. Послуги неможливо помацати, взяти в руки, почути, побачити або спробувати на смак до моменту придбання. Проблема невідчутності послуг є нагальною для потенційних покупців, оскільки складно, а часом і неможливо оцінити якість послуг, що надають-

ся. Тому що функціонує в сфері послуг організації для зміцнення довіри з боку клієнтів вкрай доцільно підвищувати ступінь відчутності послуги, додатково підкреслювати її значущість, демонструвати користь і вигоду, які отримає споживач з її використанням. У цьому полягає одна з основних задач маркетингу послуг;

2) *нерозривністю виробництва і споживання послуги*. Послуги надаються і споживаються одночасно, тобто можуть бути надані тільки при надходженні замовлення. Послуги, на відміну від матеріальних товарів (які виробляються, зберігаються на складах, реалізуються і в результаті споживаються), спочатку продають, а лише потім виробляють і споживають, причому відбувається це одночасно. Невіддільність послуг передбачає, що послуги не можна відокремити від їхнього джерела, незалежно від того, хто цю послугу надає. Людина буде вважатися частиною послуги, якщо він цю послугу надає. Маркетинг послуг покликаний приділяти особливу увагу взаємодії продавця і споживача послуги. Якість послуги буде залежати як від виробника, так і від споживача; [5].

3) *непостійністю якості, мінливістю*. Якість послуг може істотно змінюватися в залежності від того, коли, ким і за яких умов вони були надані. Мінливість якості в послугах, що надаються проявляється набагато гостріше, ніж в матеріально відчутних товарах. З точки зору якості матеріальні товари можуть бути поганими чи хорошими, проте при сучасному виробництві їх якість буде, за великим рахунком, постійним. Для виробника послуги дуже часто непостійне або мінливе якість послуг пов'язано з невідповідністю особистих рис характеру службовця виконуваних ним обов'язків, його кваліфікацією, з браком інформації та комунікації, з відсутністю конкуренції, слабкою тренуванням і навчанням. Вплив на якість послуги з боку покупця надає сам покупець, його унікальність. Незалежно від того, якого характеру послуги надають підприємства, всі вони прагнуть зменшити мінливість їх якості шляхом навчання персоналу, розробки стандартів обслуговування, зниження трудомісткості;

4) *недовговічністю, нездатністю послуг до зберігання*. Послуги не можуть бути збережені для подальшого продажу або використання. При стійкому попиті на послуги їх недовговічність не викликає серйозних проблем, якщо ж попит підданий коливанням, то виробники послуг стикаються з певними труднощами;

5) *відсутністю володіння*. Споживач послуги, як правило, користується нею обмеженої кількості часу. На відміну від товарів, що мають матеріальну форму, послуги не є власністю. У більшості випадків наданої послугою можна користуватися дуже великий проміжок часу. В кінцевому рахунку

вона або застаріває, або стає неактуальною. Через відсутність володіння компанією, що пропонують послуги, повинні докладати особливих зусиль для зміцнення іміджу та привабливості своєї марки шляхом створення членських клубів, асоціацій з метою посилення почуття власності; [3].

б) *взаємозамінністю послуг товарами*, що мають матеріальну форму. Здатність товарів замінювати ті послуги, які задовольняють однакові або аналогічні потреби. Ця особливість послуг також може проявлятися і в протилежному напрямку – послуги можуть замінювати товари. В результаті між матеріальними товарами та послугами виникають конкурентні відносини.

Бренд-менеджмент акумулює всі ресурси та всі функції компанії, а його основною метою є створення відмінності. Лише за умови мобілізації всіх внутрішніх джерел додаткової цінності компанія зможе сформувати відмінності від конкурентів. Особливості функціонування державних підприємств визначають деяку обмеженість у цьому підході, оскільки їх діяльність підпорядковується численним керівним установами, що подекуди не мають одного стратегічного курсу розвитку. Необхідно зазначити, що приватні компанії, на відміну від державних, намагаються максимально задовольнити очікування своїх клієнтів, до того ж роблять це послідовно та постійно. Таким чином, корпоратизація державних підприємств, окрім тих, що мають особливе значення в економіці держави (оборонні підприємства, чисті монополії тощо), сприятиме більш чіткій спрямованості стратегії розвитку на потреби кінцевого споживача.

В таких умовах формування бренду підприємства буде більш ефективним та результативним. Враховуючи основні ознаки відмінностей державних установ та приватних підприємств, а саме орієнтацію, мотивацію, вимір успіху та правове середовище, можемо визначити основні моменти, що мають лежати в побудові брендів державних та приватних підприємств під час підвищення їх конкурентоспроможності [1].

1) На початку формування бренду необхідно усвідомлювати, що всі вони засновані на особливих і вдалих ідеях (інновації, нові способи використання тощо), тобто запустити бренд означає знайти цінну пропозицію.

2) Для становлення бренду потрібен час. Переможці стартують першими та роблять ривок, щоб створити відрив від конкурентів, які намагаються ввійти на ринок.

3) Важливо швидко досягти критичного рівня, щоб посилити відрив від конкурентів. Саме тут важливу роль відіграють комунікація та безпосереднє спілкування.

4) Бренд не належить виробнику чи торговельній мережі, як часто вважають маркетингологи, адже він належить споживачам [2].

Бренд коротко виражає цінності, але, як відомо, цінності – це прерогатива споживачів. Важливо зосередитися на ринку та з'ясувати пріоритети цінностей за їх цілями. Висновки з проведеного дослідження. В сучасних приватних компаніях діють стійкі механізми бренд-менеджменту, які інтегрують напрями маркетингової, інноваційної, збутової діяльності та оптимізують внутрішньо фірмове управління з побажаннями споживачів. За таких умов брендменеджмент набуває самостійної ролі, володіє сукупністю власних засобів і методів, що реалізуються в рамках стратегічного, тактичного та оперативного управління. Кожен напрям орієнтований на вирішення конкретних завдань у межах загальної системи брендингу [4].

Список використаних джерел

1. Ковальов А.В., Шиян А.О. Теоретичні основи бренду, брендингу та ребрендингу. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць*. 2020. Вип. 2. Т. 1.
2. Івашова Н.В. Місце брендингу у сучасних маркетингових концепціях. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2021.
3. Амосов О.Ю., Діденко Н.В., Лебедева К.Ю. Брендінг як основний інструмент маркетингу в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022.
4. Чечель О.М. Особливості брендингу в діяльності підприємств сфери культури. *Економіка і менеджмент культури*. 2019.
5. Фарат О.В., Мазурик М.Б. Базові принципи управління брендом. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2017
6. Менеджмент ресторанного господарства : навчальний посібник /за ред. Г.Т. Пятницької. К.: КНТЕУ, 2022.
7. Новітній маркетинг: навчальний посібник /за ред. Є.В. Савельєва. К. : Знання, 2021.

Кокалюк М. М.,
*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
другого року навчання;
науковий керівник:*
Червона С. П.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри статистики, ІТ
та математичних методів в економіці;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НАРОДЖУВАНОСТІ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ З МЕЖУЮЧИМИ ОБЛАСТЯМИ

Початок XXI століття у Львівській області та сусідніх регіонах розпочався неоднорідною динамікою народжуваності. Аналізуючи рис. 1., можна наочно побачити, що народжуваність населення по всіх областях зростає протягом 2001 – 2009 років рівень якої зростав (у Волинській, Івано – Франківській, Львівській та Тернопільській областях), у Закарпатській та Рівненській областях рівень народжуваності зростає протягом 2001 – 2012 років.

Стрімкому збільшенню народжуваності у 2008 році сприяла демографічна політика держави у вигляді надання фінансової допомоги матерям при народженні дитини. У порівнянні із 2007 роком у 2008 році по всіх областях можемо побачити збільшення народжуваності, а саме: у Львівській області з 27454 – 29007 осіб (на 1553 ос.), у Закарпатській області з 16833 – 18292 осіб (на 1459 ос.), у Рівненській області з 15759 – 17089 осіб (на 1330 ос.), у Волинській області з 13990 – 15301 осіб (на 1311 ос.), у Івано – Франківській області з 16243 – 16983 осіб (на 1090 ос.), у Тернопільській області з 11431 – 12388 осіб (на 957 ос.). В період з 2010 – 2014 рр. у всіх областях підвищення народжуваності призупинилося. Починаючи з 2015 року рівень народжуваності почав знижуватись по всіх регіонах. А у 2021 році народжуваність досягнула найнижчого значення за останні два десятиріччя у Львівській області та у всіх сусідніх регіонах. Найнижчий показник живонароджених у 2021 році в Тернопільській області 7275 осіб, загальний коефіцієнт народжуваності в регіоні цього року становив 7,1‰ (у міських поселеннях – 7,3 ‰, у сільській місцевості – 6,9 ‰ (дані Державної служби статистики України), а найвищий – у Львівській області 19440 осіб, коефіцієнт народжуваності в регіоні у цьому році становив 7,8 ‰ (у міських поселеннях – 7,3 ‰, у сільській місцевості – 8,7 ‰ (дані Державної служби статистики України).

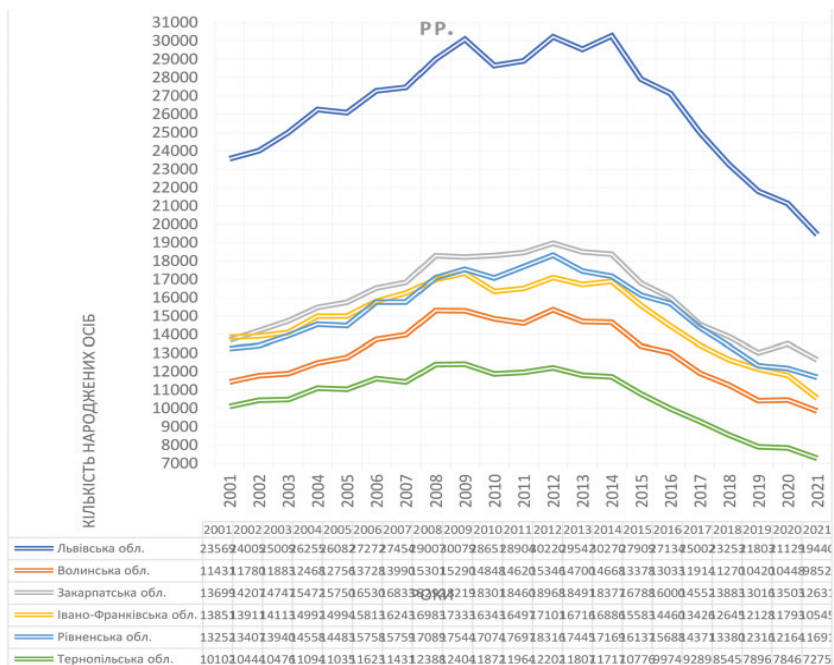

Рис. 1. Динаміка народжуваності населення у Львівській та сусідніх областях у 2001-2021 рр. (побудовано автором за [1]).

Пік народжуваності за останні двадцять років у Волинській, Закарпатській, Рівненській областях припав на 2012 рік, у Івано – Франківській і Тернопільській областях – на 2009 рік, а у Львівській області на 2014 рік. Найнижчий показник живонароджених становив 12404 особи у Тернопільській області, а найвищий – 30270 осіб у Львівській області. Дітородна активність жінок у сільській місцевості лідирує у всіх областях, які межують із Львівщиною і лише у Львівській області народжуваність у міських поселеннях є вищою ніж у сільській місцевості.

Головними причинами зменшення народжуваності є небажання сімей заводити двоє і більше дітей. Основою цих причин є соціальні та фінансово-економічні проблеми, а саме: високе безробіття, низькі заробітні плати, забезпечення дітей у майбутньому всіма необхідними потребами. В цілому у Львівській області та сусідніх регіонах продовжується зменшення народжуваності через виїзд за кордон жінок дітородного віку. Також причинами зменшення народжуваності є війна та епідеміологічна небезпека у нашій країні.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>

Король К. О.,

студентка II курсу I1 групи ФТМ;

науковий керівник:

Мошковська О. А.,

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри обліку та оподаткування;

Державний торговельно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ КАНАДИ

Канада належить до групи високорозвинутих держав, за своїм економічним потенціалом вона «замикає» «Велику Сімку». Як і будь-яка інша країна, Канада має свої особливості ведення бухгалтерського обліку.

Канадська модель бухгалтерського обліку – англо-американська. Така модель передбачає задоволення потреб інвесторів, незначний рівень державного регулювання, максимальний ступінь розкриття інформації, на відміну від континентальної, яка передбачає нижчий рівень розкриття інформації у фінансовій звітності, суттєвий рівень державного регулювання облікового процесу.

Система бухгалтерського обліку англо-американської моделі забезпечує необхідною інформацією інвесторів та кредиторів з мінімумом втручання державних органів в систему обліку. Канада, та інші країни (США, Нідерланди, Великобританія тощо), що використовують таку модель, мають добре розвинений фінансовий ринок. Гнучкість облікової системи одна з особливостей англо-американської моделі. Цю модель можна назвати найліберальнішою. Принцип даної системи такий: «дозволено те, що не заборонено». Вона орієнтована на інтереси дрібних і середніх акціонерів-інвесторів.

Фінансовим роком називають період, який використовується для складання бюджету, ведення бухгалтерського обліку та всієї іншої фінансової звітності, він триває дванадцять місяців. Фінансовий рік у Канаді починається 1 квітня поточного року і закінчується 31 березня наступного року [1].

Фінансовим центром Канади вважається не столиця (Оттава), а найбільше місто – Торонто. Говорячи про бюджетну систему Канади, можна умовно виділити три рівні (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні бюджетної системи Канади

<i>Перший рівень</i>	<i>Другий рівень</i>	<i>Третій рівень</i>
Першим рівнем бюджетної системи вважається федеральний бюджет, який формується і виконується федеральним урядом.	Другий рівень – це бюджети десяти провінцій і трьох територій.	До третього рівня відносяться бюджети місцевих органів влади – 5000 муніципальних утворень, включаючи міста, села, графства і райони спеціального обслуговування.

Сформовано на основі [1]

Емітент – це державна або приватна організація, яка здійснює випуск цінних паперів для свого фінансування і розвитку [2]. На внутрішньому ринку Канади можна виділити чотири основні категорії емітентів: уряд Канади та його агенції, уряди провінцій та їх агенції, муніципалітети та корпорації – як фінансові, так і нефінансові.

Випускаються різні види цінних паперів: ринкові фінансові інструменти; казначейські векселі; облігації, що торгуються; неринкові фінансові інструменти; канадські облігації з премією [1].

Так само, як у багатьох інших країнах, податки в Канаді мають важливе значення для формування бюджету, який фінансує урядову роботу, забезпечує функціонування різноманітних служб, включаючи армію, поліцію та систему охорони здоров'я, та підтримує економічну стійкість. Крім того, можна сказати, що для Канади податки мають особливе значення, оскільки для функціонування її відомої системи соціального захисту потрібні значні кошти. Ці кошти забезпечуються за рахунок різноманітних податків та зборів, які стягуються в Канаді достатньо часто.

У Канаді діє багаторівнева система збору податків. Головним збирачем податків є держава, яка відповідає за основний приплив грошових коштів та їх розподіл. Потім йдуть провінції, які мають свою окрему систему оподаткування, з якої формується провінційний бюджет, спрямований на вирішення провінційних потреб. Потім йдуть міські муніципалітети, які отримують кошти за рахунок різних зборів і податків. За рахунок того, що податки крім федерального рівня збираються також на провінційному і муніципальному рівнях, розміри виплачуваних податків відрізняються не тільки у кожній провінції, вони залежать також від місця проживання платника податків. Наприклад, у межах Великого Торонто має значення, місце проживання безпосередньо в Торонто або в одному з його передмість – від цього залежить, яка сума від доходу піде на податки і збори. Приблизно 70% бюджету Канади формується зі стягнутих податків, решта 30% йдуть за рахунок різних зборів, дозволів і прибутку від інвестицій [3].

У податковій системі Канади переважає пряме оподаткування. Найбільше регулюючий вплив на економіку робить податок на прибуток корпорацій. Він має досить розгалужену сітку ставок, базова фереративна складає 30%, проте пільговим тарифом оподаткування користуються дві категорії компаній: підприємства обробляючої галузі – 21%, підприємства малого бізнесу у всіх сферах – 12%. Якщо підприємство використовує кредит, податкова ставка може коливатись від 13 до 22% [3].

Доцільно розглянути деякі особливості бухгалтерського обліку в Канаді:

1) Однією з ключових особливостей Канадських стандартів фінансової звітності (англ. Canadian Standards on Financial Reporting) є вимога про розкриття інформації про події, які можуть вплинути на фінансовий стан компанії. Ця вимога забезпечує прозорість фінансової звітності та допомагає інвесторам та кредиторам у прийнятті рішень.

2) У Канаді існує регуляторний орган – Канадська агенція з фінансових послуг (КАФП), яка відповідає за нагляд за фінансовими послугами та ринками. КАФП також забезпечує дотримання стандартів фінансової звітності.

3) Для малих та середніх підприємств в Канаді існує спрощена система оподаткування, умови якої попередньо були вказані. Вона дозволяє зменшити обсяги бухгалтерських робіт та витрат на їх проведення [4].

Канада має кредитну економіку. Це означає, що для здійснення покупок люди здебільшого користуються своїми кредитними картками (а не дебетовими картками чи готівкою), а потім наприкінці розрахункового періоду гасять на своїй кредитній картці або всю суму заборгованості, або її частини.

За допомогою кредитного рейтингу фінансові установи оцінюють вашу спроможність виплачувати кредити. У деяких випадках вас можуть попросити надати кредитний звіт, наприклад коли ви орендуєте житло, подаєте заявки на певні види робіт, оформлюєте іпотеку або інші кредити в банку [5].

У канадській системі державні органи влади створили вдалу законодавчу базу, що дає змогу обліку, фінансовій і нефінансовій звітності, оподаткуванню перебувати на високому рівні розвитку. До переваг обліку в Канаді варто віднести наступне:

- ✓ затверджено стратегічний план формування Національних стандартів для ведення обліку в Канаді на 2011–2016 рр.;
- ✓ вільний Інтернет-доступ до фінансової звітності підприємств;
- ✓ можливість вибору програмного забезпечення різних ІТ-компаній;
- ✓ корпорації формують нефінансові звіти (за GRI), крім того, діє спеціальна;

- ✓ модель, що називається «Моделлю вдосконалення якості і здорового робочого місця» [6, с. 131];
- ✓ навчання бухгалтерів в університетах передбачає створення «фейкової» бухгалтерії – розробку так званих ситуаційних завдань із використанням студентами персональних комп’ютерів. Перевага таких стандартів у тому, що вони затверджуються кожні п’ять років і бухгалтер має час для ознайомлення і використання їх у своїй практичній діяльності.

Варто зазначити, що основна інформація Стратегічного плану до Національних стандартів Канади була затверджена в 2007 р., а далі її наповнювали новими елементами. Така стратегія дає можливість здійснювати прогнозування обліку підприємствам різного галузевого спрямування, а отже, зменшує ризики неплатоспроможності чи банкрутства підприємств.

Важливе місце в економічному потенціалі Канади займає сектор фінансових послуг, який за результатами дослідження, проведеного Всесвітнім економічним форумом у 1998 р., займав 6-е місце серед 53 держав за рівнем конкурентоспроможності і 1-е місце в світі за показником стабільності [7].

За рівнем розвитку економіки Канада входить до числа семи ведучих промислово розвинених країн світу, тож можна зробити висновок, що система бухгалтерського обліку у Канаді є ефективною та надійною завдяки стандартизованій фінансовій звітності та відповідальному підходу до дотримання норм та стандартів.

Перевагою системи бухгалтерського обліку у Канаді також є високий рівень кваліфікації бухгалтерів, регулярне навчання та постійне підвищення їхнього кваліфікаційного рівня, забезпечує високу якість бухгалтерської звітності. Проте, використання сучасних технологій, таких як хмарні сервіси та штучний інтелект, може значно підвищити ефективність та точність обліку, а також зменшити ризик помилок.

Список використаних джерел

1. Фінансова система Канади. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=148484>
2. Емітент – хто це, навіщо проводяться емісії і які вони бувають? URL: <https://xn--90aamhd6acpq0s.xn--j1amh/teoriya/emitent-khto-tse-navishcho-provodiatsia-emisii-i-iaki-vony-buvaiut>
3. Податки та податкова система Канади. URL: <https://migrant.biz.ua/kanada/finansy-kanada/podatky-ta-podatkova-systema-kanady.html>
4. Канадські стандарти фінансової звітності. URL: <https://www.frascanada.ca/standards-for-private-enterprises/resources/standards>

5. Базова фінансова інформація про Канаду. URL: <https://arrivein.com/translated/%D0%B1%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0/>

6. Фротет О.С. Особливості запровадження системи соціальної відповідальності. URL: http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/13_02_24.pdf

7. Банківська система Канади. URL: <http://elbib.in.ua/bankovskaya-sistema-kanadyi.html>

Короп А. В.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*

Петраковська О.В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

СТРОКОВІ ВКЛАДИ (ДЕПОЗИТИ) ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ПРОЦЕНТНИХ ВИТРАТ

Як і будь-які суб'єкти господарювання, банки України для ведення діяльності повинні мати у своєму розпорядженні певні ресурси. Специфіка ресурсів банків полягає в тому, що основну частку формують залучені кошти. Тому проблема формування ресурсної бази для банків має більше значення, ніж для інших суб'єктів економіки, оскільки за рахунок залучених коштів, до того ж платних, банки забезпечують своє функціонування. Ця обставина неминуче веде до конкуренції за вклади (депозити) між банками. Депозити – це головний ресурс, що залучається банками.

Банки є учасниками Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонд), який гарантує кожному вкладнику банку відшкодування коштів за його вкладом.

В ЗУ № 4452-VI від 23.02.2012 [8] в ч. 1 ст. 26 зазначено, що «сума граничного розміру відшкодування коштів закладами не може бути меншою 200000 грн». Зміни в це речення будуть внесені через 3 місяці з дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану в Україні

відповідно до ЗУ від 01.04.2022 № 2180-IX [7], а саме «фонд відшкодує кожному вкладнику банку кошти в повному розмірі вкладу, включаючи відсотки, нараховані станом на кінець дня, що передує дню початку процедури виведення банку з ринку, крім випадків, передбачених законодавством [6, 8].

Підходи до трактування терміну вкладу (депозити) відображені на рис. 1.

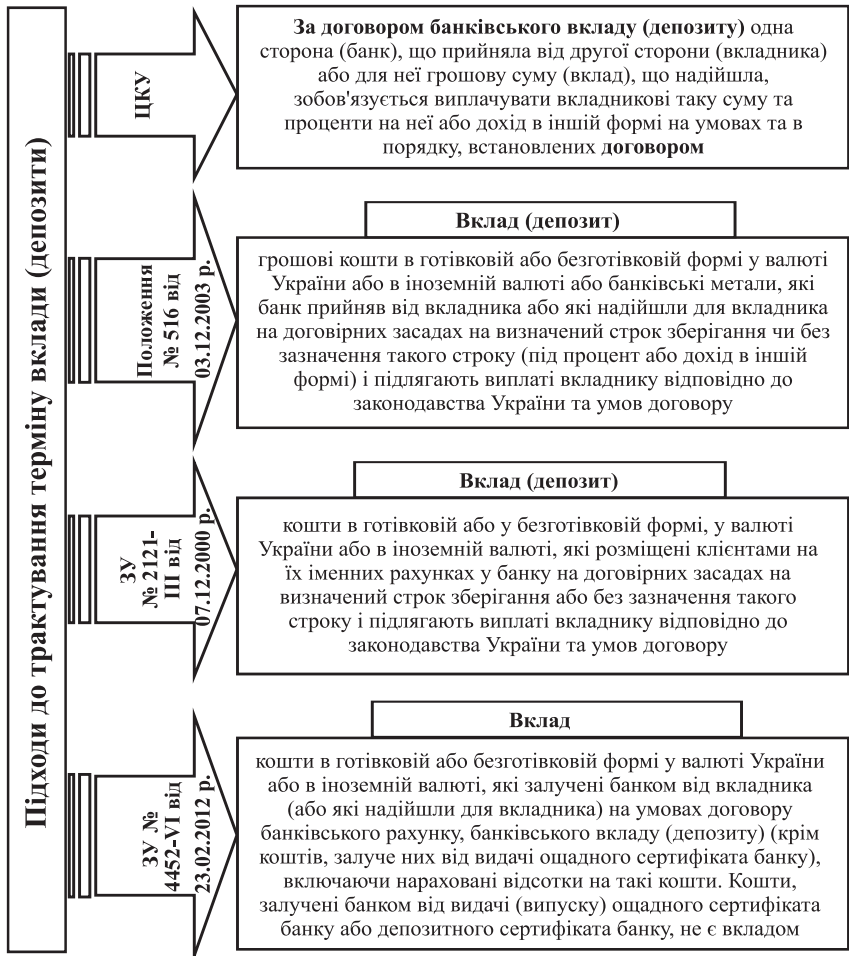

Рис. 1. Підходи до трактування терміну вкладу (депозити)

Джерело: складено автором на основі [3, 5, 8, 9].

Облік строкових вкладів (депозитів) фізичних осіб (далі – ФО) здійснюється за рахунками 2 класу, 26 розділу в групі 263 Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України [2] (рис.2).

За користування коштами, що знаходяться на рахунках клієнтів, банки нараховують і виплачують їх власникам проценти, які для банку є процентними витратами. Для узагальнення інформації про нараховані витрати за строковими коштами ФО призначений рахунок 2638, а для обліку процентних витрат (далі – ПВ) за строковими коштами ФО призначений рахунок 7041 (рис. 2).

Рахунки для обліку строкових вкладів (депозитів) фізичних осіб та рахунки для обліку нарахованих та процентних витрат за строковими коштами ФО	Клас 2 Операції з клієнтами	
	Розділ 26 Кошти клієнтів банку	
	Група 263 Строкові кошти фізичних осіб	
	Рахунок для обліку строкових вкладів (депозитів) ФО	
	2630	Строкові вклади (депозити) ФО
	Рахунок для обліку неамортизованого дисконту/премії за строковими коштами ФО	
	2636	Неамортизований дисконт/премія за строковими коштами ФО
	Рахунок для обліку нарахованих витрат за строковими коштами ФО	
	2638	Нараховані витрати за строковими коштами ФО
	Клас 7 Витрати	
	Розділ 70 Процентні витрати	
	Група 704 Процентні витрати за операціями з фізичними особами	
Рахунок для обліку процентних витрат за строковими коштами ФО		
7041	Процентні витрати за строковими коштами фізичних осіб	

Рис. 2. Рахунки для обліку строкових вкладів (депозитів) ФО та рахунки для обліку нарахованих та процентних витрат за строковими коштами ФО

Джерело: складено автором на основі [2]

Методика обліку витрат банку за фінансовими зобов'язаннями наведена в Інструкції № 14 від 21.02.2018 р. [2] (табл.1).

Таблиця 1

Облік ПВ банку за фінансовими зобов'язаннями

№ з/п	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	Нарахування ПВ за фінансовими зобов'язаннями	Рах. для обліку ПВ	Рах. для обліку нарахованих ПВ
2	Амортизація дисконту за фінансовими зобов'язаннями	Рах. для обліку ПВ	Рах. для обліку дисконту/премії
3	Амортизація премії за фінансовими зобов'язаннями	Рах. для обліку дисконту/премії	Рах. для обліку ПВ
4	Сплата коштів відповідно до умов договор (на суму нарахованих витрат)	Рах. для обліку нарахованих ПВ	Рах. для обліку грошових коштів і банківських металів, рахунки клієнтів

Джерело: складено автором на основі [1]

Отже, проведене дослідження дозволило узагальнити методіку обліку процентних витрат фізичних осіб з урахуванням останніх змін у банківських нормативно – правових актах.

Список використаних джерел

1. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 21.02.2018 № 14 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18#Text>

2. План рахунків бухгалтерського обліку банків України: постанова Правління НБУ № 89 від 11.09.2017 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#Text>

3. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій від 03.12.2003 № 516 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03#Text>

4. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України: Постанова Правління Національного банку України від 27.02.2018 № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017500-18#Text>

5. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121 - III (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

6. Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів: Закон України від 03.03.2022 № 2116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2116-20#Text>

7. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України 01.04.2022 № 2180-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2180-20#Text>

8. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>

9. Цивільний кодекс України. Затверджений Верховною Радою України від 16.01.2003 № 435-IV (із змінами). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Костенко А. В.,

студентка II курсу ФТМ групи 12;

науковий керівник:

Мошковська О. А.,

доктор економічних наук, професор

професор кафедри обліку та оподаткування;

Державний торговельно-економічний університет

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА УКРАЇНИ

Бухгалтерський облік є важливою складовою бізнес-операцій, що дає уявлення про фінансові результати діяльності компаній та інформує про ключові процеси прийняття рішень. Системи бухгалтерського обліку можуть суттєво відрізнитися в різних країнах і регіонах, відображаючи унікальний економічний, політичний і культурний контекст. Порівняння систем бухгалтерського обліку між країнами може надати цінну інформацію про схожість та відмінності різних облікових практик, а також підкреслити важливість розуміння цих відмінностей у глобалізованому бізнес-середовищі.

У Великій Британії бухгалтерська практика компаній регулюється Законом про компанії 2006 р. (CA 2006), що вимагає, щоб бухгалтери компаній, зареєстрованих в Великій Британії, «підготували рахунки для компанії за кожен з її фінансових років», які дають «істинний і справедливий погляд». Такі рахунки є або «рахунками Закону про компанії», або «рахунками IS» [9]. FRC (Financial Reporting Council) – це незалежний орган, який регулює діяльність аудиторів, а також бухгалтерів у Великій Британії. FRC покликаний зробити прозорим бізнес, змусити проявляти сумнівність учас-

ників ринкових відносин. У зв'язку з вищезазначеним цей орган розробляє та ухвалює відповідні акти. Бухгалтерський облік у Великій Британії також регламентується національними стандартами ведення бухгалтерського фінансового обліку, які мають назву GAAP (General Accepted Accounting Principals). Найбільш впливовими професійними організаціями Великої Британії є: Інститут присяжних бухгалтерів Шотландії; Інститут присяжних бухгалтерів Англії і Уельсу; Інститут присяжних бухгалтерів Ірландії; Асоціація дипломованих бухгалтерів та Інститут бухгалтерів управлінського обліку. Основними документами, що регулюють ведення бухгалтерського обліку у Великій Британії, є: «Положення про стандарти облікової практики» (Statements of Standard Accounting Practice – SSAP); «Стандарти фінансової звітності» (Financial Reporting Standards – FRS); «Положення про рекомендовану практику» (Statements of Recommended Practice – SORP) [1]. В Україні регулювання питань методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснюється Міністерством фінансів України, яке затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові акти щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності про виконання бюджетів та господарсько розрахункових операцій бюджетних установ установлюється Державним казначейством України відповідно до законодавства. Методологічна рада з бухгалтерського обліку діє як дорадчий орган при Міністерстві фінансів України [5].

Податкова система у Великій Британії є більш складною, ніж в Україні, з великою кількістю податків та податкових ставок. У Великій Британії фінансовий рік, який ще також називають податковим роком, починається шостого квітня і завершується п'ятого квітня кожного року. Само-зайняті особи та інші підприємці несуть особисту відповідальність за нарахування та сплату своїх податків. Якщо виявлять, що така особа у зазначені терміни не зробила та не подала своєї податкової звітності, то її буде покарано. Британці сплачують 4 головних типи податків: податок на прибуток (сталий чинний розмір цього податку 20%, але остаточна його сума залежить від дуже багатьох різних факторів), національна страхівка, податок на накопичений капітал та пенсійний податок (добровільний) [2]. В Україні компанії сплачують такі загальнодержавні податки, як: податок на прибуток (18%), податок на доходи фізичних осіб (основна ставка – 18%), податок на додану вартість (загальна ставка – 20%), акцизний податок, екологічний податок, рентна плата, мито та єдиний соціальний внесок (22%) [4].

У Великій Британії компанії повинні готувати річну фінансову звітність і подавати її до Companies House, державного органу, який регулює

діяльність компаній у Великобританії. Як правило, звітність повинна містити в собі: рахунок прибутків і збитків (або рахунок доходів і витрат, якщо компанія не здійснює комерційну діяльність з метою отримання прибутку); баланс, підписаний директором від імені ради директорів, і друковане ім'я цього директора; нотатки до рахунків; групові рахунки (за необхідності) і рахунки, як правило, повинні супроводжуватися звітом директорів та аудиторським висновком. Компанії також повинні подавати річний звіт, який містить додаткову інформацію, таку як винагорода директорів, корпоративне управління та стратегічний звіт [8]. В Україні компанії повинні готувати квартальну та річну фінансову звітність і подавати її до центру збору фінансової звітності. До стандартних форм квартальної та річної фінансової звітності належать: «Баланс підприємства» (форма 1); «Звіт про фінансові результати» (форма 2); «Звіт про рух грошових коштів» (форма 3); «Звіт про власний капітал» (форма 4); «Примітки до фінансової звітності» (форма 5) [6].

У Великій Британії всі компанії зобов'язані проводити аудит фінансової звітності кваліфікованим аудитором, якщо тільки вони не звільнені від цього обов'язку. Аудит проводиться незалежною аудиторською фірмою, яка перевіряє фінансову звітність компанії та надає висновок щодо її достовірності і відповідності стандартам бухгалтерського обліку. За певних умов у Великій Британії малі компанії, дочірні компанії та недіючі компанії можуть бути звільненими від аудиту [7]. В Україні лише певні типи компаній зобов'язані проводити аудит. Обов'язковим є аудит для великих та середніх підприємств, а також для фінансових установ незалежно від розміру. А мікро- і малі підприємства не зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність з аудиторським висновком (виняток – якщо вони фінансові установи) [3].

Велика Британія використовує фунт стерлінгів як свою валюту, в той час як Україна використовує гривню. Це може вплинути на практику бухгалтерського обліку, особливо щодо перерахунку валюти та коливань валютних курсів. Компанії в обох країнах повинні дотримуватися стандартів бухгалтерського обліку, пов'язаних з операціями в іноземній валюті та перерахунком, які можуть бути складними.

Бізнес-середовище у Великій Британії загалом більш розвинене та зріле, ніж в Україні. Велика Британія має добре налагоджений фінансовий сектор з великою кількістю банків, інвестиційних компаній та інших фінансових установ. Це призвело до розвитку складних систем і практик бухгалтерського обліку в багатьох компаніях. На противагу цьому, бізнес-середовище в Україні є менш розвиненим, і значна кількість компаній може мати менш досконалі системи та практики бухгалтерського обліку.

Однак в Україні відбуваються економічні та регуляторні реформи, які з часом можуть призвести до покращення бізнес-середовища та практики бухгалтерського обліку.

Підсумовуючи, можна висунути певні рекомендації для покращення систем бухгалтерського обліку Великої Британії та України. Загалом, у Великій Британії система бухгалтерського обліку вже вважається однією з найдосконаліших у світі. В Україні система бухгалтерського обліку все ще розвивається і стикається з низкою проблем. Однією з найважливіших проблем є необхідність зміцнення законодавчої бази та підвищення прозорості фінансової звітності. Щоб досягти цього, уряду необхідно працювати з регуляторними органами та галузевими експертами над розробкою та впровадженням стандартів бухгалтерського обліку, які б відповідали найкращим міжнародним практикам. Крім того, уряд повинен інвестувати в навчання та розвиток бухгалтерів, щоб вони мали необхідні навички та знання для ефективного впровадження цих стандартів. Сферою, де і Велика Британія, і Україна можуть вдосконалити свої системи бухгалтерського обліку, є впровадження нових технологій, таких як блокчейн і штучний інтелект. Ці технології мають потенціал для підвищення ефективності та точності фінансової звітності, зменшення ризику шахрайства та підвищення прозорості. Щоб досягти цього, уряд та регуляторні органи повинні спільно з галузевими експертами розробити та впровадити рекомендації щодо використання цих технологій у бухгалтерській практиці.

Список використаних джерел

1. Загальноприйняті принципи та національні стандарти бухгалтерського обліку у Великобританії. URL: http://ni.biz.ua/2/2_5/2_57412_obshcheprinyatie-printsipi-i-natsionalnie-standarti-buhgalterskogo-ucheta-v-velikobritanii.html
2. Новини Британії : Все про податки у Великій Британії. URL: <https://www.nowynyuk.com/news/1373.html>
3. Обов'язковий аудит та аудиторський висновок до ДПС: вимоги–2021, відповідальність, ризику. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-nalogi-i-otchetnost-10-obyazatelnyj-audit-i-auditorskoe-zaklyuchenie-v-gns-trebovaniya-2021-otvetstvennost-riski>
4. Оподаткування в Україні | Департамент фінансів, економіки та інвестицій Сумської міської ради. URL: <https://finance.smr.gov.ua/47-opodatkovannya-v-ukraini>
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Фонд державного майна України. URL: <https://www.spfu.gov.ua/ua/documents/1041.html>

6. Класифікація та склад фінансової звітності – бібліотека buklib.net. Головна – Бібліотека BukLib.net. URL: <https://buklib.net/books/23102/>

7. Companies act 2006. Legislation.gov.uk. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>

8. Companies House. Companies House accounts guidance. GOV.UK. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/life-of-a-company-annual-requirements/life-of-a-company-part-1-accounts>

9. Accountants Ireland. URL: <https://www.charteredaccountants.ie/knowledge-centre/technical-hub/financial-reporting/company-law-financial-reporting-requirements/uk>

Кругліков А. А.,

*студент освітнього рівня «бакалавр»,
освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та
страхування»;*

науковий керівник:

Шульга С. В.,

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ В СУЧАСНІЙ БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Банки прагнуть отримати найбільший прибуток, але це бажання обмежене можливістю зазнати втрат. Ризик банківської діяльності означає, що фактичний прибуток банку буде менше запланованого, очікуваного. Чим вищий очікуваний прибуток, тим вищий ризик.

Аналізуючи банківські ризики, важливо враховувати:

- ✓ кризу в перехідній економіці, яка відображається не тільки спадом виробництва, фінансовою нестабільністю багатьох організацій, а й руйнуванням ряду економічних зв'язків;
- ✓ нестабільність політичної ситуації;
- ✓ відсутність або недосконалість окремих базових законодавчих актів, невідповідність законодавчої бази фактичній ситуації;
- ✓ інфляцію та ін. [1]

Існує багато різних класифікацій банківського ризику. Основними ризиками для банків є кредитний, операційний, ринковий ризик і ризик ліквідності. Так як банки піддаються впливу різноманітних ризиків, вони ма-

ють добре побудовану інфраструктуру управління ризиками та зобов'язані дотримуватися державних постанов.

Актуальним завданням для ризик-менеджерів сьогодні є створення та підтримка стійкої системи управління ризиками, яка б охоплювала більш комплексний набір типів ризиків.

Крім традиційних ризиків, таких як кредитний, ринковий ризик і ризик ліквідності, зростає вплив модельного ризику та ризику ESG. Крім того, існує ціла низка нефінансових ризиків, вплив яких важко визначити кількісно. Все це обумовлює доцільність виокремлення найпоширеніших типів ризиків, з якими стикаються глобальні банки.

Види фінансових ризиків [2]:

1. Кредитний ризик, один із найбільших фінансових ризиків у банківській справі, виникає, коли позичальники або контрагенти не виконують своїх зобов'язань. Розраховуючи залучений кредитний ризик, кредитори повинні передбачити можливість повернення позики, основної суми, відсотків тощо.

2. Ринковий ризик – це ризик втрати вартості фінансових інструментів внаслідок несприятливих цінових моментів, спричинених змінами акцій, відсоткових ставок, кредитних спредів, товарів і валют.

3. Ризик ліквідності. Ліквідність означає здатність банку виконувати свої зобов'язання щодо застави та грошових коштів, уникаючи при цьому великих втрат. Ризик ліквідності – це ризик зазнати збитків, якщо певний товар або інвестицію неможливо продати без впливу на його ринкову ціну [1].

4. Модель ризику. Використання моделі у великих банках зростає більш ніж на 20% щороку (IDC), що, у свою чергу, призводить до збільшення ризику моделі. Банки повинні контролювати точність моделі, щоб запобігти значним фінансовим втратам, коли припущення зростають, моделі використовуються.

5. Екологічний, соціальний та управлінський ризик (ESG).

Екологічні, соціальні та управлінські події, від зміни клімату до політики різноманітності та інклюзії, можуть мати суттєвий вплив на вартість інвестицій. Банки повинні активно вимірювати та керувати цими ризиками, інтегруючи дані ESG, скорингові моделі та кліматичні моделі в інвестиційний процес та оцінку кредитного ризику.

Види нефінансового ризику [2]:

6. Операційний ризик – це ризик збитків, понесених неадекватними внутрішніми процесами, людьми та системами або зовнішніми подіями.

7. Фінансова злочинність. Відмивання грошей, корупція, шахрайство є прикладами фінансових злочинів, що призводять до отримання економічної

вигоди для окремих осіб незаконним шляхом. Банки повинні переконатися, що вони розробляють методи захисту, щоб уникнути втрат, спричинених фінансовими злочинами.

8. Ризик постачальника. Банки часто мають великі глобальні мережі постачання. У випадку, якщо постачальники порушують безперервність роботи або піддають ризику дані клієнтів, банки все частіше несуть відповідальність регуляторів.

9. Ризик поведінки виникає, коли банки зазнають фінансових втрат через неправильний вибір керівництва або рішення співробітників і членів команди.

З огляду на численні ризики, з якими стикаються банки та фінансові організації, час має важливе значення, особливо коли світові економіки та ринки намагаються оговтатися від невизначеності, спричиненої пандемією.

Способи управління банківськими ризиками – це методи впливу банку на можливі ризики з метою мінімізації втрат від їхнього здійснення. Саме у виробленні основних підходів до оцінки ризику, визначенні допустимого його рівня та розробці відповідної стратегії і полягає головне завдання управління ризиком або ризик менеджменту.

Вирізняють такі методи управління ризиком: уникнення (ухилення) ризику; обмеження ризику; зниження ризику; трансфер (передача) ризику, зокрема страхування; прийняття ризику.

Для управління операційним ризиком банк встановлює такі процедури: ідентифікація операційного ризику, збір та реєстрація інформації про події ризику, визначення втрат та відшкодувань втрат, кількісна та якісна оцінка рівня ризику, вибір та застосування способу реагування на операційний ризик (зміни, що вносяться в процеси; встановлення додаткових способів контролю; навчання працівників, у тому числі учасників процесів; застосування автоматизованих рішень; інші заходи, спрямовані на зменшення негативного впливу операційного ризику), моніторинг операційного ризику.

З метою управління ризиком інформаційної безпеки, у тому числі кіберризiku, банк повинен визначити функції структурного підрозділу, відповідального за забезпечення інформаційної безпеки: моніторинг ризику, участь у реалізації процесів, спрямованих на підвищення ефективності управління ризиком; оцінка ефективності управління ризиком; складання звітів щодо подій ризику; здійснення моніторингу сигнальних та контрольних значень показників рівня ризику; участь у розробці внутрішніх документів; інформування працівників банку з питань управління ризиком; здійснення інших функцій.

Через великий розмір деяких банків надмірна схильність до ризику може призвести до банкрутства банку та вплинути на мільйони людей. Ро-

зуміючи ризики, пов'язані з банками, уряди можуть встановлювати кращі правила для заохочення розумного управління та прийняття рішень.

Здатність банку управляти ризиками також впливає на рішення інвесторів. Навіть якщо банк може отримати великі доходи, відсутність управління ризиками може знизити прибутки через втрати за кредитами. Цінні інвестори, швидше за все, інвестуватимуть у банк, який здатний приносити прибуток і не піддається надмірному ризику втрати грошей [3].

Список використаних джерел

1. Classification of bank risks. URL: <http://www.rmtap.com/classification-bank-risks.htm>
2. Keyuri Scotti. 9 Types of Risks in Banking. URL: <https://www.evaluate-serve.com/blog/9-types-of-risks-in-banking/>
3. Kyle Peterdy. Major Risks for Banks. Credit, operational, market, and liquidity risks. URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/risk-management/major-risks-for-banks/>

Кулікова М. В.,

*здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня,
освітньо-професійна програма
«Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник:*

Момотюк Л. Є.,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЗАЛУЧЕНИМИ КОШТАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Сучасна структура ресурсної бази комерційних банків, як правило, характеризується незначною часткою власних коштів. Основну частину ресурсів банків формують залучені та позикові кошти, які покривають від 80 до 90 % всієї потреби у коштах для реалізації активних банківських операцій. Комерційний банк має можливість залучати кошти підприємств, організацій, установ, населення та інших банків. Від операцій по залученню коштів залежить розмір банківських ресурсів і, як результат, масштаби діяльності комерційних банків. З іншого боку, вигідне розміщення ресурсів

сприяє підвищенню прибутковості та ліквідності комерційних банків, забезпечує їх економічну самостійність і стабільність.

Очевидно, що активність розвитку банківських організацій визначається не просто їх рівнем стабільності та популярності, а й фінансовими аспектами, у тому числі й умінням, формувати та активно використовувати банківські ресурси. Роль власних ресурсів для банку в основному зводиться до гарантування його прибутковості та фінансової стійкості, тоді як обсяг та якісний склад залучених коштів визначає його ресурсний потенціал, а також істотно впливає на його ліквідність, конкурентоспроможність та фінансові результати в цілому. Англійський економіст Д. Рікардо, влучно відзначав, що банк ніколи не був би заснований, якби він отримував прибуток лише від використання власного капіталу; реальна користь від банку виходить лише тоді, коли він пускає у хід залучений капітал [1].

В умовах фінансової кризи та обмеженому доступі до зовнішніх джерел фінансування дедалі інтенсивніше відбувається використання депозитних джерел. У зв'язку з цим питання пошуку банками альтернативних джерел мобілізації депозитних ресурсів чи оптимізації їхньої існуючої структури, удосконалення стратегій управління депозитними операціями вимагають перегляду науково-теоретичних підходів до визначення депозитних ресурсів та класифікації депозитних операцій.

Зазначимо, що метою депозитної політики банку є залучення коштів клієнтів у достатньому обсязі з мінімальними витратами та підтримання необхідного рівня ліквідності з урахуванням усіх видів ризиків. Разом з тим, банк при розробці депозитної політики може поставити і більш конкретні тактичні цілі та завдання, обравши пріоритетні форми депозитних ресурсів (наприклад, залучення виключно корпоративних або роздрібних клієнтів; залучення короткострокового або довгострокового фінансування), методи їх залучення (цінові та нецінові), тип поведінки на ринку (агресивний, помірний, консервативний, чи їх поєднання). Крім того, оскільки для банківського бізнесу характерна диверсифікація ресурсів, банк може реалізовувати одночасно не одну, а кілька цілей. На окремих етапах стратегічного періоду політика банку щодо залучення депозитних ресурсів може кардинально змінюватися під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього фінансового середовища: законодавства та нормативно-правового регулювання; стану та тенденцій фінансового ринку; співвідношення між власними та залученими ресурсами тощо.

До основних завдань стратегії банку щодо залучення депозитних ресурсів варто віднести (рис. 1) [2]:

Рис.1. Завдання стратегії банку щодо залучення депозитних ресурсів

1) диверсифікований підхід до виокремлення не лише клієнтів банку, а й самих депозитних операцій з урахуванням термінів та обсягів надходження коштів у депозити (для підтримки необхідного рівня банківської ліквідності);

2) максимальне розміщення залучених у депозити коштів з урахуванням ризиків прибутковості з метою забезпечення максимальної швидкості обороту (оптимізація роботи грошового капіталу);

3) оптимізація співвідношення витрат та доходів, пов'язаних з депозитними операціями;

4) своєчасний моніторинг та фінансовий контроль для подальшого розширення лінійки банківських продуктів та диверсифікації клієнтів з урахуванням цілей та завдань конкретного банку.

Розглядаючи особливості, проблеми та перспективи розвитку банківських депозитних операцій, варто відзначити, що кожен банк будує свою стратегію щодо залучення депозитних коштів індивідуально, враховуючи не лише організаційні, а й фінансові аспекти своєї діяльності.

Велика різноманітність депозитних операцій дозволяє кредитним організаціям як залучати кошти на необхідних умовах, так і використовувати їх у маркетингових цілях [3]. Вкладники отримують можливість вибору банківських продуктів, які найбільш повно задовольняють їх потреби у зберіганні та примноженні коштів.

Водночас, зауважимо, що таке важливе джерело формування банківських ресурсів, як депозити, має й свої недоліки, зокрема, значні матеріальні витрати на обслуговування та залучення коштів, а також обмеженість вільних грошових ресурсів на кредитному ринку. Тому перед банком стоїть завдання не просто знайти ресурси для здійснення активних операцій

та забезпечити повернення залучених ресурсів за вимогою власнику, але й залучити ресурси, оптимальні за термінами з позиції ліквідності та стійкості, вартості з позиції прибутковості та конкурентоспроможності, а також розмістити їх так, щоб забезпечити досягнення основних фінансових цілей.

Банківська система відіграє значну роль в розвитку економіки держави. Однак ця система не може функціонувати максимально ефективно без своєчасного аналізу власних та залучених коштів банку, що також доводить їхню необхідність. Завдяки своєчасному аналізу залучених коштів банки можуть змінити свою фінансову політику та ухвалити рішення, що дозволяють більш ефективно використовувати ресурси.

Список використаних джерел

1. The Oxford Handbook of the Economics of Central Banking. Oxford University Press. 2019. URL: https://www.google.com/books/edition/The_Oxford_Handbook_of_the_Economics_of/jtmUDwAAQBAJ?hl=en&gbpv=1
2. Rakhimov Sanjar Abdulakhadovich. Attract Deposits to Commercial Banks and Strengthen their Resource Base. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*. 2020. №7(7). P. 247-254
3. Melnychuk Y., Shkolenko O., Kharchuk T., Melnik, V. Attracting deposit flows as the main resource of investments in the country's economy during the COVID-19 pandemic. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. №2(43). P. 8–16. URL: <https://doi.org/10.55643/fcactp.2.43.2022.3560>

Лагода Д. Д.,
студентка II курсу 14 групи;
науковий керівник:

Мошковська О. А.,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку та оподаткування;
Державний торговельно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ШВЕЦІЇ

Швеція – країна з розвинутою та експортно-орієнтованою економікою, яка вважається відзначеною високим ступенем концентрації виробництва і капіталу. Бухгалтерський облік у Швеції має свої особливості.

Однією з головних особливостей центрального уряду в Швеції є те, що окремі установи несуть відповідальність за власний облік та фінансове

управління. Уряд визначає основні правила, а Шведське національне аудиторське бюро (RRV) вносить доповнення.

Розглядаючи законодавчу базу, яка формує та забезпечує бізнес у Швеції можна виділити два закони: «Закон про діяльність компаній» 1975 р. та «Закон про бухгалтерську справу» 1976 р. [1]. Останній передбачав створення Ради з бухгалтерських стандартів, до якого увійшли представники податкової служби, бухгалтерської сфери, промислових організацій, професійних спілок та вчені. Ця Рада мала консультувати уряд та парламент щодо законів про бухгалтерське регулювання з розробкою рекомендацій, необов'язкових для виконання. Інший закон, який стосується аудиторської діяльності має назву «Про аудиторів», який з'явився внаслідок вступу Швеції 1 січня 1995 р. до Європейського союзу та який мав на меті приблизити цю діяльність до стандартів ЄС. В цьому законі розглянуті атестації та ліцензування, затверджених та уповноважених аудиторів, вжиття дисциплінарних заходів та наглядом за діяльністю аудиторів. Органом, який контролює аудиторську діяльність у Швеції є Комісія з аудиторської діяльності (КАД), завданням якого являється у:

- ✓ розгляді питань щодо атестації та ліцензування затверджених та уповноважених аудиторів;
- ✓ нагляді з метою забезпечення високої якості та відповідності етичним вимогам;
- ✓ розгляді дисциплінарних заходів;
- ✓ організації іспитів на аудитора та перевірки професійної придатності;
- ✓ введенні реєстру затверджених аудиторів;
- ✓ стеженні за розвитком аудиторської сфери та слідкуванні за новими національними та міжнародними умовами.

Окрім вищезазначених законів, задля регулювання подання фінансової звітності в Швеції використовують Закон «Про бухгалтерський облік», Закон «Про щорічну звітність» та інші нормативні акти.

Шведська рада стандартів бухгалтерського обліку *Vokforingsnamnden*, *BFN* (Шведська рада зі стандартів бухгалтерського обліку) є урядовим органом, основною метою якого є сприяння розвитку загальноприйнятих у Швеції принципів бухгалтерського обліку щодо поточного обліку, а також створення річної звітності. Правління видає загальні поради та інформаційні матеріали з питань бухгалтерського обліку та бухгалтерської практики. *Finansinspektionen* (Орган фінансового нагляду Швеції) відповідає за видання стандартів, необхідних для фінансових компаній.

Усі компанії повинні вести бухгалтерський облік, навіть якщо вони не ведуть господарську діяльність. Річний звіт повинен містити:

- ✓ звіт директорів;

- ✓ звіт про прибутки та збитки;
- ✓ таблицю балансу;
- ✓ примітки;
- ✓ затвердження фінансової звітності (що засвідчує, що баланс і звіт про прибутки та збитки затверджені зборами акціонерів);
- ✓ аудиторський висновок (якщо товариство з обмеженою відповідальністю має аудитора, або якщо товариство є материнською компанією групи компаній);
- ✓ звіт про рух грошових коштів (якщо товариство з обмеженою відповідальністю має аудитора);
- ✓ консолідовану звітність (якщо компанія є материнською для групи компаній).

BFN (Шведська рада зі стандартів бухгалтерського обліку) встановила чотири рівні фінансової звітності в Швеції (K1, K2, K3 та K4) на основі їхнього розміру та інших характеристик компанії:

K1 – індивідуальні підприємці, річний оборот яких не перевищує 3 000 000 шведських крон, їм дозволяється скласти спрощену річну фінансову звітність;

K2 – спрощений стандарт для малих товариств з обмеженою відповідальністю та кооперативів, а також для деяких форм товариств. Мале підприємство означає звітну одиницю, яка не перевищує більше одного з трьох порогів на звітну дату за 2 звітні періоди: загальна сума балансу перевищує 1 500 000 шведських крон; чистий оборот більше 3 000 000 шведських крон; середня кількість працівників – більше 3;

K3 – великі компанії: сума балансу перевищує 40 000 000 шведських крон; чистий оборот більше 80 000 000 шведських крон; середньооблікова чисельність працівників – 50 і більше;

K4 – компанії, які складають консолідовану фінансову звітність відповідно до прийнятих ЄС МСФЗ.

Згідно з положеннями, бухгалтерські первинні документи повинні зберігатися не менше 7 років. Деякі документи потрібно зберігати навіть довше, наприклад документи, що містять інформацію про придбання нерухомості. Товариство з обмеженою відповідальністю в Швеції може вибрати шведську крону (SEK) або євро (EUR) як валюту обліку. Валюта бухгалтерського обліку повинна бути вказана в статуті.

Фінансовий рік повинен складатися з 12 місяців. Перший фінансовий рік може бути коротшим за 12 місяців або продовженим до 18 місяців. Коли компанія припиняє свою діяльність, фінансовий рік може бути скорочений, але не продовжений. Товариства з обмеженою відповідальністю та господарські товариства можуть вибрати календарний рік або розділений

фінансовий рік. Розділений фінансовий рік починається в перший день будь-якого календарного місяця, охоплює 12 повних місяців і закінчується в останній день календарного місяця (наприклад, з 1 вересня по 31 серпня). Компанія повинна подати свій річний звіт до Шведської служби реєстрації компаній (Bolagsverket) протягом 7 місяців після закінчення фінансового року компанії [2].

Таким чином можна зробити висновки, що Швеція при веденні бухгалтерських обліків спирається як на законодавчі акти, так і на національні стандарти. До того ж, при створенні системи бухгалтерського обліку Швеція керується такими актами, як «Закон про діяльність компаній» 1975 р. і «Закон про бухгалтерську справу» 1976 р.

Список використаних джерел

1. Лучко М.Р., Бенько І.Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: Навчальний посібник. К.: Знання, 2006. 311 с.
2. Swedish company audit, financial statements, accounting, consulting in the Sweden. URL: <https://gsl.org/en/audit-foreign/audit-sweden/>
3. JÖNSSON, G. (1990). 17 Government Accounting in Sweden. In Government Financial Management. USA: International Monetary Fund. Retrieved Mar 4, 2023. URL: <https://www.elibrary.imf.org/view/book/9781557751492/ch018.xml>

Лазоренко Т. О.,
*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*

Юрченко О. А.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики обліку та аудиту*

ВЕДЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ТРУДОВИХ КНИЖОК: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Цифровізація змінює й таку консервативну сферу як оформлення трудових відносин. З 10 червня 2021 року набули чинності зміни до законодавчих актів у частині обліку трудової діяльності працівника, які впровадили електронні трудові книжки. В сучасному світі електронна трудова

книжка є надзвичайно актуальним впровадженням, оскільки це важливий і зручний інструмент, який дозволяє ефективно керувати даними про трудову діяльність працівників [1].

Електронна трудова книжка (далі – ЕТК) – це електронний документ, який замінює паперову трудову книжку працівника і містить інформацію про його трудову діяльність, зокрема заробітну плату, про відпустки, переведення на іншу роботу, тощо [2]. ЕТК є інноваційним інструментом ведення обліку кадрів, який має ряд переваг порівняно з паперовими трудовими книжками (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги електронних трудових книжок

№ з/п	Перевага	Характеристика
1	2	3
1.	Зручність та доступність	ЕТК дозволяють працівникам та роботодавцям отримувати доступ до трудової інформації в будь-який час та з будь-якого місця, що полегшує ведення обліку кадрів та уникнення можливих помилок.
2.	Економія часу та зусиль	За допомогою ЕТК можна зберігати, змінювати та передавати інформацію про трудову діяльність працівників швидко та легко, що дозволяє зменшити час та зусилля, необхідні для ведення обліку кадрів.
3.	Зниження ризику втрати документів	ЕТК зменшують ризик втрати або пошкодження трудових документів, оскільки вони зберігаються в електронному вигляді.
4.	Інтеграція з іншими системами	ЕТК легко інтегровані із системою розрахунків заробітної плати, що дозволяє автоматизувати процеси
5.	Екологічність	Використання ЕТК дозволяє зменшити використання паперу та інших матеріалів для ведення обліку кадрів.

*Джерело: розроблено автором на основі [1], [3].

Основним недоліком ЕТК є небезпека злому та проблеми правового регулювання, оскільки іноді трапляються шахрайські дії в електронних системах різних установ. Також можуть виникати технічні складності через відсутність Інтернету.

У багатьох розвинених країнах світу ЕТК є стандартом і вимогою часу. Україна на шляху до європейської інтеграції започаткувала можливість ведення ЕТК з 2021 року і надала термін 5 років для працівників, роботодавця для оцифрування паперових трудових книжок [3].

В Україні ведення ЕТК здійснюється на порталі електронних послуг Пенсійного фонду України (далі – ПФУ), де зареєстровані працівники можуть створити свій обліковий запис та внести інформацію про свою трудову діяльність. Зробити це можна, виконавши кілька простих кроків, які вказані на рис. 1.

Рис.1. Алгоритм оформлення електронної трудової книжки*

* Джерело: узагальнено автором на основі [2]

Після перевірки даних із боку ПФУ та їхнього внесення до Реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, буде сформований кінцевий варіант ЕТК.

Отже, заміна паперових трудових книжок на електронні є великим досягненням, адже існує перспектива автоматичного призначення пенсії та ряд інших переваг, таких як: зменшення витрат роботодавців на ведення паперового документообігу; спрощення доступу до інформації про набутий стаж працівників для призначення виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням насамперед у випадку тимчасової втрати працездатності.

Список використаних джерел

1. Онищенко В. Що врахувати в роботі з електронними трудовими книжками?. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/8436-elektronna-trudova-knijka-2020>»(дата звернення: 23.02.2023).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі: Закон України від 05.02.2021 № 1217-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1217-20#Text>(дата звернення: 23.02.2023).

3. Черноус О. В. До питання про електронні трудові книжки: переваги та недоліки. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/12130/Do%20pytannia%20pro%20elektronni%20trudovi%20knyzhky_Chornous_2020.pdf?sequence=1

Мазина І. В.,

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*

Новіченко Л. С.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту та підприємництва;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Виробничі запаси відіграють важливе значення у забезпеченні безперервності діяльності підприємства та досягненні запланованих завдань функціонування. Організація бухгалтерського обліку виробничих запасів є основою для забезпечення правильного та достовірного відображення інформації про стан та обсяг виробничих запасів у фінансовій звітності підприємства. Впорядкована система облікового відображення виробничих запасів забезпечує уникнення випадків накопичення неліквідів виробничих запасів, а також дотримання вимог зберігання і витрачання виробничих запасів.

Наявність недоліків у нормативному регулюванні бухгалтерського обліку виробничих запасів, необхідність розробки єдиних алгоритмів оцінки та облікового відображення запасів зумовлюють потребу удосконалення елементів організації бухгалтерського обліку. Основними напрямками удосконалення організації бухгалтерського обліку є:

1) Детальне опрацювання положень та елементів облікової політики щодо облікового відображення виробничих запасів. Встановлення

основних класифікаційних ознак та видів виробничих запасів, порядку їх оцінки в момент первісного визнання, на дату балансу та на дату вибуття. Крім, того в наказі про облікову політику слід передбачити елементи, які визначені в законодавчих документах. Зокрема, «до основних елементів облікової політики щодо запасів, згідно з Методичними рекомендаціями щодо облікової політики підприємства, відносяться: методи оцінки вибуття запасів; періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів; порядок обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат; визначення одиниці аналітичного обліку запасів» [1].

2) Удосконалення первинного обліку та документування господарських операцій з виробничими запасами. На підприємстві слід затвердити самостійно розроблені первинні документи з обліку виробничих запасів, розробити графік документообігу та алгоритм зберігання документів та облікових реєстрів обліку виробничих запасів.

«Якісний та чітко організований документообіг за етапами ланцюга руху виробничих запасів та обґрунтовано вибрані розрізи для відкриття аналітичних рахунків обліку забезпечують формування якісної первинної облікової інформації для узагальнення її у різних звітних формах [2, с. 127].

3) Розширення аналітичного обліку виробничих запасів з урахуванням напрямів класифікації виробничих запасів та особливостей діяльності підприємства. Детальний аналітичний облік виробничих запасів шляхом удосконалення робочого Плану рахунків забезпечує максимальне задоволення інформаційних потреб користувачів інформації при прийнятті ними управлінських рішень. Про розробці робочого плану рахунків слід забезпечити його гнучкість та можливість оперативного внесення змін у випадку виникнення нових об'єктів бухгалтерського обліку в майбутньому.

4) Удосконалення організації матеріальної відповідальності та зберігання виробничих запасів слід здійснювати через розробку відповідних інструкцій та положень. Внутрішня організація системи матеріальної відповідальності повинна бути базуватися на розробці системи внутрішнього контролю та контрольних точок використання виробничих запасів.

Запропоновані напрями удосконалення бухгалтерського обліку виробничих запасів забезпечують системний підхід до накопичення повної, оперативної та правильної інформації про ресурсний потенціал підприємства для потреб управління. Також практична реалізація запропонованих пропозицій дозволить підвищити рівень обґрунтованості прийняття рішень щодо ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635 URL: <http://www.rada.gov.ua>

2. Польова Т.В., Охрей Т.С. Методично-організаційні особливості обліку виробничих запасів підприємств. Економічний простір. 2020. № 160. С. 124-128.

Майстренко Є. С.,
*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*

Юрченко О.А.,
*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ВНЕСКІВ НА НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Солідарна пенсійна система, яка сьогодні існує в Україні є незбалансованою та неефективною. У довгостроковій перспективі через нестабільну демографічну, економічну та військкомуні ситуацію з кожним роком зростає навантаження на частину працездатного населення України. Внески до пенсійного фонду не забезпечують необхідного розміру пенсії, що призводить до необхідності постійної дотації з державного бюджету. Розвиток систем недержавного пенсійного забезпечення є найважливішим актуальним питанням забезпечення належного рівня доходів громадян після досягнення пенсійного віку з метою попередження бідності та ризиків, пов'язаних зі зниженням якості життя. Для досягнення цієї мети необхідно найближчим часом створити умови для ефективної діяльності вітчизняного недержавного пенсійного забезпечення задля забезпечення реалізації соціальної політики у сфері соціального захисту праці громадян.

Використовуючи досвід європейських країн у цьому питанні, визначено, що недержавне пенсійне забезпечення – це додаткова допомога громадянам похилого віку почувати себе комфортніше та впевненіше. На

сьогодні незначна кількість вітчизняних роботодавці укладають договори зі страховими компаніями, щоб їх співробітники в літньому віці мали додатковий комфорт [1, с. 43].

Недержавне пенсійне страхування передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату в разі досягнення застрахованою особою пенсійного віку, визначеного за заявою застрахованої особи у договорі страхування відповідно до законодавства. Але такий пенсійний вік не може бути меншим більше ніж на 10 років від пенсійного віку, який надає право на пенсію за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням [4].

Дострокове припинення дії договору неможливе до досягнення застрахованим пенсійного віку, передбаченого договором, за винятком таких випадків:

- ✓ серйозні захворювання, підтвержені медичними показаннями (онкозахворювання, інсульт тощо), або застрахованій особі встановлено I або клас II інвалідність; виїзд страхувальника та / або застрахованої особи на постійне проживання за межі України;
- ✓ смерть застрахованої особи. Вигодонабувачем за цим видом договору може бути лише спадкоємець застрахованої особи [6].

Які ризики слід враховувати при виборі страхової компанії? Перш за все необхідно з'ясувати два питання: наявність у страхової компанії ліцензії на здійснення певного виду страхування, надійність страхової компанії, її фінансово-економічний стан. Для цього достатньо попросити в страхової організації копію ліцензії або знайти потрібну інформацію на офіційному сайті Національної комісії фінансових послуг. Оцінити надійність страхової компанії набагато складніше. Варто провести ретельний аналіз її діяльності, використовуючи такі ресурси, зокрема:

- ✓ на офіційному сайті Національної комісії фінансових послуг у розділі «Державний реєстр фінансових установ» знайти інформацію не тільки про наявність ліцензій, але й про страхову установу в цілому (місцезнаходження, розмір статутного капіталу, засновники тощо);
- ✓ страхові компанії зобов'язані публікувати свою фінансову та страхову звітність на офіційних сайтах. Рекомендуємо провести фінансовий аналіз діяльності установи;
- ✓ перевірити податковий статус страхової установи, користуючись сервісами, що надає Електронний кабінет платника податків;
- ✓ перевірити чи фігурує страхова компанія у судових справах [6].

Договори недержавного пенсійного страхування можуть укладати лише страхові установи, які мають відповідні ліцензії, і отримувати їх мо-

жуть лише недержавні пенсійні фонди (далі – НПФ). Тому на даний момент жодна страхова компанія в Україні не має ліцензії на укладання договорів недержавного пенсійного страхування.

Сплачені роботодавцем страхові платежі для працівника є його доходом. Особливості оподаткування такого виду доходу представлено в табл. 1.

Таблиця 1

**Оподаткування доходів працівника
в частині внесків на недержавне пенсійне забезпечення***

Вид страхування	Нарахування єдиного соціального внеску (за рахунок підприємства)	Утримання податку на доходи фізичних осіб (із зарплати працівника)	Утримання військового збору (із зарплати працівника)
1	2	3	4
Недержавне пенсійне забезпечення	–	Не оподатковується страховий платіж у розмірі до 15 % зарплати за кожен місяць, але не більше 5 МЗП (пп. 164.2.16 ПК)	
		18 % з перевищення (із застосуванням натурального коефіцієнта 1,21951)	1,5 % з перевищення (без застосування натурального коефіцієнта)

*Джерело: узагальнено автором на основі [3]

До бюджету роботодавцеві слід буде перерахувати податок на доходи фізичних осіб та військовий збір (протягом банківського дня, що настає за днем перерахування страхового платежу).

У Додаток 4ДФ об'єднаної звітності з податку на доходи та ЄСВ пенсійні внески за договорами недержавного пенсійного забезпечення відображаються: неоподатковувана частина – з ознакою доходу «125»; оподатковувана їх частина та інші страхові платежі, які є додатковим благом, – з ознакою доходу «126» з відображенням суми платежів у графах 3 та 3а з урахуванням натурального коефіцієнта.

– у розд. II – відображаються лише оподатковувані страхові платежі без натурального коефіцієнта та суми ВЗ, утримані з них.

Облік розрахунків із працівниками підприємства за договором недержавного пенсійного забезпечення представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

**Облік розрахунків із працівниками підприємства
за договором недержавного пенсійного забезпечення***

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
	Перераховано щомісячний пенсійний внесок до недержавного пенсійного фонду	654	311	3000,00
	Утримано із заробітної плати Карпов П.В., величина якої становила за місяць 12000,00 грн. податки / збори із суми перевищення 15% щомісячної зарплати: – ПДФО [(3 000 – (12 000,00 x 15 %)) x 1,21951 x 18 %]	661	6411	263,41
	ВЗ [(3 000 – (12 000 x 15 %)) x 1,5 %]	661	642	18,00
	Віднесено до витрат підприємства щомісячний пенсійний внесок	949	654	3000,00

* Джерело: розроблено автором на основі [2]

Отже, завдяки запровадженню добровільного недержавного пенсійного забезпечення працівників компанії можуть прийняти рішення про розширення соціальних пільг для свого персоналу. Тому юристам і бухгалтерам суб'єктів господарювання необхідно вибрати страхову компанію, уклавши відповідний договір страхування. Податкове законодавство передбачає особливості оподаткування внесків на недержавне пенсійного забезпечення для працівників підприємства.

Проведені вище дослідження дозволили виявити проблемні питання в частині обліку та оподаткування внесків працівників підприємства на недержавне пенсійне страхування.

Список використаних джерел

1. Панченко І. Недержавне пенсійне забезпечення в Україні: стан і перспективи розвитку. Управління розвитком. 2015. № 5 (102). С. 43–44.
2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999р. №291 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення: 18.02.2023).
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 18.02.2023).

4. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text> (дата звернення: 19.02.2023).

5. Соколик М. Методологія моделювання пенсійного забезпечення на заощаджувальних засадах. Економіка і прогнозування. 2013. № 1. С. 42–59.

6. Янко А. Вигоди та ризики добровільного страхування працівників за рахунок підприємства. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-xozyajstvennyye-operacii-9-vygody-i-riski-dobrovolnogo-straxovaniya-rabotnikov-za-schet-predpriyatiya> (дата звернення: 19.02.2023).

Маркітан А. С.,

*здобувачка вищої освіти ступеня «бакалавр»
спеціальність «Облік і оподаткування»;*

Ставицький О. В.,

*кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри статистики, ІТ та математичних методів в економіці;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

СОЦІАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ ТА СПІВПРАЦЯ В ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ – ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА РОЗВИТОК БІЗНЕСУ

Електронна комерція є невід’ємною частиною нашого життя. За допомогою інтернет-магазинів та онлайн-сервісів, ми можемо купувати товари та послуги з будь-якої точки світу, не залишаючи дім. Однак, для бізнесу це також означає зміну підходів до продажів та маркетингу. Востаннє, соціальні мережі стали найважливішими інструментами для реклами та комунікації з клієнтами. У цьому контексті, метою нашого дослідження є аналіз впливу соціальних мереж на розвиток електронної комерції та інтернет-бізнесу.

За останні роки було проведено декілька досліджень про вплив соціальних мереж на бізнес. За даними компанії We Are Social та Hootsuite, більше 3,8 мільярдів людей по всьому світу користуються соціальними мережами, тому це стало ключовим інструментом для залучення потенційних клієнтів та взаємодії з ними. Окрім того, за даними дослідження, проведеного компанією GlobalWebIndex, 54% споживачів заявляють, що соціальні мережі є важливими для їх вибору товарів та послуг, тому бізнес повинен використовувати цей інструмент для взаємодії зі своїми клієнтами [1].

Соціальні мережі дозволяють бізнесу взаємодіяти зі своїми клієнтами безпосередньо, що дозволяє створювати більш особисті та затишні відносини. Бізнес може відповідати на запитання, отримувати відгуки та пропозиції, а також надавати підтримку клієнтам у режимі онлайн. Це дозволяє створити сильну спільноту клієнтів, які підтримують і рекомендують бізнес своїм друзям та знайомим.

Соціальні мережі можуть слугувати не лише інструментом для взаємодії з клієнтами, але й місцем для продажів. Відкриття онлайн-магазину на платформах соціальних мереж, таких як Facebook та Instagram, може стати чудовим рішенням для невеликих бізнесів, які хочуть залучити більше клієнтів. Крім того, з підтримкою рекламних кампаній, бізнес може досягти більшої аудиторії, залучити нових клієнтів та збільшити продажі.

Одним з важливих тенденцій у соціальній мережі є реклама та співпраця з інфлюенсерами. Інфлюенсери – це користувачі соціальних мереж з великою аудиторією, які можуть впливати на вибір продукту своїми рекомендаціями та відгуками [2].

Співпраця з інфлюенсерами може допомогти бізнесу залучити нових клієнтів, збільшити продажі та підвищити свідомість про бренд.

Отже, соціальні мережі стали ключовим інструментом для електронної комерції та бізнесу. Взаємодія з клієнтами, створення спільнот, продаж через соціальні мережі та співпраця з інфлюенсерами дозволяють бізнесу залучити нових клієнтів, збільшити продажі та підвищити свідомість про бренд. Аналіз показує, що соціальні мережі мають значний вплив на розвиток електронної комерції та бізнесу в цілому. Однак, успіх залежить від якості взаємодії з клієнтами, ефективної стратегії продажів та реклами, а також вміння користуватися інструментами соціальних мереж. Дослідження показали, що підприємства, які використовують соціальні мережі в електронній комерції, можуть здобути значні переваги над своїми конкурентами. Проте, важливо пам'ятати про конкуренцію та швидкі зміни в технологіях та популярності соціальних мереж.

Отже, електронна комерція та соціальні мережі взаємодіють між собою, та надають бізнесу багато можливостей для залучення нових клієнтів, збільшення продажів та розвитку бренду.

Список використаних джерел

1. Kaplan A. M., Haenlein M. Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business horizons*. 2010. Т. 53, № 1. С. 59–68.
2. Хто такі інфлюенсери? Press Association. URL: <https://pressassociation.org.ua/ua/hto-taki-inflyuenseri/>

Мельник А. М.,
студентка I курсу ОС «магістр» групи Ім;
науковий керівник:
Ромашко О. М.,
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку та оподаткування;
Державний торговельно-економічний університет

ОЦІНКА РОЛІ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ У ПРОЦЕСІ ГАРМОНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Період масових реформувань в Україні припав на тяжкі роки. Це вкотре підтверджує той факт, що наша країна має наміри стати повноправним членом ЄС. Наслідками такого зближення з європейським світом є усунення бар'єрів входження на світові ринки та зрівняння нормативно-законодавчих баз оподаткування. На цьому шляху важливими для України є досвід інших держав, що вже являються учасниками ЄС.

Прагнення українського народу стати на європейський шлях розвитку держави спрямовує особливу увагу на удосконалення податкового законодавства України. Метою якого є переосмислення проблемних питань прибуткового оподаткування [1, с. 69].

Динамічний розвиток податкової системи України потребує постійного приведення сфери оподаткування до економічних умов. При цьому важливе місце посідає податок на прибуток підприємств. Оскільки, надходження від сплати податку на прибуток складуть значну частину очікуваної суми доходів загального фонду Державного бюджету України – у сумі 1.173.110.743,7 тис. гривень за 2023 рік [2].

За даними звіту Державної казначейської служби України від 25.05.2022, питома вага податкових надходжень в загальному обсязі до Зведеного бюджету України становила 76 відсотків, неподаткових надходжень – 18,9 відсотка. За часткою дохідності податок на прибуток увійшов у першу трійку податкових джерел нагромадження капіталу. Відсоток склав – 8,8%, що у порівнянні із надходженнями від сплати податку на додану вартість на 18,4% менше [3].

Такий аналіз інформації про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за січень-квітень 2021-2022 років дасть змогу здійснити подальші прогнози змін динаміки розвитку системи оподаткування. Особливість і складність такого аналізу пояснюється подіями, що припали

на ці роки. А саме, пандемія коронавірусної хвороби та повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України.

Вищезазначені негативні фактори впливу на економіку країни внесли складнощі у процес затвердження бюджету країни. Адже значно збільшилась потреба у фінансуванні як сфери охорони здоров'я, так і військової сфери. Виникла нагальна потреба у пошуку додаткових джерел фінансування. Адже через брак коштів у державі та значні понесені збитки внаслідок воєнних дій, збільшується розмір державного боргу.

Необхідність своєчасного погашення очікуваного на 31 грудня 2023 року граничного обсягу державного боргу в сумі 6.422.749.631,5 тис. гривень є однією із важливих передумов гармонізації податкової системи України [2].

Покладені сподівання на систему оподаткування суб'єктів господарювання є умовою важливості процесу гармонізації податкової сфери. Нинішня ситуація не є легкою саме для внесення змін, адже варто враховувати погіршення рівня економіки країни, а як наслідок загроза скорочення середнього та малого бізнесу та обмеження можливостей населення, економічна криза. Від раціональності дій законодавчої та виконавчої влади залежить подальша доля суспільства і країни в цілому.

Повертаючись до проблемних питань, що стосуються сплати податку на прибуток підприємств, особливої уваги потребує оподаткування доходу, отриманого від провадження азартних ігор. Досить тонка межа існує між таким видом діяльності та забороненими ігровими автоматами.

Верховна Рада України узаконила організацію та проведення азартних ігор в країні. 13 серпня 2020 року набув чинності Закон України «Про державне регулювання діяльності з організації та проведення азартних ігор». Цей закон регулює ринок азартних ігор в Україні та встановлює виключний перелік видів діяльності у сфері азартних ігор, що дозволені в Україні.

Відповідно до статті 29 Бюджетного кодексу України, до доходів належать надходження у вигляді податку на дохід, отриманого від азартних ігор, як складова частина податку на прибуток підприємств; плата за ліцензії у сфері діяльності з організації та проведення азартних ігор і за ліцензії на випуск та проведення лотерей; 90 відсотків податку на прибуток підприємств (крім податку на прибуток підприємств державної власності, що зараховується до загального фонду державного бюджету в повному обсязі) [4].

Під час провадження букмекерської діяльності, азартних ігор (у тому числі казино) ставка податку на дохід встановлюється у розмірі: 10 відсотків від доходу, отриманого від азартних ігор з використанням гральних автоматів; 18 відсотків від доходу, отриманого від букмекерської діяльності,

азартних ігор (у тому числі казино), крім доходу, отриманого від азартних ігор з використанням гральних автоматів, зменшеного на суму виплачених виплат гравцю [5].

Наступна проблема гармонізації сфери оподаткування, яку розглядає Латковська Т.А., полягає в узгодженні інтересів суб'єктів на рівні окремої держави у нерозривному взаємозв'язку з міжнародними тенденціями [1, с. 69]. Проблема зумовлена саме глобалізаційними процесами, про які ми згадували на початку статті. Ще однією передумовою є те, що оподаткування юридичних осіб сформувалося відносно недавно, в Україні цей податок почали застосовувати з 1991 року. І виступає він з однієї сторони фіскальним інструментом, а з іншої – інструментом регулювання економічної активності бізнесу.

Отже, існує ряд проблем справляння податку на прибуток в Україні. Але всупереч цьому налічуються і переваги податкової системи, які сприятимуть успішним подальшим реформуванням. Чим більша налічуватиметься кількість наукових і практичних аспектів дослідження проблемних питань оподаткування, тим ефективнішими будуть прийняті рішення. Наразі існує високий рівень взаємозалежності між податковим навантаженням на суб'єкти господарювання та подальшим процвітанням середнього та малого бізнесу. Цим пояснюється вагома роль податку на прибуток у процесі гармонізації податкової сфери України.

Список використаних джерел

1. Латковська Т. А. Напрями гармонізації податку на прибуток до вимог Європейського Союзу. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2021. Т. 28. С. 69-79.
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» від 03.11.2022 № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text> (дата звернення: 05.03.2023).
3. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за січень–квітень 2021-2022 років. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2022-538 (дата звернення: 09.03.2023).
4. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2010. №50-51. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>(дата звернення: 05.03.2023).
5. Податковий кодекс України: Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48-49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 05.03.2023).

Мельничук Н. С.,
*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*
Шульга С. В.,
*доктор економічних наук, професор кафедри обліку,
аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

СТРАХОВІ РЕЗЕРВИ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Європейський вектор розвитку України, стратегія її інтеграції до Європейського Союзу, трансформаційні зміни в економіці визначають особливості та напрями розвитку національного ринку страхових послуг. І хоча в Україні вже понад рік триває війна з Росією, страховому бізнесу вдалося не лише вистояти, але й знайти нові інструменти для організації діяльності в умовах воєнного стану.

Проте, варто акцентувати увагу на тому, що національний внутрішній ринок на сьогоднішній день має багато викликів, пов'язаних із надскладними умовами воєнного часу, в яких доводиться працювати страховим компаніям і їхнім клієнтам [5].

На здолання страховими компаніями труднощів та підтримку їхньої діяльності спрямована регуляторна політика Національного банку, основна мета якої полягає в забезпеченні стабільного і надійного ринку, спроможного надавати якісні послуги зі страхування клієнтам різних категорій та виконувати поточні і довгострокові зобов'язання перед ними. З цієї метою Національний банк України здійснює облік і контроль своєчасного подання повної та достовірної звітності страховими компаніями, а також вивчає фінансовий стан, платоспроможність та ефективність діяльності учасників страхового ринку, що дозволить своєчасно виявляти високі ризики і проблемні аспекти страховиків та вживати заходи щодо їх попередження. Тому основним обов'язком страхової галузі на сьогоднішній день є дотримання і виконання оновлених вимог регуляторної політики Національного банку України та забезпечення страховим захистом юридичних і фізичних осіб. Водночас до важливих факторів, що стимулюватимуть розвиток ринку страхових послуг в Україні, належить подальше удосконалення

нормативно-правового забезпечення страхової діяльності та його адаптація до вимог воєнного стану і подальшої відбудови країни.

Зростання потреби в окремих видах страхових послуг, зміни у механізмах формування страхових резервів та розширення напрямів їх використання потребують удосконалення системи інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, основою якого виступають бухгалтерський облік і контроль.

Варто зазначити, що згідно чинного законодавства України страхові компанії формують за рахунок страхових виплат резерви, які використовуються як для виконання основної страхової діяльності, так і для проведення інвестиційної діяльності: спеціальні математичні резерви (формуються страховиками, що здійснюють страхування життя або «life-страхування») та спеціальні технічні (формуються страховиками, що здійснюють види страхування, інші ніж страхування життя, – «non-life-страхування», майнове чи ризикове майнове страхування) [2; 3; 4; 5].

Спеціальні резерви виступають важливим об'єктом обліку і контролю страхової компанії, оскільки мають суттєвий вплив на її платоспроможність, фінансові результати та виступають важливим чинником іміджу страховика на ринку. Тому ефективна організація бухгалтерського обліку страхових резервів передбачає детальне вивчення господарської операції зі страхування, її реєстрацію в розрізі видів страхування та страхових резервів (із деталізацією відповідної інформації на субрахунках бухгалтерського обліку), а також систематизацію і узагальнення одержаної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [1; 6].

Своєчасність і точність облікової інформації про величину страхових резервів, напрями їх формування і використання забезпечується правильною організацією внутрішнього контролю. Складність та багатоаспектність страхових послуг, проблемні аспекти їх здійснення в умовах воєнного стану та високих темпів інфляції, поглиблення економічної кризи потребують комплексного контролю за проведеними операціями зі створення і розміщення страхових резервів та виникненням пов'язаних з ними можливих ризиків, що можливо реалізувати на засадах ризик-орієнтованого підходу до внутрішнього контролю.

Для вирішення поставлених завдань з обліку і контролю страхових резервів є необхідним удосконалення інструментів державного регулювання страхового ринку та законодавчих актів зі страхування для цілей державної підтримки страховиків з метою підвищення їх платоспроможності, а також розробка механізмів адаптації національного законодавства до вимог міжнародного права в системі страхування.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV // Законодавство України [офіційний веб-сайт Верховної Ради України]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Закон України «Про страхування» № 996-XIV // Законодавство України [офіційний веб-сайт Верховної Ради України]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z960085>
3. Методика формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя // Законодавство України [офіційний веб-сайт Верховної Ради України]. URL: [http:// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05#Text](http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05#Text)
4. Косіченко І. І. Концептуалізація управлінського обліку компаній зі страхування життя. Проблеми економіки. № 2 (40), 2019. С. 167–153. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-9-270-276>
5. План Маршалла для українського страхового ринку. URL: <https://insurancebiz.org/news/detail.php?ID=8356>
6. Про затвердження Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя // Законодавство України [офіційний веб-сайт Верховної Ради України]. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05#Text>
7. Ткаченко Н. М. Теорія бухгалтерського обліку. Київ: Алерта. 2020. 192 с.

Миринець К. Ю.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник:*

Богріновцева Л. М.,

*кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НБУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З моменту початку повномасштабної агресії російської федерації, Національний банк України зосередив свої зусилля на боротьбі з панічними настроями серед населення, збереженні довіри до банківської системи та забезпеченні стабільності у фінансовій сфері. Основні заходи регулятора були спрямовані на забезпечення безперебійної роботи банківської системи, стримування девальвації національної валюти та запобігання відпливу капіталу за кордон. Національний банк також зробив значний внесок у боротьбі з фінансовим вторгненням, а також полегшив проведення благодійних внесків для Збройних Сил та гуманітарних потреб України. У зв'язку з воєнним станом особливо актуальним є питання підвищення ефективності функціонування валютного ринку.

Валютне регулювання є способом організації взаємодії між суб'єктами фінансово-господарської діяльності, які займаються використанням валютних цінностей. Це досягається через регламентацію державою міжнародних розрахунків та встановлення правил проведення валютних операцій, які закріплені в національному законодавстві та міжнародних угодах [1].

Валютне регулювання є однією з основних функцій Національного банку України та, відповідно до закону «Про валюту та валютні операції», компетенцією Кабінету Міністрів України. Його метою є регламентація валютних операцій, що здійснюються суб'єктами валютних операцій та уповноваженими установами. На сучасному валютному ринку існує широкий коло регулюючих органів, до яких належать відповідні державні органи, система міжнародних фінансових організацій, угруповань та угод, які діють на міждержавній основі, а також система страхування від валютного ризику.

НБУ з початку війни призупинив роботу валютного ринку, окрім операцій з продажу валюти. Також регулятор впровадив зміни, що наведено на рис. 1.

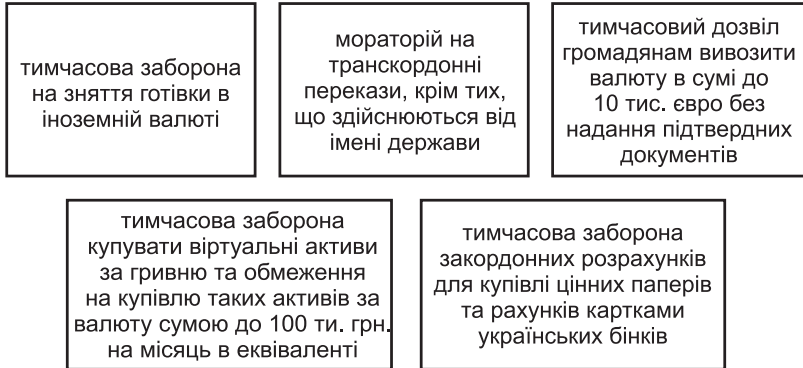

Рис. 1. Зміни, які впровадив НБУ

Джерело: [3, 5].

Валютні обмеження є одним з інструментів валютного регулювання і можуть бути запроваджені державою для захисту національної валюти та стабільності фінансової системи в країні. Для утримання можливого ризикованого знецінення гривні Національний банк України на початку повномасштабного вторгнення зафіксував курс гривні до іноземних валют станом на 24 лютого 2022 року та припинив розрахунок довідкового курсу гривні до долара США за рахунок втрати валютних резервів [3, 4]. Обмеження на купівлю товарів некритичного імпорту можуть бути корисними у випадку, коли в країні знижується зовнішній попит на експорт, що може призвести до зниження валютних резервів та знецінення національної валюти. Тому, щоб зберегти резерви, потрібно запроваджувати жорсткі валютні обмеження, в тому числі обмеження на купівлю товарів некритичного імпорту. Такі обмеження були запроваджені НБУ та урядом.

З 21 травня 2022 року було скасоване обмеження, що забороняло банкам встановлювати курс валют для готівкових операцій та операцій з платіжними картками. Цей крок є першим у напрямку повернення до плаваючого валютного курсу [2]. Тому, основний внесок Національного банку в стійке відновлення економіки України в повоєнний час полягатиме в забезпеченні стабільного середовища з низькою інфляцією в умовах плаваючого обмінного курсу.

Дозвіл на перекази, що здійснюються бізнесом за рахунок іноземної валюти, не буде негативно впливати на міжнародні резерви України, проте

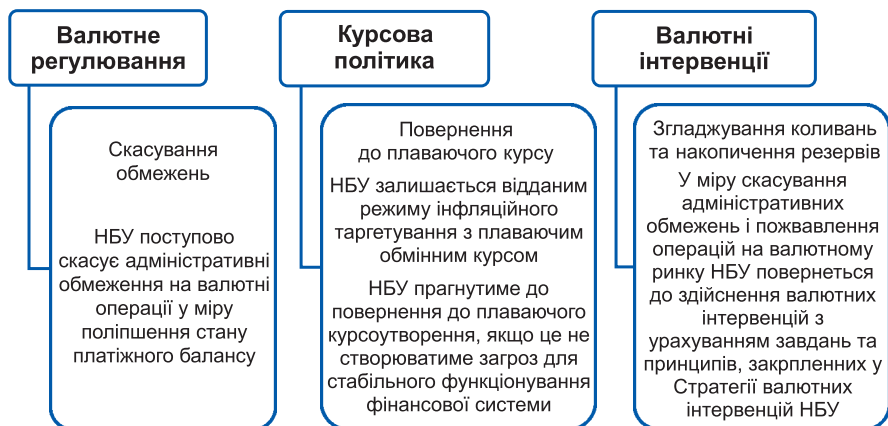
сприятиме покращенню умов діяльності українського бізнесу щодо продажу власних товарів на зовнішніх ринках.

З початку жовтня Національний банк встановив нові критерії для закінчення валютного контролю щодо строків розрахунків за імпортні операції, які пов'язані з гуманітарною допомогою. Банки можуть закінчити контроль за цими операціями за наявності певних документів, таких як декларація про перелік гуманітарної допомоги та документи, що підтверджують її передачу та отримання. Крім того, НБУ дозволив переказ коштів нерезиденту за допомогою договорів про комісію, агентських договорів та договорів доручення на послуги та роботи, що входять до переліку, визначеного постановою КМУ від 24.02.2022 року.

З 6 серпня 2022 року фізичні особи-волонтери можуть без обмежень оплачувати гривневими платіжними картками за товари з переліку, визначеного Національним банком, що були придбані за кордоном.

З 4 квітня 2022 року фізичні особи, які фактично займаються волонтерською діяльністю, мають дозвіл на купівлю валюти та її переказ за кордон з метою придбання відповідних товарів для збільшення обороноздатності України (за умов дотримання щомісячного ліміту у розмірі 400 тис. грн).

В міру нормалізації функціонування економіки та фінансової системи НБУ, у мінімально достатні строки, зобов'язується повернутися до застосування принципів та інструментів грошово-кредитної політики, визначених Основними засадами грошово-кредитної політики на 2022 рік (рис. 2).

**Рис. 2. Політика НБУ на валютному ринку після перемоги:
Основні засади ГКП на період воєнного стану**

Поступове покращення стану платіжного балансу України дозволить Національному банку зняти адміністративні обмеження на валютні операції. Відновлення виробництва, налагодження транспортної логістики та зростання експорту сприятимуть поповненню запасів іноземної валюти, тоді як зменшення схильності до конвертації заощаджень та мотивів для виведення капіталу допоможуть стабілізувати попит на валютному ринку. Національний банк прагне якнайшвидше повернутися до плаваючого курсу, якщо це не загрожуватиме стабільності банківської та фінансової системи держави. При цьому, валютні інтервенції будуть проводитися відповідно до Стратегії валютних інтервенцій Національного банку України.

Таким чином, валютне регулювання є однією з найбільш змінних складових як на національному, так і на світовому рівнях валютно-фінансових систем. Дослідження показують, що Національний банк України своєчасно вживає рішучі заходи для забезпечення фінансової стабільності країни та підтримки Збройних Сил України. Заходи, які НБУ проводив під час кризових ситуацій, зокрема в 2022 році, були спричинені загостренням кризи та потребою у пошуку ефективних інструментів її подолання. Для подолання кризи, НБУ продовжує вводити тимчасові спеціальні та специфічні обмеження, зокрема скорочення тривалості валютного контролю та посилення вимог до розрахунків за імпортними та експортними операціями. Крім того, необхідним є впровадження заходів для врегулювання валютного контролю до, під час та після валютних криз.

Список використаних джерел

1. Завора Т.М., Діхтяр І.Г., Чумак Ю.М. Принципи валютного регулювання в Україні. *Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи*: матеріали III Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 11 листоп. 2015 р. Полтава: ПолтНТУ, 2015. С. 35-38.
2. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18: Постанова Правління Національного банку України від 20 травня 2022 року № 102. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_20052022_102.
3. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18.
4. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року №18 «Про роботу банківської си-

стеми в період запровадження воєнного стану»: Постанова Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 21. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_21

5. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18: Постанова Правлінням Національного банку України від 04 березня 2022 року № 36. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_04032022_36.

Наумчук К. І.,
*здобувачка вищої освіти ступеня «бакалавр»,
спеціальність «Облік і оподаткування»;*
Ставицький О. В.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри статистики,
ІТ та математичних методів в економіці;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

КІБЕРБЕЗПЕКА В ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ

Сайти електронної комерції завжди будуть гарячою мішенню для кібератак. Для потенційних злодіїв вони є скарбницею особистих і фінансових даних. А для підприємств будь-якого розміру ціна порушення як у вигляді втрати даних, так і втрати довіри клієнтів може завдати величезної шкоди підприємствам будь-якого розміру.

Із хворобою COVID-19, можна впевнено сказати, що попит на електронну комерцію значно зріс. Людям зручно купувати продукцію в інтернет магазинах сидючи вдома. На сьогоднішній день хвороба пішла на спад, але підприємства, які перейшли на електронну комерцію не скоротилися. Так як ця діяльність приносить їм значний дохід.

Власники електронної комерції добре знають, що проблема із кібербезпекою є досить поширена та потребує посилення заходів безпеки. Звіт VMware Carbon Black 2020 Cybersecurity Outlook Report показує, що 77% опитаних компаній придбали нові продукти безпеки в минулому році, а 69% збільшили штат співробітників служби безпеки [1].

У цій постійній грі, коли онлайн-магазини додають все більш інноваційні технології на свої сайти, щоб залишатися конкурентоспроможними, кібер-зловмисники однаково відточують свої навички та знаходять нові вразливості для використання.

Найкращий спосіб залишатися на випередження – знати найкращі методи безпеки електронної комерції та типи атак, на які слід звернути увагу.

Останніми роками частота та витонченість кібератак різко зросла. Безпека електронної комерції стосується заходів, вжитих для захисту вашого бізнесу та ваших клієнтів від кіберзагроз.

Кібербезпека є важливою для електронної комерції, оскільки кібератаки можуть призвести до втрати доходу, даних і загальної життєздатності бізнесу.

Кіберзлочинці використовують передові тактики, щоб викрасти інформацію від компаній.

Завдяки електронній комерції ви захищаєте не лише свої дані; це дані ваших клієнтів, з якими вам потрібно бути обережними. Збій у ваших системах кібербезпеки може означати втрату інформації вашого клієнта. І це може коштувати вашому бізнесу довіри та репутації, над створенням яких ви працювали [2].

Види банкоматного шахрайства :

1. Фальшивий банкомат;
2. Помічники біля банкомату;
3. Подвійні списання.

Види інтернет - шахрайства :

1. Шахрайства , пов'язані з покупками через мережу Інтернет;
2. Шахрайства , пов'язані з продажами через мережу Інтернет;
3. Віруси шифрувальники та інше шкідливе програмне забезпечення;
4. Інтернет – жебрацтво;
5. Ви виграли цінний приз.

Типи та методи кібератак широкі та різноманітні, але є деякі, які підіймаються до вершини і є небезпечні, а також дуже поширені:

1. Фішинг – це різновид соціальної інженерії, яка стосується методів, які використовують зловмисники, щоб обманом змусити жертв надати особисту інформацію, як-от паролі, номери облікових записів, номери соціального страхування тощо, – зазвичай електронною поштою, текстовими повідомленнями чи телефоном [3].

2. Шкідливе програмне забезпечення та програми-вимагачі.

3. SQL ін'єкція. Ви можете бути під загрозою, якщо ваш сайт електронної комерції ненадійно зберігає дані в базі даних SQL. Якщо не перевірено належним чином, зловмисний запит, введений у пакетне корисне навантаження, може надати зловмиснику доступ до перегляду та навіть маніпулювання будь-якою інформацією в базі даних.

4. Електронний скімінг. Електронний скімінг – це метод викрадення інформації про кредитну картку та особистих даних зі сторінок обробки платіжних карток на сайтах електронної комерції [1].

Таким чином, володіння інформацією про різні види кібер-злочинів, спонукають власників електронного бізнесу до відповідних дій у відповідь – побудова ефективного захисту від таких атак.

Список використаних джерел

1. The Biggest Security Threats to Your Ecommerce Site. *BigCommerce Pty. Ltd.* URL: <https://www.bigcommerce.com/articles/ecommerce/ecommerce-website-security/>.

2. E-commerce cyber security: An introduction for online merchants. Canada.ca. – 2020. URL: <https://www.getcybersafe.gc.ca/en/blogs/e-commerce-cyber-security-introduction-online-merchants>

3. Фішинг. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%96%D1%88%D0%B8%D0%BD%D0%B3>.

Олексієнко В. О.,

*здобувачка вищої освіти першого(бакалаврського) рівня,
спеціальності 051 «Економіка», освітньої програми
«Прикладна статистика та бізнес-аналітика»;
науковий керівник:*

Пилипенко О. І.,

*доктор економічних наук, доцент, професор кафедри
обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОСОБЛИВОСТІ ЗВІТУ ПРО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Рушійною силою вітчизняної економіки післявоєнного періоду мають стати нові технології, інновації та передові наукові досягнення. Для України вкрай важливо формувати потужну економіку, що базується на знаннях, що дозволить створити відповідні засади для протистояння можливим загрозам і кризам у майбутньому. Відповідним має бути інформаційне забезпечення управління інноваційною діяльністю суб'єктів господарювання, зокрема таких підприємств як стартап-компанії, на основі бухгалтерської звітності.

Остання повинна відображати специфіку діяльності вказаних підприємств в умовах підвищеного рівня підприємницького ризику, що досягається складанням звіту про управління.

Відповідно до П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансова звітність складається з балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до фінансової звітності [1]. Окремою формою звітності, яку мають подавати діючі компанії разом з фінансовою звітністю, є звіт про управління, що може використовуватися управлінським персоналом для внутрішніх потреб. Даний звіт має доповнювати або деталізувати показники фінансової звітності, надавати нефінансову інформацію про діяльність підприємства, перспективи його розвитку, можливі ризики інноваційної діяльності тощо.

В цілому складання Звіту про управління є наслідком адаптації вітчизняного бухгалтерського законодавства до європейського. Власне фінансова звітність за своїм змістом і рівнем узагальнення показників не може передбачити представлення всієї необхідної інформації для інвесторів та суспільства про діяльність підприємства. Тому звіт про управління складається з метою надання інформації про стан і результати господарської діяльності, яку неможливо отримати з фінансової звітності та приміток до неї.

Для інноваційних підприємств формування звіту про управління є актуальним, він є важливим інструментом інформаційного забезпечення управління таким суб'єктом господарювання. Розкриття відомостей про об'єкти бухгалтерського обліку у звіті для управління з урахуванням специфіки діяльності підприємств-розробників і виробників інноваційних продуктів має свої особливості.

За своїм змістом інформація у звіті для управління інноваційного підприємства може бути наступною:

1. Фінансова – розкриття показників фінансового стану підприємства, існуючих ризиків діяльності, рівня досягнення фінансових показників і їх прогноз.

2. Нефінансова – інформація про створення нового продукту, напрями розширення ринків збуту, дослідження та розробки підприємства, досягнення нефінансових показників діяльності щодо соціальної сфери, екологічної діяльності, захисту прав людини, перспектив розвитку тощо.

Таким чином, звіт про управління може передбачати його складання не лише обліковими фахівцями, а й іншими спеціалістами підприємства або зовнішніми експертами. Для інноваційного підприємства такий звіт

є досить творчим джерелом інформації, адже його зміст, структура, наповнення показників нормативними документами не регламентуються, а отже, матимуть прогностичний характер по відношенню до майбутньої діяльності підприємства та його інноваційних продуктів.

Окремий акцент у звіті про управління інноваційного підприємства має бути виражений на інформаційне забезпечення рішень щодо інновацій в частині об'єктів, які характеризують інноваційну діяльність та фінансовий стан розробника інноваційних продуктів. Показники звіту можуть відображати кінцеві залишки об'єктів бухгалтерського обліку, що мають інноваційний характер, прямо або опосередковано застосовуються у виробництві інноваційного продукту.

Досить специфічним для інноваційного підприємства може бути розділ звіту щодо факторів, які спроможні впливати на фінансовий стан підприємства, на можливість створення доданої вартості та грошових потоків. Оцінка ризиків діяльності інноваційного підприємства по суті є прогностичною у відношенні до його діяльності.

У практиці країн ЄС складання звіту про управління відповідно до Директиви 2014/95/ЄС [2] може передбачати застосування наступних підходів щодо звітів нефінансового характеру, які для інноваційних підприємств можуть бути інтерпретовані відповідним чином:

1. Підхід до інтегрованої звітності – розробнику інноваційних продуктів доцільно розкривати інформацію про рівень захищеності інноваційних продуктів на рівні інтелектуального права, наявність дозволів, патентів, вплив діяльності на навколишнє середовище, на соціальну сферу в частині питань працевлаштування і соціального захисту, на права людини, боротьбу з корупцією тощо. Такі аспекти формують уявлення інвесторів щодо формування підприємством доданої вартості задля прийняття рішень щодо інвестицій.

2. Підхід до звітності сталого розвитку – інформування щодо корпоративної відповідальності розробника інноваційних продуктів в частині опису його бізнес-моделі, стратегії діяльності, ресурсів та інвестицій, ризиків діяльності, зовнішнього середовища тощо.

Отже, особливостями бухгалтерської звітності інноваційних підприємств в частині звіту про управління є необхідність відображення в змісті та показниках звіту специфіки діяльності таких підприємств, що апіорі функціонують в умовах підвищеного рівня ризику, чим обумовлено ризик-орієнтоване спрямування сформованого звіту для цілей управління та прийняття інвестиційних рішень.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 Загальні вимоги до фінансової звітності URL : kodeksy.com.ua
2. Директива 2014/95 / ЄС від 22 жовтня 2014 року. URL : ligazakon.ua

Ольховецька С. В.,

*здобувачка вищої освіти першого(бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*

Пилипенко О. І.,

*доктор економічних наук, доцент, професор кафедри
обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИНАХ

В умовах війни в Україні вкрай важлива ефективна система бухгалтерського обліку у військових частинах з урахуванням специфіки їх організаційних, економічних і технологічних особливостей діяльності. Дослідимо одну з найбільш важливих ділянок бухгалтерського обліку військових частин, зокрема облік основних засобів з елементами аналітичного обліку. Організація аналітичного обліку має сприяти результативному та своєчасному виконанню цілей, покладених на військові частини відповідно до законодавства. Комплексу представлених питань вченими приділяється мало уваги.

Основні засоби військових частин як бюджетних установ мають характерну особливість використання, яка полягає в тому, що вони не приймають участі у виробництві матеріальних благ. Основні засоби військових частин належать організаційним структурним одиницям і призначені для виконання певних завдань самостійно або у складі організаційної структури вищого рівня (органи військового управління, з'єднання, військові частини, військові кораблі (екіпажі), військові навчальні заклади та установи тощо).

Управління матеріально-технічним забезпеченням військової частини супроводжується комплексом дій з обов'язкового виконання конкретних завдань управління структурою, при цьому ряд проблемних питань

обліку основних засобів у військових частинах є невирішеним. Зокрема, різноманітність видів основних засобів обумовлює необхідність належної їх класифікації, що дозволить визначити напрями досягнення раціональної організації аналітичного обліку основних засобів у військових частинах і їх документального оформлення.

Серед нормативно-правих документів щодо обліку у військових частинах фігурує Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби» [1], з урахуванням положень якого основні засоби військових частин є частиною військового майна або державного майна, закріпленого за військовими частинами, закладами, установами та організаціями Збройних Сил України.

До військового майна належать будинки, споруди, передавальні пристрої, всі види озброєння, бойова техніка, боєприпаси, пально-мастильні матеріали, продовольство, технічне, аеродромне, шкіперське, речове, медичне, ветеринарне, побутове, хімічне, інженерне, культурно-просвітницьке майно, майно зв'язку тощо [2].

Порядок організації та ведення обліку військового майна військових частин визначає Інструкція з обліку військового майна у Збройних Силах України [3], відповідно до якої метою обліку військового майна є отримання даних про його наявність, втрату, нестачу, рух, вартість, кількісний та якісний (технічний) стан для оцінки матеріально-технічного забезпечення військових частин, належного контролю за умовами зберігання, доцільністю та ефективністю його використання, підготовки даних для складання звітності [4].

Рівні аналітичного обліку основних засобів військових частин мають задовольняти інформаційні потреби оперативного управління військовим господарством наступним чином: досягнення всебічного та безперервного забезпечення бойової підготовки, мобілізаційної готовності військових частин і їх з'єднань, сприяння швидкому їх переходу з мирного на воєнний стан. Ефективність аналітичного обліку є передумовою оперативного реагування на потреби військової частини, забезпечення ефективного контролю за засобами, що потребують технічного обслуговування і ремонту. Відповідно до Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» військові частини ведуть облік закріпленого за ними майна з використанням наступних показників: кількісні, якісні, обліково-номерні та вартісні з урахуванням відповідних служб використання (продовольча, речова, житлово-експлуатаційна, паливо-мастильних матеріалів тощо) [2]. Категорії військового майна з оцінкою ступеня його придатності за вказаною номенклатурою уточнюються відповідними нормативними ак-

тами Міністерства оборони України, яке закріплює відповідне майно за військовими частинами в разі їх формування, переформування та розформування.

Специфічним питанням аналітичного обліку є відображення майна, мобілізованого для потреб держави в умовах війни. До мобілізаційних планів можуть включатися будівлі, споруди, транспортні засоби, засоби зв'язку тощо суб'єктів господарювання. Аналітичний облік таких активів має бути організований за джерелом їх походження, оскільки таке майно має бути повернене або відшкодоване власнику на певних умовах.

Отже, воєнні дії на території України та нестабільність економічної ситуації вимагають нових підходів до бухгалтерського обліку в таких важливих суб'єктах, як військові частини. Досить актуальним є дослідження підходів до організації обліку основних засобів з урахуванням цілей і стратегії діяльності згаданих суб'єктів з метою отримання достовірної та оперативної інформації.

Для досягнення раціональності організації аналітичного обліку основних засобів у військових частинах доцільним є застосування наступних рівнів аналітичного обліку основних засобів: за призначенням, за місцями зберігання, за технічними характеристиками, за відповідними службами (центри відповідальності). Організація аналітичного обліку основних засобів має враховувати специфіку сфери діяльності військової частини. Актуальним для подальшого дослідження є тематика пошуку можливостей удосконалення документування операцій військових частин з майном з метою підвищення їх інформативності.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби»: Наказ Мінфін України від 12.10.2010 № 1202. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1017-10>.
2. Про правовий режим майна у Збройних Силах України: Закон України від 21.09.1999 № 1075-XIV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1075-14>.
3. Про затвердження Інструкції з обліку військового майна у Збройних Силах України: Наказ Міноборони України від 17.08.2017 № 440. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1192-17>.
4. Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 04.08.2000 № 1225. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1225-2000-%D0%BF>.

Онуфрійчук А. І.,
*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:*
Колісник О. П.,
*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку та консалтингу;
Державний податковий університет*

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Сьогоднішня економіка України перебуває у шоковому стані. Повномасштабне військове вторгнення росії завдало важкого удару всій економічній системі України. Майже повністю скоротилося виробництво основних видів продукції і, як наслідок, зменшився експортний потенціал країни. Через окупацію територій порти були тимчасово заблоковані, що сповільнило зовнішню торгівлю. Транспортно-логістична, соціальна, маркетингова та інженерна інфраструктура цілих регіонів зруйнована. Населення країни виїжджає за кордон або переселяється на захід України – це теж завдає шкоди економіці, адже сотні тисяч, а може й мільйони людей праці змушені припинити активне економічне життя.

Усі перераховані вище наслідки негативно позначаються на економіці держави, що може вплинути на результати діяльності Збройних Сил України на фронті, адже економічне підґрунтя держави має сильний вплив на військові перемоги армії. Тому сьогодні економіка країни також є пріоритетним фронтом, на якому також необхідно перемагати. Для того, щоб економічний фронт держави мав свої перемоги, необхідне прийняття ефективних управлінських рішень на різних рівнях, а також забезпечення їх бездоганної практичної реалізації у визначені терміни. Оскільки боротьба точиться занадто довго, необхідно протистояти ворогу на всіх фронтах усіма можливими методами.

До війни Україна була відкритою економікою: одним із найбільших експортерів сільськогосподарської продукції, головним гравцем на світовому ринку металургії та ІТ-послуг. Левову частку надходжень до бюджету складали податки з імпорту, який безперервно надходив через великі українські порти на узбережжі обох морів [1, с. 52-69].

Найбільше за роки війни постраждали будівництво – 58%, машинобудування – 50%, туризм – 84%, ЗМІ – 70%, сільське господарство – 40%,

операції з нерухомістю – 53%. Менш значні зміни у сфері послуг – 31%, легкій промисловості – 25%, ІТ – 17%. Зростають транспортні та поштові послуги. Внаслідок війни рівень економічної активності дуже низький. Якщо нижче 50%, то це негативне очікування – зараз 33% [2].

Найкраща ситуація в ІТ-секторі, складській, поштовій та кур'єрській діяльності, виробництві меблів. Перспективи зростання мають переробна промисловість, транспорт, сільське господарство та рибальство. Найбільш адаптованими до кризи є сфери фінансової та страхової діяльності, професійні послуги – маркетинг, консалтинг, дизайн.

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль заявив, що українська економіка готова до нових викликів у 2023 році. За його словами, уряду вдалося зберегти контроль над економічними та фінансовими процесами у 2022 році, а дві третини всіх бюджетних коштів становили внутрішні ресурси держави. Водночас він звернув увагу на важливість міжнародної допомоги: «ми залучили 31,2 мільярда доларів підтримки від міжнародних партнерів. Перш за все, це кошти США, Євросоюзу та МВФ. З них 45% – гранти» [3].

У зв'язку зі складною ситуацією, спричиненою війною, Міністерство економіки України оприлюднило державну програму тимчасового переміщення підприємств із постраждалих територій. ОДА Західної України також розробили відповідні регіональні програми, які зараз активно працюють і дають належну гарантію для певної частини бізнесу.

Відповідно до програми держава гарантує: забезпечення безкоштовного переїзду до місця тимчасового переселення; вибір відповідних територій для розміщення виробництва, переміщення та розселення персоналу; підбір працівників за місцем проживання після переїзду; у місцях розміщення підприємств в окремих регіонах передбачається розробка програм, які частково покриватимуть потреби певного сегменту бізнесу.

Варто зазначити, що окрім вищезазначених гарантій, держава прийняла низку переваг, які полегшать ведення бізнесу у воєнний час, а саме: сплата податків; робочі відносини.

З точки зору сплати податків можна виділити зміни в оподаткуванні в період дії воєнного стану, зокрема з'явилася можливість для платників, які перебували на загальній системі оподаткування, переходити на третю групу єдиного податку та сплачувати єдиний податок у розмірі 2%. Для цього платникам необхідно подати представникам контролюючих органів заяву про реєстрацію в паперовій формі або через електронну скриньку. Крім того, платники податків, які переходять на фіксований податок, не сплачують ЄСВ за мобілізованих. Платники єдиного податку третьої або четвертої групи також зможуть претендувати на ставку 2%, при цьому заява

подається автоматично. Зокрема, платники першої та другої груп мають право взагалі не сплачувати єдиний податок під час воєнного стану, а також не сплачувати ЄСВ за себе та за мобілізованих. Важливо мати на увазі, що якщо підприємство має у власності землю чи інше нерухоме майно на тимчасово окупованих територіях або на території проведення бойових дій, то ці підприємства та платники звільняються від сплати податку на землю чи нерухоме майно [4, с. 44-48].

Щодо змін у сфері трудових відносин можна констатувати наступне: в період воєнного стану спостерігається тенденція виїзду людей за кордон або в безпечніші місця України. У цьому контексті роботодавець може видати наказ про запровадження дистанційної роботи на період воєнного стану, звісно за згодою працівника. Проте бувають випадки, коли характер роботи не дозволяє проводити її дистанційно або працівник тимчасово відсутній (наприклад, у зв'язку з мобілізацією тощо). У цьому випадку роботодавець може тимчасово прийняти на роботу нового працівника шляхом укладення строкового трудового договору на період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника.

Очевидно, що з початку тотальної війни не було інтенсивного розвитку будь-якого виду бізнесу. Важливо, однак, те, що компанії значною мірою вдалося зберегти свої позиції на ринку товарів і послуг і вона продовжує свою роботу в 2023 році, сподіваючись на краще.

Найперспективнішими галузями післявоєнного відновлення національної економіки на якісно новій, інноваційній основі, що забезпечить належний рівень зайнятості населення, за даними НАН України є: атомна енергетика, металургійний комплекс, виробництво медичної техніки та фармацевтичної промисловості, агропромислового комплексу, нафтової та нафтопереробної промисловості, паливно-енергетичного комплексу [5, с. 190-202].

Отже, в умовах воєнного стану для функціонування економіки країни важливо оперативно реагувати на ризики та приймати виважені рішення щодо їх усунення. Розв'язана росією тотальна війна змусила владу змінити раніше поставлені завдання та переорієнтувати їх на забезпечення оборони держави, розробку та реалізацію соціальних програм підтримки населення.

Список використаних джерел

1. Стадник В. Каштальян О. Технології і ресурси розвитку конкурентоспроможності економіки України в процесах повоєнного відновлення. Scientific Collection «InterConf+». №30 (143). 2023. С. 52-69.

2. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: вересень, 2022: веб-сайт. URL: <https://cid.center/state-and-needs-of-business-in-war-september-2022/>
3. Жарикова А. Бізнес поліпшив прогнози активності на 2023: очікують курс 42,6 та інфляцію до 30%. Економічна правда. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/01/17/696031/>
4. Жук О. І., Гой Н. В. Податкове стимулювання розвитку бізнесу в умовах війни. Підприємство і торгівля. 2022. № 33. С. 44-48.
5. Правдюк М. Пільги як інструмент стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. Наукові інновації та передові технології. №2 (16). 2023. С.190-202.

Орловська К. В.,

*здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»
науковий керівник:*

Зоріна О.А.,

*доктор економічних наук, доцент
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В Україні порядок обліку, класифікації та формування виробничої собівартості витрат операційної діяльності регламентується такими нормативно-правовими документами: НП(с)БО 16 «Витрати» [1], Планом рахунків бухгалтерського обліку активів [2]. У зазначених нормативних документах витрати класифікуються за такими ознаками: за складом – економічні елементи та статті обліку витрат, за економічним змістом і цільовим призначенням – основні та непрямі витрати; за походженням – витрати на виробництво та витрати діяльності.

Науковці найбільш оптимальною для застосування в бухгалтерському обліку вважають класифікацію витрат операційної діяльності, наведену в табл. 1.1 [3, 4].

Таблиця 1.1

Класифікація витрат операційної діяльності підприємства у вітчизняних наукових працях*

Класифікаційні ознаки	Склад операційних витрат	Значення для управління
1	2	3
За центрами відповідальності та місцями формування витрат	Витрати бригади, цеху, дільниці, виробництва, служби тощо	Для планового нормування затрат і контролю за їх фактичною сумою, оцінки діяльності структурних підрозділів
За видами продукції, робіт, послуг	Витрати на вироби, види виробів, групи однорідних виробів, одноразові замовлення, напівфабрикати, валову та товарну продукцію	Забезпечує калькулювання собівартості нового продукту та оцінку їх рентабельності
За єдністю складу (однорідністю) витрат	Одноелементні та комплексні витрати	Для калькулювання собівартості нового продукту
За економічними елементами	Матеріальні, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати	Для аналізу структури витрат діяльності
За статтями калькуляції	Відповідно до облікової політики підприємства	Сприяє ціноутворенню, розкриває цільове призначення витрат
За способом перенесення витрат на продукцію	Прямі та непрямі	Для віднесення непрямих затрат на об'єкти обліку економічно доцільним шляхом за рахунок їх розподілу
За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат	Змінні та постійні	З метою прийняття управлінських рішень щодо зміни обсягів діяльності
За періодичністю виникнення	Поточні та одноразові	Задля забезпечення планування необхідних ресурсів

Продовження табл. 1

1	2	3
За доцільністю	Продуктивні та непродуктивні витрати	Для оцінки діяльності структурних підрозділів
За відношенням до собівартості	Витрати на виробництво та витрати періоду	З метою обчислення рентабельності продукції та виробництва
За можливістю планування	Витрати, які плануються; витрати, які не підлягають плануванню	Для забезпечення планування господарської діяльності

* Джерело: узагальнено автором на основі [3, 4]

Розглянемо детальніше найчастіше використовувані класифікаційні ознаки витрат операційної діяльності з точки зору їх практичного застосування.

У вітчизняній бухгалтерській практиці класифікація витрат за економічними елементами та статтями обліку витрат вважається однією з основних класифікацій. Особливістю класифікації витрат діяльності за економічними елементами є те, що вона заснована на економічній природі витрат і не залежить від конкретних умов, а тому склад елементів є стандартним. Важливе значення для обліку витрат за окремими структурними галузями має групування витрат операційної діяльності за економічними елементами.

Науковці дотримуються однозначності думок щодо визначення сутності такої ознаки для класифікації, яка передбачає розподіл витрат на економічно однорідні елементи витрат, які не можна розкласти на складові.

Однак класифікація витрат операційної діяльності за елементами не може задовольнити потреби управління в частині отримання інформації про данні щодо витрат за їх цільовим призначенням, за окремими видами продукції, для здійснення контролю за раціональним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Таким чином, постатейний розподіл калькуляційних операційних витрат дає можливість виявити їх цільове призначення, визначити собівартість кожного виробу і тим самим забезпечити ціноутворення.

Підприємство має право самостійно визначати перелік і склад статей калькуляції. Тобто, номенклатура статей затрат підприємства може формуватися відповідно до обраної облікової політики з урахуванням особливостей технології та організації виробництва суб'єкта господарювання. Щоб

не ускладнювати ведення бухгалтерського обліку затрат, кількість статей калькуляції не повинна бути досить великою. При визначенні їх складу необхідно враховувати такі вимоги: технологічна доцільність статті, питома вага в загальних затратах, можливість розподілу кожної статті за видами продукції.

Практичний інтерес представляє ознака класифікації за способом віднесення витрат до собівартості продукції, згідно з якою витрати операційної діяльності поділяються на прямі та непрямі. Прямі витрати включають:

- прямі матеріальні витрати – витрачання запасів, які складають основу продукції, яка виготовляється, сприяють процесу виробництва та можуть бути віднесені до окремих об'єктів обліку затрат;
- прямі витрати на оплату праці – заробітна плата працівників, безпосередньо зайнятих у процесі виробництва, яка може бути безпосередньо віднесена до об'єктів обліку затрат;
- інші прямі витрати – інші виробничі витрати (амортизація, орендна плата, ліцензія), які можна безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта затрат.

До непрямих витрат операційної діяльності належать витрати, які пов'язані з виробництвом декількох видів продукції (загальновиробничі), які включаються до собівартості продукції (робіт, послуг) за допомогою їх розподілу. Така ознака для класифікації дає змогу економічно вигідно включати загальновиробничі витрати до складу собівартості продукції.

За ознакою періодичності виникнення витрати класифікуються на поточні та одноразові. Поточні витрати – це витрати, які виникають з меншою періодичністю ніж триває виробничий цикл; одноразові – здійснюються періодично (періодичність більше виробничого циклу) для забезпечення довгострокового характеру виробничого процесу.

З метою забезпечення достовірності показників фінансової звітності підприємства для задоволення інформаційних потреб її різних груп користувачів та визначення собівартості продукції пропонуємо класифікувати витрати операційної діяльності за такими ознаками:

- ✓ для представлення інформації у фінансовій звітності;
- ✓ задля забезпечення потреб управління, проведення економічного аналізу та здійснення контролю (рис. 1).

Отже, запропонована класифікація витрат операційної діяльності підприємства дозволяє деталізувати облікову інформацію у фінансовій звітності та підвищити ефективність використання її показників для потреб управління.

Рис. 1. Запропонована класифікація витрат операційної діяльності*

* Джерело: власна розробка

Список використаних джерел

1. Національне положення стандарт бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Наказ МФУ від 31.12.1999 № 318 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 09.03.2023)

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій. Наказ МФУ від 30.11.1999 № 291. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 09.03.2023)

3. Безверхий К. В. Непрямі витрати в системі управління промисловим підприємством: обліково-контрольний аспект : моногр. К. : Центр учбової літератури, 2013. 276 с.

4. Скрипник М. І. Розвиток бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю витрат та калькулювання собівартості продукції: моногр. Житомир: ЖДТУ, 2011. 732 с.

Павлик О. Ю.,

*здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*

Пилипенко О. І.,

*доктор економічних наук, доцент, професор кафедри
обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

РОЗВИТОК МЕТОДОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ

Бухгалтерський облік як наука та практична діяльність історично розвивався під впливом дій і подій, які відбуваються в зовнішньому середовищі по відношенню до суб'єкта господарювання та на рівні власне такого суб'єкта. Фактори впливу зовнішнього середовища можуть бути ідентифіковані як об'єкти облікового відображення, зокрема, внаслідок змін валютного курсу, нові об'єкти або тенденції зміни вартості цінних паперів на ринку капіталу. З іншого боку, вплив умов зовнішнього середовища здатен провокувати необхідність трансформації засад бухгалтерського обліку на рівні його теорії та методології.

Надзвичайно впливовим і трансформуючим фактором методології бухгалтерського обліку є проведення воєнних дій, що тотально впливають на умови господарювання та ключові процеси в суспільстві. В умовах воєнних дій об'єктивно виникають численні та масштабні порушення в здійсненні господарської діяльності підприємств, а отже, постає потреба зміни традиційних підходів до ведення господарської діяльності, змінюються об'єкти облікового відображення і порядок організації бухгалтерського обліку на підприємствах.

Війна в Україні, зумовлює актуальність теоретичного дослідження напрямів розвитку бухгалтерського обліку в умовах воєнних дій, що дозволить переосмислити роль методології бухгалтерського обліку в якості

засобу із забезпечення національної безпеки та економічної безпеки окремих підприємств.

Війна є інтенсивним за перебігом подій і масштабним явищем зовнішнього середовища по відношенню до системи бухгалтерського обліку, тому в такі складні для України періоди часу вченим слід приділяти особливу увагу розвитку методології бухгалтерського обліку для вчасного коригування облікового відображення операцій на рівні окремих суб'єктів господарювання. Вкрай важливо, щоб система бухгалтерського обліку як інструмент збереження власності та ефективного управління не залишалася без прогресивних змін і не зазнавала часткової деградації за рахунок спрощення методик звиконання окремих завдань, продиктованих умовами воєнного часу [1].

Методологія бухгалтерського обліку може бути використана в якості політичного інструменту при прийнятті рішення щодо здійснення воєнних дій. Так, за рахунок своєї інформаційної функції облік дозволяє воєнно-політичному керівництву країни-агресора здійснити обґрунтування причин необхідності воєнного конфлікту. Контрольна функція бухгалтерського обліку дозволяє впливати на суб'єктів здійснення воєнного конфлікту та на порядок розгортання воєнних дій. Таким чином, перспективними для подальших наукових досліджень є наступні вектори розвитку методології бухгалтерського обліку в умовах здійснення воєнних дій:

1. Організація, методика ведення та особливості бухгалтерської звітності у суб'єктів здійснення воєнних дій на рівні військових частин, їх підрозділів, взаємозв'язку з Міністерством оборони України та іншими суб'єктами оборонного комплексу. В умовах війни через надзвичайно складні умови здійснення діяльності дещо нівелюється повноцінна реалізація облікових функцій, спрощуються методики ведення обліку та звітування з метою досягнення оперативності, однак при цьому не повинні страждати релевантність і достовірність інформації, а також таке завдання обліку, як збереження майна державних структур.

2. Організаційне забезпечення методики ведення обліку на підприємствах, які забезпечують діяльність суб'єктів здійснення воєнних дій в частині виробничого, організаційного, логістичного тощо забезпечення. Методика бухгалтерського обліку при цьому має в першу чергу сприяти ефективному та дієвому контролю використання наявних ресурсів і обґрунтування потреби в ресурсах задля ефективної протидії країні-агресору.

3. Удосконалення та модифікація методології обліку майна підприємств, діяльність яких безпосередньо перебуває під прямим впливом воєнних дій, що призводить до втрати майна через фізичне знищення, руйнування або пошкодження, а також внаслідок окупації. В основі воєнної

агресії, зазвичай, є прагнення привласнити майно на території, що належить іншій стороні збройного конфлікту. В результаті з'являється майно, що повинно відобразитися у вигляді операцій з вибуття і визнання втрат або тимчасових втрат з коригуванням амортизації, податкових розрахунків, переоцінки тощо.

Отже, воєнні дії як вкрай впливовий фактор зовнішнього середовища по відношенню до діяльності економічних суб'єктів чинять вагомий вплив на розвиток національної системи бухгалтерського обліку. Воєнні дії поширюються на всіх без винятку суб'єктів економіки, з урахуванням чого визначено напрями подальших наукових досліджень розвитку методології бухгалтерського обліку в умовах воєнних дій, що призведуть до удосконалення методик оцінки майна, над яким втрачено контроль або прийнято рішення санкційного характеру, оцінки специфічних активів, виконання договірних зобов'язань, а також змін в нормативному регулюванні діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Юхименко-Назарук І. А. Розвиток теорії і методології бухгалтерського обліку в контексті неоінституційної теорії: моногр. Житомир: вид. О.О. Євенок, 2017. 300 с.

Пахарина А. Є.,
*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*

Петраковська О. В.,
*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

У період переходу до цифрових технологій та формування цифрової економіки головним трендом соціально-економічного суспільства стає інформація як основний найбільший цінний ресурс. У системі бухгалтерського обліку інформаційна складова також є однією з важливих та

пріоритетних. У роботах сучасних учених, присвячених даній проблемі, наголошується, що розвиток теорії та практики ведення бухгалтерського обліку неможливий без високошвидкісних інформаційно-технологічних комплексів, оцифровування та передачі інформації в онлайн-режимі. Релевантна інформація, поряд із засобами, предметами праці та самою працею, перетворюється на повноцінний фактор розширеного відтворення.

Процеси глобалізації та цифровізації, що відбуваються в даний час, використання економічними суб'єктами у своїй практичній діяльності хмарних технологій, можливостей штучного інтелекту та інструментів, що дозволяють за короткий проміжок часу обробляти великий обсяг інформації наповнюють новим змістом поняття «бухгалтерський облік».

Цифрова економіка є основою для створення якісно нової моделі бізнесу і, відповідно, змінює підходи та способи збирання, аналізу та зберігання інформації в обліковому процесі економічних суб'єктів, формуючи нові напрями розвитку системи бухгалтерського обліку.

На систему бухгалтерського обліку впливає використання технології блокчейн, але не змінює її по суті. О.Ю. Балазюк В.М. Пилявець [1] окреслили напрями, в яких провідні компанії вже використовують технологію блокчейн та у яких ще є перспективи використання (рис. 1).

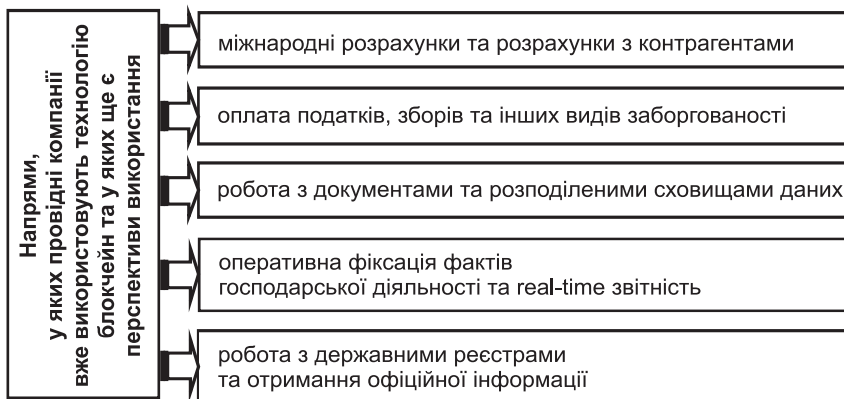

Рис. 1. Напрями, у яких провідні компанії вже використовують технологію блокчейн та у яких ще є перспективи використання

Джерело: складено автором на основі [1]

Слід зазначити, що в 2018 році КМУ було схвалено розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» [2], в якому зазначено, що блокчейн – концепція, що може транс-

формувати державне управління в таких сферах, як реєстрація майнових прав, правосуддя, ідентифікація особи.

В 2023 році в Україні розпочався безоплатний курс із криптограмотності та блокчейну. Мінцифри запустило освітній проєкт із криптограмотності та блокчейну, який навчить користуватися віртуальними активами [3].

В умовах цифрової економіки розширюється коло об'єктів обліку. У зв'язку із збільшенням кількості зацікавлених користувачів зростає кількість показників, що характеризують економічну безпеку, соціальну відповідальність бізнесу, стратегію та якість управління. Також не можна забувати про появу нових облікових об'єктів, таких як віртуальні активи та ін. У результаті необхідно формування нових принципів систематизації, класифікації нових об'єктів обліку, визначення критеріїв їх визнання, методів їх оцінки та способів відображення в обліку та звітності.

Вплив цифровізації торкнеться елементів методу бухгалтерського обліку. Так, наприклад, система рахунків з обліку об'єктів бухгалтерського обліку значно розшириться через рахунки обліку нових облікових об'єктів.

Зміна облікової інформації призведе до трансформації звітності, появи нових показників, що характеризують не тільки фінансову діяльність організації, а й соціальну, екологічну відповідальність, корпоративне управління, а також наявність не фінансових об'єктів.

З 2019 року почала діяти система фінансової звітності у форматі XBRL. Як основні переваги впровадження електронного формату подання звітності економічними суб'єктами за допомогою мови ділової активності XBRL виділяють: підвищення якості інформації, що надається, зниження витрат на обробку та аналіз показників звітності, зменшення технічних та рахункових помилок у звітності, але основною перевагою є єдиний стандартний формат, зрозумілий зацікавленим користувачам різних країн.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що в умовах цифрової економіки сучасні технологічні та багатофункціональні цифрові інформаційні системи динамічно розвиваються і розширюють свої можливості. Тому щоб бухгалтерському обліку та професії бухгалтера не «розчинитися» в новій екосистемі, необхідно надати їм нового контексту, визначити основні напрямки їх модернізації, трансформації, теоретико-методологічні підходи до побудови системи бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел

1. Балазюк О.Ю., В.М. Пилявець В.М. Технологія блокчейн: дослідження суті та аналіз сфер використання. Економіка і суспільство.

Вип. 43. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1701/1636>

2. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018%D1%80?find=1&text=%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D1%87%D0%B5%D0%B9%D0%BD#Text>

3. Мінцифри: В Україні стартував безоплатний курс із криптограмотності та блокчейну. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mintsyfyry-v-ukraini-startuvav-bezoplatnyi-kurs-iz-kryptohramotnosti-ta-blockcheinu>

Пашкевич М. О.,

студентка II курсу групи І1;

науковий керівник:

Мошковська О. А.,

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри обліку та оподаткування;

Державний торговельно-економічний університет

АНАЛІЗ СТАНУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Розвиток бухгалтерського обліку в умовах війни може бути складним, оскільки військові конфлікти зазвичай відбуваються у важких умовах, де не завжди можливо вести повний та точний облік. Проте, наявність адекватних бухгалтерських методів та систем в умовах військового стану може бути вирішальним фактором у забезпеченні фінансової стабільності та ефективного ведення військових дій.

Під час перших світових війн бухгалтерський облік став важливою складовою для забезпечення фінансової підтримки армії та держави в цілому. Бухгалтерські записи використовувалися для контролю за бюджетними видатками та оцінки потреб в матеріальних ресурсах, що дозволяло забезпечувати поставки необхідних засобів на передову та у зону бойових дій.

Під час Другої світової війни бухгалтерський облік став ще більш важливим, оскільки на той час він став більш розвиненим та комплексним. Війна створила складні умови для збору та аналізу фінансової інформації, але бухгалтерські методи та системи допомогли вести облік збитків та

матеріальних ресурсів, забезпечували контроль за бюджетними видатками та підвищували ефективність управління фінансами.

Наприклад, в США під час Другої світової війни було створено спеціальну комісію по бухгалтерському обліку (Commission on Auditing and Accounting for War), яка вивчала проблеми, пов'язані з бухгалтерським обліком в умовах війни та розробляла рекомендації щодо покращення системи бухгалтерського обліку військових дій. У Великобританії та Канаді також були прийняті заходи щодо підвищення рівня бухгалтерського обліку під час військових дій [1].

Після закінчення Другої світової війни, бухгалтерський облік продовжив свій розвиток, особливо у відносинах міжнародної торгівлі. Розвиток комп'ютерних технологій дозволив автоматизувати багато процесів бухгалтерського обліку, що зробило його більш ефективним та точним.

У сучасних умовах, бухгалтерський облік став важливою складовою управління будь-якою сферою діяльності, включаючи військову. Сучасні методи та системи бухгалтерського обліку дозволяють ефективно контролювати витрати та забезпечувати фінансову стабільність під час військових конфліктів.

Війна в Україні, що розпочалася в 2014 р., значно вплинула на бухгалтерський облік в країні. З одного боку, вона призвела до певного зростання дефіциту та витрат, що потребували детального обліку і контролю. З іншого боку, вона стала викликом для підприємств, що працюють на тимчасово окупованих територіях, і вимагає особливого підходу до бухгалтерського обліку [2].

Одним із основних викликів, які постали перед бухгалтерами в умовах війни, є необхідність адаптації до нових умов і правил. Зокрема, через складні умови на сході країни, підприємства були змушені переходити на інші форми та способи обліку. Крім того, виникла необхідність бути готовим до змін у правовій та податковій сферах, що також вплинуло на бухгалтерський облік.

До інших викликів можна віднести збільшення кількості документації, що пов'язана з отриманням та витратами коштів на потреби армії та національної безпеки. З метою ефективного контролю та надання інформації про витрати на війну, бухгалтери мусять забезпечити детальний облік та документування кожної транзакції.

Загалом, війна в Україні стала викликом для бухгалтерів, що потребує високого рівня професійної кваліфікації та підготовки до роботи в умовах нестабільності та невизначеності.

Так, є декілька інших важливих впливів війни в Україні на бухгал-

терський облік. Наприклад, зменшення обсягів виробництва та продажів підприємств внаслідок зниження попиту та економічних труднощів може призвести до складнішого бухгалтерського обліку витрат та операцій. Також війна може мати вплив на оцінку активів та зобов'язань підприємств, зокрема тих, що розташовані на тимчасово окупованих територіях. У зв'язку з вищезазначеним, можуть виникнути проблеми з оцінкою запасів, забезпечення кредиторської заборгованості, розрахунків з клієнтами та інші. Крім того, війна може також вплинути на податкову політику та правові норми, що регулюють діяльність підприємств. Внаслідок цього, бухгалтери повинні бути готові до змін у податковому та правовому середовищі, в тому числі у зв'язку зі змінами в розмірах податків, правилами розрахунку податків та іншими аспектами.

У цілому, війна в Україні суттєво вплинула на бухгалтерський облік та вимагає від бухгалтерів високого рівня професійної кваліфікації та готовності до праці в умовах нестабільності та невизначеності.

Незважаючи на складні умови, в яких працюють бухгалтери в умовах війни в Україні, відбулося деяке покращення в сфері бухгалтерського обліку. Зокрема:

1. Використання сучасних технологій. Українські бухгалтери використовують сучасні програми для бухгалтерського обліку, що дозволяє їм більш швидко та ефективно обробляти інформацію. Також використовують електронні звіти та інші онлайн-інструменти для звітності та обліку операцій.
2. Покращення регулювання. За останні роки український законодавчий орган прийняв кілька важливих реформ, які спрощують бухгалтерський облік та зменшують бюрократію.
3. Збільшення кількості навчальних програм. Уряд України та багато приватних компаній запускають навчальні програми для бухгалтерів, щоб оновлювати їхні знання та навички. Це дозволяє бухгалтерам бути більш готовими до викликів, що ставляться перед ними в умовах війни.
4. Вдосконалення процесу аудиту. У зв'язку зі змінами в економічному середовищі та збільшенням ризиків відбувається збільшення кількості аудиторських перевірок. Це дозволяє виявляти можливі порушення у фінансовій звітності та запобігати їм.
5. Збільшення важливості внутрішнього контролю. Умови війни диктують необхідність більш пристрасного відношення до внутрішнього контролю в компаніях. Бухгалтери використовують більш жорсткі методи контролю та аналізу операцій, з метою забезпечення точності та надійності фінансової звітності.

6. Зміна підходу до розуміння фінансової звітності. Умови війни змушують компанії змінювати свій підхід до розуміння фінансової звітності. Компанії зосереджуються на збільшенні ліквідності та зменшенні витрат, а не на збільшенні прибутку.
7. Збільшення відповідальності бухгалтерів. В умовах війни бухгалтерам доводиться працювати в складних умовах, і їх відповідальність зростає. Вони повинні дотримуватися більш жорстких стандартів та виконувати свої обов'язки більш уважно [3].

Результати проведених досліджень свідчать про те, що війна має значний вплив на бухгалтерський облік, особливо в умовах військових конфліктів та політичної нестабільності. Бухгалтери в цих умовах стикаються з різними викликами, такими як відсутність необхідних ресурсів та інформації, зниження обсягу бізнесу та погіршення економічних показників. Проте, дослідники відзначають, що в умовах війни бухгалтерський облік може стати більш гнучким та ефективним завдяки використанню нових технологій та інноваційних підходів. Також бухгалтери можуть зробити вагомий внесок у підтримку бізнесу та економічної стабільності країни в умовах війни, в тому числі, забезпечуючи точну та своєчасну інформацію про фінансові результати діяльності підприємств.

Можна зробити висновок, що війна є складним випробуванням для бухгалтерського обліку, проте водночас це може бути можливістю для розвитку та вдосконалення практик бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту в умовах викликів та несприятливих обставин.

Список використаних джерел

1. Лучко М. Р. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах: навч. посіб. 2016. 370 с.
2. Легенчук С. Ф., Грицишен Д. О. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах проведення воєнних дій: історичний аналіз. «Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування. 2018. 2(88). С. 121–127.
3. ICAEW. Guide to the auditing implications of the war in Ukraine. Welcome to ICAEW.com | ICAEW. URL: <https://www.icaew.com/technical/audit-and-assurance/audit/guide-to-auditing-implications-of-war-in-ukraine>

Петренко А. С.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник:*

Ключка О. В.,

*кандидат економічних наук, доцент;
Державний податковий університет*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

У сучасних умовах ринок цінних паперів є важливою складовою сучасної економіки і відіграє одну з ключових ролей у функціонуванні фінансової системи країни. Україна не є винятком і має свій власний ринок цінних паперів, який знаходиться в процесі розвитку та становлення. Ринок цінних паперів може стати одним з найважливіших механізмів залучення та перерозподілу економічних ресурсів, які можуть бути використані для ефективного функціонування економіки будь-якої країни. Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити ефективний збір коштів від інвесторів, розвиток потенційно-вигідних галузей, а також мобілізацію вільних коштів громадян. Саме всі ці фактори визначаються актуальність більш детального дослідження.

На жаль, на сьогоднішній день фінансовий ринок в Україні функціонує в умовах нестабільного стану, що пов'язано з фінансовими, політичними факторами та війною в нашій країні, що спричиняє низьку активність учасників ринку.

Дослідженню проблем і перспектив розвитку ринку цінних паперів присвячено багато наукових праць: В. Бралатана, О. Веселової, Л. Грищенко, В. Діденко, О. Жилякової, О. Мозгового А. Приступко, О. Савицької, та багатьох інших [4].

Основним елементом ринку цінних паперів є фондові біржі. Фондова біржа - це організація, яка веде торговельну діяльність на фондовому ринку і є майданчиком, де зустрічаються покупці і продавці цінних паперів [2]. Фондові біржі існують майже на всіх континентах і є основними установами, що займаються торгівлею цінними паперами. Діяльність фондової біржі багато в чому визначає ефективність фондового ринку і ступінь впливу на економічний процес країни. Зазвичай фондові біржі створюються у формі асоціацій, або як акціонерних товариств.

Україна є однією з небагатьох країн з такою значною кількістю фондових бірж. Однак більшість фондових бірж не є гарантами високої якості послуг, а натомість призводять до розпорошення попиту та пропозиції на цінні папери, що запускає процес маніпулювання ринковими цінами та призводить до встановлення різноманітних принципів і правил укладання та виконання договорів торгівлі цінними паперами. Наявність такої великої кількості торгових майданчиків ускладнює контроль за торгівлею цінними паперами та сприяє поширенню процесу маніпулювання їхньою вартістю.

Наповнення найбільш перспективних та конкурентоспроможних галузей країни фінансовими ресурсами сприяє науково-технічному прогресу та сприяє зростанню та позитивним змінам в економіці. З продажу цінних паперів поза біржею можуть виникати проблеми для інвесторів, тому що такі угоди не контролюються і не захищені від шахрайства. Цей тип торгівлі називається позабіржовим. Однак, учасники позабіржових угод можуть бути тими ж самими сторонами, що діють на біржі, такими як брокери, інвестори, інвестиційні компанії та банки [3].

З одного боку, останніми роками в Україні спостерігається зростання інтересу до інвестування в цінні папери. Це стало можливим завдяки поліпшенню законодавства в цій сфері, розвитку інфраструктури ринку, а також збільшенню кількості фінансових інструментів, які доступні для інвестування. З іншого боку, на даному етапі ринок цінних паперів є не дуже розвиненим і має безліч проблем, які гальмують його розвиток. Серед них:

- ✓ інформація про діяльність учасників фондового ринку є необґрунтованою, недостовірною та часто недостовірною;
- ✓ недостатнє законодавче регулювання;
- ✓ низька ліквідність;
- ✓ відсутність розвиненої біржової мережі;
- ✓ досить низький рівень капіталізації;
- ✓ недостатня фінансова грамотність населення;
- ✓ фінансові інструменти з обмеженою ліквідністю та інвестиційною привабливістю (наприклад, більшість акцій українських емітентів є надто ризиковими для інвесторів) та інші проблеми [1].

Досягнуті результати на ринку цінних паперів в Україні вразливі до змін економічних умов в країні та за її межами, а також до політичної та соціальної ситуації. Важливо зазначити, що ринок цінних паперів України є одним з найменших в Європі та потребує додаткових зусиль для досягнення високих показників.

Однією з перспектив розвитку ринку цінних паперів є подальше збільшення обсягів торгів на фондових біржах, які сприятимуть залученню до-

даткового капіталу в економіку країни. Для досягнення цього можуть бути впроваджені різні заходи, такі як [5]:

1. Збільшення кількості емітентів цінних паперів, що приведе до зростання обсягів торгів та залучення нових інвесторів на ринок.
2. Розвиток інструментів, що дозволяють здійснювати онлайн-торгівлю на фондових біржах, що зробить ринок більш доступним та прозорим.
3. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів, зокрема, розширення мережі банківських філій та посередників, що дозволить зменшити вартість торгів та зробити їх більш ефективними.
4. Поліпшення інвестиційного клімату в країні шляхом реформування законодавства та підвищення рівня захисту прав власності.
5. Розвиток нових інструментів та продуктів на ринку цінних паперів, зокрема, фондів інвестування та інвестиційних продуктів зі збалансованим портфелем активів.
6. Розвиток співпраці між ринками цінних паперів різних країн, що дозволить збільшити ліквідність ринку та залучити іноземних інвесторів.

Також важливим напрямком розвитку ринку цінних паперів є розширення інвестиційного портфеля фізичних та юридичних осіб шляхом залучення нових емітентів, які представляють різноманітні галузі економіки.

Як висновок варто зазначити, що розвиток ринку цінних паперів в Україні є важливою складовою економічного розвитку країни. Із запровадженням відповідних реформ та політики держави на ринку можна очікувати збільшення обсягів та підвищення ефективності торгівлі цінними паперами, що забезпечить додаткові інвестиції в економіку та сприятиме розвитку підприємництва в Україні.

Список використаних джерел

1. Селіванова К.В., Ключко Л.А. Фондовий ринок в Україні: проблеми та основні напрями їх вирішення. Молодий вчений. 2020. № 4. С. 352–355. URL: <http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2020/4/73.pdf>
2. Танклевська Н.С., Кальченко М.М. Стан та проблеми формування фондового ринку в Україні. Ефективна економіка. № 9. 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2319>
3. Юдіна С. В. Фондовий ринок світу: сучасний стан та перспективи розвитку. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. 2022. № 2(5). С. 60-66.

4. Яворська В. О. Семененко Ю. С., Купрейчук Ж. А. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку цінних паперів України. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. № 11. С. 303-307.

5. Кострач Л. М. Оцінка волатильності ризику вітчизняного біржового ринку цінних паперів. Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право), 2012, 4: 82-88.

Пилипенко О. Ю.,

магістр, кафедра міжнародної економіки;

науковий керівник:

Вдовин М. Л.,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри статистики;

Львівський національний університет імені Івана Франка

АНАЛІТИКА ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ В УМОВАХ РИНКУ

Стан зовнішньоторговельної діяльності країни доцільно аналізувати за допомогою абсолютних та відносних показників, зокрема за зовнішньоторговельним оборотом, сальдо зовнішньої торгівлі, індексом товарності, індексом чистої торгівлі, експортною квотою (показник відкритості економіки), імпоротною квотою, коефіцієнтом покриття імпорту експортом тощо.

Звісно, що при розрахунку відносних показників зовнішньої торгівлі, таких як імпортна та експортна квоти, індекс товарності використовують ВВП. Тому вважаємо, що аналіз зовнішньої торгівлі без врахування показника економічного зростання недоцільний. Багато дослідників зосереджують свою увагу саме на показниках економічного зростання та добробуту населення. Так, у [1] розглянуто економетричні методи аналізу макроекономічного стану України, а у [2] статистичні методи аналізу добробуту населення, зокрема і з врахуванням ВВП, у [3] описано модель сталого розвитку регіонів.

Проаналізуємо показник економічного зростання у Великобританії. Найвищий рівень ВВП був у 2021 р., та становив 3,19 трлн дол. США. Найменшого значення цей показник набув у 2017 році та становив 2,7 трлн дол. США. Значення показника економічного зростання доволі високе протягом 2012-2021 рр.

Однак метою даного дослідження є проаналізувати зовнішньоторговельну діяльність Великобританії. Дослідженням зовнішньої торгівлі різних країн присвячена низка наукових праць. Зокрема, аналіз зовнішньої торгівлі Франції здійснено у [4], України у [5, 6], Ісландії у [7].

Найнижчий рівень експорту в Великобританії був у 2014 р. і становив 507 млрд., а найнижчий рівень імпорту спостерігався у 2020 році та становив майже 774 млрд. Максимальне значення експорту було досягнуто у 2019 р та становило 610,18 млрд, в той час як максимальне значення імпорту було досягнуто у 2018 році та становило майже 923 млрд. У 2021 р. експорт становив 524,26 млрд, а імпорт – 900,17 млрд. дол США [8, 9].

Важливо оцінювати зовнішньоторговельну діяльність країни не лише у абсолютному вираженні, але й за допомогою відносних показників. Крім того, варто сконцентрувати увагу на зовнішніх ризиках, які впливають на будь-яку статистичну сукупність, у тому числі і на зовнішню торгівлю товарами та послугами. Про методи оцінювання ризику та способи їх мінімізації описано у [10].

Систему відносних статистичних показників розвитку зовнішньої торгівлі подано у табл. 1.

Таблиця 1

**Відносні показники розвитку
зовнішньої торгівлі Великобританії у 2012-2021 роках**

Рік	Індекс товарності	Індекс чистої торгівлі	Експортна квота, %	Імпортна квота, %	Коефіцієнт покриття імпорту експортом
2012	0,49	-0,26	18,33	31,16	0,588
2013	0,49	-0,27	17,96	31,12	0,577
2014	0,46	-0,29	16,41	29,85	0,550
2015	0,46	-0,24	17,77	28,70	0,619
2016	0,50	-0,20	19,99	29,89	0,669
2017	0,53	-0,19	21,27	31,30	0,680
2018	0,52	-0,22	20,36	31,82	0,640
2019	0,53	-0,20	21,19	31,91	0,664
2020	0,47	-0,19	19,24	28,04	0,686
2021	0,45	-0,26	16,43	28,22	0,582

Джерело: розраховано автором на основі [8, 9].

Індекс товарності – це показник, що характеризує міру участі національної економіки в міжнародному поділі праці. Найвище його

значення було у 2017 р. та 2019 р., коли він становив 0,53, а найнижче – у 2021 р. (0,45).

Індекс чистої торгівлі показує рівень перевищення експорту над імпортом якщо значення індексу позитивне або рівень перевищення імпорту над експортом якщо значення індексу від’ємне. За аналізований період у Великобританії цей показник був від’ємним. Найменше від’ємне значення було у 2017 р. та 2020, тобто -0,19, а найбільше – у 2014 р. (-0,29). У 2021 р. цей показник становив -0,26.

Коефіцієнт покриття імпорту експортом визначається відношенням обсягів експорту товарів і послуг до обсягів імпорту. Торговельний баланс має позитивне сальдо, якщо цей коефіцієнт буде більшим за одиницю, і має від’ємне сальдо, якщо він буде меншим за одиницю. На рис. 1 видно, що протягом аналізованого періоду коефіцієнт покриття експорту імпортом є нижчим за одиницю, тобто торговельний баланс має від’ємне сальдо. Лише у 2020 р. цей показник набув максимального значення та становив 0,86.

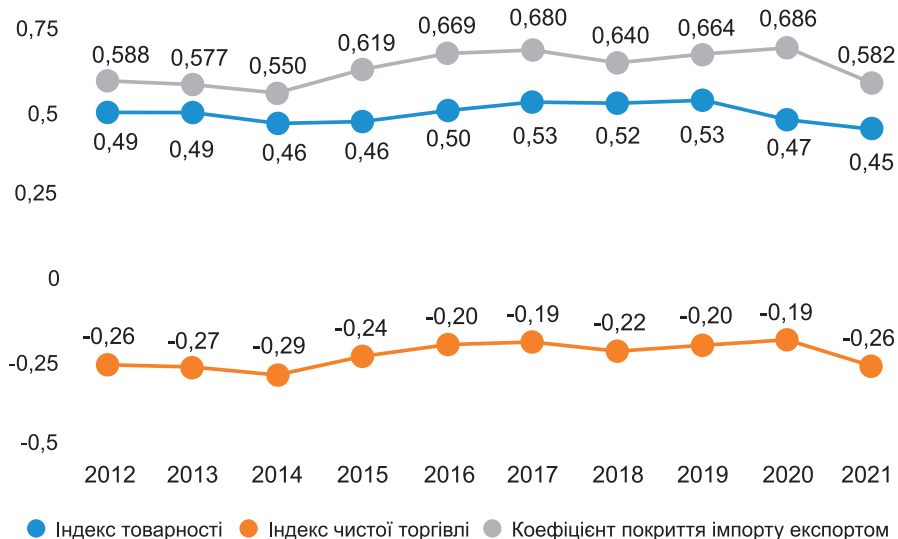

Рис.1. Коефіцієнт покриття імпорту експортом, індекси товарності та чистої торгівлі Великобританії

Джерело: побудовано автором на основі [8].

Імпортна квота – це виражене у відсотках відношення обсягу імпорту до ВВП, що характеризує залежність країни від світових ринків товарів і послуг. У 2012 р. цей показник становив 31,16%, а у 2021 р. – 28,22%, таким

чином Великобританія за аналізований період стала менш залежною від імпорту на майже 3%.

Експортна квота – це виражене у відсотках відношення обсягу експорту країни до її ВВП, яке характеризує роль країни як продавця на світовому ринку товарів і послуг. Найвищим цей показник був у 2017 р (21,27%). На кінець 2021 р. експортна квота Об'єднаного королівства становила 16,43%. Варто зазначити, що економіка країни є відносно закритою, бо цей показник є меншим за 35%.

Отже, показники зовнішньої торгівлі Великобританії доволі високі, однак у 2020-2021 рр спостерігається деяка рецесія, що зумовлено пандемією COVID-19. На показники зовнішньої торгівлі вплинув і Brexit.

Список використаних джерел

1. Зомчак Л.М., Рудницька Я.І. Економетричне моделювання залежностей між макроекономічним станом України та обсягами залучених депозитів. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 49. С. 196–200.
2. Вдовин М.Л., Зомчак Л.М., Міщук Т.В. Аналітика сучасного стану добробуту населення України. Економіка та суспільство, 2022. Вип. 39. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-77>
3. Зомчак Л., Коваль Л. Сталий розвиток регіонів України: просторово-панельний підхід. Інфраструктура ринку. 2022. Вип. 65. С. 211–215.
4. Вдовин М., Грохольська Т. Зовнішньоторговельна діяльність Франції: головні статистичні показники. Економіка та суспільство, 2022. (43). URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1765/1701>
5. Vdovyn, M., Zomchak, L. Export in services of Ukraine: pre-pandemic period, Covid19 and war. Věda a perspektivy, 2022. 8 (15), 48–57. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vp/article/view/2337/2339>
6. Вдовин М.Л., Хромова М.В. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин України з країнами ЄС. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип.6. С. 61-63
7. Вдовин М., Курик Я. Зовнішня торгівля послугами Ісландії: вплив пандемії COVID-19. Економічний простір, 2022. (181), 20-26. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-3>
8. UK office for National Statistics. Official website. URL: <https://www.ons.gov.uk/> (accessed 06.03.2023)
9. World Trade Organization. Official website. URL: <https://www.wto.org/> (accessed 06.03.2023)
10. Вдовин М. Л., Дідик М. О. Оцінювання економічного ризику регіону за допомогою методів багатовимірної класифікації. Науковий вісник

Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2017. Вип. 24 (2). С. 148-151. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_24%282%29_35

Піменова А. В.,
студентка ОП «Митна справа», 4 курс;
науковий керівник:
Найденко О. Є.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри митної справи і фінансових послуг;
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ МИТНОГО РЕЖИМУ БЕЗМИТНОЇ ТОРГІВЛІ

Національна система правового регулювання сфери безмитної торгівлі є невід'ємною частиною системи правового регулювання у сфері реалізації державної митної політики. Остання у свою чергу засобами державної митної справи покликана захищати національні інтереси, забезпечувати митну безпеку, визначати засади регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, забезпечувати розвиток вітчизняної економіки та її інтеграцію у світову. Основні засади державної митної політики та митної справи визначаються Митним Кодексом України, законами України, актами міжнародного законодавства, ратифікованими Верховною Радою України, підзаконними нормативно-правовими актами тощо [5, с. 47].

У Митному кодексі України (далі – МКУ), як основному й комплексному джерелі правового регулювання у сфері державної митної справи, основні положення щодо реалізації митного режиму безмитної торгівлі в Україні розкриті у главах 22 «Безмитна торгівля» та 60 «Відкриття та експлуатація магазину безмитної торгівлі».

Магазин безмитної торгівлі – це спеціалізований торговельний заклад, розташований у пункті пропуску через державний кордон України, відкритому для міжнародного сполучення, а також на повітряному або водному транспортному засобі комерційного призначення, що виконує міжнародні рейси, та призначений для реалізації товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі [2].

Стаття 140 МКУ надає наступне визначення досліджуваного митного режиму: «Безмитна торгівля – це митний режим, відповідно до якого

товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, знаходяться та реалізуються для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України, відкритих для міжнародного сполучення, та на повітряних, водних або залізничних транспортних засобах комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт та експорт таких товарів, та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а також без проведення заходів офіційного контролю» [2].

У митний режим безмитної торгівлі поміщуються:

- ✓ іноземні та українські товари, які ввозяться з-за меж митної території України або вивозяться з митної території України (продовольчі та непродовольчі);
- ✓ будь-які товари, крім товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України і транзиту через територію України, товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога, живих тварин [2].

Тобто, ці товари, які поміщені у даний митний режим, розраховані на продаж фізичним особам, які виїжджають за межі митної території України. Головною умовою застосування митного режиму безмитної торгівлі є напрям переміщення товарів (а саме їх вивезення), придбаних у магазинах безмитної торгівлі, через митний кордон України.

Основною ознакою безмитної торгівлі є спеціальні установи реалізації товарів – магазини безмитної торгівлі. Правове регулювання митного режиму безмитної торгівлі нерозривно пов'язано із нормативним регулюванням порядку відкриття, експлуатації та контролю діяльності магазинів безмитної торгівлі, а також правил продажу товарів у них [1].

Особливості умов застосування цього митного режиму пов'язані з митним статусом товарів, особливостями поміщення у митний режим, а також завершенням застосування митного режиму.

Розглянемо нормативно-правові умови застосування митного режиму безмитної торгівлі.

У пункті 1 статті 141 МКУ йдеться, що у митний режим безмитної торгівлі поміщуються іноземні та українські товари, які ввозяться з-за меж митної території України або вивозяться з митної території України. Але пункт 2 цієї ж статті МКУ зазначає, що поміщуються будь-які товари, крім товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України і транзиту через територію України, товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога, живих тварин. Контроль за додержанням заборон та обмежень,

встановлених законами України, щодо ввезення на територію держави заборонених товарів, здійснюють митні органи [2].

Отже, розглянемо заборони та обмеження щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України. У статті 196 МКУ, йдеться про заборони щодо переміщення окремих товарів через митний кордон. Так, відповідно до цієї статті не можуть бути пропущені через митний кордон України:

- ✓ товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено законом або міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або відповідно до закону чи міжнародного договору України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;
- ✓ товари, на пропуск яких відповідно до закону потрібні документи державних органів, установ та організацій, уповноважених на їх видачу, – в разі відсутності таких документів;
- ✓ товари, що переміщуються через митний кордон України з порушенням вимог цього Митного кодексу України та інших законів України [2].

У статті 197 МКУ, йдеться про обмеження щодо переміщення окремих товарів через митний кордон і зазначається, що у випадках, передбачених законом, на окремі товари встановлюються обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України. Пропуск таких товарів через митний кордон України та/або їх випуск залежно від вимог відповідного закону здійснюються митними органами на підставі отриманих від державних органів, інших установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму «єдиного вікна» відповідних дозвільних документів та/або відомостей про включення (виключення) товару до (з) відповідного реєстру у формі електронних документів, засвідчених електронним підписом, які підтверджують дотримання встановлених обмежень щодо переміщення таких товарів через митний кордон України, якщо використання таких дозвільних документів та/або відомостей для здійснення митних формальностей передбачено законами України [2].

Перелік обмежень складається із 17 товарних позицій, а перелік заборон – із 19 товарних позицій.

У пункті 3 статті 141 МКУ зазначається, що іноземні товари поміщуються у митний режим безмитної торгівлі з умовним звільненням від оподаткування митними платежами. Для уточнення цього положення

необхідно пояснити поняття «умовне звільнення від оподаткування митними платежами» [2].

Відповідно до пункту 62 статті 4, МКУ умовним звільненням від оподаткування митними платежами є звільнення від сплати нарахованого податкового зобов'язання у разі поміщення товарів у митні режими, що передбачають звільнення від оподаткування митними платежами за умови дотримання вимог митного режиму [2]. Отже, при дотриманні всіх вимог та обмежень заявленого митного режиму особа звільняється від сплати мита та інших податків, хоча фактично вони нараховуються. У разі порушення або зміни митного режиму нараховані податки і мито підлягають сплаті, якщо інше не передбачено законом.

Поняття «умовне звільнення від оподаткування митними платежами» також знаходиться і у статті 14.1.253 Податкового кодексу України і розтлумачується, як звільнення від сплати митних платежів, застосування якого передбачає дотримання певних умов та обмежень під час використання товарів і транспортних засобів комерційного призначення, розпорядження ними після їх випуску [3]. Тобто, особа звільняється від сплати митних платежів за виконання визначених умов.

У пункті 4 статті 141 МКУ зазначається, що поміщення українських товарів у митний режим безмитної торгівлі для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів [2]. Це означає, що вивіз мито з українських товарів нараховується та сплачується за ставками як при експорті товарів.

Відповідно до пункту 6 статті 141 МКУ, поміщення товарів у митний режим безмитної торгівлі, а також зміна цього митного режиму здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого розташований відповідний магазин безмитної торгівлі [2]. Тобто, тільки митний орган має право на поміщення товарів у цей режим або зміну цього режиму.

У статті 142 МКУ йдеться, про умови перебування товарів у митному режимі безмитної торгівлі. Зазначаються такі умови:

- ✓ товари можуть перебувати в митному режимі безмитної торгівлі протягом всього строку їх придатності для споживання та/або використання;
- ✓ товари, поміщені в митний режим безмитної торгівлі, протягом всього строку перебування у цьому режимі знаходяться під митним контролем [2].

Щодо якісних характеристик окремих товарів, вони мають змогу змінюватися із плином часу. Це означає, що деякі товари можуть використовуватися тільки протягом певного строку. Отже, саме через це законо-

давство встановило строк придатності для деяких товарів. Про це свідчить пункт 24 статті 1 Закону України «Про захист прав споживачів», і визначає строк придатності, як строк, визначений нормативно-правовими актами, умовами договору, протягом якого у разі додержання відповідних умов зберігання та/або експлуатації чи споживання продукції її якісні показники і показники безпеки повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів та умовам договору [4].

Одним із аспектів застосування митних режимів є митний статус товарів. Іноземні товари, які були поміщені у митний режим безмитної торгівлі, залишаються зі статусом іноземних товарів. Тим часом як, українським товарам, які були поміщені у митний режим безмитної торгівлі, присвоюється статус іноземних товарів. Також стаття зазначає, що дозволяється ввезення у приміщення магазинів безмитної торгівлі, українських товарів, які не призначені для продажу в таких магазинах, але є необхідними для їх нормального функціонування, без зміни їх митного статусу та поміщення у митні режими, з письмовим повідомленням митних органів [2].

Крім того, стаття 145 МКУ наголошує, що українські та іноземні товари, які використовуються в магазинах безмитної торгівлі з рекламною та/або демонстраційною метою і не призначені для продажу у визначених магазинах, розміщуються в тому ж порядку та на тих самих умовах, що й товари, призначені для продажу в магазинах безмитної торгівлі [2].

Стаття 146 МКУ окреслює етап завершення митного режиму безмитної торгівлі. Отже, у пункті 1 статті 146 МКУ йдеться про завершення даного митного режиму шляхом реекспорту товарів, поміщених у цей митний режим, або поміщення їх у інший митний режим. Пункт 2 статті 146 МКУ зазначає, що товари підлягають поміщенню у митний режим знищення або руйнування утримувачем магазину безмитної торгівлі, у випадку псування цих товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі. У пункті 3 статті 146 МКУ наголошено, що дозволяється завершення режиму безмитної торгівлі шляхом випуску товарів для вільного обігу на митній території України, якщо встановлені законом заборони або обмеження щодо імпорту відповідних товарів, які діяли під час перебування цих товарів у режимі безмитної торгівлі, скасовано [2].

Згідно пункту 4 статті 146 МКУ митний режим безмитної торгівлі може бути припинено митним органом у разі [2]:

- ✓ конфіскації товарів;
- ✓ повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили;

- ✓ списання товарів (крім підакцизних), що використовуються магазином безмитної торгівлі виключно в рекламних та/або презентаційних цілях і не призначені для реалізації, на підставі документів бухгалтерського обліку.

Отже, розглядаючи теоретичні основи застосування митного режиму безмитної торгівлі, виявлено, що даним режимом передбачено умовне повне звільнення від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт та експорт таких товарів. Також до цих товарів не застосовуються заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Крім цього товари набувають статус іноземних товарів, незалежно від їх походження. Ці товари, не призначені для вільного обігу на митній території України та їх продаж здійснюється виключно громадянам, які виїжджають за межі митної території України, пасажиром міжнародних рейсів повітряних і водних транспортних засобів комерційного призначення.

Застосовуючи такий митний режим магазини безмитної торгівлі звільнюються від сплати митних платежів за умови дотримання всіх норм законодавства.

Список використаних джерел

1. Капітанець С. Деякі проблемні питання правового регулювання митного режиму безмитної торгівлі та діяльності магазинів безмитної торгівлі: Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Вип. 3, 2019. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2019_3_10
2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495 VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>
5. Хома В. О. Національні особливості правового регулювання сфери безмитної торгівлі: Правові горизонти. 2019 С. 47-51.

Плохова М. О.,
студентка 2 курсу 13 групи
факультет торгівлі та маркетингу;
науковий керівник:

Мошковська О. А.,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку та оподаткування;
Державний торговельно-економічний університет

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА КАНАДІ

В сучасному світі податкова система є однією з найбільш важливих складових економіки країни. У кожній країні існує власна система оподаткування, яка відображає національні особливості та відповідає потребам країни. Система оподаткування в Канаді є досить складною та різноманітною, але в цілому вона відома своєю ефективністю та стабільністю. Основною формою оподаткування в Канаді є федеральний та місцевий податки, а також спеціальні види податків, такі як податок на прибуток корпорацій, ПДВ, акцизні податки та інші.

Федеральний податок на прибуток становить 15% від прибутку підприємств та фізичних осіб, що перевищує певний поріг. Деякі провінції також мають власні податки на прибуток, які додаються до федерального податку. Крім того, в Канаді існує ПДВ зі ставкою 5%, який стягується з майже всіх товарів та послуг, що продаються в країні.

Особливістю системи оподаткування в Канаді є те, що кожна провінція має право встановлювати свої власні податкові ставки та правила. Наприклад, в провінції Онтаріо є додатковий податок на ПДВ у розмірі 8%, що стягується разом з федеральним ПДВ.

Однією з переваг системи оподаткування в Канаді є її стабільність та прогнозованість. Податкова система в країні регулюється федеральним законодавством, що забезпечує її стабільність та надійність. Крім того, Канада відома своєю розвинутою системою соціального захисту, яку фінансується за рахунок державних коштів, забезпечує високий рівень життя та соціальну стабільність в країні.

У будь-якому разі, система оподаткування в Канаді є досить ефективною та стабільною, що сприяє розвитку бізнесу та економіки в цілому. Однак, як і в будь-якій іншій країні, є деякі проблеми та недоліки, які

потребують уваги та вдосконалення з боку уЩодо України, система оподаткування складається з податків на прибуток підприємств, податку на додану вартість (ПДВ), акцизного податку та податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Крім вищезазначених основних податків, існують інші види податків, такі як земельний податок, митний збір, екологічний збір та інші.

Податок на прибуток підприємств є основним податком на рівні підприємства та стягується з прибутку, який отримує підприємство від своєї господарської діяльності. Ставка податку на прибуток становить 18%. ПДВ є податком на вартість додану на кожній стадії виробництва та продажу товарів і послуг.

Акцизний податок стягується з окремих видів товарів, таких як тютюнові вироби, алкогольні напої, нафтопродукти, енергетичні напої тощо. Розмір акцизного податку залежить від виду товару.

ПДФО є податком на доходи фізичних осіб та стягується з доходів фізичних осіб з урахуванням податкових пільг та знижок. Розмір ставки ПДФО для фізичних осіб в більшості випадків становить 18%.

Недоліками системи оподаткування в Україні є високі ставки податків, складна процедура стягнення податків, відсутність стимулів для розвитку малого та середнього бізнесу.

Однією з переваг системи оподаткування в Україні є те, що наявність різноманітних податків дозволяє розподіляти навантаження на різні види діяльності та зменшувати ризики виникнення фіскальних дефіцитів. Крім того, деякі види податків (наприклад, податок на прибуток підприємств) можуть бути знижені для суб'єктів малого та середнього бізнесу, що сприяє розвитку підприємницької діяльності в країні.

Україна також має деякі податкові пільги та знижки, такі як пільги на інвестиції, зокрема в регіонах з підвищеною соціально-економічною розвиненістю, та знижки на соціальні виплати та здоров'я.

Україна продовжує реформувати свою систему оподаткування з метою поліпшення її ефективності та зменшення бюрократичних процедур. Уряд України зосереджується на впровадженні електронної звітності, спрощенні процедури стягнення податків та зниженні ставок податків для суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Системи оподаткування в Україні та Канаді відрізняються за багатьма параметрами. Ось декілька ключових різниць:

1. Рівень оподаткування: В Україні податки є вищими, ніж в Канаді. Наприклад, ставка податку на прибуток в Україні становить 18%, тоді як у Канаді вона коливається від 9% до 15%. Також в Україні стягується податок на додану вартість (ПДВ), ставка якого становить 20%, тоді як в Канаді він складає 5%.

2. Ставки ПДФО: В Україні ставки податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) становить 18 % , тоді як в Канаді існує прогресивна система оподаткування, коли ставки збільшуються зі зростанням доходу.

3. Строки подання декларацій: У Канаді податкові декларації подаються до кінця квітня, тоді як в Україні строк подання декларацій залежить від величини прибутку, і може коливатися від березня до травня.

4. Спрощена система оподаткування: У Канаді існує спрощена система оподаткування, яка дозволяє підприємцям з меншим обсягом бізнесу сплатити менше податків та спростити процес податкового звітування. Україна також має спрощену систему оподаткування, проте вона не настільки розвинена, як у Канаді.

5. Система соціального забезпечення: У Канаді існує розвинена система соціального забезпечення, яка забезпечує громадянам доступ до безкоштовної медичної допомоги, пенсійних виплат та допомоги безробітним. Україна також має систему соціального забезпечення, проте вона менш розвинена та має менші можливості для громадян.

6. Податкові пільги та знижки: У Канаді існує багато податкових пільг та знижок, які можуть знизити рівень оподаткування. Такі пільги можуть стосуватися, наприклад, витрат на навчання, будівництво житла або благодійність. В Україні також існують деякі податкові пільги та знижки, проте їх кількість та рівень менші, ніж у Канаді.

7. Система контролю за оподаткуванням: У Канаді система контролю за оподаткуванням досить розвинена та ефективна. У країні існує окремий орган, який займається контролем за правильністю сплати податків та боротьбою з податковими шахраями. Україна також має систему контролю за оподаткуванням, проте вона менш розвинена та менш ефективна.

Отже, системи оподаткування в Україні та Канаді мають свої переваги та недоліки. В Україні податки є вищими, ніж у Канаді, проте в країні існує спрощена система оподаткування, яка може спростити процес податкового звітування для менших підприємств. У Канаді існує розвинена система соціального забезпечення та багато податкових пільг та знижок, які знижують рівень оподаткування, проте ставки податку на прибуток та ПДВ менші, ніж в Україні.

Список використаних джерел

1. Сайт Канадського уряду. URL: <https://www.canada.ca/en/department-finance.html>.

2. Дослідження “paying taxes 2020”. PwC. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/publications/paying-taxes-2020.html>

3. Дослідження. Tax Foundation. URL: <https://taxfoundation.org/international-tax-competitiveness-index/>.

4. Порівняльний аналіз податкових систем країн світу. World Bank Group. URL: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2022-Chapters/DB2022-Chapter-11.pdf>

5. Податкова політика в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Інститут економіки та прогнозування НАН України. URL: <http://ier.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/Податкова-політика-в-Україні-проблеми-та-перспективи-розвитку.pdf>

Подран А. В.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*

Новіченко Л. С.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Виробництво електроенергії з альтернативних джерел в Україні є запорукою ефективного майбутнього економічного розвитку країни. Євроінтеграційні процеси та впровадження міжнародного досвіду в побудові та організації функціонування ринку «зеленої» електроенергії дозволили досягнути значних результатів в даному напрямку. Зокрема, «на початок 2022 року встановлена потужність ринку відновлювальної енергетики сукупно склала 9,5 ГВт, а обсяг інвестицій у галузь сягнув \$12 млрд» [1]. Однак, війна в Україні внесла негативні корективи у розвиток ринку сонячної електроенергії в Україні. Зокрема, значна кількість сонячних електростанцій перебуває під загрозою повного або часткового знищення, оскільки в багатьох областях України тривають бойові дії.

Незважаючи на наявність багатьох викликів та загроз, які внесла війна у функціонування ринку сонячної електроенергії, на рівні держави впроваджуються заходи пов'язані зі стабілізацією та подальшим розвитком ринку «зеленої» електроенергії. Особливої актуальності в таких умовах набули

питання оподаткування учасників ринку «зеленої» електроенергетики, зокрема порядку адміністрування податку на додану вартість, акцизного податку та податку на прибуток підприємств.

Нарахування ПДВ на операції з продажу електроенергії, виготовленої сонячними електростанціями є затверджений «зелений» тариф. Вартість проданої сонячної електроенергії формується як сума «зеленого» тарифу та ПДВ, який додається до ціни послуг. Законом України «Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо забезпечення стабільного функціонування ринку природного газу протягом дії воєнного стану та подальшого відновлення» від 29 липня 2022 року запроваджено касовий метод розрахунку податку на додану вартість для виробників «зеленої» електроенергії. Тобто до 1 січня 2026 року, такі суб'єкти господарювання визначають дату виникнення податкових зобов'язань та податкового кредиту за касовим методом за ставкою 20 %. Жодних інших пільг з оподаткування ПДВ для таких підприємств не передбачено.

На сьогодні розглядаються та активно обговорюються питання доцільності запровадження акцизного податку на «зелену» електроенергії в Україні з урахуванням європейського досвіду, враховуючи, що електроенергія входить до переліку підакцизних товарів. Проте відповідно до вимог п. п. 213.2.8 ПКУ операції з реалізації електричної енергії, виробленої, зокрема, з відновлюваних джерел енергії, не підлягають обкладенню акцизним податком. Запровадження акцизного податку на «зелену» електроенергію може мати негативні наслідки та підвищувати фіскальний тиск на діяльність суб'єктів господарювання.

Податок на прибуток нараховується та сплачується виробниками «зеленої електроенергії» за ставкою 18 %. З 01 січня 2022 року до 01 січня 2024 року виробники електричної енергії за «зеленим» тарифом мають право визначати податкове зобов'язання з податку на прибуток підприємств за касовим методом. Впровадження зазначеної норми законодавства дозволяє оптимізувати сплату податку на прибуток виробниками «зеленої» електроенергії.

Касовий метод нарахування та сплати податку на прибуток не доведеться сплачувати податок на прибуток щодо неоплаченої електроенергії. Це забезпечить нормальний рівень ліквідності виробників сонячної електроенергії, які мають значну непогашену дебіторську заборгованість, але при цьому здійснюють господарську діяльність, несуть витрати операційної та фінансової діяльності.

Дослідження особливостей оподаткування господарських операцій з генерування сонячної електроенергії засвідчує, що в умовах війни дер-

жавою здійснюються заходи з поступової оптимізації податкового навантаження на учасників взаєморозрахунків суб'єктів ринку «зеленої» електроенергії щодо адміністрування та оподаткування податком на додану вартість та податком на прибуток підприємств.

Список використаних джерел

1. Наконечна В., Марчук В. Зелена енергетика 2.0: чого чекати її виробникам після закінчення війни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3533739-zelena-energetika-20-cogo-cekati-ii-virobnikom-pisla-zakincenna-vijni.html>
2. Податковий кодекс України від 23.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Попова М. С.,
*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 051 «Економіка»,
освітньої програми «Прикладна статистика
та бізнес-аналітика»;
науковий керівник:*

Пилипенко О. І.,
*доктор економічних наук, доцент
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОВАЛЮТАМИ

Надшвидке освоєння інформаційних технологій притаманне трендам розвитку сучасного суспільства. З виникненням електронних платежів і розвитком електронної комерції формується так звана віртуальна економіка, якій притаманний постійний пошук простих і надійних інструментів, що складуть альтернативу банківським платіжним системам і грошам, цінність яких визначається державним наказом щодо їх використання як засобу платежу. Саме з цією метою свого часу розроблялася така криптовалюта, як біткойн. Темпи її поширення, наявність доступної інфраструктури все одно не сприяли набуттю такої криптовалютою статусу офіційного платіжного засобу, зокрема визнанню цього статусу на рівні міжнародних фінансових регуляторів.

Як свідчать статистичні дані, за лічені роки ринок даного віртуального активу здійснив потужний ріст і за своїми обсягами сягнув майже третини капіталізації ринку золота. За даними [1] Індекс глобального прийняття криптовалют наприкінці першого півріччя 2020 року порівняно з аналогічним періодом 2019 року склав 881 %, порівняно з третім кварталом 2019 року індекс зріс на 2300 %. Операції з криптовалютами користуються попитом, оскільки існує потреба збереження заощаджень в умовах девальвації валюти, надсилання та отримання грошових переказів і здійснення бізнес операцій.

Торгівля криптовалютою створює можливості для отримання додаткових економічних вигід, що передбачає потребу у належному обліковому відображенні операцій та оподаткуванні отриманих доходів. За своїми обсягами капіталізації ринок криптовалют має значний фіскальний потенціал, тому постає потреба у дослідженні та розробці концепції облікового відображення та оподаткування операцій з такими віртуальними активами, як криптовалюти.

Відображення в бухгалтерському обліку криптовалют відповідно до МСФЗ і П(С)БО залежить від того, в якості якого об'єкта бухгалтерського обліку визнається криптовалюта:

1. Як грошові кошти – МСФЗ 7 «Звіт про рух грошових коштів».
2. Як еквіваленти грошових коштів – МСФЗ 7 «Звіт про рух грошових коштів», П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».
3. Як фінансові інструменти – МСФЗ 32 «Фінансові інструменти: подання», П(С)БО 13 «Фінансові інструменти».
4. Як інвестиційна нерухомість – МСФЗ 40 «Інвестиційна нерухомість», П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість».
5. Як запаси – МСФЗ 2 «Запаси», П(С)БО 9 «Запаси».
6. Як нематеріальний актив – МСФЗ 38 «Нематеріальні активи», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи».

Як зазначають Я. Крупка і В. Окренець [2], найбільш оптимальним серед розглянутих варіантів об'єктів бухгалтерського обліку для визнання криптовалюти є віднесення останньої до нематеріальних активів. Вчені підкреслюють, що рекомендаціями регуляторів передбачено, що криптовалюту не можна визнавати як грошові кошти та їх еквіваленти, а також як інвестиційну нерухомість.

Відповідно до Закону України «Про віртуальні активи» [3] останні є об'єктом цивільних прав, мають вартість та виражені сукупністю даних в електронній формі, тому виникають відстави визнавати такі активи в бухгалтерському обліку в складі нематеріальних активів. При цьому МСФЗ 38

«Нематеріальні активи» містить застереження наступного змісту: «Якщо інший стандарт визначає облік для конкретного типу нематеріальних активів, суб'єкт господарювання застосовує той стандарт замість цього Стандарту. Наприклад, цей Стандарт не застосовують до: а) нематеріальних активів, утримуваних суб'єктом господарювання для продажу в звичайному ході бізнесу (див. МСФЗ 2 «Запаси» та МСФЗ 11 «Будівельні контракти»)» [4].

Якщо можливо отримати економічну вигоду у вигляді інвестиційного доходу від утримання криптовалютивнаслідок її продажу за ціною, що перевищує ціну придбання, то доцільніше обліковувати криптовалюту як запаси. Це відповідає визначенню в МСФЗ 2 «Запаси»: запаси – це активи, які: а) утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу; б) перебувають у процесі виробництва для такого продажу; в) існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг [5].

Відповідно до рекомендацій Інтерпретаційного комітету Ради з МСФЗ «Утримання криптовалют – червень 2019» криптовалюта має визнаватися нематеріальним активом згідно з МСФЗ 38 «Нематеріальні активи». Якщо криптовалюта утримується для продажу під час звичайної діяльності, то необхідно застосовувати МСФЗ 2 «Запаси». При цьому рекомендаціями передбачено, що в жодному випадку даний об'єкт обліку не може відображатися як грошові кошти або фінансові активи [6].

Розглянуте проблемне питання ідентифікації криптовалюти як об'єкта бухгалтерського обліку в якості різних активів має відповідні податкові наслідки. Якщо криптовалюта буде визнана як грошовий актив, операції з нею не будуть оподатковуватися ПДВ. Якщо криптовалюту відображати у складі запасів, порядок оподаткування операцій з нею буде залежати від статусу платника податків, у якого виникає податкове зобов'язання (фізична особа, юридична особа на загальній системі оподаткування, платник єдиного податку). Вирішення проблем ідентифікації криптовалюти як об'єкта бухгалтерського обліку дозволить не лише підвищити достовірність і інформативність бухгалтерської звітності, а й сприятиме виведенню з тіні значних обсягів доходів від операцій з криптовалютами.

Список використаних джерел

1. The 2021 Global Crypto Adoption Index. Chainalysis. URL: <https://blog.chainalysis.com/reports/2021-global-crypto-adoption-index>.

2. Крупка Я. Криптовалюта як об'єкт обліку і джерело економічних вигод. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2020. Вип. 3. С. 238-251.

3. Закон України «Про віртуальні активи». URL: rada.gov.ua
4. Нематеріальні активи : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text.
5. Запаси: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text.
6. Онищенко В. Криптовалюти: правовий статус, облік і декларування. URL: <http://surl.li/enslg>

Посудевська А. Р.,

студентка II курсу групи 247;

науковий керівник:

Найко М. Є.,

викладач;

Фаховий коледж економіки та управління

ПРОБЛЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ

Однією із ключових проблем, з якими стикаються керівники українських підприємств, полягає в тому, щоб уніфікувати бухгалтерський облік, використати його дані для управлінського обліку і одночасно задовольнити вимогам МСФЗ. Відповіді на це питання присвячене дане дослідження.

Одним з об'єктів бухгалтерського обліку є облік виробничих запасів, який нині регулюється національним П(С)БО і МСФЗ(ІАС) – 2. Аналізуючи сфери застосування стандартів, можна відмітити, що МСФЗ(ІАС) – 2 більшою мірою регулює формування собівартості готової продукції, чим аналогічний національний стандарт, який практично не порушує це питання. Загальна методика розрахунку собівартості готової продукції за міжнародними і національними правилами однакова. Відповідно до її положень, основними елементами собівартості є матеріальні витрати, витрати на оплату праці, суми нарахованої амортизації і інші витрати.

Основною істотною відмінністю від національного обліку є заборона МСФЗ(ІАС) – 2 на включення в собівартість наднормативних втрат сировини, витраченої праці або інших виробничих втрат. Адже будь-яке успішне виробництво в розвиненій ринковій економіці повинне мати калькуляцію витрат на виробництво і відстежувати дотримання цієї калькуляції. Пере-

витрата норм свідчить про помилки в процесі виробництва або про неправильність самих норм. У останньому випадку повинне ставитися питання про необхідність перегляду діючих норм. При перевищенні обґрунтовано встановлених норм зайві витрати повинні оцінюватися як неефективні і визнаватися в якості поточних збитків.

За використанням в процесі виробництва усі витрати діляться на прями і накладні. До прямих витрат відносяться сировина і матеріали, з яких виготовляється продукція, заробітна плата робітників, що безпосередньо виготовляють продукцію. Найбільшу складність представляє облік накладних виробничих витрат, які у свою чергу, діляться на змінні і постійні. Змінні виробничі накладні витрати (*variable production overheads*) – це непрямі виробничі витрати, величина яких знаходиться в прямій або майже прямій залежності від зміни обсягу виробництва. До них відносяться непрямі витрати матеріалів (допоміжні матеріали і так далі) і непрямі витрати праці. Такі витрати відносяться на кожну одиницю продукції на основі фактичного використання виробничих потужностей, тобто на фактичний випуск, оскільки їх величина залежить від обсягу випуску.

Постійні накладні виробничі витрати (*fixed production overheads*) – це непрямі виробничі витрати, які залишаються відносно незмінними незалежно від обсягу виробництва, наприклад амортизація, обслуговування будівель і устаткування, адміністративно-управлінські виробничі витрати. Їх розподіл на собівартість одиниці випущеної продукції виконується виходячи з виробничих потужностей організації при роботі в нормальних умовах. Нормальна виробнича потужність (*normal capacity*) – це очікуваний обсяг виробництва, який розраховується на основі планових показників.

Загальну суму постійних накладних витрат слід розподілити на одиницю продукції так, як це було б при нормальній роботі підприємства, при цьому накладні витрати, що залишилися нерозподіленими визнаються поточними збитками в місяці їх виникнення. Показник фактичного рівня виробництва може використовуватися для розподілу постійних накладних виробничих витрат у тому випадку, коли він приблизно відповідає потужності в нормальних умовах. Ця вимога МСФЗ пов'язана з тим, що собівартість не повинна збільшуватися у зв'язку з тим, що на підприємстві підтримується низький рівень виробництва, трапляються аварії тощо.

Слід звернути увагу на те, що МСФЗ (IAS) – 2 забороняє порівнювати собівартість і можливу чисту ціну реалізації на основі класифікації запасів, наприклад, в цілому по готовій продукції або по усіх запасах в конкретній галузі або географічному сегменті. Порівняння собівартості і можливої чистої ціни реалізації необхідно проводити по кожній з груп(статей) запасів.

Розвиток бухгалтерського обліку має багато національних та міжнародних вимірів. У різних країнах бухгалтерський облік розвивався по-різному залежно від історичних, культурних, соціально-економічних та політичних факторів.

Одним із ранніх національних стандартів бухгалтерського обліку є стандарт, відомий як «Double Entry Bookkeeping», який виник у середині XV століття в Італії. Цей стандарт став основою для розвитку бухгалтерського обліку як професії. Зараз, підходи до бухгалтерського обліку різняться по всьому світу.

У більшості країн, в тому числі в Україні, бухгалтерський облік ґрунтується на національних стандартах бухгалтерського обліку (НСБО), які розробляються національними органами, які відповідають за бухгалтерський облік. Національні стандарти надають рекомендації щодо того, які методи й підходи слід використовувати при проведенні бухгалтерського обліку, а також забезпечують консистентність відображення фінансової інформації.

Однак, у зв'язку зі зростанням міжнародної торгівлі та розвитком глобальних ринків, стандарти бухгалтерського обліку стали більш глобальними. Найбільш відомими міжнародними стандартами є Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), які розробляються Міжнародним стандартним комітетом з бухгалтерського обліку (МСКБО). Ці стандарти встановлюють міжнародні правила та принципи, які мають дотримуватися компаніями та організаціями при складанні фінансової звітності. МСФЗ мають за мету забезпечити консистентність та порівнюваність фінансової інформації між різними компаніями та країнами. Вони охоплюють різні аспекти бухгалтерського обліку, такі як визнання доходів, оцінка активів та зобов'язань, а також управління ризиками та контролю внутрішніх процесів.

Іншим міжнародним стандартом є Міжнародні стандарти звітності про сталий розвиток (МСЗР), які розробляються Міжнародним стандартним комітетом зі звітності про сталий розвиток (МСКЗР). Ці стандарти встановлюють вимоги до звітування компаній про свої соціальні, екологічні та економічні впливи на середовище. Розвиток технологій також має значний вплив на бухгалтерський облік. Сьогодні існують різні програмні продукти, які допомагають автоматизувати бухгалтерський облік, зменшуючи кількість ручної роботи та помилок. Також, розробляються нові методи та підходи до аналізу та використання фінансової інформації, які допомагають компаніям приймати більш обґрунтовані та ефективні рішення.

У підсумку, розвиток бухгалтерського обліку має національні та міжнародні аспекти, і він постійно змінюється та адаптується до нових викликів

та можливостей. Важливо, щоб компанії та організації дотримувалися стандартів та принципів бухгалтерського обліку, які є актуальними для їх галузі та країни, а також використовували нові технології та підходи для покращення ефективності та точності своєї фінансової звітності. Це допоможе забезпечити достовірну та зрозумілу фінансову інформацію для зацікавлених сторін, таких як інвестори, кредитори та регуляторні органи, і зберегти довіру до фінансового ринку в цілому.

Також важливо зазначити, що розвиток бухгалтерського обліку не обмежується лише сферою бізнесу. Наприклад, бухгалтерський облік також використовується в громадських та некомерційних організаціях, де він є інструментом для вимірювання та звітування про їх діяльність та фінансові результати.

Отже, розвиток бухгалтерського обліку має значний вплив на економіку та суспільство в цілому. І хоча стандарти та методи бухгалтерського обліку можуть відрізнятися в різних країнах та галузях, вони є важливими інструментами для забезпечення ефективного та прозорого ведення бізнесу та розвитку економіки в цілому.

Список використаних джерел

1. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» із змінами та доповненнями від 25.11.2002 р. №288/4509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929050>
3. Гамова О., Козачок І. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту нематеріальних активів на підприємстві. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12019/39.pdf>
4. Подмешальська Ю., Бакута К. Облік нематеріальних активів. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12018/77.pdf>

Потапенко В. Є.,
студентка V курсу групи ОМА-22-3;
науковий керівник:
Колісник О. П.,
кандидат економічних наук, доцент
завідувач кафедри обліку та консалтингу;
Державний податковий університет

СУЧАСНИЙ СТАН ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ТРАНСФЕРТНИМ ЦІНОУТВОРЕННЯМ В УКРАЇНІ

Ключову роль для підприємств, які здійснюють контрольовані господарські операції, зокрема операції у групах транснаціональних компаній та з нерезидентами, які є пов'язаними сторонами та розташовані в юрисдикціях з низьким рівнем оподаткування (офшорах), відіграє трансфертне ціноутворення.

В останні роки пандемія COVID-19 істотно трансформувала глобальні бізнес-процеси, змінивши традиційну модель ланцюгів поставок, спричинивши безробіття та проблеми з логістикою і транспортуванням, змінивши політику виконання договірних зобов'язань підприємствами, а також загалом негативно вплинувши на переважну більшість суб'єктів господарювання економічної діяльності. Дані проблеми значно вплинули і на порядок здійснення контрольованих операцій, особливо з нерезидентами. Пандемія COVID-19 істотно ускладнила застосування правил трансфертного ціноутворення, відкривши нові шляхи для маніпуляцій, що зумовлює актуальність даної проблеми для науковців та пошук ефективних шляхів її вирішення.

У зв'язку із запровадженням воєнного стану на території України, у 2022 році, прийнято низку законодавчих актів, якими передбачено внесення змін до податкового законодавства, а саме: до припинення або закінчення дії воєнного стану були призупинені терміни подання будь-якої звітності платниками податків, крім податкової. На даний час контроль за трансфертним ціноутворенням в Україні сповільнився, старі перевірки призупинені, так як і початок нових, їх початок неможливий на момент дії воєнного стану в країні.

Багато зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема Касперович Ю., Романюк М., Загрядська М., Фоміна О., Калач Г. та багато інших, присвятили свої праці проблемам трансфертного ціноутворення.

Незважаючи на значну кількість опублікованих наукових праць, все ще потрібні теоретико-методологічні дослідження, у яких поняття трансфертного ціноутворення розглядалися б більш комплексно, як взаємопов'язані та доповнюючі теоретичні конструкції в єдності з практичними моделями. Усе це зумовлює необхідність подальших теоретико-методологічних досліджень та прикладних розробок з вивчення проблем трансфертного ціноутворення.

Правила трансфертного ціноутворення в Україні з'явилися з 1 вересня 2013 року.

- Одними з основних передумов появи даного «явища» можна вважати:
- за даними Міністерства доходів і зборів України, тільки в 2012 р. 54% українського товарного експорту було вивезено через третіх, часто афілійованих осіб, а загальний обсяг експорту за непрямими контрактами склав 260 млрд. грн. В результаті за межами України залишилося майже 30% від доходу товарів. Ситуація не унікальна: всього в світі за допомогою таких схем було виведено в офшори до \$ 21 трлн [1]. Тому дані операції з необґрунтовано заниженими цінами з контрагентами, які знаходяться в «податкових гаванях»;
 - відтік капіталу з України. Варто зазначити, що практично 90 % інвестицій у формі акціонерного капіталу надходять на Кіпр та Віргінські Острови (Велика Британія), ставка податку на прибуток яких 12,5% та 0 % (для окремих видів підприємств) відповідно [2], що свідчить про вплив капіталу в офшорні зони.

Таким був перший крок уперед в боротьбі з впливом капіталу, а також великим кроком для збільшення податкових надходжень. Задіяний принцип інтеграції в міжнародні ринки, обмін податковою інформацією та максимально сприятливого інвестиційного клімату в Україні, враховуючи рекомендації ОЕСР та досвід європейських країн [3].

Звичайно, допускається наявність певних прогалин законодавства у сфері ТЦУ, існувала проблема міжнародного обміну інформацією з податковими органами інших країн, існувала різноманітна судова практика, яка мала як позитивні так і негативні результати для платників податків, основною причиною їх виникнення став метод ціноутворення, обраний з позиції податкового органу, але основним моментом, який хочеться відзначити, незважаючи на ряд певних недоліків, розвиток і вдосконалення, а також процес запровадження нових нормативних правил, йшли в ногу з трансфертним ціноутворенням, починаючи з 2013 року і триваючи до 24 лютого 2022 року – дня, коли всі процеси розвитку зупинилися.

В особливостях контролю за трансфертним ціноутворенням в умовах воєнного стану, можна виділити наступні зміни [4]:

- щодо подання звітів про контрольовані операції та відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства: звіти подаються без змін до 01.10.2022;
- щодо документації з трансфертного ціноутворення (локальний файл) – подається на запит ДПС протягом 30 календарних днів з дня отримання запиту;
- щодо глобальної документації з трансфертного ціноутворення (майстер файл) – подається на запит ДПС протягом 90 календарних днів з дня отримання запиту;
- щодо Звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній (CbC Report, подається при доході групи понад 750 млн. євро на рік): має подаватися вперше щодо фінансового року, який закінчується у 2021 році, але не раніше ніж в рік, в якому компетентними органами укладено СВС МСАА [5].

Щодо проведення податкових перевірок з трансфертного ціноутворення під час воєнного стану можна виділити наступне:

- всі розпочаті перевірки припиняються;
- проведення нових перевірок (з питань ТЦУ) не розпочинається;
- після завершення термінів перевірок зупиняються строки накладення податкових штрафів на період дії воєнного стану в Україні.
- щодо строку давності у розмірі 2 555 днів (7 років): в частині контролю за трансфертним ціноутворенням зупинені з 18.03.2020, враховуючи обмеження COVID-19 та воєнного стану;
- щодо факту можливості виконання податкових обов'язків: платника податків звільнено від відповідальності, однак необхідно виконати такі протягом 6 місяців після скасування воєнного стану [6].

Розгортання кризи російсько-української війни має негативні податкові наслідки для бізнесу.

Держава захищає свої надходження до бюджету та стимулює приплив іноземних інвестицій, саме, за допомогою системи трансфертного ціноутворення. Від ефективності контролю за трансфертним ціноутворенням та встановленням адекватної ціни на товари та послуги залежить економічне зростання країни і, зокрема, створення сприятливого конкурентного середовища, розвитку національного виробництва та рівня трансакційних витрат і кругообіг виробничого капіталу.

Список використаних джерел

1. Тишук Т., Іванов О. Державне регулювання трансфертного ціноутворення в Україні як засіб протидії відпливу капіталу. Національний

інститут стратегічних досліджень при Президентові України: аналітична записка. 2012. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/739/> (дата звернення: 20.07.2022).

2. Газета Кабінету Міністрів України. Урядовий Кур'єр. 2014. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/viznachenno-perelik-73-krayin-svitu-operaciyi-z-uak/> (дата звернення: 23.07.2022).

3. Калач Г.М., Корінь І.С. Заходи з протидії агресивному податковому плануванню в Україні. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2020. № 3. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2020-3-5699> (дата звернення: 26.07.2022).

4. Особливості контролю за трансфертним ціноутворенням в умовах воєнного стану. Державна податкова служба України. 2022. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/586570.html?fbclid=IwAR1w-YB8l65i-Jcz0KdR9Q12o0QpBLO1upZpbT5HRL04SnlCwV9mQjWQdPg> (дата звернення: 23.07.2022).

5. Country-by-Country Reporting: Handbook on Effective Implementation. URL: <https://www.oecd.org/tax/beps/country-by-country-reporting-handbook-on-effective-implementation.htm> (дата звернення: 26.07.2022).

6. Корінь, І. (1). Сучасний стан податкового контролю за трансфертним ціноутворенням в Україні під час воєнного стану. Молодий вчений. 7 (107). 96-100. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-7-107-19>.

Приходько К. К.,

*студентка освітнього рівня «магістр»,
освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування в управлінні
підприємницькою діяльністю»;
науковий керівник:*

Колісник О. П.,

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку та консалтингу;
Державний податковий університет*

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Основною метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку за рахунок ефективного використання наявних основних засобів за найменшими витратами. Інвентаризація є одним з найважливіших засобів самоконтролю підприємства. Помилки та неточності під час проведення

інвентаризації призводять до недостовірності наявності майна та порушень зі сторони працівників.

Метою дослідження є визначення особливостей проведення інвентаризації об'єктів основних засобів на підприємстві в умовах воєнного стану.

Теоретичні та практичні питання, які пов'язані з проведенням інвентаризації, знайшли висвітлення у наукових працях багатьох вчених, серед яких С.В. Бардаш, Н.М. Дем'яненко, В.В. Сопко, Є.В. Калюга, В.О. Шевчук та інші.

Метою інвентаризації у господарюючих суб'єктах є фактична перевірка та документальне підтвердження того, що активи є у наявності і відповідають даним бухгалтерського обліку. Інвентаризація представляє собою певну послідовність дій, спрямованих на документальне підтвердження наявності, стану та оцінки майна підприємства [1].

За допомогою інвентаризації здійснюється контроль за збереженням активів підприємства, тому питання проведення інвентаризації на підприємстві є завжди актуальним для бухгалтерів всіх форм власності, а особливо в нинішніх реаліях сьогодення, а результати інвентаризації є основою для управлінських, логістичних та кадрових рішень.

Кожна юридична особа незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності повинна обов'язково проводити річну інвентаризацію основних засобів, щоб забезпечити відображення достовірної та повної інформації про стан активів у річній фінансовій звітності підприємства [2].

Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань, визначено порядок проведення інвентаризації основних засобів. Інвентаризація основних засобів проводиться до дати балансу в період трьох місяців (з 01 жовтня до 31 грудня), (крім об'єктів основних засобів, які на момент інвентаризації будуть знаходитися поза підприємством, зокрема автомобілів, морських і річкових суден, які відбудуть у тривалі рейси, тощо) [2].

Цілями проведення інвентаризації основних засобів вважаються: встановлення фактичної наявності активу в натуральній формі; перевірка відповідності фактичної наявності майна відомостям бухгалтерського обліку; контроль реальної вартості основного засобу, що рахується на балансі підприємства; контроль за правильністю нарахування амортизації основних засобів, можливий її перерахунок; перевірка правил зберігання та експлуатації основних засобів.

Відповідальність за організацію інвентаризації несе керівник підприємства, який повинен створити необхідні умови для проведення перевірки у стислий термін, визначити об'єкти, кількість та строки виконання інвентаризації.

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та в умовах воєнного стану постає питання, як саме провести інвентаризації основних засобів на тимчасово окупованій території або в районах ведення бойових дій, відповідь на це запитання знаходимо в п. 8 р. І «Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» № 879[2].

Проведення інвентаризації є обов'язковою процедурою для всіх підприємств, але провести інвентаризацію на зазначених територіях фактично неможливо, тому для таких підприємств Міністерство фінансів України відтермінував проведення цієї процедури, тобто вони мають це зробити тільки тоді, коли стане можливим безпечний та безперешкодний доступ уповноважених осіб до активів, необхідних первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку.

Керівникам підприємства, на території яких ведуться бойові дії або тимчасово окуповані збройними формуваннями російської федерації, потрібно зробити наступні дії: видати наказ про перенесення строку проведення інвентаризації, враховуючи наказ Міністерством з питань інтеграції тимчасово окупованих територій України у редакції станом на дату прийняття рішення про проведення інвентаризації; провести річну інвентаризацію станом на 01 число місяця, наступного за місяцем усунення небезпеки і перешкод доступу до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку; результати інвентаризації відобразити в бухгалтерському обліку відповідного звітного періоду.

Враховуючи лист Міністерства фінансів України «Щодо відображення в бухгалтерському обліку активів, які перебувають на тимчасово окупованій території України», основні засоби, які залишилися на вище зазначених територіях повинні обліковуватися у складі активів підприємства, до таких основних засобів необхідно провести заходи на зменшення їх корисності та визначити суми втрат [3].

Інвентаризація проводиться: споруд, будівель, інших нерухомих об'єктів може проводитись один раз на три роки; за рішенням керівника підприємства інструментів, інвентарю, меблів, приладів щороку в обсязі не менше 30 відсотків усіх зазначених об'єктів з обов'язковим охопленням інвентаризації всіх інструментів, приладів, інвентарю протягом трьох років; музейних цінностей відповідно до строків, встановлених Міністерством культури та інформаційної політики України; бібліотечних фондів за рішенням керівника підприємства може проводитися протягом року, книжкових пам'яток проводиться щороку [2].

До початку інвентаризації основних засобів необхідно проконтролювати: стан реєстрів обліку (картки, книги, описи тощо); стан технічних

паспортів та іншої технічної документації; документи на основні засоби, які здані в оренду або прийняті на зберігання та тимчасове користування.

Для виконання інвентаризаційної роботи на підприємстві, розпорядчим документом керівника підприємства створюється інвентаризаційна комісія. До складу якої входять представники апарату управління підприємства, бухгалтерської служби та досвідчені працівники підприємства, які знають об'єкти інвентаризації, комісію очолює заступник керівника підприємства або керівник структурного підрозділу. Інвентаризацію проводить інвентаризаційна комісія у повному складі в присутності матеріально відповідальної особи.

Інвентаризація з об'єктів основних засобів ведеться згідно з інвентарними номерами, які присвоюються всім без винятку об'єктам основних засобів при їх надходженні на підприємство. У період проведення інвентаризації комісія в обов'язковому порядку має скласти інвентаризаційний опис за об'єктами чи групою основних засобів та за кожною матеріально відповідальною особою. Інвентаризаційні описи підписують усі без винятку члени інвентаризаційної комісії та матеріально відповідальні особи.

За результатами інвентаризації складається протокол інвентаризаційної комісії в якому відображаються результати проведеної інвентаризації, протокол затверджується протягом 5 днів керівником установи. У разі виявлення лишків чи недостач (крадіжок) основних засобів оформляються наступні бухгалтерські проведення, наведені у табл. 1 [4].

Таблиця 1

Бухгалтерський облік виявлених лишок, недостач (крадіжок)*

Назва господарської операції	Дебет	Кредит
Виявлені лишки основних засобів під час проведення інвентаризації (оцінені за справедливою вартістю)	10, 11	69
Крадіжки (нестачі) основних засобів :		
Закриття суми зносу	131	10
Списання залишкової вартості основних засобів	976	10
Списання суми капіталу в дооцінках при вибутті основного засобу	411	441
Списання суми додаткового капіталу при вибутті основного засобу	424, 425	441
На позабалансову рахунку відображено суму збитку від крадіжки	072	
Встановлено винну особу та віднесено на неї розмір заподіяної шкоди	375	746

Назва господарської операції	Продовження табл. 1	
	Дебет	Кредит
Суми нарахованої шкоди за вирахуванням збитків від крадіжки віднесено на розрахунки з бюджетом	746	642
Із позабалансового рахунку суму списано збитки від крадіжки		072
Із заробітної плати утримано заборгованість за відшкодуванням завданих збитків	661	375
В касу підприємства погашено заборгованість за відшкодуванням завданих збитків	30	375
На поточний рахунок підприємства у банку погашено заборгованість за відшкодуванням завданих збитків	31	375

*Складено за джерелом [4].

Проведення інвентаризації забезпечує достовірність даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності. В умовах воєнного стану необхідно є перевірка та документальне підтвердження стану необоротних активів у разі їх невідповідності критеріям визнання [5].

Отже, проведення інвентаризації основних засобів, це не просто формальна процедура. Як правило, власники та керівництво підприємства, зацікавлені у безпеці своїх основних засобів та приділяють велику увагу його обліку та контролю.

Проведення такої форми контролю дозволяє визначати фактичну наявність об'єктів основних засобів, виявляти зловживання та недбалість, дисциплінує матеріально відповідальних осіб та співробітників, а результати інвентаризації є основою для прийняття оперативних і стратегічних рішень.

Список використаних джерел

1. Онищенко В. Як організувати та провести річну інвентаризацію в 2022 році. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7425-rchna-inventarizatsiya-2019> (дата звернення: 19.02.2023).

2. Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 «Про затвердження Положення про інвентаризацією активів та зобов'язань». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 19.02.2023).

3. Лист Міністерства фінансів України від 19.06.2014 31-11410-08-10/15462 «Щодо відображення в бухгалтерському обліку активів, які перебувають на тимчасово окупованій території України». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF14088> (дата звернення 19.02.2023).

4. Перевірка та оформлення результатів інвентаризації URL: <https://buh-help.pp.ua/> аналітичні-статті/11-інші-операції/306-оформлення-результатів-інвентаризації (дата звернення 19.02.2023).

5. Колісник О. П. Порядок ліквідації знищених необоротних активів під час війни Фінанси, економіка, право vs війна: збірник тез Міжнародного конгресу (м. Ірпінь, 27 квітня 2022 р.). Ірпінь: Державний податковий університет. 2022. С. 40-42.

Приходюк А. О.,
*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*
Новіченко Л.С.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

РОЗПОДІЛ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА: НАПРЯМИ ТА ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ

Отриманий підприємством прибуток є об'єктом розподілу та джерелом формування фінансового потенціалу підприємства. Різноманітні напрями використання прибутку, його питома вага у загальному розмірі власного капіталу сприяє підвищенню ринкової вартості підприємства, утриманню конкурентних позицій на ринку. Механізм розподілу прибутку слід організувати так, щоб забезпечити ефективність виробництва, стимулювати розвиток нових форм господарювання. Напрями розподілу прибутку визначаються керівником підприємства або уповноваженим органом, відповідно до установчих документів та з урахуванням вимог законодавства України.

«Прибуток товариства утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. З балансового прибутку товариства сплачуються проценти по кредитах банків та по облігаціях, а також вносяться передбачені законодавством України податки та інші платежі до бюджету. Чистий прибуток, одержаний після зазначених розрахунків, залишається у повному розпорядженні товариства, яке відповідно до установчих документів визначає напрями його використання» [1, с. 596]. До операцій, пов'язаних

з використанням прибутку, відносяться операції, що відображаються за дебетом субрахунку 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді». Використання прибутку підприємств відповідно до вимог законодавства можливе за такими напрямками (рис. 1).

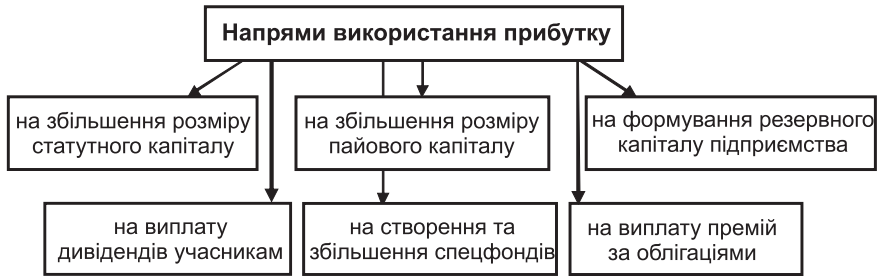

Рис. 1. Напрями використання прибутку відповідно до чинного законодавства

Можливість збільшення розміру статутного фонду (капіталу) підприємства передбачена чинним законодавством. В системі бухгалтерського обліку відображення частини прибутку, спрямованого на збільшення розміру статутного капіталу відображається шляхом формування кореспонденції рахунків дебет рахунку 443 «Прибуток використаний у звітному періоді» та кредит рахунку 40 «Зареєстрований капітал».

Резервний капітал створюється для покриття збитків товариства, а також для збільшення статутного капіталу, виплати дивідендів за привілейованими акціями, погашення заборгованості у разі ліквідації товариства тощо. Резервний капітал формується шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку. Зазначена господарська операція відображається шляхом формування кореспонденції рахунків дебет рахунку 443 «Прибуток використаний у звітному періоді» та кредит рахунку 43 «Резервний капітал».

Частину чистого прибутку учасники підприємства можуть спрямувати на виплату дивідендів. Термін виплати дивідендів прописується у статуті. «З метою задоволення інтересів як власників, так і акціонерів, розробка дивідендної політики має ґрунтуватись на двох протилежних мотиваціях: прагненні акціонерів отримувати високі дивіденди та необхідності капіталізації частини прибутку для подальшого розвитку підприємства» [2, с. 137]. Нарахування дивідендів відображається шляхом формування кореспонденції рахунків дебет рахунку 443 «Прибуток використаний у

звітному періоді» та кредит рахунку 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами».

Також підприємства, можуть формувати за рахунок прибутку спеціальні (цільові) фонди, призначені для покриття витрат, пов'язаних з їхньою діяльністю (амортизаційний фонд; фонд розвитку виробництва; фонд споживання (оплати праці); інші фонди, передбачені статутом. Порядок розподілу і використання прибутку підприємства фіксується в його статуті і визначається положенням, що розробляється відповідними підрозділами економічних і фінансових служб і затверджується керівним органом підприємства.

Список використаних джерел

1. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підруч. 3-тє вид. доп. і переробл. Київ: Алерта, 2008. 926 с.
2. Соболева І., Козаченко А., Гулювата А. Облік і оподаткування дивідендів у сучасних умовах господарювання в Україні. Науковий вісник МНУ імені в. О. Сухомлинського. *Економічні науки*. 2018. № 1(10). С. 133-138.

Пшенишний В. Ю.,

*здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальність «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»;
науковий керівник:*

Шульга С. В.,

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Обґрунтування системи управління ефективністю інноваційних підприємств базується на якісному інформаційно-аналітичному забезпеченні можливостей використання оперативної та стратегічної інформації для формування поточних та перспективних бізнес-планів, реалізація яких сприяє зростанню ефективності інноваційної діяльності як окремого економічного суб'єкта, так і інноваційної галузі країни.

Розробка адекватних методик з використанням відповідних методів економічного аналізу передбачає використання різних інформаційних масивів даних, що генеруються інноваційними організаціями на різних етапах створення інноваційних активів, починаючи від наукової ідеї та створення дослідного зразка аж до її впровадження у виробництво з метою отримання прибутку [1].

Система інформаційного забезпечення аналізу інноваційної діяльності може бути представлена більш широким контентом, який включає основні інформаційні блоки, представлені на рис 1.

Рис. 1. Інформаційне забезпечення аналізу інноваційної діяльності організації

Різний характер, обсяг, деталізація інформаційних масивів зумовлюють необхідність визначення поняття системи інформаційного забезпечення, необхідної для проведення комплексного аналізу діяльності інноваційних компаній, яка є багаторівневим динамічним інтегрованим функціональним контентом, призначеним для задоволення запитів зовнішніх і внутрішніх суб'єктів, що мають прямі та непрямі інтереси щодо компанії, яка здійснює інноваційну діяльність.

Зміст інформаційної системи аналізу інноваційної діяльності визначається не тільки конкретними управлінськими завданнями, які вирішуються безпосередніми учасниками інноваційного процесу та їх контра-

гентами, а й галузевою приналежністю компанії, масштабами господарської діяльності, організаційною структурою управління, організаційно-правовою формою функціонування бізнесу, наявністю відповідного персоналу, здатного ефективно виконувати функції поточного поповнення первинних даних, їх перетворення та подання у зручній для сприйняття формі внутрішнього менеджменту різного рівня, а також зовнішнім зацікавленим суб'єктам.

Безперечно, що генерована інформація, яка використовується для всебічного аналізу інноваційного бізнесу, має відповідати певним вимогам. Основними критеріями до якості інформації, що висувуються різними міжнародними та національними організаціями визнаються такі, як змістовність, повнота, достовірність, сумісність, прозорість, своєчасність, доступність, корисність, релевантність [2].

Рациональна організація інформаційно-аналітичної системи для управлінських цілей є важливим завданням, вирішення якого можливе на основі реалізації принципового нового управлінського, організаційного та методичного підходу, а також за допомогою впровадження інноваційних розробок у галузі ІТ-технологій. Це дозволить якісно перетворити управління будь-якою компанією, і в першу чергу компанією, що здійснює інноваційну діяльність. В даний час не всі суб'єкти бізнесу мають сучасні технічні, технологічні і фінансові ресурси, здатні ефективно вирішити завдання впровадження в свою організаційну структуру управління таких моделей і методів, які дозволяють мінімізувати витрати, виключити дублювання введення первинної інформації, об'єднати всі інформаційні потоки в єдиний контур, забезпечити високу швидкість обробки та адресної подачі інформаційних ресурсів для відповідних суб'єктів на всіх рівнях управління господарськими процесами.

До найбільш актуальних проблем, що знижують якість інформаційно-аналітичного забезпечення інноваційних компаній, слід віднести [3]:

- ✓ відсутність централізованої координації розрізнених інформаційних потоків окремих функціоналів загальної організаційної структури підприємств;
- ✓ здійснення планування поточної операційної діяльності та розробки стратегічних планів, як правило, шляхом складання розрізнених за окремими аспектами діяльності та функціональних підрозділів документів, які часом неможливо інтегрувати в єдиний бізнес-план чи проект;
- ✓ відсутність механізму запобіжного контролю, що запобігає перевищенню фактичних витрат над плановими значеннями в частині но-

- менклатури, ціни, обсягів та платежів та заснованого на системній автоматизованій аналітичній обробці не лише фактичних оперативних даних, а й запланованих управлінських дій;
- ✓ відсутність способу поділу реальних та номінальних фінансово-економічних потоків, а також технології встановлення їх економічно обґрунтованих взаємозв'язків;
 - ✓ відсутність можливості оперативного (щоденного) формування звіту за розширеним спектром показників на підставі облікових даних, оскільки структури різних планів та облікових реєстрів мають суттєві відмінності;
 - ✓ відсутність функції щомісячного аналізу фінансово-господарської діяльності з розширеного переліку аналітичних показників;
 - ✓ відсутність економіко-математичного алгоритму отримання оцінки системи управління бізнес-процесами по необхідному колу аналізованих показників для визначення економічного стану організації в цілому, а також по кожному функціональному підрозділу, дивізіону, центру відповідальності, характерним групам ресурсів, не дозволяє своєчасно та обґрунтовано виявити та виміряти вплив негативних факторів на рівень та динаміку результативності діяльності компанії, а також персоніфікувати відповідальність за допущені помилки, починаючи з менеджерів високого рівня та закінчуючи так званими «лінійними» працівниками – виконавцями;
 - ✓ відносні обмеження існуючого плану рахунків; досить жорсткі регламенти ведення бухгалтерського обліку, що призводить до формування суттєвих відхилень звітних показників бухгалтерської звітності організації від її реального фінансово-економічного стану;
 - ✓ високий ступінь локалізованості за окремими функціями управління існуючих техніко-технологічних та програмних можливостей автоматизованого збору та обробки інформації, що генерується в процесі провадження господарської діяльності інноваційної компанії, що не дозволяє поєднати інформаційні потоки в єдиний контур глобальної бази даних.

Перелічені причини не дозволяють оперативно та якісно формувати внутрішні та зовнішні звітні реєстри, складати комплекс взаємопов'язаних бюджетних індикаторів, проводити якісний фінансово-економічний аналіз з метою контролю, планування та стратегічного управління компанією, зіставляти фактичні дані внутрішнього управлінського обліку з даними бухгалтерського (фінансового) обліку, здійснювати системний контроль фінансово-господарської діяльності з необхідного переліку характеристик

усіх напрямів, видів діяльності у розрізі підрозділів, сегментів та центрів відповідальності. В даний час практично будь-яка компанія відчуває труднощі в частині оперативного перерозподілу ресурсного (насамперед, фінансового) потенціалу для ефективного реагування на ту чи іншу господарську ситуацію, що складатиметься, і прийняття поточних рішень щодо коригування планових показників в оперативному режимі.

Слід зазначити, що в існуючих системах збору та обробки баз даних, що автоматизують функції управління підприємством, лише функцію ведення бухгалтерського обліку та складання звітності автоматизовано практично повністю. В частині функцій планування, бюджетування та розробки інвестиційних планів запропоновані на ринку програмні засоби ІТ-технологій дозволяють вирішувати ці завдання фрагментарно, формуючи окремі показники. В частині вирішення аналітичних завдань з оцінки фінансово-господарської діяльності автоматизовані лише окремі завдання фінансового аналізу з формуванням невеликого переліку показників, що використовуються для констатації факту фінансової ситуації, що склалася, але не дозволяють детально вивчити і розрахувати вплив різних факторів, що вплинули на ситуацію, що склалася. Крім того, автоматизація розрахунків та подання традиційного переліку фінансових показників (ліквідності, рентабельності, оборотності, фінансової стійкості) передбачає використання даних форм офіційної бухгалтерської звітності, які мають єдиний регламент подання без урахування галузевих, масштабних, правових та інших особливостей господарської діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Barykina Y. Analysis of information support for innovation development. URL: https://www.researchgate.net/publication/337617923_Analysis_of_information_support_for_innovation_development
2. Information Support System of Innovative Activity as Element of Infrastructure of the Innovations Republic of Kazakhstan. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/9466003>
3. Carvache-Franco O, Carvache-Franco M, Carvache-Franco W. Barriers to Innovations and Innovative Performance of Companies: A Study from Ecuador. *Social Sciences*. 2022; 11(2):63. <https://doi.org/10.3390/socsci11020063>

Рашевська Н. В.,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»
III курсу, група 071-21б-стн3-01;
науковий керівник:

Ярова В. В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Державний біотехнологічний університет

ФІНАНСОВО–ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ ЗА ЧАСІВ ВОЄННОГО СТАНУ

Чи могли б ми подумати, що у XXI столітті – у часі «нових технологій», коли світ зробив великий крок у майбутнє, люди будуть захльобуватися сльозами від болю та горя? Чи могли подумати, що колись братній народ, з яким, об'єднавшись, ми протистояли великому агресору, сам піде на нас війною і стане топтати нашу землю, знищувати наших людей, руйнувати економіку.

Хіба могли ми повірити в те, що біль минулого повернеться до нас сьогодні. Війна залишає за собою чималий слід наслідків, страждають всі. Важко назвати те, чого вона майже не торкнулася, адже буквально в кожній сфері нею було залишено чималий відбиток.

З того дня, як не територію України жорстоко вторглися, значного удару зазнали фінансова та економічна сфери. Дані системи було переведено з ринкових принципів управління на управління в «ручному» режимі [1].

Цей підхід мав добрі наслідки, адже саме він мав змогу стабілізувати роботу економічно – фінансової системи та припинити паніку суспільства.

Основним фактором при оцінці якості економічної політики за часів воєнного положення було саме «нульове регуляторне навантаження». Голова Національного банку України Шевченко К. вважає, що «дана модель управління фінансовою системою держави фактично будується на трьох конфліктних принципах:

1. Фінансування Національним банком переважаючої частини бюджетного дефіциту за рахунок емісії формує девальваційний і інфляційний тиск;
2. Збереження Міністерством фінансів низької прибутковості гривневих державних облігацій, що не покривають інфляцію, стимулює споживання і перетікання заощаджень в валюту;

3. Фіксація Національним банком обмінного курсу і посилення валютних обмежень дозволяють стримати це девальваційне і інфляційний тиск» [1].

Національному банку на час воєнного положення дозволялося купляти цінні папери у емітентів. Послаблювалися вимоги до достатності капіталу банків на час війни і надавався ряд послаблень з приводу фінансового моніторингу.

Протягом війни банківська система залишається міцною та діє без будь-яких функціональних обмежень, не дивлячись на масштабні наземні і повітряні операції. Майже всі банки продовжили свою діяльність, що стало великою перевагою для України і дозволило здійснити фінансову та платіжну підтримку функціонування економіки.

Тиравський В. зазначає, що «на міжбанківському валютному ринку продовжує домінувати попит на іноземну валюту зі сторони клієнтів банку, що обумовлює необхідність в проведенні Національним банком валютних інтервенцій для збалансування ринку. Саме збільшенню попиту на іноземну валюту «сприяє» розширення дефіциту зовнішньої торгівлі» [2].

Важливим фактором підтримки збалансованості валютного ринку є надходження міжнародної фінансової допомоги. Позитивні фінансові результати діяльності дозволяють банківській системі України демонструвати високі показники адекватності капіталу. Достатність капіталу банків і високий рівень ліквідності створюють можливості для розвитку банківського кредитування.

Клієнти банку також отримували пільги. Зокрема, усувається відповідальність за несвоєчасну сплату споживчих кредитів. Міністерство фінансів почало випускати воєнні облігації, кошти від яких використовуються для забезпечення потреб Збройних Сил України і безперебійне забезпечення фінансових потреб держави в умовах положення.

Основними умовами військових облігацій були:

- ✓ номінальна вартість однієї облігації – 1 тис. гривень
- ✓ термін обороту – 1 рік;
- ✓ ставка дохідності буде визначена на аукціоні [2].

Національна комісія цінних паперів і фондового ринку надала можливість в період воєнного положення проводити операції, що пов'язані із заставою в банках по всім облігаціям внутрішнього державного займу і отриманню кредиту.

Зокрема, юридичним та фізичним особам-нерезидентам дозволили відкривати рахунки і підписувати договори з військовими облігаціями за спрощеною системою. Національний банк України на час дії воєнного по-

ложення урегулював діяльність учасників ринку небанківських фінансових послуг, небанківських фінансових груп, платіжного ринку, колекторських компаній і юридичних осіб, що отримали ліцензію на надання банкам послуг по інкасації.

До страхувальників не застосовувалися заходи впливу за порушення обов'язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу і платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страхувальника.

До кредитних союзів було вирішено не застосовувати заходи впливу на порушення обов'язкових фінансових нормативів і вимог, що обмежують ризики по операціям з фінансовими активами кредитних союзів. Якщо розглянути економічну ситуацію, то маємо падіння ВВП приблизно на 35%. Проте воно могло бути і більше, якщо б не функціонування зернового коридору. Оскільки більше двох третин українського аграрного експорту здійснюється через порти, це сприяло значній підтримці економіки [3].

Перспективи росту експортного потенціалу на 2023 р. незначні. Постійні атаки ворога на енергетичну інфраструктуру призвели до поступового погіршення прогнозів як за підсумками 2022 року, так і на 2023 рік.

Зараз економіка поступово адаптується. Економічна логіка починає замішувати психологічний шок початку війни і перевагу благодійних мотивів. Бізнес намагається максимізувати прибуток, а громадяни – збільшити доходи і захистити заощадження.

В результаті вивчення питань фінансово-економічної політики в Україні за воєнного часу, висвітлених у працях вітчизняних вчених-аналітиків, вважаємо, що оптимальне функціонування грошового та фінансового ринків лежить у площині вирішення таких проблем: усунення заборон використання іноземної валюти у зовнішніх та внутрішніх розрахунках суб'єктів економіки України; дозвіл на використання електронних платіжних інструментів у внутрішніх та зовнішніх розрахунках; використання валютних надходжень для досягнення цілей макроекономічної стабільності; введення спрощеної процедури повідомного принципу реєстрації фінансового посередника для надання фінансових, платіжних послуг суб'єктам економіки.

Список використаних джерел

1. Шевченко К. Фінансово–економічна політика за воєнного часу. URL: <https://zn.ua/macrolevel/finansovo-ekonomicheskaja-politika-v-voennoe-vremja.html> (дата звернення 06.03.2023)

2. Тиравський В. Як працюватиме економіка в умовах воєнного стану URL: <https://finance.ua/saving/kak-budet-rabotat-ekonomika-v-usloviiah-voennogo-polozhennia> (дата звернення 07.03.2023)

3. Рогальська Н. Падіння виробництва, допомога від МВФ і стійкість банківської системи: з чим українська економіка входить у 2023 рік. URL: <https://www.stopcor.org/section-suspilstvo/news-padinnya-virobnitstva-dopomoga-vid-mvf-i-vitrivalist-bankivskoi-sistemi-z-chim-ukrainska-ekonomika-vhodit-u-2023-rik-27-12-2022.html> (дата звернення 07.03.2023)

Романишина В. О.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник:*

Ключка О. В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових ринків;
Державний податковий університет*

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Тенденції розвитку фінансово-кредитного сектора економіки України в якісному та кількісному аспектах, позитивні зміни в перспективі, часто характеризуються темпами та ефективністю введення інноваційних фінансових продуктів і технологій в практику вітчизняного бізнесу. Зміни, що відбулися в кредитно-фінансовій сфері України, стали причиною високого ступеня динаміки фінансових ринків, точніше перерозподілу складових ринку між його учасниками, невпинного зростання числа суб'єктів, модернізації системи державного регулювання та нагляду, завданням якої є формування додаткових стимулів для покращення й оновлення спектра фінансових послуг.

Теоретико-методичне дослідження ролі інноваційних фінансових продуктів і технологій у збільшенні ефективності функціонування фінансової системи досі залишається актуальним. Причиною цього є потреба в активізації інноваційних процесів у національній економічній системі загалом, а також певною часткою й у фінансовому секторі, високим рівнем взаємної залежності стану інноваційної сфери та темпів розвитку вітчизняних фінансових ринків.

У наші дні, в різних наукових виданнях все частіше ведуться дискусії щодо впровадження фінансових інновацій на фінансовому ринку України,

тобто про запровадження фінансових технологій, які в змозі гарантувати найбільш доцільний перерозподіл фінансових ресурсів, ризиків і ліквідності [4].

Задля розвитку та запровадження фінансових інноваційних продуктів у вітчизняну практику, необхідним є здійснення нижче перелічених умов:

- ✓ факт інституціональної відповідності у процесах та правилах, механізм розробки, запровадження та контроль за функціонуванням фінансових інновацій;
- ✓ підготовка структури секторів економіки та домогосподарств до користування новими фінансовими послугами, інструментами та продуктами;
- ✓ розвиток фінансової культури у використанні традиційних та інноваційних фінансових інструментів, продуктів та послуг [1, с. 144].

Надзвичайно важливою сферою, спрямованою на зміцнення та розвиток вітчизняного фінансового ринку є генерування самостійного рівня фінансової культури українського суспільства, що складається з: фінансової грамотності, фінансової відповідальності, культури фінансового планування, спонукання до впровадження фінансових інновацій [1, с. 145-146].

Нині функціонує чимала кількість неблагополучних площ політичного, економічного та соціального характерів, які пригальмовують відновлення та покращення економіки країни. Попри розвиток фінансового та фондового ринку, суспільство й досі визначається доволі низьким рівнем фінансової культури, що, власне, і проявляється у неспланиваних боргах, низькій депозитарній активності, спекулятивних вибухах на валютному ринку, сумнівному ставленні до нових продуктів та інструментів фінансового ринку [1, с. 142].

Венчурне підприємництво є одним з варіантів впровадження фінансових ресурсів у дійсний сектор економіки, що відбувається з метою забезпечення інноваційного типу його інноваційного зростання [3, с. 124]. Завданням таких організацій є виконання функції каталізатора в інноваційному розвитку та сприяння загальному розвитку економіки країни.

Завдяки інституційним одиницям фінансового сектора, фінансовий ринок здатний забезпечити реальний сектор економіки необхідними фінансовими ресурсами. Реальний сектор економіки визначає потребу та формує попит на фінансові ресурси. Нефінансові корпорації реального сектору економіки, будучи учасниками фінансового ринку, реалізують додаткову фінансову діяльність, яка напрямлена на отримання прибутку [2, с. 158].

На сучасному етапі не відбувається економічного зростання реального сектору економіки нашої держави. Це обумовлено тим, що формування фінансової політики та політики розвитку економіки в країні мають деякі

розбіжності, результатом чого розвиток фінансового сектору заперечує підтримку та економічне зростання реального сектору. Аби визначити державну підтримку процесу кредитування підприємництва, як результативну, необхідно аби вона відповідала довгостроковим цілям розвитку країни, мала чіткі та зрозумілі індикатори ефективності, такі, як доступність мікро кредитів для дрібних і соціально незахищених позичальників.

Список використаних джерел

1. Єрмошкіна О. В. Фінансові інновації як основа розвитку фінансового ринку України *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Херсон, 2015. Вип. 10, частина 2.
2. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: моногр. / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016.
3. Терещенко Г. М. Інноваційні механізми стимулювання спрямування фінансових ресурсів у розвиток реального сектора економіки. *Наукові праці НДФІ*. – 2014. №3 (68).
4. Воронченко О. В. Особливості розвитку стартапів як інноваційної форми фінансування. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. №3. Т.2. С. 183-185.

Сабініна А. В.,

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
науковий керівник:*

Колісник О. П.,

*кандидат економічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри обліку
та консалтингу;*

Державний податковий університет

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

З кожним роком роль обліково-аналітичної діяльності об'єктивно зростає. Для сучасних форм здійснення господарської діяльності притаманна наявність багатofункціональної системи оцінки загроз та ризиків, що своєю чергою обумовлює актуальність вдосконалення методів та інструментів облікового забезпечення безпеки підприємства [1].

Через глобальні трансформації та нестабільність українського суспільства, активізацію загроз життю, здоров'ю, матеріальному та соціаль-

ному благополуччю безпека посіла особливе місце у структурі суспільних цінностей. Наявність цих загроз призводить до витрат ресурсів, що негативно впливає на показники економічної безпеки підприємств, формує нові виклики, які пов'язані з необхідністю змін як в менеджменті, так і в обліково-аналітичному забезпеченні запобіганню економічним ризикам [2].

Проблема економічної безпеки особливо загострилась при широкому застосуванні автоматизованих інформаційних систем. Через зростаючу роль інформаційних ресурсів в діяльності сучасного підприємства, а також у зв'язку з реальністю численних загроз проблеми облікового забезпечення економічної безпеки вимагають посилення уваги до себе. Системність впливу значної кількості різних факторів на обліково-аналітичну систему підприємства та його безпеку, які до того ж характеризуються різною фізичною природою, переслідують різну мету та спричиняють різні наслідки, призводять до необхідності комплексного підходу до вирішення зазначеної проблеми.

Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства представляє собою процеси систематизації, обробки, реєстрації та аналітичної обробки облікової інформації та ухвалення на основі неї управлінських рішень, спрямованих на захист фінансових та економічних інтересів підприємства на всіх рівнях від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» саме бухгалтерський облік є процесом виявлення, виміру, реєстрації, накопичення, узагальнення, збереження та передачі інформації щодо діяльності підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам з метою ухвалення управлінських рішень [3].

Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки – комплексна система, що складається з трьох взаємопов'язаних підсистем (складових), що існують в єдиному інформаційному просторі: облікової, аналітичної та спеціального забезпечення [4]. Інформаційно-аналітичною підсистемою управління фінансовою безпекою виступає сукупність даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також аналізу, контролю і аудиту

Обліковою підсистемою забезпечується формування, систематизація, класифікація та узагальнення інформації щодо фінансово-господарської діяльності підприємства. Вона здійснює облікове забезпечення економічної безпеки підприємства. Аналітичною підсистемою формується аналітичний аспект управління економічною безпекою підприємства, ґрунтуючись на даних фінансово-економічного аналізу.

Таким чином, можна підвести підсумок, що економічна безпека підприємства являє собою збереження майнових та інформаційних ресурсів

підприємства згідно прийнятої стратегії та принципу безперервного ведення діяльності. Організація інформаційної системи управління підприємством, найважливішою складовою якої є система бухгалтерського обліку, повинна відбуватись таким чином, щоб забезпечити обґрунтованість стратегічного і тактичного планування діяльності та зробити неможливим нецільове використання інформації, що в свою чергу стане фундаментом економічної безпеки підприємства. Фінансовим складником економічної безпеки є уникнення таких факторів, як ухилення від сплати податків, несплата податків через втрату ліквідності, порушення касової і платіжної дисципліни, незадовільний стан розрахунків із контрагентами тощо [5]. Зазначені фактори можуть порушувати фінансову безпеку підприємств і саме завдячуючи об'єктивності бухгалтерської інформації можна конкретизувати ризики появи цих загроз.

Обліково-аналітичне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства – це комплексний процес, який має розроблятися з урахуванням особливостей конкретного підприємства та може включати такі елементи: постійний аналіз внутрішніх (всередині підприємства) та зовнішніх (регіональних, загальнонаціональних) економічних ситуацій та тенденцій; контроль та планування; виключення одноосібності у прийнятті фінансових рішень; забезпечення обмеження доступу до фінансової інформації, звітності; контроль за фінансовою діяльністю, за станом бізнесу (регулярне проведення внутрішнього аудиту тощо); активну протидію внутрішньо-корпоративному шахрайству; створення резервних фондів, що дозволять підтримувати діяльність підприємства у разі відсутності будь-яких надходжень протягом певного часу (мінімум місяця); робота з дебіторською заборгованістю (своєчасне надходження коштів на рахунки); використання системи КРІ-мотивації персоналу (по можливості); налагоджена взаємодія між фінансовим, юридичним та іншими підрозділами [5].

Досліджуючи позитивний досвід країн з розвинутою економікою, можна зробити висновок про результативність впровадження системи внутрішнього контролінгу, яка забезпечує управлінські процеси на основі систематичного дослідження всіх елементів планування, бухгалтерського обліку, фінансово-економічного аналізу і контролю. Такий підхід дає можливість обґрунтованого вибору стратегічних напрямків розвитку, забезпечення якості управління процесами досягнення поставлених цілей та бажаних результатів.

Отже, з метою досягнення максимально можливого рівня економічної безпеки бізнесу впровадження та постійне вдосконалення дієвого та науково обґрунтованого механізму обліку та внутрішньогосподарського контролю на основі системи контролінгу гарантуватиме досягнення бажаних

результатів. Відтак, на сучасному етапі кожне підприємство потребує розробки та впровадження актуальної системи фінансово-економічної безпеки на основі облікових аспектів, що сприятимуть стійкості та максимальній ефективності функціонування та розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Скорук О. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 94 с.
2. Штангрет А. М., Караїм М. М. Обліково-аналітичне забезпечення як основа прийняття рішень суб'єктами безпеки підприємств. Електронний науково-практичний журнал «Східна Європа: Економіка, бізнес та управління». 2017 № 2(07). С. 167–170. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/vipusk-2-2017>
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 №996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
4. Лазарева А.П. Фінансово-економічна безпека підприємства та механізм її забезпечення. Інноваційна економіка. 2012. № 32(6). С. 305–307.
5. Бірченко, Н., Руденко, С., Ряснянська, А. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2022. №13. С. 191-197. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/299>
6. Василішин С.І. Модифікація принципів обліково-аналітичного забезпечення як домінанта управління економічною безпекою аграрних підприємств. Бізнес-інформ. 2020. № 6. С. 219–226.

Савошенко А. С.,
*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник:*
Богріновцева Л. М.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ БРОКЕРІВ В УКРАЇНІ

Страхові брокери відіграють важливу роль у формуванні та розвитку страхового ринку, оскільки створюючи конкуренцію серед страхових компаній та веденням посередницької діяльності, вони сприяють розвитку страхового ринку. Формування та координація діяльності страхових брокерів у сучасних умовах України має багато недоліків, тому це питання заслуговує на дослідження.

Страхові брокери є прямими посередниками, які забезпечують стабільність страхового ринку діяльність яких спрямована на підвищення довіри населення до страхування. Відповідно до Закону України «Про страхування»: «страховий брокер – юридичні особи або фізичні особи, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, яка має потребу у страхуванні як страхувальник» [3].

Метою діяльності страхових брокерів є просування страхових продуктів на страховому ринку. Тому страхові брокери допомагають страховим компаніям у просуванні страхових продуктів, і цим самим розширюють страховий ринок України.

Розглянемо основні показники діяльності страхових брокерів у період з 2018 по 2022 роки (табл. 1).

Таблиця 1
Динаміка кількості страхових брокерів у 2018-2022 роках

Рік	Кількість страхових брокерів	Темп приросту, %
2018	61	–
2019	62	+1,64
2020	65	+4,84
2021	63	-3,08
2022	61	-3,17

Джерело: [1].

З табл. 1 бачимо, що кількість страхових брокерів на українському ринку за аналізований період суттєво не змінювалась. У 2019-2020 роках простежується позитивна динаміка щодо зростання кількості страхових брокерів, на 1,64% та 4,84% відповідно. Разом з тим, з 2021 року їхня кількість зменшується спочатку у 2021 році на 3,08%, а потім у 2022 році у порівнянні з 2022 роком на 3,17%.

Діяльність страхових брокерів в регіонах України характеризується певною непропорційністю, тому пропонуємо розглянути їх за показником рівня страхового потенціалу (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація міст України за рівнем страхового потенціалу

Рівень страхового потенціалу	Кількість	Назва міста
Високий	1	Київ
Середній	2	Львів, Одеса
Низький	5	Вінниця, Дніпро, Запоріжжя, Івано-Франківськ, Тернопіль

Джерело: [1].

Варто зауважити, що Київ має найвищий рівень страхового потенціалу у порівнянні з іншими містами, оскільки тут працює близько 15 страхових брокерів.

Одним із ключових показників розвитку інфраструктури страхового ринку є співвідношення кількості страхових брокерів до кількості страхових компаній (табл. 3)

Таблиця 3

Співвідношення чисельності страхових компаній та страхових брокерів в Україні за 2018-2022 рр., од.

Рік	Чисельність страхових брокерів	Чисельність страхових компаній	К-сть страхових компаній : К-сть брокерів
2018	61	292	1:4,8
2019	62	233	1:3,8
2020	65	215	1:3,3
2021	63	142	1:2,3
2022	61	140	1:2,3

Джерело: [1].

Як бачимо, з даних табл. 3, співвідношення кількості страхових компаній до кількості страхових брокерів у 2021 та 2022 році становило 1:2,3, тобто на 1 брокера припадало 2,3 страхових компанії. Це значно більше ніж у 2018 році, у якому на 1 брокера припадало 4,8 страхових компаній. Таку ситуацію можна пояснити тим, що кількість страхових брокерів була стабільною, разом з тим відбулося значне зменшення страхових компаній на фінансовому ринку в Україні.

Варто зазначити, що Національний банк України, як регулятор страхового ринку, з 5 липня 2022 року запровадив оновлені вимоги щодо реєстрації, а також діяльності страхових посередників на вітчизняному страховому ринку, прийнявши 30 червня 2022 року Постанову № 135 «Про затвердження Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів та умови провадження посередницької діяльності у сфері страхування та про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» [2].

Цією Постановою Національний банк України:

- ✓ визначив перелік посередницьких послуг у страхуванні та перестрахованні, при цьому унормувавши види послуг (робіт) страхових та перестрахових брокерів;
- ✓ встановив порядок реєстрації брокерів-резидентів, а також процедуру припинення здійснення посередницької діяльності у сфері страхування (перестраховування) та уніфікував процедури й форми подання документів для таких осіб;
- ✓ визначив вимоги щодо професійної придатності керівників брокерів-резидентів, а також лібералізував підходи щодо навчання та підвищення кваліфікації таких осіб;
- ✓ унормував вимоги та порядок здійснення посередницької діяльності з укладання договорів страхування (перестраховування) зі страховиками-нерезидентами;
- ✓ визначив, що правила складання, а також подання звітності до Національного банку України учасниками ринку небанківських фінансових послуг не розповсюджуються на перестрахових та страхових брокерів [2].

Разом з тим, вимоги щодо здійснення посередницької діяльності за заявничим принципом брокерами-нерезидентами залишилися без змін.

Отже, страхові брокери виступають суб'єктами страхового ринку, що забезпечують супровід та реалізацію страхових послуг, забезпечуючи рівновагу на страховому ринку завдяки поєднанню інтересів страхувальника і страховика та отримуючи за це винагороду. Діяльність страхових

брокерів на вітчизняному страховому ринку є недостатньо активною за параметрами здійсненої оцінки, що стосуються їхньої кількості по відношенню до кількості страхових компаній на ринку.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>.
2. Про затвердження Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів та умови провадження посередницької діяльності у сфері страхування та про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: Постанова Правління Національного банку України 30 червня 2022 року № 135. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/pb22158?an=1>
3. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 N 85/96-ВР. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/TM006579>

Селезень М. О.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*

Зоріна О. А.,

*доктор економічних наук, доцент
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

РОЗМИТНЕННЯ АВТОМОБІЛІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Внаслідок запровадження воєнного стану було прийнято Закон України про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства під час надзвичайного стану, який скасовує необхідність сплати податків та митні збори за ввезення легкових автомобілів для фізичних осіб [1]. Відповідно до цього закону можна було придбати транспортні засоби без розмитнення до закінчення дії воєнного стану, ввезти їх на територію України та зареєструвати протягом 10 днів. Автомобілі (легкові, мотоцикли, автобуси) повинні відповідати екологічним стандартам: не менше Євро 2 для автомобілів, які вже використовувалися, і Євро 5 для нових. Також введена

заборона ввезення транспортних засобів з території Білорусі та Росії. Проте 1 липня 2022 року Закон про пільгове розмитнення було скасовано та замінено Законом 7418 [2]. Безкоштовні тарифи, як і раніше, діють лише для легкових електрокарів. Митне оформлення здійснюється двома способами: за допомогою митного агента (брокера) або самостійно.

Брокерські послуги можуть спростити процес розмитнення авто в Україні. Брокер може надати поради та проконсультувати щодо розмитнення вживаних автомобілів та вантажівок. Про співпрацю найкраще домовитися перед поїздкою за кордон. Можна також стежити за окремими веб-сайтами митних органів, щоб дізнатися, на яких кордонах і де можна зареєструвати транспортний засіб.

Автомобіль повинен мати транзитний номер, тобто бути зареєстрованим. Потім є обмежений час (до 30 днів), протягом якого треба в'їхати на територію України. Експортна декларація повинна бути оформлена на митниці відповідної країни для відшкодування податку на додану вартість (якщо він включений у вартість автомобіля). Цей документ можна оформити без відшкодування ПДВ: тому він стає додатковим підтвердженням вартості авто.

Після перетину кордону з Україною закінчується термін реєстрації автомобіля на місцевій митниці (зазвичай 10 днів). Якщо декларація не заповнена на попередньому кроці, її необхідно здати на митний склад при проходженні митниці. Після виконання всіх формальностей отримується митна декларація, чек про внесення грошової застави та копія Акту про митний огляд.

Якщо купити машину в Польщі, Німеччині чи іншій європейській країні і розмитнити її самостійно, це не велика проблема. Принципово угода нічим не відрізняється від варіанту за допомогою брокера. Єдина відмінність полягає в тому, що треба самостійно заповнити та організувати все необхідне для доставки автомобіля (попередня декларація, митна декларація).

Також можна подати митну декларацію онлайн. На веб-порталі «Єдине вікно міжнародної торгівлі» є розділ «Автоімпорт», де можна отримати всю необхідну інформацію про розмитнення автомобілів без допомоги посередника. Є можливість подати митну декларацію, для цього є окремий розділ на цій же сторінці. Зазвичай цей процес займає 10-20 хвилин. Точний алгоритм дій наведено на сайті:

- Реєстрація в іншій країні разом з договором купівлі-продажу автомобіля та підтвердженням техпаспорта, виданого на ваше ім'я.
- Подання попередньої митної декларації у разі неможливості в'їзду на митницю. Реєстрацію необхідно подати до митного органу. Цей етап

характерний тим, що сума митного збору перераховується на рахунок уповноваженого митного органу для здійснення перевезень на його території.

– Доставка транспортного засобу в зону митного контролю. На цей же рахунок митниці можуть стягуватися додаткові збори (через коливання курсу євро або зміни цін на транспортні засоби).

- Отримати сертифікат.
- Оформлення митної декларації.
- Реєстрація транспортних засобів в Україні.

Без допомоги брокера перелік документів для проходження євро-митниці залишається незмінним.

Нещодавно в додатку «Дія» була запущена послуга розмитнення автомобілів. Заповнивши декларацію, є можливість скористатися спрощеною процедурою реєстрації – зробити все необхідне для реєстрації авто.

Загальний процес такий:

- Власники автомобілів вводять свій VIN-код у додаток.
- Плата за митне оформлення розраховується системою автоматично.
- Додаткова інформацію про авто.
- Авто успішно зареєстроване у «Дії» [3].

Найбільш дешево розмитнення обійдеться власникам електромобілів. Нульові податки, ПДВ і податок з продажу – це мінімальна сума. Високоєкономічні транспортні засоби також мають мінімальний акцизний збір, у цьому випадку сплачується податок на додану вартість. Бензинові авто також дешевші за дизельні.

Ціна автомобіля залежить від митного збору. Чим вища вартість авто, тим дорожче розмитнення. Занижувати митну вартість не можна, адже якщо буде встановлено справжню вартість, транспортний засіб конфіскують, а власник сплатить штраф.

Таким чином, такі складні процедури, як розмитнення автомобілів у період надзвичайного стану, спрощували в декілька етапів. Спочатку вводили безкоштовне розмитнення авто в Україні за певним договором, потім спрощений алгоритм через додаток «Дія» тощо. З цим краще впорається митний брокер, але якщо розібратися в питанні оформлення автомобіля, то є варіант зробити все самостійно.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-%D0%86%D0%A5#Text>

2. Проект Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо оподаткування транспортних засобів, що ввозяться на митну територію України URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-mitnogo-kodeksu-ukraini-shchodo-opodatkovannya-transportnikh-zasobiv-shcho-vvozyatsya-na-mitnu-teritoriyu-ukraini/>

3. Проект Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо оподаткування транспортних засобів, що ввозяться на митну територію України URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-mitnogo-kodeksu-ukraini-shchodo-opodatkovannya-transportnikh-zasobiv-shcho-vvozyatsya-na-mitnu-teritoriyu-ukraini/>

Селіванова К. В.,

*здобувачка вищої освіти рівня «молодший бакалавр»,
освітньо-професійна програма «Маркетинг»,
Фаховий коледж бізнесу та аналітики НАСОА;
науковий керівник:*

Горобець О. О.,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
статистики, ІТ та математичних методів в економіці,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

СУЧАСНІ МАРКЕТИНГОВІ ТРЕНДИ

Відомо, що останнім часом неабиякої популярності набув штучний інтелект. Вивчаючи питання сучасних маркетингових трендів, варто зазначити, що майже усі ноу-хау у сфері просування товарів та послуг у тій чи іншій мірі пов'язані із використанням технологій штучного інтелекту.

Так, штучний інтелект уже активно використовується для розробки маркетингових стратегій. Враховуючи «майстерність» штучного інтелекту аналізувати величезні масиви даних, вчитися на цих даних і робити прогнози чи рекомендації на основі отриманих даних маркетингологи уже використовують штучний інтелект для отримання певного уявлення про поведінку споживачів, виявлення закономірностей та тенденцій, а також для персоналізації повідомлень для клієнтів.

Досліджуючи тему предметніше, варто зазначити, що у практичній діяльності штучний інтелект усе частіше використовують задля сегментації клієнтів та маркетингового націлювання за рахунок аналізу даних клієнтів.

Також штучний інтелект допомагає маркетологам у створенні контенту для соціальних медіа, зокрема – написанні заголовків, описів продуктів і навіть цілих статей, що, звісно, заощаджує час і ресурси фахівців. У цьому контексті варто згадати про чат-ботів (або віртуальні помічники), які уже стали звичними для споживачів. Чат-боти, уже зараз надають клієнтам персоналізовані рекомендації, відповідають на їхні запитання, допомагати їм орієнтуватися в процесі покупки. Ми можемо розраховувати на допомогу чат-бота у лабораторії «Сінево», у месенджері Telegram, у магазині Foxstrot і безпосередньо надрозумний ChatGPT та багато інших.

Зараз компанії перебувають у постійному пошуку нових способів взаємодії з клієнтами та випередження конкурентів, тому й не дивно, що щороку з'являються певні технології, завдяки яким компаніям вдається щоразу викликати приємне здивування у клієнтів.

Продовжуючи тему практичного досвіду впровадження штучного інтелекту як ключового тренду сучасності варто зазначити, що Amazon використовує штучний інтелект для роботи свого механізму рекомендацій, який пропонує продукти клієнтам на основі їхньої історії веб-перегляду та покупок. Компанія також використовує штучний інтелект для удосконалення свого голосового помічника Alexa, допомогу якого можна використовувати для організації зручного шопінгу та інших завдань.

Також варто зазначити, що стрімінговий сервіс Spotify також використовує штучний інтелект. Технологія полягає у створенні персоналізованих списків відтворення для користувачів на основі їхньої історії прослуховування та вподобань. Spotify також використовує штучний інтелект для аналізу даних користувачів і прогнозування того, які пісні та виконавці будуть популярними в майбутньому.

Слідують трендам і Coca-Cola, яка використала технології штучного інтелекту для створення персоналізованого торгового автомата, який рекомендує напої на основі виразу обличчя клієнтів. Машина використовує технологію розпізнавання облич, щоб аналізувати настрої клієнтів і давати відповідні рекомендації.

Цікавим є досвід компанії IBM, яка розробила спеціальну маркетингову платформу Watson Marketing на основі штучного інтелекту. Ця платформа допомагає компаніям аналізувати дані клієнтів, прогнозувати поведінку споживачів і створювати персоналізовані маркетингові кампанії.

З огляду на зазначене та враховуючи стрімкий розвиток штучного інтелекту і певну далекоглядність маркетологів варто очікувати, що дедалі більше компаній із різних країн світу впроваджуватимуть технології штуч-

ного інтелекту у свої маркетингові стратегії задля збереження конкурентних переваг на ринку.

Список використаних джерел

1. Amazon почала використовувати камери зі штучним інтелектом. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3184129-amazon-pocala-vikoristovuvati-kameri-zi-stucnim-intelektom.html>
2. Spotify представив функцію «Ді-джей» зі штучним інтелектом. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3674071-spotify-predstaviv-funkciu-didzej-zi-stucnim-intelektom.html>
3. Coca-Cola підписується як перший партнер для OpenAI – ChatGPT, DALL-E. URL: <https://chatgpt.com.ua/post/coca-cola-signs-early-partner-openais>
4. IBM. Artificial intelligence (AI) solutions. Retrieved from: <https://www.ibm.com/artificial-intelligence>

Семченко А. М.,

*здобувачка вищої освіти рівня «бакалавр»,
ОПП «Облік і оподаткування»,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:*

Юрченко О. А.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

РИНОК ПРАЦІ В УМОВА ВІЙНИ: СТАН ТА НАПРЯМИ СТАБІЛІЗАЦІЇ

Ринок праці є однією з важливих складових успішного функціонування всієї економіки країни. Після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації до України ринок праці був дестабілізований. У сучасних реаліях ринок праці не в змозі задовольнити попит на робочу силу з кількох причин: масова еміграція населення, яка рятує своє життя; окупація територій разом із населенням, малими та середніми підприємствами, які є основними центрами. працевлаштування в цих областях; депортація населення, знищення та розкрадання господарств тощо.

Міжнародна організація праці констатує, що через війну в Україні було втрачено майже 5 млн. робочих місць [1]. Разом з тим, за даними Державної служби зайнятості, наразі зареєстровано менше безробітних, ніж у попередньому році. Так, у січні-квітні 2022 року послугами Державної служби зайнятості України скористалися 559,9 тисяч осіб, з яких 495 тисяч зареєстрованих безробітних, що це на 34% менше, ніж за аналогічний період 2021 року.

З 1 березня 2022 року працевлаштовано 53,8 тисяч осіб, середня тривалість пошуку роботи скоротилася з 112 днів до 91 дня. Цей показник зменшився в усіх регіонах, але найбільше в Закарпатській, Волинській, Луганській, Львівській, Дніпропетровській та Чернівецькій областях [1].

У травні 2022 року у Державній службі зайнятості було 25,3 тисячі вакансій, що на 60% менше, ніж минулого року. В середньому по Україні на одне вільне робоче місце претендувало 11 безробітних (проти 6 осіб у 2021 році). На сьогодні найскладніше працевлаштуватись у Херсонській, в Черкаській (27 осіб на вакансію), Чернігівській (25 осіб), Миколаївській (23 особи), Донецькій та Запорізькій (19 осіб) областях [2].

Реєстрація меншої кількості безробітних пов'язана з: виїзд великої кількості населення за кордон; неможливістю отримувати інформацію з тимчасово окупованих територій; відсутністю точної інформації від роботодавця під час воєнного стану, що відтерміновує подання заявки; зменшення кількості територій, які під прямим контролем української влади (тимчасово окуповані території). Можна зазначити, що більшість населення завжди самостійно шукали роботу, не реєструючись в державних органах зайнятості, що в більшості спостерігається і зараз. З поверненням людей із закордону збільшення безробіття вірогідно та прогресуюче.

Більш-менш непогана ситуація спостерігається на території західної України, куди встигли перевезти свої бізнеси підприємці фронтних та прифронтних міст, рятуючи свої статки. Це позитивно впливає на попит праці та формування державного бюджету. За даними Міністерства економіки, до кінця травня 2022 року це зробила 601 компанія. Найбільше користуються попитом професії в промисловості, сільському господарстві, будівництві, працівники соціальної сфери, сфери послуг, а саме – продавці та водії, працівники оборонних та силових структур. Найчастіше роботодавці шукають монтажників, вантажників, комплектувальників та пакувальників товарів. До найбільш затребуваних фахівців належать продавці, фармацевти, аграрії та будівельники. Найважче знайти роботу у сферах нерухомості, фінансів, страхування, юриспруденції, а також у готельно-ресторанному

бізнесі та освіті. Також можна спрогнозувати, що в умовах післявоєнного відновлення країни найбільший попит буде на робітничі професії різних фахів [3].

Сучасний ринок праці повністю керується роботодавцем – багато компаній скоротили чисельність персоналу через зменшення доходів: хтось працює неповний робочий день, хтось призупиняє трудовий договір на невизначений термін, когось відправляють у відпустку за власний рахунок, або звільняють. Через невідповідність між попитом і пропозицією домінування роботодавців на ринку праці збережеться навіть у післявоєнний період, поки ситуація не стабілізується і більшість населення не зможе повернутися у свої райони, щоб відновитися та продовжити роботу. Найгірше скорочення заробітних плат вже позаду, і підприємства встигли адаптуватися до сучасних реалій, а ті, хто найбільше постраждав, змушені були реструктуризуватися.

Найбільш стабільною галуззю в Україні на сьогодні залишається ІТ сфера, але під час воєнного стану кількість вакансій зменшилося на 40%.

Попит на фахівців залежатиме від напрямку розвитку економіки України. По-перше, існує потреба в ефективній стратегії репатріації, щоб зупинити відтік та розпочати заходи зі стабілізації ринку праці.

Найбільш затребуваними будуть фахівці, які займаються відновленням внутрішнього ринку: сільське господарство, будівництво, логістика. Швидкого відновлення після війни не буде, тому країна має визначати перспективні напрямки, розвиватися далі, відновлювати ринок праці, стабілізувати попит і пропозицію, повертатися до довоєнного і навіть вищого рівня доходів і розвитку [4].

Територіальна взаємозамінність, знищення та пограбування господарств, знелюднення найбільш постраждалих територій, маніпуляції з коштами місцевих бюджетів є основними чинниками, які більшою мірою гальмуватимуть процес економічного відновлення. Проте взаємодія держави, роботодавців і найманих працівників у поєднанні зі стратегічним напрямом реструктуризації економіки в цілому сприятиме якісним змінам на ринку праці. Збереження та примноження людського капіталу, сприяння його відтворенню та розвитку, прогнозування попиту на робочу силу з урахуванням нових реалій, вимог роботодавців і країни, формування механізму стимулювання швидкого працевлаштування, підвищення або зміни кваліфікації за потреби відповідно до вимог час, і заохочення підприємництва має бути стратегічним керівництвом для після воєнного відновлення робочої сили.

Список використаних джерел

1. Штундер І. Ринок праці України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. Випуск (40). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1453/1398>
2. Попит та пропозиція на зареєстрованому ринку праці у січні-травні 2022 року. Державна служба зайнятості – офіційний сайт, URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/67>
3. Знайти роботу під час війни. Як змінився ринок праці в Україні. URL: <https://www.erpravda.com.ua/publications/2022/06/14/68811>
4. Литвин О. Які професії будуть потрібні після війни в Україні: опубліковано список. Obozrevatel. 10 травня 2022. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/economics/economy/yaki-profesii-budut-potribni-pislyavijni-v-ukraini-opublikovano-spisok.htm>

Скоробагатько К. А.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа і страхування»,
освітньої програми «Фінанси, банківська справа і страхування»,
IV курсу, група 072з-19б-03;
науковий керівник:*

Ярова В. В.,

*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Державний біотехнологічний університет*

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабної війни економіка України зазнала величезних потрясінь. Справлятися із обставинами, що склалися, їй допомагають експорт українського зерна і міжнародна підтримка. За даними Рогальської Н. падіння ВВП у 2022 р. складає не більше 35%. Проте воно могло бути значно більшим, якби не функціонування зернового коридору [1]. На іншу сторону цього питання звертає увагу Шапран В., який зазначає, що «у 2022 р. через зерновий коридор було експортовано всього 14-15 млн тон зернових, порівняно із довоєнним планом в 70 млн тон. Закриття українських портів просто вбиває вітчизняний експорт» [2].

Військове вторгнення Росії на українську територію порушило ланцюжки поставок сільськогосподарської продукції на внутрішній ринок, призвело до закриття українських морських портів, на які припадає близько 99% загального експорту зерна країни [3].

У дослідженні ми зосередили увагу на економічних проблемах виробництва озимої пшениці. В структурі посівних площ сільськогосподарських культур Харківської області на долю посівів цієї культури припадає 52,2%. Вона є основною зерною культурою регіону. Друге і третє місце серед зернових культур посідають посіви кукурудзи на зерно і ячменю ярого, частка яких становить, відповідно, 14,7%, ячменю ярого – 6,8%. За даними статистичних збірників «Сільське господарство Харківської області» ми узагальнили дані щодо виробництва зерна озимої пшениці і представили їх у табл. 1.

Таблиця 1

Абсолютні і відносні показники виробництва зерна озимої пшениці господарствами Харківської області, 1990 – 2021 рр.

Роки	Зібрана площа, тис га	Валовий збір, тис ц	Урожайність, ц/га	Ланцюгові індекси, %		
				площі	урожайності	валового збору
1990	432,8	19663,6	45,4	100	100	100
1995	196,7	3867,6	19,7	45,4	43,3	19,7
2000	250,0	3790,0	15,2	127,1	77,1	98,0
2005	371,3	13736,9	37,0	148,5	244,0	362,5
2010	202,6	4272,5	21,1	54,6	57,0	31,1
2015	547,9	21715,0	39,6	136,6	80,7	110,2
2020	531,5	26876,5	50,6	99,6	119,7	119,2
2021	579,5	28276,2	48,8	109,0	96,5	105,2

Найбільш складними для Харківської області були 1995 р., 2000 р., 2010 р., коли середній валовий збір зерна пшениці становив лише 3977 тис ц. Використовуючи узагальнюючі показники динамічного ряду (середньорічні абсолютні прирости і коефіцієнти зростання), ми проаналізували тенденції, що склалися із виробництвом зерна озимої пшениці, згрупувавши період 1990 – 2021 рр. в укрупнені п'ятирічні періоди (табл. 2).

У 2021 р. господарствами усіх категорій Харківської області було вироблено 28276,2 тис. ц зерна озимої пшениці. Це найбільший обсяг виробництва цього стратегічно важливого виду продукції за 32 роки. Порівняно з 1990 р. валовий збір зріс на 8612,6 тис ц або на 43,8 %. За роки незалежності

України обсяги виробництва зерна озимої пшениці у Харківській області зростали в середньому за рік на 277,8 тис ц або на 1,2 %.

Таблиця 2

Абсолютні і відносні показники виробництва зерна озимої пшениці господарствами Харківської області, 1990 – 2021 рр.

Період	Середньорічний абсолютний приріст, (+, -) ц	середньорічний темп росту, %	середньорічний темп приросту, %
1990 – 1995	-3159,2	72,2	-27,8
1995 – 2000	-15,5	99,6	-0,4
2000 – 2005	1989,4	129,4	+29,4
2005 – 2010	-1892,9	79,2	-20,8
2010 – 2015	3488,5	138,4	+38,4
2015 – 2020	1032,3	104,4	+4,4
2016 – 2021	1610,2	106,9	+6,9
1990 – 2021	277,8	101,2	+1,2

З метою узагальнення тенденцій зміни валового збору зерна озимої пшениці у господарствах Харківської області за 1990 – 2021 рр. нами використано метод аналітичного вирівнювання динамічного ряду за рівнянням криволінійної функції, в результаті чого за критерієм найбільшого коефіцієнта достовірності апроксимації ($R^2 = 0.6868$) відібрали для подальших розрахунків наступне рівняння полінома третього ступеня:

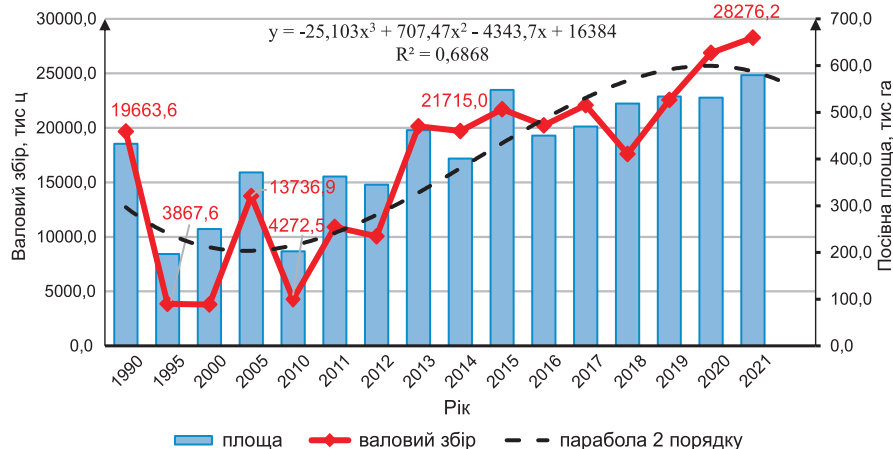
$$y_x = 16384 - 4343,7x + 707,47x^2 - 25,103x^3.$$

Розрахунок прогнозних значень обсягів виробництва зерна озимої пшениці господарствами області ґрунтувався на встановленій нами тенденції, що склалася у довоєнний час протягом 32 років і факторів, що вплинули на розвиток вітчизняного зернового господарства у зв'язку із військовою агресією рф.

Нашою задачею було встановити можливий обсяг виробництва зерна озимої пшениці господарствами Харківської області на 2023 р. за умов мирного стану і скоригувати його з урахуванням виведення із сільськогосподарського обігу посівних площ тих районів, на яких велися бойові (воєнні) дії.

До Переліку територіальних громад, що розташовані в районах проведення воєнних дій або які перебувають в тимчасовій окупації, затверджено-

го Мінреінтеграції України, увійшли 51 територіальна громада Харківської області. На Харківщині було окуповано 575 населених пунктів [4].

Динаміка виробництва зерна озимої пшениці в господарствах Харківської області, 1990 – 2021 рр.

Це землі таких територіальних селищних громад, як Балаклійська, Борівська, Великобурлуцька, Вовчанська, Дергачівська, Зміївська, Золочівська, Ізюмська, Куп'янська, Печенізька, Харківська, Чугуївська, Шевченківська. У зв'язку із бойовими діями на землях цих селищних громад урожай зернових культур було або зібрано частково, або ж він взагалі залишився в полі, восени не було висіяно озимі зернові культури під урожай 2023 р.

Проаналізувавши обсяги виробництва зерна озимої пшениці господарствами названих районів Харківської області за 2018 – 2020 рр. нами встановлено, що у 2018 р. цей показник становив 12260 тис ц (або 46% до загального валового збору по області), у 2019 р – 15072 тис ц (або 46,2%), у 2020 р. – 17184 тис ц (або 47,6%). За нашою оцінкою, у господарствах Харківської області у 2023 р. імовірний обсяг виробництва зерна озимої пшениці може становити 9783 тис ц (46,5% від 21017 тис ц – прогнозу виробництва зерна на 2023 р. по області, розрахованого за рівнянням параболою 3-го порядку). Це у 2,4 рази менше порівняно із середнім збором зерна за 2017 – 2021 рр. (23477,1 тис ц).

Таким чином, війна принесла у зернове господарство України багато економічних проблем і створила безліч перепон для його розвитку: змен-

шення обсягів виробництва; надання переваг енергетичним культурам; блокування українських портів з боку агресора; вузький зерновий коридор (всього на 14-15 млн тон); відсутність нових транспортних коридорів; просування росіянами на Близькому Сході вкраденого українського зерна. Все це призводить до того, що Україна втрачає свої традиційні експортні ринки. Доки існує проблема розмінування полів, чекати на зростання обсягів виробництва зерна, на нашу думку, не варто. Окреслені проблеми виробництва зерна в конкретному регіоні є характерними для прикордонних з рф областей України і можуть негативно позначитися на обсягах виробництва у агросекторі, на експорті і притоці валютної виручки.

Список використаних джерел

1. Рогальська Н. Падіння виробництва, допомога від МВФ і витривалість банківської системи: з чим українська економіка входить у 2023 рік. URL: <https://www.stopcor.org/ukr/section-suspilstvo/news-padinnya-virobnitstva-dopomoga-vid-mvf-i-vitrivalist-bankivskoi-sistemi-z-chim-ukrainska-ekonomika-vhodit-u-2023-rik-27-12-2022.html> (дата звернення 08.03.2023).
2. Шапран В. Найголовніші економічні загрози 2023 року. URL: <https://glavcom.ua/columns/shapran/najholovnishii-ekonomichni-zahrozi-2023-roku-897929.html> (дата звернення 08.03.2023).
3. Український ринок зерна сьогодні: продовольча безпека, експорт, внутрішній ринок. URL: <https://fenix-agro.com/opinion/135> (дата звернення 08.03.2023).
4. Мінреінтеграції затвердило Перелік громад, що розташовані в районах проведення бойових дій або які є тимчасово окупованими. URL: <https://www.minre.gov.ua/news/minreintegraciyi-zatverdylo-perelik-gromad-shcho-roztashovani-v-rayonah-provedennya-boyovyh-diy> (дата звернення 01.03.2023).

Слінченко К. В.,
*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*
Юрченко О.А.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ НЕЦІЛЬОВОЇ БЛАГОДІЙНОЇ ДОПОМОГИ ПРАЦІВНИКАМ ПІДПРИЄМСТВА

Роботодавець може надати працівникам разову нецільову благодійну допомогу без встановлення умов або напрямів її витрачання. Такий вид допомоги надається працівникам у разі виникнення певних життєвих обставин пов'язаних зі скрутним матеріальним становищем працівника через військові дії, хворобу, народження дитини, сімейні обставини, тощо. Для суб'єкта господарювання нецільова благодійна допомога є незапланованою виплатою, яка носить разовий характер.

У відповідності до норм податкового законодавства, не включається до оподатковуваного доходу фізичних осіб суми нецільової благодійної допомоги, у тому числі матеріальної, що надається резидентами – юридичними або фізичними особами на користь платника податку протягом звітного податкового року сукупно у розмірі, що не перевищує суми граничного розміру доходу, визначеного згідно з абзацом першим п.п. 169.4.1 п. 169.4 ст. 169 ПКУ, встановленого на 1 січня такого податкового року (у 2023 році величина такого граничного доходу становить 3760,00 гривень) [1].

Важливим елементом методу бухгалтерського обліку є документування та процес фіксації фактів здійснення господарських операцій. Погоджуємося з думкою О.А. Юрченка, який стверджує, що при нарахуванні та виплаті нецільової благодійної допомоги працівнику підприємства слід оформити: заяву; наказ керівника на виплату допомоги; платіжне доручення (видатковий касовий ордер) [2].

Сума перевищення нецільової допомоги над вказаним розміром, включається до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку як інші доходи, і підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) та військовим збором на загальних підставах [1].

Нарахування нецільової благодійної допомоги відображається у складі витрат звітного періоду, використовуючи субрахунок 949 «Інші витрати операційної діяльності». Рекомендуємо облік таких витрат вести на аналітичному рахунку 9491 «Витрати на матеріальне заохочення працівників» до складу яких буде входити нецільова благодійна допомога. Облік розрахунків за виплатами працівникам нецільової благодійної допомоги пропонуємо вести на субрахунку 6632 «Облік розрахунків за виплатами працівникам нецільової благодійної допомоги», за кредитом якого відображати нарахування такого виду допомоги, а за дебетом – проведення обов'язкових утримань із суми допомоги та її виплату.

Облік нарахування, оподаткування та виплати нецільової благодійної матеріальної допомоги працівникам підприємства наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Облік нарахування, оподаткування та виплати нецільової благодійної матеріальної допомоги працівникам підприємства*

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1.	Нараховано нецільову благодійну матеріальну допомогу працівникам підприємства у межах, передбачених пп. 170.7.3 ПКУ (до 3760,00 грн у 2023 році)	9491 «Витрати на матеріальне заохочення працівників»	6632 «Облік розрахунків за виплатами працівникам нецільової благодійної допомоги» *
2.	Нараховано нецільову благодійну матеріальну допомогу працівникам підприємства понад розмір, передбачений пп. 170.7.3 ПКУ (понад 3760,00 грн у 2023 році)	9491 «Витрати на матеріальне заохочення працівників»	6632 «Облік розрахунків за виплатами працівникам нецільової благодійної допомоги» *
3.	Утримано ПДФО із перевищення нецільової благодійної матеріальної допомоги над розміром, передбаченим пп. 170.7.3 ПКУ (понад 3760,00 грн у 2023 році)	6631 «Облік розрахунків за виплатами працівникам нецільової благодійної допомоги» *	6411 «Облік розрахунків із податку на доходи фізичних осіб»
4.	Утримано військовий збір із перевищення нецільової благодійної матеріальної	6632 «Облік розрахунків за виплатами	642 «Облік розрахунків із військового збору»

Продовження табл. 1

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
4.	допомоги над розміром, передбаченим пп. 170.7.3 ПКУ (понад 3760,00 грн у 2023 році)	працівникам нецільової благодійної допомоги»	
5.	Виплачено нецільову благодійну матеріальну допомогу працівнику підприємства	6632 «Облік розрахунків за виплатами працівникам нецільової благодійної допомоги»	311 «Рахунки в банку в національній валюті»

*Джерело: власна розробка

Проведені дослідження дозволили розкрити особливості нарахування, оподаткування та виплати нецільової благодійної допомоги працівникам підприємства. З'ясовані проблемні питання в частині документального оформлення, облікового відображення таких розрахунків та запропонована аналітика, яка дозволить покращити організацію обліку нецільової благодійної допомоги на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 18.02.2023).

2. Юрченко О. А. Матеріальна допомога працівникам підприємства: особливості обліку, оподаткування і звітування. Інструменти регулювання національної економіки та національної безпеки в умовах сучасних глобальних викликів: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Хмельницький, 6–7 листоп. 2020 р.). Хмельницький: ХНУ, 2020. С.190-193.

Стецюк А. Ю.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник:*

Пархоменко В. В.,

*кандидат економічних наук,
доцент, декан фінансово-економічного факультету;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

У світовій економічній системі, тобто у великих країнах світу, малий бізнес розглядається як вирішальний фактор динаміки економічного розвитку. Тому Європейська комісія заявила, що лише малі суб'єкти підприємництва (МСП) можуть вирішити проблеми економічного розвитку, особливо в нових країнах-членах ЄС. Перспективи подальшого розвитку економіки України тісно пов'язані зі ступенем її інтегрованості в міжнародні відносини. Мале підприємництво – це форма впровадження інноваційних ідей, які реалізуються на підприємствах, обмежених згідно з національним законодавством за чисельністю працівників і сукупним річним доходом, що функціонують в умовах підвищеного ризику, переважно за рахунок підприємств.

В індустріально розвинутих країнах малий бізнес відіграє важливу роль в економіці та добре підтримується державними та недержавними установами. Від держави вимагається створити таке правове та економічне середовище, яке дало б можливість не тільки виживати, але й розвиватися МСП [1].

В Україні найбільше впливає на малий бізнесподаткове законодавство. Перші місяці запровадження спрощеного режиму оподаткування мали певні труднощі, головним чином через відсутність відповідальності податкових органів в Україні за дії чи бездіяльність, які не відповідають вимогам законодавства, зокрема нормам Податкового кодексу. Економічна та політична нестабільність ускладнювала процес розвитку малого бізнесу, який виявився непридатним для існуючого ринкового середовища та потребував серйозних структурних змін.

Нажаль, говорити про значні наявні позитивні зміни у розвитку вітчизняних малих підприємств поки зарано. Зміна кількості суб'єктів малого підприємництва на 10 тис. осіб наявного населення має негативну тенденцію зростання. Має місце стала тенденція до зменшення кількості

зайнятих працівників на малих підприємствах, починаючи з початку воєнної агресії Російської Федерації проти України в середньому на 3,5% щорічно. Значна частка малих підприємств, незалежно від регіональних особливостей, функціонує в невиробничій сфері, зокрема в сфері торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку. Фінансовим результатом діяльності чималої чисельності малих підприємств залишається чистий збиток [2].

Досліджуване нами ПП «Алма-Веко, Фуд» з 1999 працює на ринку інгредієнтів для харчової промисловості, виробляє продукцію, яка користується попитом і добре відома на ринку [1].

На базі власного виробництва ПП «Алма-Веко, Фуд» виготовляє функціональні харчові добавки під торговою маркою «Алматекс», в асортименті підприємства також серія спецій під торговою маркою «Алмаміт», харчові волокна під торговою маркою «Алмафайбер», а також барвники, стабілізатори кольору, комбіновані спеції, харчові ароматизатори. Розглянемо оцінку стану та зміни розрахунків з бюджетом ПП «Алма-Веко, Фуд» у табл. 1.

Таблиця 1

**Оцінка стану та зміни розрахунків з бюджетом
 ПП «Алма-Веко, Фуд» у 2018-2020 рр., тис. грн [1]**

Показник	2019	2020	2021	2020 р. у порівнянні з 2019 р.		2021 р. у порівнянні з 2020 р.	
				(+/-)	%	(+/-)	%
Податок на додану вартість	1183,8	1552,6	1464,1	368,8	31,15	-88,5	-5,70
Податок на прибуток	24,2	21,7	42,5	-2,5	-10,33	20,8	96,12
Єдиний соціальний внесок	41,2	45,1	95,2	3,9	9,47	50,1	111,21
Інші податки	0,2	0	0	-0,2	-100,00	0,0	-
Всього	1249,3	1619,3	1601,8	370,0	29,62	-17,6	-1,08

Оцінивши динаміку загальних показників, що характеризують фінансовий стан ПП «Алма-Веко, Фуд Продукти харчування», можна відзначити, що покращення фінансового стану підприємства можливе лише за умови

досягнення наступних операційних цілей: позитивний грошовий потік збільшення темпів зростання продажів продукції переглянути фінансову стратегію підприємства за окремими напрямками та раціонально організувати використання фінансових ресурсів.

Слід зазначити, що сучасна податкова система в Україні є недосконалою та суперечливою, наслідком чого є недостатні та нестабільні податкові надходження до бюджетів усіх рівнів.

Результати сплати податків досліджуваного підприємства показали, що за досліджуваний період сума нарахованих податків зросла на 29,62% у 2020 р. та зменшилась на 1,08% у 2021 р. Це відбулось за рахунок значного зменшення переоплати по ПДВ на 88,5 тис. грн. або 5,70%. За досліджуваний період зі всієї суми платежів до бюджету найбільшу частку становив податок на додану вартість (91,44-95,88%), значне місце відводиться і єдиному соціальному внеску, на який припадає 2,78-5,96%.

Показник податкового тиску, розрахований за різними методиками, дещо відрізняється, але дає можливість зробити висновки про низьку сприятливість податкової системи для розвитку підприємств та податкове навантаження на фактори виробництва – капітал і працю. Порівняно з розвиненими країнами, показники податкового навантаження в Україні знаходяться на середньому рівні, але система обов'язкових платежів є громіздкою, а податкове управління складним, що негативно впливає на діяльність венчурного капіталу та призводить до зменшення загальних податкових надходжень. За результатами аналізу бачимо, що сума податку в на прибуток прибутку зросла при інших незмінних показниках, і, звичайно, керівництво має враховувати це, щоб визначити причину зниження ефективності оподаткування. На одну гривню реалізованої продукції у 2019-2020 рр. приходило 16,7 копійок різних податкових платежів, а в 2021 р. – 16,3 копійок, що, можна відзначити як позитивне явище. Аналіз податкового навантаження на досліджуване підприємство свідчить про середній його рівень – 25-35% (за даними до повномасштабного вторгнення).

Ринкова економіка країн Європейського Союзу характеризується прийняттям ринково-орієнтованого методу регулювання податків. Тому ключовою умовою для активізації розвитку податкового та бухгалтерського обліку організацій малого бізнесу є адаптація податкового законодавства України до принципів і директив ЄС. Оптимальне поєднання фіскальних функцій залежить від національного законодавства. Важливі заходи, а також стимулюючі функції включають скорочення тіньової економіки, досягнення безпрецедентних масштабів корупції та неучасть у важливих заходах розвитку країни та суспільства. У цьому випадку основна увага має бути зо-

середжена на забезпеченні, по-перше, повної соціальної спрямованості цієї податкової системи, а по-друге, на забезпеченні фіскальної справедливості [2].

В умовах, в яких сьогодні розвивається Україна, через механізми, закладені в українській економіці, відтворити податковий механізм, який ефективно працює в багатьох країнах ЄС, практично неможливо. Проте, для реформування української податкової системи основні принципи розвитку таких механізмів необхідно розглянути з метою запровадження досвіду у вітчизняній податковій практиці.

З цією метою пропонуємо такі шляхи подальшого вдосконалення спрощеної системи оподаткування:

- ✓ не допускати зловживань, які шкодять репутації спрощеної системи;
- ✓ забезпечення рівноправності всіх суб'єктів підприємницької діяльності та оптимізація податкового навантаження різних груп платників єдиного податку, зокрема зменшення ставки податку третьої групи платників єдиного податку та мінімізація сплати єдиного соціального внеску, особливо першої групи. плателі люди;
- ✓ забезпечення максимального врахування економічних процесів у процесі адміністрування податків, зокрема застосування граничної індексації доходу, встановленої на спрощеній системі законом, з урахуванням рівня інфляції.

Список використаних джерел

1. Компанія «Алма-Веко, Фуд» 2023. URL: <https://alma-veko.com.ua/>
2. Оподаткування малого бізнесу: нормативно-організаційний аспект 2019. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/11523/1/Bobyl.pdf>

Субота О. О.,*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:***Петраковська О. В.,***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

В умовах розвиненої ринкової економіки користувачам звітності необхідна релевантна інформація про діяльність груп суб'єктів господарювання. Саме консолідована фінансова звітність (далі – КФЗ) є атрибутом високорозвиненої ринкової економіки, що забезпечує збалансування інтересів користувачів.

На виконання Програми реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів наказом МФУ від 30.07.1999 року № 176 було затверджено П(С)БО 20, який визначав основні вимоги до порядку складання КФЗ та втратив чинність. У 2013 році наказом МФУ № 73 було затверджено НП(С)БО 1 (розкривається сутність КФЗ, наведені форми КФЗ) [1], при цьому втратив чинність наказ МФУ від 31.03.1999 року № 87, яким були затверджені П(С)БО 1, П(С)БО 2, П(С)БО 3, П(С)БО 4, П(С)БО 5.

Після затвердження НП(С)БО 1 [1] у серпні 2013 року набрало чинність НП(С)БО 2 [2], яким визначається порядок складання КФЗ. З його прийняттям втратило чинність П(С)БО 20 [3].

Таблиця 1

Порівняльний аналіз деяких змін щодо основних термінів та структури П(С)БО 20 та НП(С)БО 2

П(С)БО 20 (втратив чинність)	НП(С)БО 2 (перша редакція)
Структура	
Загальні положення	Без змін
Порядок складання консолідованої фінансової звітності	Без змін
Розкриття інформації у фінансовій звітності	Без змін

Продовження табл. 1

П(С)БО 20 (втратив чинність)	НП(С)БО 2 (перша редакція)
Терміни	
–	Владні повноваження
Внутрішньогрупові операції	Без змін
Внутрішньогрупове сальдо	Без змін
–	Група
–	Неконтрольована частка
Нереалізовані прибутки та збитки від внутрішньогрупових операцій	Без змін
–	Права захисту інтересів інвесторів

Джерело: складено автором на основі [2, 3].

Аналізуючи дані табл. 1 можна зазначити, що після затвердження НП(С)БО 2 (перша редакція):

- 1) структура П(С)БО залишилася без змін;
- 2) з'явилися нові визначення термінів «владні повноваження»; «група»; «неконтрольована частка»; «права захисту інтересів інвесторів».
- 3) визначення термінів «внутрішньогрупові операції»; «внутрішньогрупове сальдо»; «нереалізовані прибутки та збитки від внутрішньогрупових операцій» залишилися без змін.

В НП(С)БО 2 неодноразово були внесені зміни. Так, наказом МФУ № 564 від 20.06.2018 року зміни внесені в розділі I (п.2, п.6), в розділі II (п.3), в розділі III), наказом МФУ № 18 від 12.01.2023 року (зміни були внесені в розділі I, II, III).

НП(С)БО 2 (редакція від 03.08.2018)	НП(С)БО 2 (поточна редакція)
Розділ I, п.2, абз. 1	
Норми цього НП(С)БО застосовуються групою юридичних осіб, яка складається з підприємства, що контролює інші підприємства (материнське (холдингове) підприємство), та дочірніх підприємств (крім групи підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за МСФЗ, або групи підприємств, у якій підприємство, що контролює інші	Норми НП(С)БО цього застосовуються підприємствами, які контролюють інші підприємства (материнські підприємства), крім материнських підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за МСФЗ

НП(С)БО 2 (редакція від 03.08.2018)	НП(С)БО 2 (поточна редакція)
підприємства (материнське (холдингове) підприємство), складає фінансову звітність за МСФЗ).	
Розділ I, п.4	
група – материнське (холдингове) підприємство та його дочірні підприємства	група – група юридичних осіб, що складається з підприємства, яке контролює інші підприємства (материнське підприємство), та всіх підприємств, які ним контролюються (дочірніх підприємств)
Розділ I, п. 6	
<p>Абз. 6–9. Підприємства, що контролюють інші підприємства (крім підприємств, що становлять суспільний інтерес), можуть не подавати КФЗ, якщо разом із контрольованими підприємствами їхні показники на дату складання річної фінансової звітності не перевищують двох із таких критеріїв:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ балансова вартість активів – до 4 мільйонів євро; ✓ чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 8 мільйонів євро; ✓ середня кількість працівників – до 50 осіб 	<p>Абз. 6 – 21 викладено у новій редакції</p> <p>Наводяться критерії розподілу груп на малі, середні та великі</p>

Рис. 1. Порівняльний аналіз деяких змін в НП(С)БО 2

Джерело: складено автором на основі [2].

Дані рис. 1 свідчать про те, що норми НП(С)БО 2 стосовно критеріїв розподілу груп на малі, середні та великі (рис. 2) приведено у відповідність до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4].

Розробки щодо вдосконалення законодавства, дослідження методологічних та організаційних аспектів складання КФЗ, аналіз існуючої облікової практики, національних облікових правил та їх зближення з міжнародними стандартами сприяє задоволенню вимог широкого кола користувачів щодо отримання релевантної інформації.

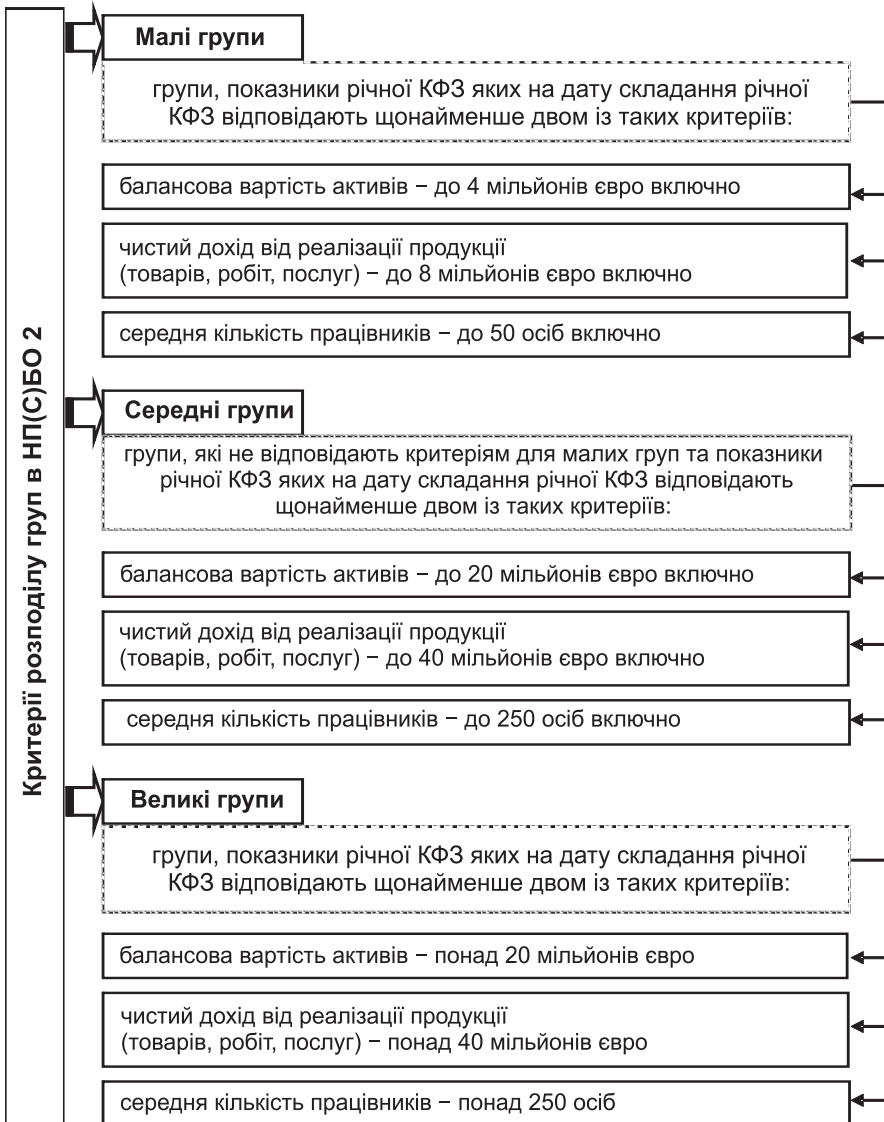

Рис. 2. Критерії розподілу груп в НП(С)БО 2

Джерело: складено автором на основі [2].

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ МФУ від 07.02.2013 № 73 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність»: Наказ МФУ від 27.06.2013 № 628. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 20 «Консолідована фінансова звітність»: Наказ МФУ від 30.07.99 № 176 (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0553-99#Text>
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
5. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку: Наказ МФУ від 12.01.2023 № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0171-23#Text>

Судак В. О.,

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
науковий керівник:*

Колісник О. П.,

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку та консалтингу;
Державний податковий університет*

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ АКТИВІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Інвентаризація є важливим методом контролю у процесі управління активами будь-якого підприємства. Під час інвентаризації активів перевіряють і документально підтверджують їх наявність, стан, відповідність критеріям визнання та оцінку. При цьому забезпечуються:

- ✓ виявлення фактичної наявності активів; установлення лишку або нестачі активів шляхом зіставлення фактичної їх наявності з даними бухгалтерського обліку;
- ✓ виявлення активів, які частково втратили свою первісну вартість та споживчу властивість, застарілих, а також матеріальних та нематеріальних активів, що не використовуються;

✓ виявлення активів, які не відповідають критеріям визнання [1].

Проведення інвентаризації обов'язкове у разі встановлення фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день встановлення таких фактів); техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ) в обсязі, визначеному керівником підприємства [1; 2].

Інвентаризація активів є прямим обов'язком підприємства, зокрема перед складанням річної фінансової звітності з метою забезпечення достовірності її показників [3].

Проведення інвентаризації забезпечує достовірність даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності. В умовах воєнного стану необхідною є перевірка та документальне підтвердження стану необоротних активів у разі їх невідповідності критеріям визнання [4].

Проте необхідно зазначити, що умови війни можуть значною мірою ускладнити проведення інвентаризації та негативно вплинути на її результати.

Серед основних проблем, з які можуть стати перешкодою здійснення інвентаризації в умовах воєнного стану можна виділити такі:

1. Відсутність доступу до певних територій. Зокрема, в зоні бойових дій можлива відсутність безпечних умов для огляду майна підприємства співробітниками. Інша проблема – збільшення кількості блокпостів та зон з обмеженим доступом.

2. Втрата та знищення активів. Внаслідок бойових дій можливе знищення або втрата активів, що може ускладнити їх виявлення та реєстрацію.

3. Недоступність даних про стан активів. Військові дії можуть призвести до відсутності комунікації та втрати даних про стан активів, що ускладнює їх виявлення та ідентифікацію.

4. Порухення процедур звітності та обліку. Війна може призвести до порушення процедур звітності та обліку, зокрема, через зміну пріоритетів та переорієнтацію ресурсів на військові потреби.

5. Недостатня кваліфікація працівників. В умовах воєнного стану можливий брак кваліфікованих працівників, які спроможні здійснювати інвентаризацію та вести облік активів.

Під час воєнних дій, багатьом підприємствам довелося евакуюватися в більш безпечні місця. Дуже часто такий переїзд супроводжувався і переміщенням виробничих потужностей та іншого майна. Тож щорічна інвентаризація, за загальним правилом, охопить і таке майно.

На сьогодні якихось специфічних інвентаризаційних процедур щодо такого майна чинна редакція Положення № 879 [1], не містить.

Тобто навіть ті підприємства, які проводили інвентаризацію на момент переміщення майна на нове місце, все одно повинні здійснити таку процедуру в межах щорічної обов'язкової інвентаризації.

Виходячи з цього, для покращення проведення інвентаризації на підприємствах в умовах воєнного стану можна рекомендувати наступне:

1. Впровадити систему моніторингу та контролю за станом активів, що дозволить оперативно реагувати на їх втрати чи знищення.

2. Розробити єдину базу даних, яка дозволить відстежувати зміни.

3. Запровадити суворі процедури звітності та обліку, які забезпечать точність та достовірність даних про стан активів.

4. Забезпечити належний рівень кваліфікації працівників, які займаються інвентаризацією та обліком активів.

5. Встановити відповідальність за порушення процедур звітності та обліку, що забезпечить дотримання вимог інвентаризації та обліку активів.

Розробити план заходів щодо запобігання втрат та знищення активів, а саме, забезпечити їх захист від військових дій.

Оскільки воєнні дії здатні призвести до значних збитків та руйнування інфраструктури, основна важливість проведення інвентаризації полягає в «залежності показників прибутку, рентабельності, фондвіддачі та інших якісних показників господарської діяльності підприємства від справедливої оцінки необоротних активів, їх експлуатації» [5].

Отже, в умовах воєнного стану проведення інвентаризації набуває ще більшого значення під час управління активами суб'єктами господарювання.

Список використаних джерел

1. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затв. наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 27.02.2023 р.).

2. Порядок подання фінансової звітності, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/КР000419> (дата звернення: 28.02.2023 р.).

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 28.02.2023 р.).

4. Колісник О.П. Порядок ліквідації знищених необоротних активів під час війни. Фінанси, економіка, право vs війна: збірник тез Міжнародного конгресу (м. Ірпінь, 27 квітня 2022 р.). Ірпінь: Державний податковий університет. 2022. С. 40-42.

5. Крупельницька І.Г. Проблеми списання необоротних активів в умовах воєнного стану. Зб. наук. пр. X Міжнар. наук.-практ. конф. м. Вінниця. 2022. Ч. 2. С. 137-143. URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/2022/0510/zb2.pdf>.

Сухомлин В. В.,

здобувач вищої освіти, ФТМ к. 3, 10 гр.;

науковий керівник:

Кузуб М. В.,

ст. викладач кафедри обліку та оподаткування;

Державний торговельно-економічний університет

ПРОБЛЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Бухгалтерський облік у бюджетних установах є найголовнішою системою контролю за наявністю та рухом бюджетних і позабюджетних коштів. Облікова система України в бюджетній сфері перебуває у перехідному стані і не повною мірою відповідає сучасним потребам щодо прозорості інформації про державні фінанси для зовнішніх користувачів та щодо забезпечення процесів прийняття рішень в системі державного управління та місцевого самоврядування.

Основними проблемами бухгалтерського обліку України є:

- ✓ Невідповідність методу нарахування через зіставлення касових доходів та нарахованому у звітному періоді видатків. В наслідок таких відхилень в обліку спотворюються показники фінансових результатів. У такому в установі штучно виникає прибуток через: недовиконання цільових програм; або придбання матеріальних цінностей, що не встигли витратити до кінця року; або коштів отриманих більше, ніж витрачено.
- ✓ Серед недоліків варто відзначити існування двох методів ведення бухгалтерського обліку – касового під час виконання бюджетів і модифікованого методу нарахувань під час виконання кошторисів бюджетних установ.
- ✓ Звітність про виконання бюджетів консолідується у вертикалі Казначейства і вертикалі головних розпорядників бюджетних коштів.
- ✓ Відсутність в законодавстві єдиної методології відображення в бухгалтерському обліку операцій бюджетних установ. Останнє не дозволяє отримувати повну, достовірну та прозору та зіставну інформацію про фінансовий стан держави [1].

- ✓ Ведення бухгалтерського обліку в державних цільових фондах за різними методиками. Використання різних планів рахунків обліку є не виправданим.
- ✓ Невідповідності нормативно-правових актів Держказначейства з питань ведення обліку і складання звітності стандартам IPSAS [2].
- ✓ Звітність про виконання бюджетів консолідується по вертикалі Держказначейства і вертикалі головних розпорядників бюджетних коштів паралельно (інформація дублюється, звітні дані можуть містити неоднакову інформацію, додаткові витрати).
- ✓ Затверджені окремі нормативні документи з бухгалтерського обліку та звітності Держказначейством, що не відповідають вимогам міжнародних стандартів [3, с. 279].
- ✓ Відсутність в законодавстві єдиної методології відображення в бухгалтерському обліку операцій бюджетних установ. Останнє не дозволяє отримувати повну, достовірну та прозору та зіставну інформацію про фінансовий стан держави.
- ✓ Відзначається також відсутність єдиної облікової політики та вироблення методичних та методологічних рекомендацій з питань ведення та організації бухгалтерського обліку і складання звітності. Для продовження реструктуризації системи бухгалтерського обліку установ державного сектору економіки та наближення його до міжнародної практики обліку і фінансової звітності необхідно здійснити ряд найважливіших заходів методологічного та інформаційно-консалтингового характеру.
- ✓ Суттєвою проблемою є запровадження у бюджетних установах автоматизації ведення бухгалтерського обліку та введення електронного документообігу, зокрема, подання електронної звітності. Адже, часткова автоматизація не дозволяє систематизувати дані обліку та відображати їх синхронно в одній базі даних, а, отже, і приймати оперативні рішення, використовуючи всю сукупність інформації, вивчивши всі фактори, що вплинули на певну ситуацію [4].

У кінцевому результаті, відсутність системності та комплексності в реформуванні організації облікової роботи державних установ породжує проблеми впроваджених реформ. На сьогодні, законодавча база перенасичена кількістю прийнятих нормативно-правових актів та відповідних змін до них.

Сучасні умови функціонування бюджетної системи в Україні характеризуються наявністю ряду проблемних питань та потребують проведення ґрунтовного реформування.

Бухгалтерський облік в бюджетних установах та організаціях України потребує запровадження та широкого використання інформаційних технологій, оскільки це забезпечить: спрощення облікового процесу, підвищення оперативності отримання облікових даних в різних аналітичних розрізах, а отже дозволить використовувати облікову інформацію з метою забезпечення суворого контролю за витрачанням бюджетних ресурсів. Для модернізації системи обліку в державному секторі є необхідним формування єдиної законодавчо – нормативної бази, адаптованої до міжнародних вимог та норм, удосконалення методології складання звітності та запровадження інформаційних технологій [8].

Список використаних джерел

1. Акімова О. В., Гаврилук Л. О. Проблеми бухгалтерського обліку в державному секторі в умовах модернізації. 2017. 3 с. URL: [http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/%E2%84%962\(23%D0%95\)_2017/article/23.pdf](http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/%E2%84%962(23%D0%95)_2017/article/23.pdf)
2. Облік і фінанси АПК: освітній портал. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/problemni-pitannya-modernizacii-obliku-v-derzhavnomu-sektori-ukraini.html>
3. Штимер Л.Т. Облікова система установ державного сектору економіки: проблеми та перспективи розвитку. Тернопільський національний економічний університет. Економічний форум. 1/2015. С. 276-281
4. Зінкевич А.М. Облік доходів та видатків установ державного сектору економіки. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/32617/1/%D0%97%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%90.%20%D0%9C.%D0%9E%D0%94%D0%A1%D0%B7%D0%BC-21.pdf>
5. Кузуб М.В. Розвиток «хмарних» технологій у бухгалтерському обліку. Розвиток бухгалтерського обліку, оподаткування і контролю в умовах інтеграційних процесів. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція. 22-23 жовтня 2020 р. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. 371 с.
6. Shulha, O., Yanenkova, I., Kuzub, M., Muda, I., & Nazarenko, V. (2022). Banking Information Resource Cybersecurity System Modeling. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 8(2). <https://doi.org/10.3390/joitmc8020080>
7. Kuzub, M. V. Problems of development modern science: theory and practice, EDEX, Madrid, Spain. Pp. 210–214.
8. Марценяк Н.О. Реформування бухгалтерського обліку бюджетних установ: проблеми та перспектив. Науковий вісник БДФА. URL: http://www.rusnauka.com/10_DN_2012/Economics/7_106692.doc.htm

Тімошук Л. М.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник:*

Новіченко Л. С.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ПІДПРИЄМСТВ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Розвиток підприємств корпоративного сектору в Україні обумовлює необхідність організації та побудови дієвої системи внутрішнього аудиту. Ефективно організована система внутрішнього аудиту підприємств корпоративного сектору економіки забезпечує реальну оцінку стану підприємства та ефективності його функціонування. Серед ключових завдань внутрішнього аудиту корпорацій слід виокремити завдання забезпечення дотримання та реалізації корпоративних прав акціонерів та захист їх інтересів власників в частині раціонального розподілу капіталу. Ефективність внутрішнього аудиту операцій в корпораціях визначається ступенем організації його проведення. «Внутрішній аудит, як невід'ємна складова внутрішнього контролю, є необхідним, як для реалізації контрольних функцій, так і для аналізу, розробки і запровадженню заходів з усунення виявлених недоліків і рекомендацій стосовно підвищення ефективності управління підприємством. Внутрішній аудит має бути спрямовано перш за все на оцінку якості систем контролю і управління ризиками корпоративного підприємства і проведення аналізу операцій і подій, що перешкоджають ефективному досягненню компанії поставлених цілей» [2, с. 221].

Рішення про необхідність внутрішнього аудиту приймають власники та вище керівництво корпорації. Серед факторів, які впливають на ухвалення такого рішення основними є розподіл функцій володіння та управління бізнесом; розміри та розгалуженість організаційної структури підприємства; оцінка ступеня ризиків. Організаційна структура підрозділу внутрішнього аудиту залежить від кількості наявних відділів, філій та відокремлених підрозділів підприємства.

«В міжнародній практиці виокремлюють, як правило, наступні елементи внутрішнього аудиту, що окреслюють його функціональну складову:

- 1) огляд систем бухгалтерського та внутрішнього контролю;
- 2) перевірка фінансової та господарської інформації;
- 3) перевірка економічності і продуктивності діяльності, у тому числі не фінансові заходи контролю суб'єкта господарювання;
- 4) перевірка дотримання законів, нормативних актів, а також політики, директив управлінського персоналу та інших внутрішніх вимог» [1, с. 22].

Метою здійснення внутрішнього аудиту на підприємствах корпоративного сектору економіки є перевірка та оцінка законності операцій з корпоративними правами, достовірність та правильність облікового відображення вартості корпоративних прав у звітності підприємства. Завдяки внутрішньому аудиту можна перевірити правильність відображення на рахунках бухгалтерського обліку й у звітності залишків та оборотів щодо господарських операцій з корпоративними правами, оцінити реальність дебіторської та кредиторської заборгованості за розрахунками в сфері використання корпоративних прав.

При проведенні внутрішнього аудиту в корпораціях використовуються методи зустрічної перевірки, аналітичні методи, методи документального контролю, що дозволяє надати актуальну та релевантну інформацію користувачам фінансової звітності, оцінити ефективність та збитковість діяльності корпорацій спільної галузі функціонування.

Наявність ефективного внутрішнього аудиту стає невід'ємною складовою успішного розвитку корпоративного підприємства в умовах швидких змін зовнішнього середовища, підвищення складності процесів управління, розподілу функцій володіння та управління бізнесом. Внутрішній аудит в корпораціях виступає ефективним інструментом оцінки якості системи управління та раціональності побудованої системи внутрішнього контролю. Саме завдяки внутрішньому аудиту можна забезпечити розвиток системи бухгалтерського обліку в корпораціях та організацію дієвого контролю за формуванням та використанням корпоративних прав та майна власників.

Список використаних джерел

1. Кузнецова С., Кузнецов А. Організація внутрішнього аудиту в системі управлінського контролю компанії. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 5. С. 19-26.
2. Русіна Н.В. Особливості організації внутрішнього аудиту в корпоративному секторі. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. 2010. Вип. 18. Ч. II. С. 220-224.

Трембовецька Є. С.,
*здобувачка вищої освіти ступеня «бакалавр»
спеціальність «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:*
Ставицький О. В.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри статистики,
IT та математичних методів в економіці;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ВПЛИВ КУЛЬТУРИ РІЗНИХ КРАЇН НА РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Культура різних країн може суттєво впливати на розвиток електронної комерції, особливо на способи продажу та споживання товарів та послуг.

Теорія впровадження інновацій, як була запропонована американським соціологом Евереттом Роджерсом в 1962 році та перероблена в 1995 році разом зі своїми колегами, чудово показує, що розвиток технологій залежить від того, наскільки користувач відкритий до нововведень. Якщо культура країни сприяє інноваціям та новим технологіям, то швидкість та масштаб прийняття електронної комерції можуть бути високими. Наприклад, в Японії та Південній Кореї електронна комерція є дуже популярною та поширеною, що можна пояснити культурними особливостями тих країн, такими як сприяння інноваціям та високий рівень технологічної освіти [1].

З іншого боку, якщо культура країни відноситься до традиційних та консервативних, то процес впровадження електронної комерції може бути повільним. Наприклад, у деяких країнах Близького Сходу, де традиції та релігійні переконання мають велике значення, електронна комерція може мати обмежене поширення через відсутність довіри до онлайн-платежів та незручності використання електронних платіжних систем.

Слід зауважити, що перші системи електронної комерції ще в 60-их роках минулого сторіччя з'явилися саме в США. Застосовувалися вони, в основному, транспортними компаніями для замовлення квитків, а також для обміну даними між різними службами при підготовці рейсів. Нині в цій країні 64 % малих підприємств є розробниками власного інтерактивного сайту і близько 2/3 американських компаній планують підключитися до цього процесу. Крім того, дана сфера забезпечила робочі місця більш ніж для 2,5 мільйона американців. Нові робочі місця створюються насамперед за рахунок таких спеціальностей, як програмісти і сервіс-провайдери [2].

На противагу США в Англії електронна комерція виникла приблизно в ті ж роки. Проте, в цій країні основною галуззю застосування електронної комерції був не транспорт, а торгівля. Сьогодні у Великобританії зростаючі життєві стандарти і тверда конкуренція серед провайдерів Інтернет-послуг забезпечують збільшення кількості користувачів з великою швидкістю. Нині більше 10 % англійців вдаються до послуг Інтернет-банків. У країні на досить високому рівні знаходиться реклама комп'ютерної комерції, здійснюються різного роду опитування, експрес-дослідження, пов'язані з даною проблемою [2].

Отже, у США розвиток електронної комерції зумовлений великою кількістю чинників, таких як високий рівень технологічної готовності населення, розвинена система оплати та доставки, сильна конкуренція між онлайн-роздрібними продавцями тощо, тому електронна комерція почала свій розвиток саме у напрямку транспорту та технологій. У Великій Британії, з іншого боку, розвиток електронної комерції пов'язаний з розвинутою фінансовою системою, високим рівнем підприємницької активності та готовністю покупців до інтернет-платежів.

Ось так почався розвиток електронної комерції у двох різних країнах та у різних напрямках. Нижче наведено декілька способів, з допомогою яких культура може впливати на електронну комерцію:

✓ Спосіб оплати: Культурні різниці можуть впливати на те, які способи оплати вважаються найбільш зручними та надійними. Наприклад, деякі країни можуть більше довіряти платіжним системам, які є поширеними у їхньому регіоні, таким як Alipay в Китаї або iDeal в Нідерландах [3];

✓ Мова та культурні нюанси: Електронна комерція залежить від якісного зв'язку з клієнтами. Важливо враховувати мовні та культурні нюанси різних країн для того, щоб правильно спілкуватись з покупцями та надавати їм відчуття близькості;

✓ Етика бізнесу: Відношення до етики та довіри можуть відрізнятись в різних країнах. Тому електронні магазини мають забезпечувати відповідність етичним нормам, які є характерними для тих регіонів, в яких вони діють;

✓ Приватність: У країнах з більш високим рівнем приватності можуть виникати проблеми зі зберіганням даних користувачів. Якщо користувачі не довіряють платформі, то вони можуть утримуватися від покупок або вибирати інші електронні магазини;

✓ Культурні звичаї: В залежності від культурних звичаїв різних країн можуть відрізнятись способи продажу товарів та послуг. Наприклад, в

деяких культурах більше цінуються індивідуальність та унікальність товару, тому електронні магазини можуть використовувати ці якості для привернення клієнтів. У інших культурах більше цінуються знижки та акції, тому електронні магазини можуть зосередитися на знижках та інших пропозиціях;

✓ Доставка та логістика: Культурні особливості також можуть впливати на способи доставки та логістики. Наприклад, деякі країни можуть мати більш складну інфраструктуру доставки, що може впливати на вибір платформи для електронної комерції;

✓ Технології: Різні країни можуть мати різний рівень технологій, що може впливати на спосіб функціонування електронної комерції в цих країнах. Наприклад, в країнах з високим рівнем технологічного розвитку можуть бути більш активні електронні магазини з великим асортиментом товарів та послуг.

Також не можна оминути Україну, яка у 2018 році посіла перше місце серед 153 країн в категорії «Наука та технології» у рейтингу The Good Country Index, обігнавши навіть США [4]. А за даними Всесвітнього електронного уряду, Україна посідає 69 місце в рейтингу готовності країн до електронного урядування, що свідчить про те, що Україна відкрита до використання сучасних технологій в урядовій діяльності та взаємодії з громадянами, які також готові випробувати новинки [5].

В цілому, електронна комерція залежить від багатьох факторів, включаючи культурні особливості та способи життя різних країн. Для успішного розвитку електронної комерції важливо враховувати ці фактори та пристосовувати підходи до потреб різних ринків.

Список використаних джерел

1. The influence of organisation culture on E-commerce adoption / I. Senarathna et al. *Industrial Management & Data Systems*. 2014. Vol. 114, no. 7. P. 1007–1021. URL: <https://doi.org/10.1108/imds-03-2014-0076>

2. Міжнародний досвід правового регулювання електронної комерції. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/10609/>

3. Топ-5 платіжних сервісів Китаю - Укр-Китай Communication. Укр-Китай Communication. URL: <https://magazine.ukr-china.com/top-5-platizhnyh-servisiv-kytayu/>

4. Економічна правда. Де місце України у світі високих технологій. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/techia/2020/01/21/655931/>

5. Україна посіла 69 місце в рейтингу ООН щодо готовності до електронного уряду. Інформаційне агентство Українські Національні Новини (УНН). Всі онлайн новини дня в Україні за сьогодні - найсвіжіші, останні, головні. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1880382-ukrayina-posila-69-mistse-v-reytingu-oon-schodo-gotovnosti-do-elektronnogo-uryadu>

Тухтабєва Н. І.,
*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*
Юрченко О.А.,
*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ НАРАХУВАННЯ ТА ВИПЛАТИ Е-ЛІКАРНЯНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Із початком широкомасштабного вторгнення Росії в Україну відбулося багато змін в частині оформлення роботодавцем трудових відносин із працівниками, нарахування та виплати заробітної плати, грошових винагород у тому числі допомоги з тимчасової втрати працездатності. На сьогодні перед бухгалтерами постало ряд питань як обліковувати та виплачувати лікарняні, враховуючи оновлену редакцію Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Під електронним лікарняним (далі Е-лікарняний) слід розуміти електронний документ, який оформлюється сімейним лікарем у закладі охорони здоров'я та є підставою для виплати працівнику часткової (повної) допомоги під час тимчасової непрацездатності через захворювання або травми загального характеру [1].

Алгоритм нарахування та виплати е-лікарняних в умовах воєнного стану зображено на рис. 1.

З 1 січня 2023 року уповноваженим органом управління в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасного випадку на виробництві визначено Пенсійний фонд України. Для отримання фінансування по

лікарняних від Пенсійного фонду України роботодавцю необхідно подати заяву-розрахунок, що містить інформацію про нараховані застрахованим особам кошти.

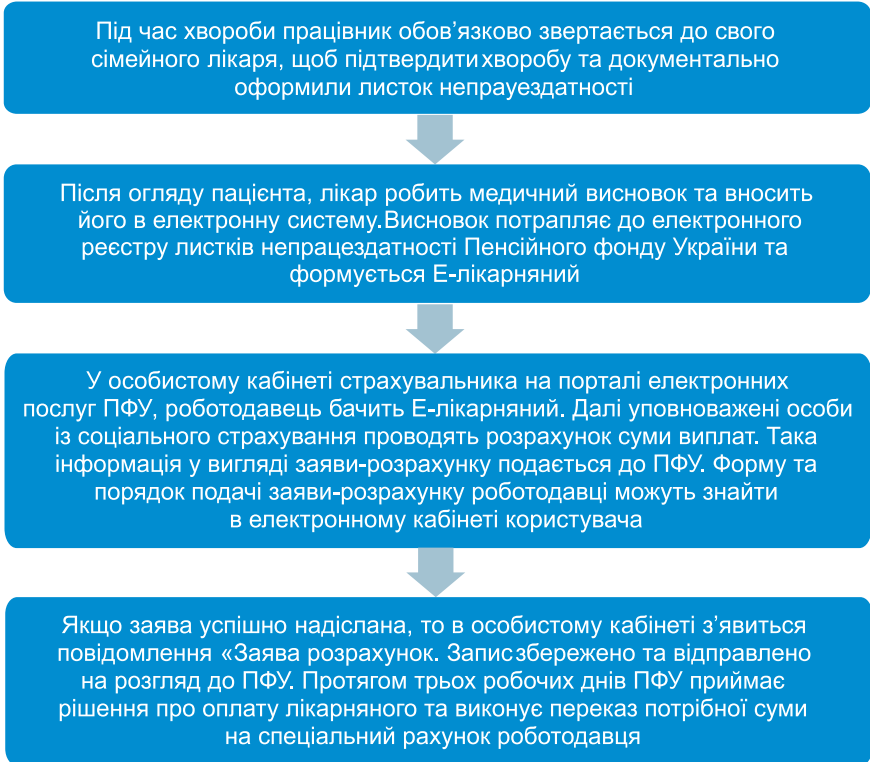

Рис. 1. Алгоритм з нарахування та виплати електронних листків непрацездатності в Україні під час дії воєнного стану*

* Джерело: узагальнено автором на основі [2].

Для обліку нарахування допомоги з тимчасової втрати працездатності на основі е-лікарняних використовують такі рахунки, зокрема: 949 «Інші витрати операційної діяльності», 663 «Розрахунки за іншими виплатами», 378 «Розрахунки з державними цільовими фондами»; 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» [3]. Бухгалтерське відображення нарахування, оподаткування та виплати допомоги з тимчасової втрати працездатності представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Облік нарахування, оподаткування та виплати допомоги з тимчасової втрати працездатності на основі Е-лікарняних*

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Первинні документи
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	6
1.	Нараховано допомогу з тимчасової втрати працездатності за перші 5 календарних днів хвороби працівника (за кошти роботодавця)	949	663	Заява-розрахунок на основі електронного листка непрацездатності
2.	Нараховано допомогу з тимчасової втрати працездатності з 6 календарних днів хвороби (за кошти ПФУ)	378	663	
3.	Утримано із суми допомоги, яку оплачує роботодавець, податок на доходи фізичних осіб і військовий збір	663	641	Розрахунково-платіжна відомість
		663	642	
4.	Нараховано ЄСВ на допомогу, яку оплачує роботодавець	949	651	
5.	Утримано із суми допомоги, яку оплачує ПФУ податок на доходи фізичних осіб і військовий збір	663	6411	Розрахунково-платіжна відомість
		663	642	
6.	Перераховано до бюджету суму обов'язкових утримань із основного рахунку страхувальника	641	311	Платіжні доручення
		642	311	
7.	Перераховано ЄСВ до бюджету	651	311	
8.	Виплачено працівнику на картковий рахунок допомогу, яку оплачує роботодавець	663	311	Платіжне доручення
9.	Отримано на спеціальний рахунок страхувальника кошти від ФССУ	313	378	Виписка банку
10.	Перераховано ПДФО та ВЗ зі спеціального рахунку страхувальника	641	313	Платіжні доручення
		642	313	
11.	Виплачено працівнику допомогу з тимчасової втрати працездатності зі спеціального рахунку	663	313	Платіжне доручення

* Джерело: узагальнено автором на основі [3].

За результатами проведеного дослідження встановлено, що підставою для нарахування допомоги з тимчасової непрацездатності є електронний

листок непрацездатності. На період дії воєнного стану в Україні оплата такого виду допомоги застрахованим особам може проводитися на підставі електронних і паперових листків непрацездатності. Встановлено, що фінансування допомоги з тимчасової втрати працездатності в 2023 році здійснює Пенсійний фонд України. Розглянуто бухгалтерське відображення операцій із оподаткування та виплати допомоги з тимчасової втрати працездатності на основі Е-лікарняних.

Список використаних джерел

1. Копчикова І.В. Електронні лікарняні: обліково-правовий аспект. Економіка та суспільство. 2022. № 36. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1154/1112>. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-36-35 (дата звернення: 13.03.2023).

2. Порядок організації ведення Електронного реєстру листків непрацездатності та надання інформації з нього, затверджений постановою КМУ від 17.04.2019 р. № 328 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/328-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.03.2023).

3. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: інструкція від 30.11.1999 р. № 291 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 13.03.2023).

Філюк А. В.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник:*

Пархоменко В. В.,

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та менеджменту ЗЕД,
декан фінансово-економічного факультету;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна спричинила значний тиск на українську економіку, оскільки всі фінансові ресурси довелося спрямувати на оборону, тисячі людей втратили роботу та домівки, мільйони були змушені переїхати в безпечніші місця, численні підприємства припинили роботу, а об'єкти критичної

інфраструктури опинилися під загрозою руйнування. Потреба у великих обсягах коштів для відновлення інфраструктури та житла для громадян, втрата робочих місць через окупацію певних територій, ліквідація або знищення численних підприємств, що призвело до скорочення податкових надходжень, змусила уряд впроваджувати радикальні економічні реформи для того, щоб втримати економічну ситуацію в країні та зберегти її обороноздатність. Фінансова система України стійко тримає найбільший удар з часів незалежності та максимально швидко адаптується до умов війни. Це стало можливим завдяки злагодженій роботі Уряду, зокрема Міністерства фінансів України, Національного банку України та Податкової і Митної служби України, які змогли функціонувати як єдиний механізм та налагодити важливі фінансові процеси навіть у воєнний час. Так, незважаючи на війну в Україні, банки залишалися відкритими, ліквідність банківської системи була високою, не було «банківських втеч», як це було у 2014-2015 роках, функціонували безготівкові розрахунки, забезпечувався готівковий обіг у всіх регіонах, де не велися активні бойові дії, здійснювалися соціальні виплати, забезпечувалися потреби населення. Виплати на потреби Збройних Сил України забезпечуються на 100%, а зусилля щодо отримання екстреної допомоги від МВФ та інших міжнародних фінансових інституцій є активними та безперервними [2]. Все це свідчить про те, що українська фінансова система адаптувалася до умов воєнного стану. Хоча, безперечно, відбулися негативні зміни, зокрема через девальвацію національної валюти, масштаби падіння не були фатальними. Жодна фінансова система не пережила б війну без втрат. Важливо, що Україні вдалося зберегти свою економіку, яка продовжує працювати. Це було досягнуто завдяки швидким і непопулярним рішенням, спрямованим на стабілізацію економічної ситуації. Станом на 24 лютого 2022 року, коли почалася війна, НБУ допоміг подолати суспільну паніку, активізував зусилля для збереження довіри до банківської системи та запобігання різкому знеціненню валюти Основними рішеннями НБУ були забезпечення безперебійної роботи банківської системи, стримування девальвації національної валюти, захист від відтоку капіталу за кордон і діяв швидко, щоб захистити Україну від найгіршого [4].

Незважаючи на війну в Україні, банки продовжували працювати на територіях, де не велися активні бойові дії, банкомати були наповнені готівкою, а безготівкові платежі не обмежувалися. Підтримка була не лише фінансовою. Окрім важливих рішень НБУ та Міністерства фінансів включала також дипломатичні заходи. Україна отримала базову підтримку Організації Об'єднаних Націй (ООН), велика кількість країн наклали санкції на Росію та взяли активну участь у саміті в Рамштайні. Що стосується

грошової допомоги Україні з боку окремих країн, то п'ятірка лідерів виглядає наступним чином: США – 44,5 млрд євро, Німеччина – 7,7 млрд євро, Велика Британія – 6,6 млрд євро, Польща – 5,1 млрд євро, Франція – 4,1 [1].

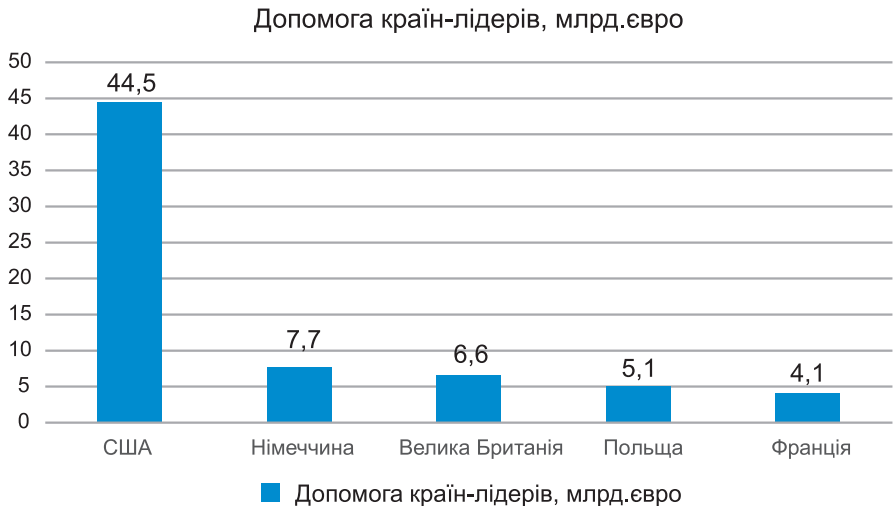

Рис. 1. П'ятірка країн-лідерів у допомозі Україні

Після збройного нападу Росії Міжнародний валютний фонд (МВФ) надав екстрену фінансову допомогу в розмірі 1,4 млрд доларів США через механізм прискореного кредитування. Кошти призначені для здійснення першочергових виплат та задоволення нагальних потреб платіжного балансу; у вересні МВФ виділить ще 1,4 млрд доларів США. З початку 2022 року ЄС надав Україні 19 мільярдів євро допомоги; за оцінками ЄС, щомісяця потрібно 3-4 мільярди євро для покриття базових потреб України [1]. Повідомляється, що у березні 2023 Міжнародний валютний фонд може затвердити нову програму фінансової підтримки України на суму 16 мільярдів доларів.

Військовий конфлікт негативно впливає на економічний розвиток країни. Фінансова система перебуває під значним тиском в умовах війни, оскільки відбувається вимушене скорочення зовнішньої торгівлі, збільшуються бюджетні витрати на військові потреби, знижується довіра інвесторів у зв'язку із високими ризиками та непередбачуваністю ситуації.

Однак український уряд вживає заходів для забезпечення фінансової стабільності в країні. З цією метою було впроваджено низку реформ, вклю-

чаючи вдосконалення управління фінансовою системою, підвищення ролі банківської системи в економіці та залучення іноземних інвестицій [3].

Одним з найважливіших заходів стала стабілізація обмінного курсу гривні, що допомогло знизити інфляцію та підтримати економіку. Також значна увага приділяється підтримці малих і середніх підприємств (МСП), включаючи надання грантів і кредитів на розвиток бізнесу.

Незважаючи на ці заходи, фінансова система України все ще потребує вдосконалення. Підвищення ефективності боротьби з корупцією та покращення довіри інвесторів є ключовими викликами. Також важливо впровадити реформи в податковій системі та підтримці бізнесу, щоб забезпечити стабільний економічний розвиток в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Маршук, Л., Бурлака, М. (2022). Фінансова система України в умовах війни. Економіка та суспільство. 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-26>

2. Маршук Л. М., Мовчан Д. О., Покойовий О. О. Особливості фінансової системи в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. № 37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1228>

3. Замкова Н., Гнидюк І. Фінансова політика субнаціонального рівня. Вісник КНТЕУ. 2020. № 3. С. 66–78. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2020/03/06.pdf>

4. Доронцева Є. Державне регулювання під час війни: як НБУ адаптував фінансову систему України до нових умов впродовж ста днів воєнного стану. URL: <https://voxukraine.org/derzhavne-regulyuvannya-pid-chas-vijny-yak-nbu-adaptuvav-finansovu-systemu-ukrayiny-do-novyh-umov-vprodovzh-sta-dniv-voennogo-stanu/>

Хоменко Ю.,
*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
групи ФБі-21-1;
науковий керівник:*

Ключка О. В.,
*кандидат економічних наук, доцент;
Державний податковий університет*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИТРАТАМИ У ФІНАНСОВОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ: СТРАТЕГІЧНИЙ ОРІЄНТИР

Фінансове підприємництво вважається одним із найскладніших видів господарської діяльності і, як відомо з давніх часів, здатне приносити стільки ж доходів, скільки комерційні підприємства. Проте фінансове підприємництво висуває підвищені вимоги до досвіду, професійних знань і практичних навичок як покупців, так і продавців коштів. По суті, професійні учасники фінансових ринків забезпечують здійснення специфічної діяльності, в якій об'єктами купівлі-продажу є конкретні товари (валюта, іноземна валюта, цінні папери).

Відповідно до змісту фінансового підприємництва забезпечити орієнтацію суб'єктів, які його здійснюють, на надання фінансових послуг і у своїй діяльності опосередковувати рух акумульованих фінансових ресурсів шляхом залучення та інвестування фінансових активів. Досвід фінансово-кредитного підприємництва в Україні показує, що в такій підприємницькій діяльності всі учасники стикаються зі значними ризиками.

Становлення фінансового підприємництва як самостійного економічного явища є результатом змін у структурі національної економіки. Виникнення, становлення та розвиток фінансового підприємництва зумовлені появою нових українських фінансових ринків. Щоб задовольнити вимоги цього ринку, потрібні професійні гравці. Їх знання, навички та досвід покликані забезпечити ефективний перерозподіл соціального капіталу.

В умовах ринкової економіки мають право на легальне існування ринки валюти, цінних паперів, активними суб'єктами яких поступово стають комерційні банки, біржі, підприємства, організації, окремі громадяни і підприємці. Законодавство України регулює права громадян на операції з цінними паперами.

Фінансовим підприємствам необхідно отримувати інформацію з багатьох джерел, зокрема дані про: курси валют, валюти, валюти, потенційних покупців цінних паперів, умови фінансово-кредитних операцій та порядок їх реєстрації, відсотки за кредит, джерела необхідних ресурсів. Розглянемо тему фінансового підприємництва з точки зору характеру діяльності. У більшості випадків суб'єкти фінансового підприємництва класифікуються за характером фінансового бізнесу, і майже всі суб'єкти існують на вітчизняному ринку фінансових послуг [1].

Фінансове підприємництво відбувається на фінансових ринках, які включають декілька сегментів (ринки фінансових послуг, грошові ринки, кредитні ринки, ринки цінних паперів, грошові ринки тощо), здатність яких фінансувати господарську діяльність та забезпечувати її функціонування в рамках кругообігу капіталу, це впливає на розвиток національної економіки.

Метою фінансового підприємництва є встановлення договірних відносин з клієнтом за його послуги з використанням різних фінансових інструментів. Суть фінансового підприємництва полягає в тому, що підприємець купує спеціальний товар, продає його покупцеві за ціною, вищою за початкову (навіть у кредит), і в результаті створює комерційний прибуток за рахунок різниці в ціні. ціна.

Фінансове підприємництво як кумулятивна система поєднує спеціалізовану діяльність окремих видів на фінансовому ринку з оперуванням фінансовими активами. Проте, оскільки Українська академія фінансового підприємництва перебуває на стадії становлення та постійно зазнає різного роду впливів, необхідно поставити питання щодо подолання проблем у її діяльності за участі держави. Подолати проблеми фінансового підприємництва допоможе регуляторна роль держави. Якщо б на фінансовому ринку були відсутніми трансакційні витрати, а конкурентна ціна була ефективною, то конкурентний ринок не потребував би регулювання з боку держави. Проте в сучасних умовах, коли функціонує фінансовий ринок, його учасники стикаються з рядом проблем, вирішення котрих неможливо без участі регуляторів.

Державне регулювання фінансових підприємств є механізмом підтримки балансу взаємних інтересів усіх учасників фінансового ринку в рамках чинного законодавства. Це необхідно у зв'язку з необхідністю створення умов для діяльності всіх його учасників, захисту прав, підтримки ціноутворення на основі ринкового попиту та пропозиції, розвитку інфраструктури фінансового ринку. Роль держави в нагляді за фінансовим підприємництвом полягає не тільки в розвитку фінансового ринку, а й у розвитку всієї національної економіки. Фінансові ринки є нерозвиненими,

головним чином через відсутність державного регулювання, що призводить до погіршення інвестиційного клімату та недовіри потенційних інвесторів [2, С. 67].

З метою обмеження та зменшення негативного зовнішнього впливу на національну економічну систему та фінансовий ринок більшість економістів схиляються до думки про необхідність посилення державного нагляду за фінансовими початковими витратами. Посилення державного регулювання витратами у фінансовому підприємстві включає контроль за рівнем витрат та посилення вимог до фінансових показників.

Проаналізуємо детальніше діяльність суб'єктів фінансового підприємства з метою визначення способів державного регулювання витратами у розрізі депозитарних установ, страхування та інвестиційних посередників. Ключове місце серед суб'єктів фінансового підприємства посідають банки. Це обумовлено наявністю наступних особливостей:

- ✓ банківські установи оперують більшою часткою позичкового капіталу через перерозподіл на грошовому ринку, порівняно з будь-яким іншим суб'єктом фінансового підприємства;
- ✓ за своїм функціональним призначенням банківські установи формують пропозицію грошей, а тому володіють можливістю безпосереднього впливу на ринкову кон'юнктуру та економічне зростання, порівняно з будь-яким іншим суб'єктом фінансового підприємства;
- ✓ право банківських установ формувати розмір грошової пропозиції визначає становище всіх інших суб'єктів фінансового підприємства на грошовому ринку;
- ✓ здійснюючи розрахунково-касове і кредитне обслуговування банківські установи сприяють формуванню грошових фондів всіх інших суб'єктів фінансового підприємства і мають можливість безпосередньо впливати на їх діяльність та рівень здійснюваних ними витрат.

Зміст державного регулювання витратами у фінансовому підприємстві полягає в оптимізації їх структури. Сам по собі – це складний багаторівневий процес, від якого залежить ефективність роботи як окремого суб'єкта фінансового підприємства, так і економічної системи загалом. Рівень державного регулювання витратами у фінансовому підприємстві є значним оскільки існує спеціальне законодавство для всіх учасників даного ринку. Проблема полягає в тому, що суб'єкти фінансового підприємства, наприклад, не мають можливості відмовитися від неефективних та дорогих трансакційних витрат та перенаправити їх здійснення спеціалізованому суб'єкту[3].

Також проблемою аналізу витрат фінансового підприємництва, є їх вимірювання. Державна політика регулювання у фінансовому підприємстві має використовуватися на всю силу з метою збору, обробки та надання економічної інформації стосовно рівня витрат. Завдяки цьому забезпечується доступ іншим суб'єктам фінансового підприємництва до економічної інформації, що знижує рівень економічної невизначеності та як наслідок – знижується і рівень витрат.

Отже, державне регулювання витратами у фінансовому підприємстві представляє собою впорядкування витрат діяльності всіх його учасників та операцій між ними з боку уповноважених на це органів. Воно охоплює різні види діяльності у фінансовому підприємстві та операцій, що здійснюються на ринку цінних паперів: емісійних, посередницьких, інвестиційних, спекулятивних тощо. Система державного регулювання витратами у фінансовому підприємстві має бути здатною до адаптації перманентних економічних, політичних і соціальних умов в країні та за умови саморегулювання спроможна вирішити існуючі негативні тенденції стосовно рівня та обсягу витрат у фінансовому підприємстві.

Список використаних джерел

1. Еш С. М. Формування фінансового посередництва на ринку фінансових послуг. Вісник Одеського національного університету. Економіка. 2013. Т. 18, Вип. 2(1). С. 226-230, URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vopu_econ_2013_18_2%281%29_53
2. Стиглиц Дж. Ю. Экономика государственного сектора. Издательство: МГУ: МНФРА-М, 1997. – 720 с.
3. Онишко С.В. Податковий потенціал фінансових та нефінансових корпорацій: моногр. Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. 282

Чорновол В. Р.,

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік і аудит»;
науковий керівник:*

Дерев'янку С. І.,

*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку та оподаткування;*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Основні засоби є основною частиною капіталу підприємств. Для формування фінансових результатів та підтримки конкурентоспроможності суб'єктів господарювання важливе місце відіграє стан та ефективність використання основних засобів, що сприяє покращенню всіх техніко-економічних показників, зокрема збільшенню випуску продукції, зниженню трудомісткості виготовлення та її собівартості. Останнім часом в Україні спостерігається ситуація, пов'язана з недостатнім капіталовкладенням в оновлення основних засобів. Саме цим обумовлена необхідність постійного моніторингу за станом основних засобів із метою пошуку напрямків підвищення ефективності їх використання та покращення господарської діяльності підприємства загалом.

Міжнародні та українські стандарти застосовують термін «основні засоби» для означення матеріальних об'єктів, які використовуються виробничими підприємствами для виробництва продукції, надання послуг або виконання робіт протягом більш як одного року. Міжнародні стандарти охоплюють не тільки методологію обліку та оцінки основних засобів, але й управління ризиками, відшкодуванням шкоди, страхування та інші аспекти. Українські стандарти віддають перевагу методології обліку та оцінки основних засобів [1].

Питання ефективності використання основних засобів досліджували багато науковців, проте потребують подальших наукових досліджень, що пов'язано із низкою невирішених проблем та суперечливістю окремих теоретичних положень.

Створення будь-якого підприємства потребує інвестування значної частки капіталу в довгострокові матеріальні активи, які існують фізично, виконують роль засобів праці та поряд із цим, становлять основу його виробничої потужності. За останні роки світова економіка демонструє

зростання використання основних засобів у виробництві. За даними Міжнародного валютного фонду, у 2020 році загальний обсяг інвестицій у нове обладнання та машини у світі склав понад 1,8 трлн доларів, що на 3% більше, ніж у 2019 році, а у 2021 році у світі – вже понад 2,1 трильйони доларів. Найбільші інвестиції в основні засоби були здійснені в Китаї, США, Європі та Японії. Рівень інвестицій в економіку України є значно нижчим. Це може бути пов'язано з низьким рівнем довіри до державних інституцій, складністю бюрократичних процедур, корупцією та іншими факторами, які гальмують економічний розвиток країни.

Успішність управління основними засобами на вітчизняних підприємствах треба розглядати з позиції ефективності їх використання в господарській діяльності шляхом вивчення їх обсягу, темпів зростання за відповідні періоди, визначенням активної частини фондів та причин зміни їх обсягів і структури тощо. Аналізуючи обсяг, структуру та динаміку основних засобів потрібно брати до уваги те, що різні види основних засобів беруть неоднакову участь у процесі господарської діяльності підприємства. Виробнича потужність на підприємстві визначається величиною промислово-виробничих основних засобів, тоді як невиробничі основні засоби лише забезпечують обслуговування культурно-побутових потреб колективу, а отже безпосередньої участі у виробництві не беруть.

Для аналізу ефективності використання основних засобів використовують такі показники: коефіцієнти екстенсивного використання обладнання, інтенсивного використання обладнання, інтегрального використання обладнання, змінності, завантаження обладнання, використання змінного режиму часу роботи устаткування, забезпечення власними оборотними засобами, покриття, зносу основних засобів, оновлення основних засобів, вибуття та фондівіддача, фондоємність, фондоозброєність.

Важливим фактором підвищення ефективності господарської діяльності підприємства є технічний стан основних засобів, який характеризує показник коефіцієнт зносу та придатності, а ефективність використання – фондівіддача, фондомісткість, фондоозброєність, рентабельність основних засобів [2, с. 213].

Сучасний стан та ефективність використання основних засобів на більшості сільськогосподарських підприємств свідчить про погіршення ефективності їх використання. Комплекс заходів із покращення використання основних засобів на підприємстві можна розділити на дві групи: збільшення екстенсивного завантаження та підвищення інтенсивного навантаження. Проте слід враховувати дві важливі обставини:

- 1) екстенсивне завантаження машин та устаткування на підприємстві обмежується календарним фондом часу, тоді, як можливість під-

вищення інтенсивного навантаження устаткування та його продуктивності є майже необмеженими;

- 2) впровадження заходів екстенсивного напрямку характеризуються відсутністю необхідності в капітальних затратах, тоді як підвищення рівня інтенсивного використання – це значні інвестиційні вкладення, які досить швидко окупуються завдяки одержаному додатковому економічному ефекту [3, с. 160].

Збільшення часу роботи устаткування можна досягти за рахунок:

- 1) постійної підтримки пропорційності між виробничими потужностями окремих груп устаткування;
- 2) дотримання передбаченої технології виробництва, удосконалювання організації виробництва і праці, що сприяє правильній експлуатації устаткування, недопущення простоїв і аварій, здійснення своєчасного і якісного ремонту, що скорочує простой устаткування в ремонті й міжремонтний період;
- 3) проведення заходів, що підвищують питому вагу основних виробничих операцій у витратах робочого часу, скорочення сезонності в роботі підприємств, підвищення змінності роботи підприємств.

Чим менший термін експлуатації, тим швидше відбувається їх оновлення. Це впливає на зменшення рівня техніко-економічного старіння, підвищення загального технічного рівня і як результат – забезпечення зростання продуктивності праці та зниження ремонтно-експлуатаційних витрат. Проте, збільшення строку експлуатації дає змогу зменшити обсяг витрати на щорічну заміну устаткування та збільшити використання інвестиційних ресурсів для розширеного відтворення.

Підвищення ефективності використання основних засобів сприятиме збільшенню обсягу виробництва продукції, яка користується попитом, без додаткових капітальних вкладень; скороченню витрат у розрахунку на одиницю продукції для підвищення прибутковості; прискоренню процесу оновлення основних засобів та темпів зростання продуктивності праці; скороченню втрат від морального зносу устаткування та машин.

Ефективність виробництва значною мірою визначається структурою основних виробничих засобів. Діяльність підприємств можлива лише в тому випадку, якщо об'єкти основних засобів формують у цілому комплексну, пропорційно організовану, узгоджену структуру. Виробничий потенціал сільського господарства продовжує знижуватися. Про це свідчать високий ступінь зносу основних виробничих засобів, значне перевищення нормативних термінів служби обладнання, скорочення обсягу інвестицій в основний капітал.

Підприємства мають проводити оптимізацію структури виробничого обладнання, яка передбачає ліквідацію проблемних місць шляхом:

підвищення кваліфікаційного рівня працівників; удосконалення технологічних процесів; застосування прогресивних форм у виробництві та праці. Такі напрями сприятимуть не лише підвищенню ефективності використання основних засобів, але й забезпечать успішність господарської діяльності підприємства загалом.

Комплекс заходів щодо поліпшення використання виробничих потужностей, розроблюваний у всіх ланках управління, повинен передбачати забезпечення росту обсягів виробництва продукції насамперед за рахунок більш повного й ефективного використання внутрішньогосподарських резервів і шляхом більш повного використання машин і устаткування, підвищення коефіцієнта змінності, ліквідації простоїв, скорочення термінів освоєння знову введених у дію потужностей, подальшої інтенсифікації виробничих процесів.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
2. Череп А. В. Ефективність використання основних фондів підприємства. Держава та регіони. 2009. № 6. С. 212–215.
3. Швець Н. В. Проблемні питання аналізу основних засобів підприємства. Бізнес-Інформ. 2012. № 8. С. 159–162.

Шага Р. М.,

*студент магістратури I курсу групи I-9м, ФЕМП;
науковий керівник:*

Ганущак Т.В.,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
економіки та фінансів підприємств, доцент;
Державного торговельно-економічного університету*

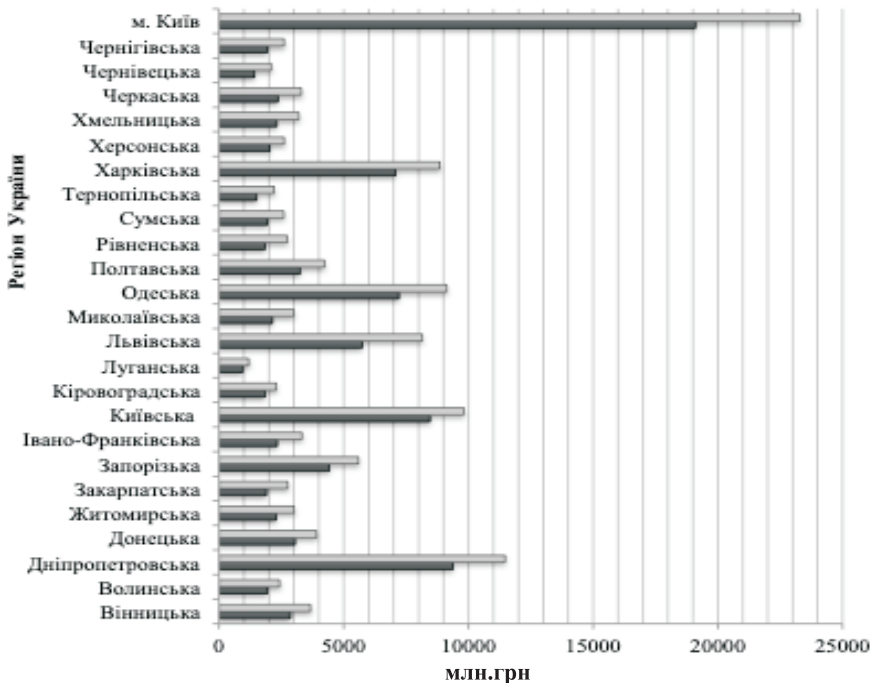
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Оцінювати чи прогнозувати фінансову стійкість підприємства в умовах воєнного стану досить складно, оскільки фактично війна створює форс-мажорні обставини, які передбачають не тільки скорочення обсягів активної діяльності підприємства, але й можливу повну його зупинку і навіть безпо-

воротну втрату майна чи ресурсів. З необхідністю переформатувати бізнес зіткнулося близько 50% підприємств України [1], які в умовах війни були вимушені мігрувати в інші райони України, диверсифікувати повністю власну лінійку продукції та перейти до нових бізнес-моделей.

Безумовно, це торкнулося і торгівельних підприємств. У цілому перші 25 днів ведення війни на території України призвели до того, що близько 29% торговельних підприємств, або 3946 одиниць, припинили своє функціонування з тих чи інших причин. Близько 15-18% серед функціонуючих фірм діють за специфічним графіком, з урахуванням обмежень воєнного стану (наприклад уведення комендантської години).

Відповідно до забезпечення концептуальних умов роботи підприємства, необхідно налаштовувати фінансову систему. Для цього необхідно сформувати принципово нові підходи до побудови політики ліквідності, фінансової незалежності, оборотності та рентабельності. Розглянемо кожен із підходів більш детально.

■ Оборот роздрібною торгівлі у січні 2021 □ Оборот роздрібною торгівлі у січні 2022

Рис. 1. Динаміка роздрібною товарообороту України (у млн. грн)

Джерело: [8].

В умовах воєнного стану багато підприємств зустрілися із проблемами ліквідності. Орієнтовно через три місяці після початку війни, коли більшою мірою бізнес адаптувався до воєнних дій, активність підприємств була частково відновленою, однак це принципово змінило політику управління ліквідністю.

Говорячи про платіжні зобов'язання підприємства, в першу чергу фінансова політика була орієнтована на акумулювання коштів для погашення кредиторської заборгованості перед постачальниками, які стали основою для забезпечення логістики і, як наслідок, безперервних ділових процесів. Відсутність товарних кредитів та неможливість отримання доступних кредитів у банківських установах сформувало нові фінансові моделі, які передбачають роботу бізнесу за власні кошти. Інший напрям регулювання ліквідності орієнтується на виплату заборгованості за заробітною платою з метою збереження трудових ресурсів.

У класичній економіці підприємства вважається, що залучені кошти є двигуном розвитку. Кожне підприємство, що працює в умовах війни, зіткнулося із проблемою неможливості використання залучених коштів. Практика показала, що постачальники продукції готові працювати із покупцями тільки на умовах повного розрахунку за поставлений товар. Це зрозумілий і логічний підхід в умовах війни, який передбачає зменшення фінансових ризиків як для постачальників, так і покупців.

Для того, щоб вижити на ринку, численна кількість компаній були вимушені терміново розрахуватися за заборгованістю і забезпечувати наступні поставки товарів та ресурсів за рахунок власних джерел, в умовах воєнного стану більшість підприємств відмовилися від залученого капіталу і перейшли на самофінансування. Таким чином, показники фінансового стану в умовах війни для багатьох підприємств стають вищими нормативних, а структура капіталу характеризується практичною відсутністю заборгованості за розрахунками з постачальниками та за заробітною платою.

Необхідно зазначити, що всі підприємства на початку війни зменшили оборотність. Особливо це стосується непродовольчого сектору. З часом, коли економічна активність стабілізується, товари першої необхідності зміняться.

При аналізі показників оборотності активів, оборотних активів та запасів необхідно опиратися на довоєнний показник, відповідно до якого можна зробити висновок щодо ефективності діяльності підприємства. Якщо підприємство суттєво знижує обсяги збуту у порівнянні з довоєнним періодом, про ефективність діяльності свідчитиме показник рентабельності.

Рентабельність є ключовим показником, на який потрібно опиратися при побудові фінансової моделі в умовах воєнного стану. Досить часто

керівники підприємства відмовляються від прибутку на користь допомоги армії, а тому працюють практично на межі беззбитковості.

Отже, узагальнимо особливості трактування показників фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану в таблиці 1.

Таблиця 1

Особливості трактування показників фінансової стійкості в умовах воєнного стану

Показник	Нормативне значення	Нормативне значення в умовах війни
Коефіцієнт покриття	> 1	> 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 0,7	>1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	>0,7
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	> 0,5	>0,8
Оборотність активів	Відсутнє, позитивною є зростання показника в динаміці	Відсутнє, позитивною є не суттєве зменшення показника оборотності
Оборотність запасів	Відсутнє, позитивною є зростання показника в динаміці	Відсутнє, позитивним є суттєве зростання показника в порівнянні із довоєнним періодом
Рентабельність продукції	Відсутнє, чим вище значення – тим краще	Допускається робота на межі нульової рентабельності

Джерело: [1-4].

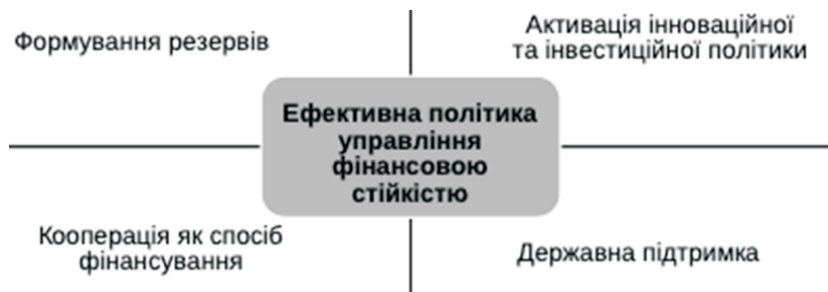

Рис. 2. Складові ефективної політики управління фінансовою стійкістю

Джерело: [6]

Ефективна політика управління фінансовою стійкістю передбачає активність інноваційної та інвестиційної політики рис. 2., яка зумовить покращення управління фінансовою стійкістю.

Отже, дослідження сучасного стану торгівлі в Україні в умовах війни дозволило ідентифікувати основні проблеми та тенденції розвитку цієї галузі. Особливу увагу приділено ідентифікації проблеми фінансової стійкості та шляхів її стабілізації.

Список використаних джерел

1. АСС. Ведення бізнесу під час війни в Україні. 2022. URL: <https://chamber.ua/ua/news/rezultaty-ostannoho-opytuvannia-palaty-87-kompaniy-chleniv-hotovi-aktyvno-doluchatysia-do-vidbudovy-ekonomiky-ukrainy-pisliaviynu>. (дата звернення до джерела 05.03.2023).

2. Готра В.В., Ріпич В.В., Дячок А.В. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення. *Економіка і суспільство*. 2017. No 8. С. 219–223. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/38.pdf. (дата звернення до джерела 06.03.2023).

3. Денисенко М. П. Заходи покращення фінансового стану підприємства у сучасних умовах господарювання. *Економіка і держава*. 2019. No 12. С. 61–65. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.12.6>. (дата звернення до джерела 06.03.2023).

4. Ковтуненко Ю.В. Методичні основи аналізу фінансового стану промислового підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. No 8/2. С. 40–41. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/2588>. (дата звернення до джерела 07.03.2023).

5. Костенко Б.О., Короленко, О. Б. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. URL: http://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/35.pdf. (дата звернення до джерела 08.03.2023).

6. Марусяк Н.Л. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Чернівці: Чернівецька нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 172 с.

7. Попович Д.В., Алимов О.С. Дослідження ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств та засоби її підвищення у сучасних умовах. *Приазовський економічний вісник*. 2018. No 1. С. 31–35. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/1_06_uk/8.pdf. (дата звернення до джерела 08.03.2023).

8. Кашперська А.І. Ринок роздрібної торгівлі України: стан і тенденції розвитку. *Бізнес Інформ*. 2021. No 4. С. 120–127. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-4-120-127> (дата звернення до джерела 08.03.2023).

Шатна О. А.,
*студентка IV курсу групи 420Б-Е,
Київський електромеханічний фаховий коледж;
наукові керівники:*
Малишкін О. І.,
доктор економічних наук, професор;
Войталюк Ю. В.
*викладач вищої категорії,
Київський електромеханічний фаховий коледж*

ТЕХНІЧНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ СОНЯЧНИХ СТАНЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ М. КИЄВА)

Україна, як член Енергетичного Співтовариства з 2011 року, прийняла зобов'язання дотримуватися положень Договору про заснування Енергетичного Співтовариства та додатків до нього. Згідно з Додатком II до Договору всі великі спалювальні установки після 31 грудня 2017 року мають відповідати вимогам Директиви 2001/80/ЄС про обмеження викидів деяких забруднюючих речовин у повітря від великих спалювальних установок. До таких установок відносяться усі великі ТЕЦ м. Києва, які споживають, природний газ (переважно) і навіть вугілля і мазут і потребують заміни на альтернативні джерела енергії [1]. Зокрема, можливо частково на сонячні електростанції (СЕС).

Альтернативні види виробництва електроенергії («зелена енергетика» – вітрова, сонячна, органічна) складають лише 1 % від загальної потужності станцій України [2]. У зв'язку із окупацією рф частини півдня і сходу країни частка «зеленої енергетики» в енергобалансі країни ще більше скоротилася. Тому актуальність дослідження альтернативних джерел енергії, її економічної складової, лише зростає.

Сумарне річне надходження сонячної радіації на територію України оцінюється на рівні 720-1012 кВт·год, що є еквівалентним 88,4 млрд. т. умовного палива Річний технічно-досяжний енергетичний потенціал сонячної енергії в Україні є еквівалентним 6 млн т умовного палива, а його використання дозволяє заощадити біля 5 млрд м³ природного газу [3].

Щорічно в Україні виготовляється фотоелектричних елементів загальною потужністю близько 150 МВт, які практично повністю йдуть на експорт – щорічні об'єми впровадження в Україні складають лише близько сотні кіловат, тоді як фотоенергетичне устаткування в нашій країні може досить ефективно експлуатуватися впродовж усього року.

У результаті багаторічних досліджень в Україні створена науководослідна база для подальшого розвитку і масового виробництва сонячних фотоелементів, модулів і батарей на основі напівпровідникового кремнію.

Основною проблемою сучасної фотоенергетики України є створення науковотехнологічних основ для виробництва фотоелектричних перетворювачів з вищим ККД для зменшення вартості виробленої електроенергії. Потребують удосконалення і впровадження нові тонкоплівкові технології виробництва сонячних модулів, які працюють протягом усього світлового дня і на виготовлення яких витрачається в 100 разів менша кількість дефіцитного кремнію [3].

До унікальних особливостей СЕС можна віднести наступні:

- ✓ чиста енергія (сонячні електростанції не виробляють шкідливих викидів, що робить їх чистим джерелом енергії. Це допомагає зменшити забруднення навколишнього середовища та пом'якшити наслідки зміни клімату);
- ✓ децентралізоване виробництво енергії: сонячні електростанції можна встановлювати в різних місцях, що забезпечує більший локальний контроль над виробництвом енергії та може допомогти зменшити потребу в передачі електроенергії на великі відстані;
- ✓ рентабельність (собівартість генерації сонячної енергії за останні роки значно знижена, що при стабільному рівні доходів від продажу енергії робить її економічно ефективною альтернативою традиційним джерелам енергії).

За основу розрахунків нами прийнята встановлена потужність генерації електроенергії у 1500 МВт, що виробляють ТЕЦ м. Києва [4]. У якості заміників традиційним джерелам електроенергії пропонуються комплекти обладнання СЕС з панелями марки «Risen RSM120-8-585M». Вибір пояснюється тим, що такий комплект, що складає основу мережевої станції потужністю 250 кВт (0,25 МВт), можливо придбати в Україні за встановленою ціною.

Мережева СЕС на 250 кВт (0,25 МВт) проектується як високопотужна установка для живлення різних промислових об'єктів, виробничих комплексів чи великих офісних приміщень. Потужність фотомодуля становить 540 Вт [5]. Мережева СЕС має 427 панелей і складається з таких частин: сонячні панелі, мережевий інвертор, контролер, кабель соларні системи захисту, конектор, система кріплень, лічильник енергії. Такий комплект пропонують оптові продавці у вільному продажу за ціною 5 663 166 грн або 138126 \$ по курсу 41 грн/дол. Орієнтовна вартість придбання СЕС – 4032,92 тис. грн з ПДВ [5].

Постачальник включає у таку ціну і вартість монтажних робіт за один комплект. У цілому, обсяги придбання обладнання і монтажних робіт з метою економічних розрахунків та обліку і звітності належать до сфери капітальних вкладень [6, с. 40]. Схема мережевої СЕС виглядає наступним чином (рис.):

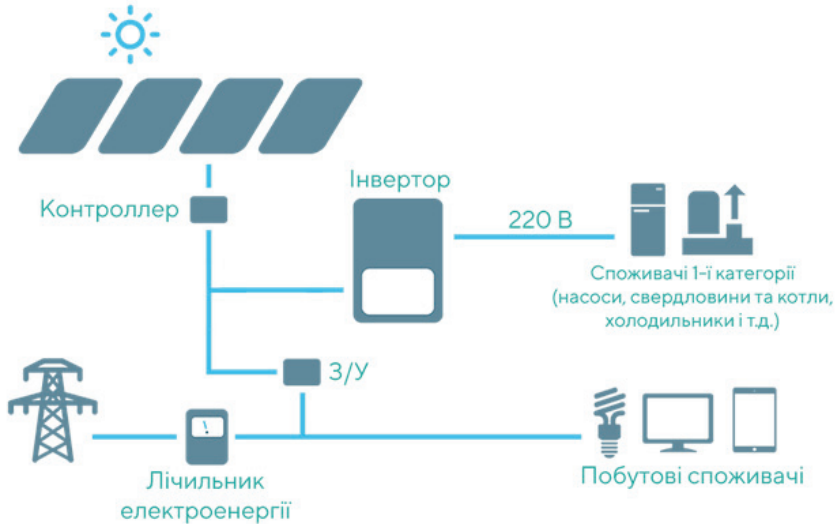

Рис. Схема мережевої сонячної станції під власне споживання [2]

За нашими підрахунками для того, щоби замінити електропотужність київських ТЕЦ (ТЕЦ-4, ТЕЦ-5, ТЕЦ-6) на СЕС потрібно близько 6000 станцій описаної комплектації і ціни. Звідси, вартість придбання 6000 одиниць СЕС станом на 01.02.2023 р. складає приблизно 828 756 000 \$. До цієї суми ми не включали вартість робіт з землевідведення або орендної плати за землю.

Сонячні електростанції демонструють ряд переваг перед традиційними джерелами енергії. Енергія сонця є практично невичерпною. Україна і м. Київ знаходяться в початковій стадії впровадження сонячної генерації. У встановленні сонячних станцій з метою заміни ТЕЦ у Києві, які генерують тепло і електроенергію на базі викопного палива, існує чимало технічно-технологічних нюансів, які потребують подальшого опрацювання фахівцями з енергетики, екології, економіки. Проте під час розрахунків еколого-економічного ефекту від впровадження СЕС варто враховувати усі теперішні та майбутні фактори цього нового етапу енергетики.

Список використаних джерел

1. Україна стає членом ЄЕС. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news/2010/09/100924_ukraine_eu_energy_az
2. Зелений тариф. URL: <https://solarsystem.com.ua/green-tariff-2022/>
3. Офіційний сайт Мінрегіон України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/03/Rozvitok-VDE-v-Ukraini.pdf>
4. Схеми тепlopостачання м. Києва на період до 2030 р. <https://dzki.kyivcity.gov.ua/content/shema-teplopostachannya-m-kyieva-do-2030-roku.html>
5. Правильне електроспоживання. URL: <https://prel.prom.ua/p1145094225-merzheva-stantsiya-250.html>
6. Малишкін О.І. Економіка виробництва. Посібник. К.: ТРОПЕА, 2022. – 128 с.

Шевченко В. І.,

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник:*

Мельничук І. О.,

*старший викладач
кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В умовах економічно-нестабільного положення на вітчизняному ринку правильне управління оборотними активами на підприємстві є одним із найважливіших факторів успішного його функціонування.

Якісне управління та вміння швидко реагувати й пристосуватись до нових викликів, дасть змогу забезпечити безперервну діяльність, збільшивши її ефективність, вартість та прибуток. Тому підприємства України в сучасних умовах господарювання потребують нових методів менеджменту цими оборотними активами.

Актуальність дослідженої теми розглядали чимало видатних вітчизняних науковців: Г. В. Брушко, Р. А. Слав'юк, В. І. Чобіток, О. С. Бондаренко, К. О. Коледіна, О. В. Дейнека, й зарубіжних: Х. Нобані, М. К. Ібрагім, Ф. Ален та багато інших.

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, які не обмежені у використанні, а також інші активи, що призначені для реалізації, чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу [1].

З економічного погляду Бланк І. О. зазначає оборотні активи як сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничу й комерційну діяльність підприємства, що повністю споживаються у процесі одного виробничо-комерційного циклу [с. 162].

Досвід повномасштабної війни зі сторони РФ у 2022 році показав, що воєнний стан не завжди може бути кризовим та фатальним для бізнесу. Якщо компанія буде швидко реагувати та діяти, пристосовуватись до економіко-політичних, форс-мажорних ситуацій, то будуть створюватись умови для збереження фінансової стійкості підприємства, їх активів, ресурсів та бізнес-активності.

Управління оборотними активами на підприємстві забезпечить його безперервну роботу, збалансованість розвитку, пришвидшення обороту та збільшення прибутку зі збереження максимальної ліквідності на підприємстві.

Система управління оборотними активами – це сукупність відокремлених, проте пов'язаних між деяких елементів, що забезпечують планомірний вплив на об'єкт управління, шляхом реалізації функцій управління через використання комплексу методів управління з надання відповідного рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства [3].

Шляхи ефективної системи управління оборотними активами:

- ✓ впровадження нових технологій та підвищення ефективності праці;
- ✓ прискорення оборотності оборотних активів шляхом визначення зайвих запасів та їх ліквідації, найкращого вибору постачальників і поліпшення організації постачання;
- ✓ доцільної організації збуту, формування і реалізація ефективної кредитної політики;
- ✓ формування такого обсягу та структури запасів, які б забезпечили неперервність і стабільність виробничого процесу при мінімальних витратах на утримання запасів;
- ✓ оптимізація обсягу дебіторської заборгованості, розрахунків та визначення оптимального залишку грошових коштів, складання бюджетів поточних надходжень і витрат;
- ✓ використання раціональної політики фінансування оборотних активів [4].

Сучасні методи менеджменту ОА:

1. Метод коефіцієнтів – цілеспрямований на формування аналітичної складової управління оборотним капіталом шляхом розрахунку, оцінки та аналізу коефіцієнтів, що визначають особливості використання оборотного капіталу. До основних коефіцієнтів можна віднести: тривалості обороту, показники оборотності капіталу та окремих його складових, завантаженості тощо.

2. Нормування – застосовується лише для частини оборотних активів, однак утворює вагомий важіль управління ними. Визначає розрахунок норм запасів та використання особливих складових оборотних активів з точки зору забезпечення їх достатності для обслуговування виробничо-господарських процесів та запобігання формування надлишку [5].

3. Аналіз АВС – метод, який забезпечує поділ всієї номенклатури запасів на три категорії, що використовуються на підприємстві та їх вартісні й кількісні характеристики. Групи передбачають формування власних базисів менеджменту. Запаси, що мають найбільшу цінність застосовують високий рівень диференціації управління, а менш вартісні товарно-матеріальні цінності використовують легкі підходи до управління.

4. Оптимізація оборотного капіталу – цей метод ґрунтується на оптимізації: грошових коштів, запасів та дебіторської заборгованості, що знаходиться на рахунках компанії. Це вибір з усіх можливих варіантів прогнозованого обсягу, який найкраще буде сприятиме досягненню максимального розвитку. Зазначена оптимізація має ідеалістичний характер, тому застосовувати цей метод в умовах інфляції недоречно, оскільки ринок цінних паперів в Україні недостатньо розвинений і, отже, вони практично не використовуються в менеджменті підприємства [6].

Таким чином, управління оборотними активами на підприємстві є дуже важливим та пріоритетним напрямом. Ефективне управління оборотними активами значно сприяє підвищенню прибутковості та знижує ризик неплатоспроможності підприємства, тому аналіз оборотності складових частин, як і загальних активів, займає центральне місце в рейтингу аналізу фінансової звітності для пристосування бізнесу в умовах кризи.

Список використаних джерел

1. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Мінфіну від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

2. Бланк І.А. Управління активами та капіталом підприємства. К.: Ніка-центр, Ельга, 2003. С. 448.

3. Швець Ю.О. Управління оборотними активами підприємств. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2015. № 13. С. 127–130.

4. Бурдонос Л. Управління оборотними активами підприємства. InterConf.(80).2021.URL:<https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/15258>

5. Морозюк Д.І. Сучасні методи управління оборотним капіталом підприємств та оцінка їх ефективності. Інвестиції: практика та досвід. 2015. №1. С. 114-119.

6. Ящук Д.Л. Дослідження методології управління оборотними активами машинобудівних підприємств в умовах кризи. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2010. № 32. С. 252-257. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=A&SP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vetp_2010_32_57

Шевчук О. С.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:*

Юрченко О.А.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Грошове забезпечення є основним джерелом доходу та засобів існування військовослужбовців за контрактом. На сьогодні грошове забезпечення є основним стимулом до військової служби та одним із важливих факторів забезпечення 100% укомплектованості Збройних Сил України. Питання обліку нарахування, оподаткування та виплати грошового забезпечення військовослужбовців потребує детального дослідження.

Військовослужбовці – це громадяни, які проходять службу в Збройних Силах України, Національній гвардії України та Державній прикордонній службі України. Військовослужбовці перебувають на утриманні в держави, як в натуральному продовольчому забезпеченні, так і в грошовому.

На сьогодні існує два основних види регулярних виплат для військовослужбовців: грошове забезпечення та щомісячна грошова винагорода.

Грошове забезпечення не є заробітною платою, оскільки з військовими не укладають трудові договори, а отже, на них не діє Кодекс законів про працю України. Головним документом що регулює виплату грошових забезпечень є Наказ Міністерства оборони України (далі - МОУ) «Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам» [3].

Грошове забезпечення військовослужбовцям виплачується у розмірах, встановлених чинним законодавством та підлягає індексації [2].

Грошова допомога військовослужбовцям нараховується за один календарний місяць, а якщо необхідно нарахувати неповний місяць, то сума розраховується за календарні дні.

Грошове забезпечення військовослужбовцям за попередній місяць виплачується в поточному місяці, також ця виплата може бути надана в поточному місяці, якщо військовослужбовець отримує премію або допомогу. У випадку хвороби, відрядження або відпустки військовослужбовця грошові виплати зберігаються [3].

Грошове забезпечення військовослужбовців включає наступні пункти:

- ✓ щомісячні основні види грошового забезпечення (посадовий оклад, надбавки за військові звання та вислугу років);
- ✓ щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу; надбавки, доплати, премії, тавинагороди військовослужбовцям, які забезпечують кібербезпеку та кіберзахист);
- ✓ одноразові додаткові види грошового забезпечення (різного роду допомоги).

Посадовий оклад військовослужбовця розраховується як добуток прожиткового мінімуму для працездатних осіб та тарифного коефіцієнту посади. Останній показник зазначено у Постанові про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб [4], Наказу про встановлення тарифних розрядів за посадами осіб офіцерського складу Збройних Сил України [5] та Наказу про затвердження переліків військово-облікових спеціальностей і штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу і тарифних переліків посад вищезазначених військовослужбовців [6]. Окрім того є ряд категорій військовослужбовців, яким збільшується розмір щомісячної надбавки за особливості проходження служби.

Підставами до виплат грошового забезпечення військовим є наявність наступних документів: штат військової частини; грошовий атестат або довідка про грошові виплати; накази про призначення на посаду, про встановлення та виплату грошового забезпечення, про присвоєння військових звань.

Бухгалтерський облік грошового забезпечення військовослужбовців ведеться за методикою обліку на підприємствах державного сектору економіки із використанням субрахунків: 8011 «Витрати на оплату праці» та 6511 «Розрахунки із заробітної плати» [7].

Доходи військовослужбовців у вигляді грошового забезпечення оподатковуються податком на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) за ставкою 18%. ПДФО не утримується з виплат військовослужбовців які проходять строкову службу. З грошового забезпечення військовослужбовців стягується військовий збір у розмірі 1,5%, проте на період дії воєнного стану в Україні такі доходи військовослужбовців не підлягає оподаткуванню. На грошове забезпечення військовослужбовців нараховується єдиний соціальний внесок за ставкою Бухгалтерське відображення операцій із нарахування, оподатковування та виплати грошового забезпечення військовослужбовців представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Кореспонденція рахунків з обліку нарахування грошового забезпечення військовослужбовців*

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку	
		Дебет	Кредит
	Нараховане грошове забезпечення військовослужбовцям	8011 «Витрати на оплату праці»	6511 «Розрахунки із заробітної плати»
	Утримано ПДФО із грошового забезпечення	6511 «Розрахунки із заробітної плати»	6311 «Розрахунки з бюджетом за податками і зборам»
	Утримано військовий збір із грошового забезпечення	6511 «Розрахунки із заробітної плати»	6311 «Розрахунки з бюджетом за податками і зборам»
	Нараховано ЄСВ на грошове забезпечення	8012 «Відрахування на соціальні заходи»	6313 «Розрахунки із загальнообов'язкового державного соціального страхування»

* Джерело: розроблено автором на основі [7].

Аналітичний облік нарахованих і виплачених сум грошового забезпечення ведеться у картці особового рахунку військовослужбовця, яка відкривається на кожного військовослужбовця.

Отже, грошове забезпечення – це щомісячні або разові виплати особам які проходять військову службу. Величина цих виплат залежить від посади, звання, стажу, інтенсивності та умов військової служби, кваліфікації, наукового ступеня і вченого звання військовослужбовця. Проведені дослідження дозволили розкрити методику обліку нарахування, оподаткування та виплати грошового забезпечення військовослужбовців в Україні під час дії воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Онищенко В. Як обчислювати та надавати грошове забезпечення військовослужбовців 2023. URL: https://oblikbudget.com.ua/article/427-groshove-zabezpechennya-vyskovoslujbovtsv#anc_9 (дата звернення: 19.02.2023)

2. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 1992 р. № 15, ст.190 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>(дата звернення: 21.02.2023)

3. Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам: Наказ Міністерства оборони України від 07.06.2018р. № 260 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18#Text> (дата звернення: 21.02.2023)

4. Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 р. № 704 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-п#Text> (дата звернення: 21.02.2023)

5. Про встановлення тарифних розрядів за посадами осіб офіцерського складу Збройних Сил України: Наказ Міністерства оборони України від 01.03.2018р. №90 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0315-18#Text> (дата звернення: 21.02.2023)

6. Про затвердження переліків військово-облікових спеціальностей і штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу і тарифних переліків посад вищезазначених військовослужбовців: Наказ Міністерства оборони України від 07.09.2020 № 317 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0927-20#Text>(дата звернення: 21.02.2023)

7. Томчук Ю. Ю. Організація бухгалтерського обліку виплат військовослужбовцям. Фінанси, облік і аудит. 2018. Вип. 2 (32), С. 380-391. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/34025/faa_32_23.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 21.02.2023)

Яворська Р. І.,

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 072«Фінанси, банківська справа та страхування»,
освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник:*

Богріновцева Л. М.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

З переходом України до ринкової економіки, розбудовою її інфраструктури з'явилася значна кількість самостійних суб'єктів підприємництва, що діють на власний страх й ризик. Можлива загроза банкрутства й велика конкуренція створює необхідність використання ринкових засобів та методів захисту щодо невизначеності їхнього існування в перспективі, також методів відшкодування потенційних збитків чи втрат. В зв'язку із цим роль майнового страхування, що виступає як недержавний механізм зменшення ризиків підприємницької діяльності й захисту громадян вагомо збільшується.

Не можна недооцінювати роль страхування майна в сучасних умовах, оскільки воно виступає ефективним засобом захисту, за допомогою якого можна мінімізувати наступні страхові ризики: пожежі природного та техногенного характеру; вибухи, спричинені вогнем, природними силами та техногенні вибухи; удари блискавки, задимлення, стихійні лиха; неправомірні дії третіх осіб [4].

Страхування майна – це галузь страхування, предметом якої є майнові інтереси щодо володіння, користування та розпорядження майном. Економічною метою майнового страхування є відшкодування збитків, заподіяних страхувальнику внаслідок пошкодження або знищення майна під час настання страхових випадків [3].

Страхувальником у страхуванні майна може бути юридична та/або фізична особа. Від того, хто виступає в ролі страхувальника, залежить підгалузь цієї галузі страхування. Страхування майна в Україні здійснюється в добровільній та обов'язковій формах. Із добровільного майнового страхування, на сьогодні, найбільш актуальним є страхування замиської нерухомості, особливо, дач, замиських будинків. У майбутньому очікується

зростання інтересу споживачів страхових послуг до страхування квартир, особливо їх устаткування, ремонту. Страхування майна фізичних осіб здійснюється переважно в добровільній формі, тоді як значна частина майна юридичних осіб страхується в обов'язковій формі [1].

З метою розвитку майнового страхування за допомогою його розширення та підвищення якості страхових послуг і довіри страхувальників до них, слід поступово вживати певних заходів, до яких належать:

- ✓ підвищення спроможності страхових компаній шляхом збільшення власних коштів, покращення організації заходів та надання якісних страхових послуг;
- ✓ виконувати функції державного контролю за страховою діяльністю, зокрема щодо дотримання чинних законодавчих умов щодо платоспроможності, достатності страхових резервів, диверсифікації страхових портфелів;
- ✓ запровадження проєктів інформування громадян про розвиток та перспективи страхового ринку за допомогою засобів масової інформації;
- ✓ впровадження інноваційних технологій у сфері страхових послуг (використання Інтернету для купівлі страхових полісів);
- ✓ відновлення довіри громадян до страхових компаній та забезпечення своєчасної та повної виплати страхових відшкодувань;
- ✓ розширення міжнародного партнерства для обміну інформацією про діяльність страхових компаній, що надають послуги у сфері майнового страхування [5].

На сьогодні, в період воєнного стану в Україні, майнове страхування має свої особливості здійснення. 28 лютого 2022 року Торгово-промислова палата України листом №2024/02.0-7.1 засвідчила, що війна в Україні належить до форс-мажорних обставин, що у більшості випадків звільняє страховиків від відповідальності за невиконання умов договору майнового страхування. Разом з тим, договори страхування майна під час військового стану в країні залишаються дійсними. Страховий захист і надалі продовжує діяти від ризиків, які передбачені договором, до них, як правило, віднесені: землетрус, стихійні лиха, пошкодження водою з водопровідних систем і опалення, пожежі, протиправні дії третіх осіб та інші. Окрім цього було спрощено процедуру врегулювання страхових випадків, в частині того, що страхувальник, для оформлення страхового випадку, у разі неможливості представити оригінали документів, може використовувати копії необхідних документів, електронні документи, фото та відео.

Однак, варто зауважити, що уже наприкінці 2022 року майже всі основні гравці вітчизняного страхового ринку створили продукти, що

передбачають страхування громадян та їхнього майна від воєнних ризиків. Йдеться про страхування від нещасного випадку, а також страхування рухомого й нерухомого майна. Однак такі страхові поліси мають багато обмежень. «Стриманість» у послугах пояснюється великими обсягами руйнувань у країні та відсутністю можливості перестраховування на глобальному ринку [2].

Отже, страхування майна є ефективним і доступним засобом захисту майнових інтересів усіх суб'єктів господарювання. Цінність даного страхування залежить від того, що майно є обов'язковим елементом господарської діяльності юридичних осіб та життєдіяльності людей, тому забезпечення страхового захисту майна є пріоритетним напрямком у системі страхових відносин.

Список використаних джерел

1. Богріновцева Л.М., Приходько Є.С. Розвиток майнового страхування в Україні. Актуальні проблеми менеджменту, фінансів та публічного управління в сучасних глобалізаційних процесах: зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 19 березня 2020 р. Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. С. 332-334
2. Застраховатися від ризиків війни вже можна. Але страховки обмежені за сумами виплат та місцезнаходженням застрахованого. URL: <https://mind.ua/publications/20250600-zastrahuvatisya-vid-rizikiv-vijni-vzhe-mozhna-ale-strahovki-obmezheni-za-sumami-viplat-ta-misceznahodzhe>
3. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 року №86/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
4. Слободянюк О.В. Інституційна модель страхового ринку України та фінансові механізми її розвитку: монографія. Херсон: Гельветика, 2017. 96 с.
5. Терещенко Т.Є., Сіліна І.С., Проблеми страхового захисту майна громадян і шляхи його удосконалення. Приазовський економічний вісник. 2019. Вип. 3(14). С. 398-404. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/67.pdf

Яремчук І. В.,
*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
«Управлінський облік та бізнес-аналітика»,
науковий керівник:*
Пілевич Д. С.,
*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри облікових технологій і бізнес-аналітики;
Державний податковий університет*

ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА

Головна мета діяльності кожного підприємства – це максимізація прибутку, тому одним з найважливіших понять у діяльності кожного підприємства є його доходи, які виступають джерелом його функціонування у теперішньому та майбутньому. Збільшення доходів підприємства відбувається за рахунок збільшення обсягів виробництва та постачання, відповідно відбувається зростання вимог до освітньо-кваліфікаційного рівня співробітників, збільшення об'ємів роботи покладених на обліковий апарат, що вимагає нових підходів до оптимізації організації роботи підприємств. Виходячи з цього, суб'єкти господарювання мають частково або повністю впроваджувати найсучасніші методи керування та контролю, а саме автоматизувати ручні процеси обліку та аналізу для покращення якості, збільшення швидкості її обробки і передачі, точності вихідної інформації, використовуючи при цьому нові інформаційні технології.

Питання автоматизації доходів розглядалися у працях науковців: В.П. Завгороднього, Ю.А. Кузьмінського, Ф.Ф. Бутинця, Ю.О. Ночовної, Н.В. Прохара, Л.О. Терещенко, І.І. Матієнко-Зубенко та інших, проте не приділено достатньої уваги загальним питанням з автоматизації облікових робіт, практично немає сучасних наукових розробок з цього питання, недостатня теоретична розробленість питань автоматизації обліку доходів підприємства.

Головною проблемою щодо обліку доходів підприємства виступає проблема повноти і своєчасності їх відображення в системі обліку. Дана проблема є надзвичайно складною та стосується системи оподаткування і тіншового сегмента економіки. Наданий час переважна більшість вітчизняних підприємств відображає свої доходи неповністю.

Основними проблемами, що пов'язані з комп'ютеризацією обліку доходів підприємств є насамперед – організація аналітичного обліку, фор-

мування необхідної звітності для потреб управління; конфіденційності інформації можливості застосування різноманітних методик визначення доходів у розрізі різних видів товарів тощо. Таким чином, не приділивши достатньо уваги вирішенню даних питань – ефективність автоматизації обліку може бути мінімальною.

Також вагомою проблемою виступає недостатнє забезпечення сучасними організаційними та матеріально-технічними засобами. Від яких залежить достовірність організації та ефективність ведення первинних документів, формування поточного та зведеного обліку, звітної інформації, а також здійснення внутрішньо-фірмового контролю [1].

Також серед актуальних потреб, які необхідно вирішити за допомогою автоматизації, слід виокремити не тільки автоматизацію обліку або автоматизовану підготовку звітних форм, а й результати систематичної контрольної-аналітичної роботи, оперативності у достовірності якої теж досягається в автоматизованому режимі. Як свідчить практика, існують три найбільші проблеми, про які слід пам'ятати при впровадженні автоматизованої системи обліку: розгалуженість у специфіка господарської діяльності, обмеженість грошових коштів, рівень кваліфікації фахівців відповідного напрямку [2, с. 609].

На практиці використання автоматизованого програмного забезпечення дає змогу оперативно реагувати та контролювати законність здійснення операцій щодо доходів підприємства, їх ефективність та доцільність з економічної точки зору, не допускає впливу людського фактору у випадкових помилках через незнання чи неухважність, що допомагає знизити вірогідність накладання штрафу у декілька разів [3].

За умов використання інноваційних інформаційних технологій та впровадження корпоративних інформаційних систем підприємства можна вирішити великий комплекс задач, серед основних – створення системи оперативного обліку та контролю за доходами підприємства, формування актуальної, достовірної інформаційної бази для прийняття стратегічних та тактичних рішень на всіх рівнях управління.

Таким чином, проаналізувавши основні проблеми автоматизації обліку доходів підприємства можна зробити висновок, що ефективне ведення обліку доходів неможливе без запровадження автоматизованої обробки облікової інформації, а система обліку доходів потребує значного доопрацювання та удосконалення. Проектування інформаційних потоків доходів забезпечить раціональну побудову інформаційної системи підприємства та сприятиме вдосконаленню управління фінансовими результатами.

Список використаних джерел

1. Якубенко С. С. Проблеми обліку витрат та доходів. URL: <http://intkonf.org/yakubenko-ss-problemi-obliku-vitrat-ta-dohodiv/>
2. Левицька С.О., Андрєєва А.О. Автоматизація господарського обліку як чинник прискорення процесу діяльності підприємств. Наукові записки НУ «Острозька академія», Серія «Економіка». 2011. Вип. 16. С. 608–644.
3. Гречко А. В., Пономарьова Т. В. Автоматизація обліку фінансових результатів. «Молодий вчений». Економічні науки. 2019. № 9 (73). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2244/2228>

Наукове видання

**РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ,
АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ:
ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ**

**XXI ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

*Присвячена пам'яті д.е.н., професора,
заслуженого діяча науки і техніки України*
ОЛЕКСІЯ СЕРГІЙОВИЧА БОРОДКІНА

Підписано до друку 27.04.2023. Формат 60x84^{1/16}.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум.- друк. арк. 28,60. Обл.-вид.арк. 33,19.
Наклад прим.: 300 прим. Зам. №

Видавець: ТОВ «НВП «Інтерсервіс»
м. Київ, вул. Бориспільська, 9
Свідоцтво: серія ДК № 3534 від 24.07.2009 р.

Виготовлювач: ТОВ «НВП «Інтерсервіс»
м. Київ, вул. Бориспільська, 9
Свідоцтво: серія ДК № 3534 від 24.07.2009 р.

